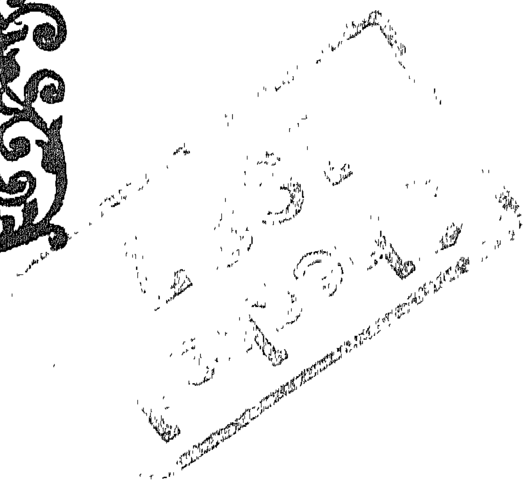
శ్రీ ర స్తు.

శ్రీమత్పర్వతరాజకుమార వేంకటనాథరాజకవివరవిరచిత

ప ం చ త ం త్ర ము

ప ద్య కా వ్య ము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామి,శాస్త్రులు అండ్ సన్సువారిచే

ప్రకటితము.

Printed
at the "VAVILLA" Press,
Madras.—1924.

పీఠిక.

వేంకటనాథకవి.

ఇమ్మహాకవి పంచతంత్రమును బద్యకావ్యమునుగా రచించి మిగులఁ గీర్తిని జేకొన్న మహనీయుఁడు. ఇతనియింటిపేరు బైచరాజువారు. ఇతనితాతతాత బైచభూపాలుఁడు. ఇందుచేతనే యీతనికీ యింటిపేరు గల్గెనని తోఁచుచున్నది. ఇవ్విషయమునే పంచతంత్రమున,

> "ధీరత రాజవంశజలధిం బ్రభవించె మహావిరోధిసం
> హారవిహారి సాళ్వబిరుదాంకుఁడు బైచనృపాలుఁ డద్ధరి
> త్రీరమణీమనోహరుని తీవ్రయశస్ఫురితిక్ హరాద్రిసే
> హారవసుంధరాధరము లయ్యె సముగ్రవిహారశైలముల్."

ఈ బైచరాజుకుమారుఁడు తిరుమలధరణీనాథుఁడు. ఇతనికుమారుఁడు వీరభద్రరాజు. ఇతనికిఁ బుత్రు లిరువురు. లింగభూపాలుఁడు, పర్వతరాజు. ఈపర్వతరాజునకుఁ బుట్టిన మువ్వురుకుమారులలో నగ్రజుఁడే యీ వేంకటనాథమహాకవి. ఈ కారణముననే యీతనిఁ బర్వతరాజకుమార వేంకటనాథుఁ డనియు నందురు. పై పద్యమునుబట్టియే యీతఁడు క్షత్రియకులావతంసుఁడని తెల్లమగుచున్నది. ఈకవిశ్వరుఁడు తన్నుగుఱించి,

> "అసహాయసరసకవితా,రసికుఁడ వేంకటనరావరప్రభుఁడ గుణ
> ప్రసవప్రకాండమదన,ద్భసలాయితవిద్వదఖిలబంధువ్రజుఁడన్."

అని తనపాండిత్యగరిమంబును ~~జేసుకొని చెప్పినాఁడు.~~

కవికాలము, దేశము నిర్ణయించుటలో గొప్ప చిక్కుగలదు. పూర్వపుఁగవులు తమగ్రంథములలోఁ దమకాలమును దేశమును జక్కఁగాఁ జెప్పుకొనువారు కారు. అట్లు చెప్పియుండినచోఁ బిదకాలేతికులయూహలకును జగ్గులకును నెడయు లేకుండెడిది. ఐనను నీతని కాలమును గుఱించి 'బ్రౌన్‌దొరవారు' తమనిఘంటువునందు క్రీ॥ శ॥ 1500 సంవత్సర ప్రాంతమువాఁడని వ్రాసి యున్నారు. కాఁబట్టి యీకాలమునకుఁ బ్రమాణేతరము లగుపడువఱ కియ్యదియే యని నిర్ధారణ

చేయక తప్పదు. ఇదియునున్నాక వేంకటనాథుఁడు దాను బూర్వకవులను స్తుతించుచు,

"హృదయప్రహ్లాదనం బతిప్రియతమం బెక్కొంతు జేతోమరు
త్సదనాస్థానికిఁ దెత్తు మానసనభస్సంచారిఁ గావింతు హృ
ద్విదితక్షీరసముద్రఖేలనమునం దేలింతు నుత్కృష్టవ
స్తుతులం బ్రాజ్ఞుల దిక్కయజ్వ నమరేశు న్సోము శ్రీనాథునిన్."

అని శ్రీనాథుని బేర్కొనియుండుటచే నీతఁడు 1450-వ సంవత్సరమునకుఁ బూర్వపువాఁడు కాఁడని స్పష్టమగుచున్నది. మఱియును నీతఁడు తన జ్యేష్ఠపితృవ్యునిఁగూర్చి చెప్పుచు, 'కుమారలింగక్షోణిపాలుండు యవనసైంధవకాననానలుండు.' అనిచెప్పియున్నందునఁ గవి హిందువులకును మహమ్మదీయులకును యుద్ధములు జరగుచున్న సమయంబున నుండు నని యేర్పడుచున్నది.

ఇతఁడు కవులందఱివలెనే దనకుఁ బ్రబంధరచనాకాలంబున భగవంతుఁడు స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించినట్లు చెప్పియున్నాఁడు. ఇయ్యది పూర్వకాలంబునుండి యాచారముగ వచ్చుచున్నది. ఇందలి సత్యాసత్యంబు లప్పరమేశ్వరుఁడే యెఱుంగు.

ఈతఁడు తనకృతియగు నీపంచతంత్రంబును స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించిన హరిహరదేవున కంకిత మిచ్చినాఁడు. తద్విషయంబును, నాహరిహరనాథునియందలి భక్తిపారవశ్యంబును,

"ఏ చనవు గలదు హరిహర, సాచివ్యము నొంద నన్యజనులకు మది నా
లోచింపఁ దిక్కయజ్వకు, నాచనసోమునకు మఱియు నాకుం దప్పన్."

అని చక్కఁగ వక్కాణించెను. ఇక్కారణంబుననే యీతఁడు నెల్లూరి మండలనివాసిగా నుండ ~~నోపునని యూహింపవలసి~~ యున్నది. కవి తా నేమండలమువాఁడైన నేమి యెందుఁ బుట్టిన నేమి యెందుఁ గిట్టిన నేమి యెందు జీవనంబు గడపిన నేమి తనపాండిత్యముచేఁ గీర్తిని గడించినఁ జాలును.

కవితామాధుర్యంబుచే శిరంబు లూపించినఁ జాలు. అతఁడు భారతభూమి నలంకరించినవాఁడే యగు. ఈవిషయ మింతటితో విరమించి యితని కవిత్వముయొక్క ఫక్కినిగుఱించి కొంచెమాలోచింపవలయును.

ఇతనికవిత్వములో లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగము లున్నవనియు, నందుచేతనే లక్షణకర్త లుదాహరణముగా నీతనికృతిఁ గొనకపోయి రనియు నందురు. ఈలక్షణవిరుద్ధప్రయోగము లెల్లగ్రంథంబులయందును గన్పడుచున్నవి కాని యవి కొందఱియదృష్టంబుఁబట్టి సాధువులుగను గొందఱిదౌర్భాగ్యముఁబట్టి యసాధువులుగను సాధింపఁబడుచున్నవి. ఇతఁ డీపంచతంత్రంబును సంస్కృతమునకు భాషాంతరీకరణమువలెఁ గాక ప్రబంధశైలిలో వ్రాసినాఁడు. కవిత్వ మెట్లుండవలయునో యీతఁడే యీపంచతంత్రమున,

"ఘనతరఘూర్జరీకుచయుగక్రియ గూఢము గాక ద్రావిడీ
స్తనగతిఁ దేట గాక యరచాటగు నాంధ్రవధూటిచొక్కపుం
జనుగవఁ బోలి తేటయును జాటుతనంబును లేకయుండఁ జె
ప్పిన యది పో కవిత్వ మనిపించు నగిం చటుగాక యుండినన్".

అనుపద్యముచేఁ జెప్పి యున్నాఁడు. తిలకింపుఁడీ!.

కావ్యంబున నొక్కొక్కఁ డొక్క యిక్కు నరయుచుండును. 'భిన్నరుచి ర్హి లోకః' అనునట్లు లోకంబునఁ బలువురు పలువిధంబులగు రుచులు గలిగియుందురు. దీనినే యీ వేంకటనాథుఁడు,

సీ. "ఒకఁ డలంకారంబునకు వేడుకపడుంచు నొకఁడు వార్తాసమృద్ధికిఁ జెలంగు
నొకఁడు శబ్దస్ఫూర్తులకు మాయురే యను నొకఁ డర్థసృష్టికి నుత్సహించు
నొకఁడు రసాభోగతకు మస్తముఁ గదల్చు నొకఁ డుపమానచర్చికకు నలరు
నొకఁడు పదప్రౌఢిమకు నిచ్చలో మెచ్చు నొకఁడు జాతిశ్లాఘ కుబ్బుచుండుఁ
తే. గామి చందానఁ దలపరి కరణి బధిరు,నలె దరిద్రునిగతి వాది పగిదిఁ గనక
కారు చాడ్పునఁ బంగు వైఖరిఁ గుజాతి,జాడ నిందఱి మదలింపఁ జాలు నెట్లు."

అని చాటియున్నాఁడు. 'అవిదితగుణాపి సత్కవిభణితిః కర్ణేషు వమతి మధుధారామ్' అన్నట్లు చవిఁ గొనుఁ డీపద్యమునందలి మాధుర్యము!

ఎట్టివానికృతియందును దప్పులుండక పోవు. ఉండినంతనే వాని కృతికిఁగాని యాతనికిఁ గాని కళంక మాపాదింపరాదు. గుణపరీక్షణము చేయవలయుఁ గదా? రసపుష్టిఁ గనుగొనవలయుఁ గదా? దీనినే యీతఁడు,

"ఒప్పులు గలకృతిలో నొక,తప్పున్నను గడమ గాదు దానికిఁ గళలం
జొప్పడు శశికిఁ గళంకము, కప్పెర్పడి యేమి నిండఁ గావించె నొకో."

అని వక్కాణించె.

ఇతఁడు కృతిని రాజుల కిచ్చునభిప్రాయమందు విముఖుఁడు. ఒంటిమిట్ట శ్రీకోదండరామమూర్తి కంకితమిచ్చి కీర్తిఁగాంచిన బమ్మెర పోతనామాత్యునియనువునను, పీఠికాపురీకుక్కుటేశ్వరున కర్పించి తన కృతుల వాసి నొందిన కూచిమంచి తిమ్మకవివడువునను, మఱియు భగవదర్పణ మొనరించిన మహాకవులజాడ ననుసరించియే యీతఁడును రాజాంకితమునుగుఱించి,

“అతికుటుంబరక్షణాపేక్షఁ బ్రాల్మాలి, కృతులు మూఢభూమిపతుల కిచ్చి
చచ్చి నిరయమునకుఁ జనుకంటె హరిహరా,ర్పణముఁజేసి సుగతిఁ బడయరాదె.”

అని ఘోషించి యున్నాఁడు, చూచితిరే యీతనిదైవభక్తి!!!

ఈపంచతంత్రమునే దూబగుంట నారాయణామాత్యుండును దెనిఁగించె. పద్యములలో భావసామ్యముండకమానదు. కథ యొకటియే కదా? నారాయణామాత్యుఁడు సులభశైలిని వ్రాసినాఁడు. కాని యందున్నైతము లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగములు లేకపోలేదు. వేంకటనాథుఁడుమాత్రము తాను గవిత్వ మెట్లుండవలయునని యొప్పఁ జెప్పెనో యా చొప్పుఁ దప్పింపక తగినచోటులం దనువయిన వర్ణనములను జేర్చి రచించినాఁడు. ప్రబంధమునం దుండఁ దగిన వర్ణనము లన్నియు నెట్టకేలకుఁ గల్పించి రసపోషణముఁ జేసి వాసిఁ గాంచినాఁడు. ఐనను లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగము లందందుఁ జూపట్టుచున్నవి. వానినెల్ల నిట వ్రాయఁ బూనలేదు. ‘ఊోటి కొక్కపాట’ నోటి కొక్కమాట’యనునామెత మనకుఁ జిరపరిచితంబు కాదే. అట్లే సామాన్యముగఁ బాఠభేదములచే లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగములును గలిగియుండునని యూహింప వచ్చును. ఈదోషములను గృతికర్తనెత్తిపై వైచుట ధర్మమార్గమని యేరైన నెన్నఁ బూనుకొనరని నానమ్మకము.

హంసవింశతికర్తయగు అయ్యలరాజు నారాయణామాత్యుని వలె నీతఁడును స్వభావవర్ణనములం గడునేర్పున నలవరించి యున్నాఁడు. కొన్నింటి నీక్రిందనుదాహరించెద. గ్రంథమునందే తిలకింపనగు నని పాఠకమహాశయుల వేఁడెద.

స్వభావవర్ణనములు.

పుట.		పద్యము.
వేసఁగి	58	577
గొల్లచాన	59	586
హేమంతము	69	677
వేఁట	99	196
చోరుఁడు	122	199
సిద్ధుఁడు	151	101
వనము	196	522

ఇట్టి వెన్నియేని కాననగు. ఉదాహరింపఁ బూనిన గ్రంథమంతయు నెన్నవలసి యుండును.

ఈతఁడు శబ్దాలంకారంబులఁ గూర్చుటయందు మిక్కిలి ప్రియుఁడు. అందం దనేకపద్యములఁ గాననగు. అయినను గొన్నింటిని దెలిపెద.

శబ్దాలంకారములు.

పుట.	పద్యము.
6	100
17	123
87	70
69	676
114	119
140	380

ఈ గ్రంథము నీతులకుఁ బుట్టినిల్లని వేఱ చెప్పనేల? నీతులను బొందుపఱచి వ్రాసిన పద్యములఁ గొన్నింటి నుదాహరింప మన స్సువ్విళ్లూరు చున్నది. కాంచుఁడీ కవిమహిమము!

"పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలు విపంచి శాస్త్రముల్
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబు పహింతు రట్ల కా
పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలు విపంచి శాస్త్రముం
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబుపహింప రర్వరల్." ప్రథమాశ్వాసము.

"గజ మంటినట్లి యడఁచు, భుజగము మూర్కొనినయట్లి పొరిగొను ధరణీ
భుజుఁడు నగినట్లి చంపుం, గుజనుఁడు మన్నించునట్లి కొను బ్రాణంబుల్."

మనుజుఁ డెన్నండును స్వతంత్రుఁడు కాఁడు. భగవంతుం డేయేకాలమున నెట్టి త్రిప్పుం ద్రిప్పునో యట్లు తప్పక యనుభవింపవలయు ననుట కీ మహాకవి యెట్లు కథాంశములను వాక్రుచ్చెనో కనుఁగొనుఁడు.

సీ. "ఘనరూపనిధి యనంగునకా యనంగత్వ? ముచితమే బలికహివ్యూహవసతి?
పాండునందనునకా బహుకాలవనవాస? మిభపురాధిపునకా యేటిచారవ?
యదుకులాధ్యక్షునకా శాపమరణంబు? జాహ్నవీసుతునకా శస్త్రశయ్య?
నలరాజుకా మహానసపాకభజనంబు? నహుషునకా ఘోరనాగమూర్తి?
తే. మతిత్రిశంకునకా పచ్చిమాలతనము?, ద్రుపదనందనకా రాచతొత్తుపాటు?
మనుజుఁ డెవ్వఁడుకర్మస్వతంత్రుఁడనయ?, నీశ్వరుఁడు గాకసమకూర్పు నిట్టిపనులు."

ఇందుఁగల నైతిహ్యముల నెట్లు జతకూర్చెనో.

ఇట్లే నీతులుగలపద్యములును, గంఠపాఠము జేసి పలుమారులు ప్రస్తావనావశంబునఁ జదువుకొనఁదగిన పద్యము లనేకము లున్నవి. అక్కడక్కడఁ బద్యములలో సామెతలనుగూడ నిమిడించి యున్నాఁడు. భాషయందుఁ బాండిత్యము లోకమునఁ గలిగింపవలెనన్న సామాన్యముగఁ బ్రచారములోనున్నమాటలనే యుపయోగించుచు గ్రంథములను వ్రాయుట యుచిత మనువారికెల్లరకు వందనసహస్రంబులు. శ్రోత్రపదంబులును సమాసచాతుర్యంబులును, నలంకారవిశేషంబులును భాషకలంకారప్రాయంబు లని యెన్ని గ్రంథజాలంబులను రచించి మహాకవిపండితులు లోకంబున భాషను బోషింతురు గాక యని నాయూహ.

ఇం దెందైన లోపంబు లుండక మానవు. 'ప్రమాదో ధీమతామపి' యనువాక్యంబును దమమనంబున నిడి పరిశీలించి దోషంబులఁ బోఁద్రోచి గుణగణంబుల గ్రహింతు రని భాషాభిమానుల నెల్లరను వేఁడుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు,
పండితాఖండలమండల పాదసేవకుఁడు,
కావ్యతీర్థ. కవిభూషణ జనమంచి. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ,
సహాయాంధ్రపండితుఁడు, మునిసిపల్ హైస్కూలు, కడప.

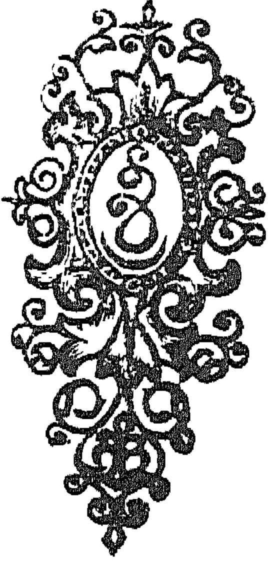
శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము

అవతారిక.

వృత్తస్తననిస్తులైణమదసంసిక్తం బురోవీథి బా
గై విన్నాణపుఁ బుట్టుమచ్చ రవికన్యాసన్న విశ్వంభరా
దేవీవిభ్రమలక్ష్మిఁ దేటపఱుపం దీపించు త్రైలోక్యర
క్షావర్ధిష్ణుఁడు కృష్ణుఁ డూర్జితమనీష న్మాకు దిక్కయ్యెడిన్. 1

మ. సరసీజాతము లాటపట్టులు నిశాచారారి చంచద్భుజాం
తరమావాసము పుట్టినిల్లు సలిలస్థానంబు దారిద్ర్యభూ
ధరవజ్రాయుధకోటిచూపు నిగమాంతప్రోక్తు లాశంసినీ
పరిషద్భాగము గాఁ జెలగుజగదంబం బద్మఁ గీర్తించెదన్. 2

చ. తరల కహో యుపాంశుజపదంభమున న్వనజాతపీఠి క
న్నరమొగిడించి సృష్టికరుణాయతి మాలకుఁ ద్రోఁచి భారతీ
చరణశిఖాంతవిభ్రమరసంబులఁ బ్రస్తుతిసేయుధాత మ
న్నిరుపమదివ్యకావ్యపదనిర్మితిఁ బ్రోఁదియొనర్చుఁ గావుతన్. 3

మ. నవమేఘాళిఘటించు మచ్చికురబంధశ్రీ నిరీక్షించి గో
త్రవరేణ్యంబులఁ జేయువృత్తకుచముల్ దర్శించి భావించి నా
యవలగ్నాంగముఁ జూచి సింహసృజనం బర్థింపుమంచు న్మనోధవు
మేలంబునఁ దేల్చువాణి నను నంతర్వాణిఁ గాఁ జేయుతన్. 4

ఉ. చేకొని బ్రహ్మమంత్రములఁ జెప్పనహో ప్రతిసీర జాఱ మై
నాకుఁడు దేవతాళిగళనాదమున న్జదివించుచోట భూ
షీకృత భోగిదర్శనముచే ధృతిదూలి చలించుగౌరి నా
లోకముఁ జేసి నవ్వ ప్రబలు న్బరమేశ్వరు నాశ్రయించెదన్. 5

ఉ. ఆసవనారిమోవిరుచు లానఁగఁ దద్ఘనకంధరావల
ద్వాసుకి భూరిభూత్కరణ వాతకనన్నిటలాంబకాగ్నిగం
గాసలిలాప్తినార్చుటకుఁగా వడిదోయిలిసాఁచుచండముం
డాసురహంత్రి నన్ను సకలార్థవిధిజ్ఞునిఁ జేయుఁగావుతన్. 6

చ. నడుఁగక బాల్యచాపలమున న్దనపిమ్మటి వ్రేలఁ జొక్కపున్
గడియపుట ట్టటంచుఁ ద్రిజగజ్జను లచ్చెరువందిచూడ న
క్కడపటికొండ సొంపులెఱుఁగం దవిలించినటించుహాలిపె
న్గొడుకు మదీయకావ్యమునకుం గలిగించు నిరంతరాయముల్. 7

ఉ. భూరి విరాడ్వికారగతిఁ బూర్వకుభృచ్ఛరమాద్రులం బదాం
భోరుహముల్ఘటించుకొని పోకలరాకల మే న్మలంచి వి
ద్యారుచిఁ జొక్కుచోఁ జెవిపదన్రవిపోగున కెంపువోలెఁ జె
న్నారమహోన్నత స్మైఱయు నక్షుర నక్షురిపు న్భజించెదన్. 8

మ. శివమూర్ధేందుపయోధిపర్వశశిచెప్పం జొక్కి పెక్కంద్రకై
దవఖండంబసమగ్రముగ్రనగమంథక్షుభ్యమాణంబు సిం
ధువసారంబు తనుస్వమొప్పఁగలచంద్రుండంచు దివ్యామృతం
బవలంబించు భుజంగకోటియగునాగారింబ్రశంసించెదన్. 9

చ. అతినిశితాశుధారకు మహామహనీయ విచిత్రవర్ణసం
గతికి నిరూఢగూఢసుముఖత్వదసత్యపదార్థసంగ్రహ
స్థితికిఁబహుప్రయత్ననియతిం జనతాశ్రుతిరత్నకుండలా
యితహితసూక్తియుక్తి నుతియించెద బాణమయూరచోరులన్. 10

మ. హృదయబ్రహ్మరథం బతిప్రియతమం బెక్కింతుఁ జేతోమరు
త్సదనాస్థానికిఁ జెత్తు మానసనభస్సంచారిఁగావింతు హృ
ద్విదితక్షీరసముద్రఖేలనమున న్దేలింతు నుత్కృష్టన
స్తుదులం బ్రాజ్ఞులదిక్కయజ్వనమరేశు న్సోము శ్రీనాథునిన్. 11

క. వాచావీచీధీకృత, లోచనకర్ణాగ్రయాయి లోకసుధాంధో
నైచికిఁ దలఁతు న్మద్వం,శాచార్యుం దిరుమలశ్రియఃపతి గురునిన్. 12

మ. రసవిస్ఫూర్తిగొఅంత దీనికిదిపూర్వచ్ఛాయ యిచ్చోటఁ ద
ప్పస దిప్పట్టున నర్థసృష్టిపసతే దచ్చోట నశ్లీల మ
ద్దెస నాదిక్కునదుస్సమాస మిది సందేహాస్పదంబీడ నం
చుసుమాళింబునఁ బొండితుల్మెరపునీచు ద్రోఁత వాక్రువ్వఁగన్. 13

సీ. ఒకఁడలంకారంబునకు వేడుకపడియెడు నొకఁడు వార్తాసమృద్ధికిఁ జెలంగు
నొకఁడు శబ్దస్ఫూర్తులకు మాయురే యను నొకఁడర్థసృష్టికి నుత్సహించు
నొకఁడు రసాభోగతకు మస్తముఁ గదల్చు నొకఁ డుపమానచర్చికకు నలరు
6 నొకఁడు పదప్రౌఢిమకు నిచ్చలో మెచ్చు నొకఁడు జాతిశ్లాఘ కుబ్బుచుండుఁ
తే. గామిచందానఁ దలవరికరణిఁ బధికు, వలె దరిద్రునిగతి వాదిపగిదిఁ గనక
కోరుచాడ్పునఁ బంగుసైఖరిఁ గుజాతి, జాడ నిందఱిమదిఁ దలింపఁ జాలు టెట్లు. 14
క. ఒప్పులు గలకృతిలో నొక, తప్పున్నను గడమ గాదు దానికిఁ గళలం
7 జొప్పడు శశికిఁ గళంకము, కప్పేర్పడి యేమి నిందఁ గావించెనొకో. 15
ఉ. ఆనుటకీరసంబున నహంకృతిపండితు లల్పకాకవు
ల్వీనుల నీని మత్కవిత విద్వదుపాసిత గాకయున్నె యా
హీనరభుక్తశేషకబళాహరణక్షమకుక్కురాళికిం
8 గాని నవాజ్యధార క్రతుకార్యసమాచరణీయ గాదొకో. 16
*చ. మృదుగతి మించి తావులకు మెచ్చు సదాపనిఁ బావనాళి దా
పదిగొని రోయువంకలను వంచక సంచయ మట్టిదే కదా
చదురుఘటిల్లఁ జూచు సరసప్రసవంబులఁ జంచరీకపుం
9 గదుపులు నిచ్చలు న్వెదకుఁ గాకుణపంబుల నక్క లేర్పడన్. 17
చ. ఘనతరఘూర్జరీకుచయుగక్రియ గూఢము గాక ద్రావిడీ
స్తనగతిఁ దేట గాక యరచాటగు నాంధ్రవధూటిచొక్కపుం
జనుఁగవఁ బోలి గూఢమును జూటువదనంబును గాక యుండఁ జె
10 ప్పినయది పో కవిత్వ మనిపించు నగిం చటు గాక యుండినన్. 18
చ. ఎడపక తారు దారె లిఖియించి పఠించి కృతుల్ ప్రతుల్ జగం
బడిగిన నిచ్చి హెచ్చి సకలావసథంబుల దారయై దిశల్
గడచి నటించు కావ్యములు కావ్యములా హరణాఘశాంతికై
11 విడువక కూలిఁ బెట్టి చదివించుకృతు ల్కృతులే వసుంధరన్. 19
వ. అని యిష్టదేవతానుతియును బురాతనకవిస్తుతియు నాచార్యపురస్కృతియును గుక
12 వితిరస్కృతియుం గావించి, యే నొక్కనాఁడు పంచతంత్రం బాంధ్రభాషం జంపూ

---

*చ. మృదుగతి మించి తావులకు మెచ్చు సదాపనిఁ బావనాళి దా
నడిగొని రోయువంకలను వంచకుఁడే ద్విజుఁ డట్టిదే కదా
వెదకు మహారసప్రసవవిభ్రమసంపదలన్ మనోజ్ఞ ష
13 ట్పదములు పూతిగంధకుణపంబుల రోయవె నక్క లెక్కడన్.

ప్రబంధంబుఁ జేయం బ్రారంభించి యేతత్కావ్యకన్యకారత్నంబున కనుకూలవల్లభుం డేదేవుండొకో యని విచారించి శయ్యాతలంబున శయనించిన. 20

శ్లో. హ్యన్నిత్యయాచర మయా పృష్టయా ప్రభుత్వం
మాలీతు పార ఘృణినా జగతాం గురుత్వం
సందీపయ న్నభసి కోపి మహాన్పుమా న్మే
స్వప్నే శుభే సితసితద్యుతి రావిరాసీత్.

క. కలలో నలుపుం దెలుపుం, గలవేలుపుదొర యగణ్యకారుణ్యరసం
బొలయ ననుఁ జూచి ప్రేక్షా, ఘమధుర ప్రణయపూర్వభాషలఁ బలికెన్. 22

క. నను హరిహరనాథునిఁ గా, మనమునఁ దలపోయు నృపకుమారక విద్వ
జ్జనసేవ్యము నీకావ్యముఁ, దనకి మ్మభిమతవరప్రదాతను భక్తిన్. 23

వ. అని యానతిచ్చి యావేల్పు విచ్చేసిన నానందకందళితపులకదంశితుండనై మేలుకని. 24

క. ఏచనువుగలదు హరిహర, సాచివ్యమునొంద నన్యజనులకు మది నా
లోచింపఁ దిక్కయజ్వకు, నాచనసోమునకు మఱియు నాకుం దక్కన్. 25

ఉ. సన్నుతశబ్దలక్షణరసస్ఫురితంబుఁ బురాణభారతో
త్పన్నము నైన సాధుపరితం బయి యొప్పదు మర్త్యసేవ్యమై
యున్న ప్రబంధ మెప్పటి కహో జగదేకపవిత్రభూమి దే
వాన్నము సారమేయచరణాంకితమైన భుజక్రియార్హమే. 26

గీ. అతికుటుంబరక్షణాపేక్షఁ బ్రొల్మాలి, కృతులు మూఢభూమిపతుల కిచ్చి
చచ్చి నిరయమునకుఁ జనుకంటె హరిహరా, ర్పణముఁ జేసి సుగతిఁ బడయరాదె.

ఉ. అంగధృతాబ్జ నిశ్చలతరాతను సర్వదు సర్వమంగళా
లింగితు భీషణాశరకులీనజయోన్ముఖపౌరుషక్రియా
సంగతు భీషణాంబకకృశాను నిరూపిత వైరిసద్మ యో
గాంగయుతాదృతిన్ హరిహరాకృతి మత్కృతిభర్తఁ జేసెదన్. 28

వ. అని నిశ్చయించి యత్త్రిలోకీకర్త మత్కృతిభర్తఁగా నొనర్చితి మదీయ వంశావతారం బభివర్ణించెద. 29

ఉ. ధీరత రాజవంశజలధిం బ్రభవించె మహావిరోధి సం
హారవిహారి సాళ్వబిరుదాంకుఁడు బైచనృపాలుఁ డద్ధరి
త్రీరమణీమనోహరుని తీవ్రయశస్స్ఫూర్తికిన్ హరాద్రినీ
హారవసుంధరాధరములయ్యె సమగ్రవిహారశైలముల్. 30

క. అల పైచక్షితిపతికి, న్బలభిత్ప్రతిమానభోగపరతంత్రునకున్
గలిగె న్నిరుపమలధరణీ, తలనాథుఁడు నిర్భరప్రతాపోజ్జ్వలుఁడై. 31

ఉ. అంబుజనేత్రఁ దిమ్మనసుధాధిపరత్నము గూర్మిఁ బేర్మిఁ ది
ప్పాంబికఁ బెండ్లియై కనియె నప్రతిమానగుణాఢ్యు వీరభ
ద్రుం బరిపంథిరాజకులతోయధిమందరు ఘోరసంగరా
డంబరచుంబిభీషణకటప్రకటద్విప సైన్యసంకులున్. 32

సీ. అతఁడు తుంకట్లశ్రీపతిరాజవరపుత్రి శృంగారములయిక్క లింగమక్కఁ
బరిణయంబై లింగనరనాయకవతంసుఁ బ్రాభవనిస్తంద్రు బర్వతేంద్రుఁ
గనియెఁ గుమారలింగక్షోణిపాలుండు యవనసైంధవకాననానలుండు
పోరులఁ బెక్కండ్రఁ బోరివుచ్చె నమ్మహోధ్వునితమ్ముఁడు పర్వతప్రభుండు

తే. వైరికాంతారదవవారివాహమూర్తి, పోలె ఘలితిమ్మనసుమతీపాలపుత్రిఁ
బుణ్యచారిత్ర వికసితాంభోజనేత్ర, నన్నమాంబికఁ బరిణయంబయి ముదమున.

క. నను వేంకటజనవల్లభు, వినుతపరాక్రముని రంగవిభుధైర్యకళా
కనకాద్రిని శేషాద్రినిఁ, గనియె నిహాముష్మసౌఖ్యఘటనాయతికిన్. 34

క. అసహాయసరసకవితా, రసికుఁడ వేంకటధరావరప్రభుఁడ గుణ
ప్రసవప్రకాండమదవ, ద్భ్రసలాయిత *విద్వదఖిలబంధువ్రజుఁడన్. 35

షష్ఠ్యంతములు.

క. భువనసుయస్వాకృతికిన్, బవిపాణిప్రముఖలోకపాలక మకుటీ
దివసమణికి రణవికసిత, సవకరుణాచరణచరణజలజాతునకున్. 36

క. పౌలస్త్యవరదునకు నా, ర్యాలోకచకోరతాపహరణక్రీడా
గ్లౌలాలితాస్యునకు నం, హోలుంఠకహృదయమునిజనోపాస్యునకున్. 37

క. వినతానందనగతికిన్, ఘననరకత్రాసకరణ కరవాలభుజా
భినవాదృతసురతతికిన్, జనితప్రహ్లాదవినుతజటిసంతతికిన్. 38

క. బహుభువనవిహారునకు, న్సహజబ్రహ్మాండభాండజటిలఫలాళీ
వహనమహనీయవిగ్రహ, మహితోంబరగతశ్రమశ్రీకునకున్. 39

క. తరణిశశిలోచనునకుం, బరమాణువిలోకి యోగమార్గఖురాళీ
పరివిహృతిసనాథునకున్, హరిహరనాథునకు సద్గృహసనాథునకున్. 40

కథాప్రారంభము.

వ. సభక్తిసమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన పంచతంత్రంబునకుం గథాక్రమం
బెట్టిదనిన. 41

* సకలబంధు పరిషత్కులుఁడన్.

సీ. వనజగర్భకటాహవర్ధిష్ణువరణంబు బలిబహూకృతపుణ్యసలిలఖేయ
మరుణాంశుకలశభాసుర రత్నసౌధంబు కుధరభిద్గృహచుంబిగోపురంబు
ఘనఘనాక్రీడసద్ధాత్రనిష్కుటకంబు బ్రహ్మనిష్ఠద్విజప్రాంజలంబు
ప్రబలభార్గవశౌర్యబంధురక్షత్త్రంబు పౌలస్త్యనిభవణిగ్భాసురంబు
తే. పద్మనాయకశుభవిభాభర్త్స్యమాన, విద్వదావాసమండలీవిహరమాణ
భూరిసంతాపతిమిరంబు పొగడ నెగడుఁ, బూర్వగరియుంబు పాటలీపురవరంబు. 42

సీ. హాలహలం బిదిగాదె యభ్యమిత్త్రవ్యూజీ వానిలగ్రాహినప్రాహిపతికి
బలుమదం బిదిగాదె పరుపారివారిజోన్మూలకృత్సాలశుండాలపతికిఁ
జిరతపం బిదిగాదె పరరాజసంరోధి వరణమండలచక్రవాలమునకుఁ
గ్రొమ్మెఱుం గిదిగాదె కుటిలశాత్త్రవతను క్షతజయుక్ప్రాకారచక్రమునకు
తే. క్షౌద్ర మిదిగాదె ప్రతిపక్షజాతిఁ జెడని, కొమ్మరేకుల గనుపట్టుకోటతమ్మి
కనఁగ జన లోచనోత్సవం బావహిల్లఁ, బరిఘవిల్లుఁ బొగడ్త నప్పురియగడ్త. 43

గీ. మొదట నప్పురలోఁ గొంత మునిఁగి పిదప, రాసికెక్కిన పెనుమచ్చరాలఁ బెరిగి
పరఁగు తనపెంపుఁ గొమ్మలపాలుఁ జేసి, కోట యప్పీట నుర్వటుపాటఁదనరు. 44

చ. పురవిధిరక్షణక్షమతఁ బూనిన శుద్ధసుధాసముజ్జ్వలా
వరణ మకుందభృత్ఫణికి వాలికకొమ్మ లతిస్ఫుటస్ఫటో
త్కరము తదగ్రశీతకరకాంత శిలల్మణులం బురుడ్బిసా
హరణచరన్మరాళపరిఘాంబువుకం దమక మెంచి చూడఁగన్. 45

మ. దివిషద్వాహిని యప్పురిం బొరసి యుద్వృత్తి న్విజృంభింపఁగా
నవరోధించినపిటికోట యథమున్నాచార మేపార వాం
బనకచ్ఛంబునఁ బొఁదుకొన్నయడుగొప్పం బ్రస్తరస్వీకృతి
న్నినసద్రత్నతదాతపోచ్ఛలన వహ్నిం గ్రాఁగున శ్రాంతమున్. 46

మ. గళబద్ధానిలభుగ్విషస్ఫురిత భూతార్కరంబునం గాలుఁగొం
డలుని తేరిగుర్రాల నెట్లు చెడకుండం బ్రోతు నప్పప్రద
క్షులగారత్నతశోభఁ బూనిధరియించులి జూడుఁడా యాంచ ని
స్తులదత్తోత్తరభాషఁ దెల్పి చను ఖద్యోతుం డుదాత్తాచితిన్. 47

చ. కులుకుకుచంబులానకలుగుబ్బపఁ గొమ్మలఁ దొంగిచూచు కో
మ్మలముఖచంద్రచంద్రికలమవ్వపుఁ దేటగవాక్షచంద్రము
శ్శిలలస్రవించునీటఁ బడి శీఘ్రగతిం బఱతెంచు మీనకం
దళములయత్నపద్మదళదామకశోభఘటించుఁ గోటకున్. 48—

ఉ. బంభరడింభఝుంకృతినిబద్ధకటప్రకటప్రదానవ
త్కుంభిరదప్రవాహముల గూకల ప్రక్కలునైనమిన్నువి
శ్వంభరఁగూలున న్గలఁకఁ జారసగర్భుఁ డొనర్చు సంభృతి
స్తంభములో యనం గనతి సౌధము లుల్లసిలుం బురంబునన్. 49

చ. పవనజవంబునం బురముపై గరుడాగ్రజు గాఢహూంకృతిం
బవలుగ్రమించిరాఁ గఘృణిమాలి హయాళి హయాళికక్రమో
త్సవముఘటించు నౌర దివిషద్వనితాజనతాముఖేందుజ
చ్ఛవినికషంబునం బొడము సౌధనిశాపదృషత్ప్రవాహముల్. 50

చ. మరకతకుంభము ల్దలల మానసమానవిహీనకేతువుల్
కరములు మధ్యవర్తిరవికౌస్తుభరత్నముతారకాసము
త్కరము సరోజదామకముగాఁ బొగడొందినసౌధరాడ్విరా
ట్పురుషుఁడు ప్రత్యహం బమరపూజితుఁడై కొమరొప్పు నప్పురిన్. 51

ఉ. వన్నియమీఱ నన్నగరివాడల మేడలఁ గ్రీడలం గురు
ల్గొన్న మెఱుంగుమిన్నులతకూనలకుం జెలులై నిలింపవి
ద్యున్నిభదేహలిత్తు రళితుండవిముక్తవితీర్ణభూరుహో
త్పన్నసమగ్రసౌరభనితాంతలతాంతగుళుచ్ఛకచ్ఛటల్. 52

*చ. సురపురగోపురాగ్రములఁ గూడినభూసనతుల్యతుల్మనో
హరవరదత్తమత్తవిషమాయుధజన్యవిహారఖిన్న తె
చ్చరికఘటిల్ల వేసవులసోరునఁ దీరున మేరుమారుతాం
కురములఁ బ్రోతు రచ్ఛకుచకుంభజవిశ్రమపుష్కరప్లుతిన్. 53

*చ. అలఘుసరోజభీమశిశిరాగముకాలకరాళిజాగర
జ్జ్వలనశిఖోష్మజీర్ణవిధివాహకులాంబుజకోటి కిచ్చు ను
త్కలిక నిలింపధామతిమిధామనధూప్రతిబింబితామిళ
త్కలిత సుగంధచంద్రఘటికాపురగోపురయానతాస్యముల్. 54

ఉ. ఆపురిఁ జంద్రికానిశల హాటకహర్మ్యశృంగేంద్రమధ్యల
భ్రాపగనీట మజ్జనములాడి యలంకృతిమచ్ఛరీరులై
డాఁపుననున్కఁ జేకొనఁ గడంగుదురిందు నిలింపపుష్పలా
వీపటలార్పితావహితవృత్తులతోఘుగుళుచ్ఛకస్మృతిన్. 55

చ. అలతొలివేల్పురాఁ బగరయాకటిసంటలు వేదబీజముల్
మొలచినచే లుదారగుణము ల్జనియించినయిండ్లు సత్క్రియా

---

* ఈరెండుపద్యములుప్రక్షిప్తములనతోఁచెడు.

ఫలితరువుల్ వివిక్తశుకపంజరము ల్గళికల్మిధాతతా
తపులమన నేర్తురౌరతత్త్వవిధిజ్ఞుల వీటిభూసురుల్. 56

శా. పూరారాతు లుదారధర్మగుణమూర్తు ల్వద్మినీహృద్విహా
సారంభు ల్వసుభూషితుల్ హృదయవద్యాబంధవిర్వాంఛయుల్
ధారాసారవిధాయకు ల్ఘనపదాలంకారు లత్యర్థతే
జోరమ్యు ల్రుచిరోదయు ల్శుచివతంసు ల్వొల్తు రచ్చో నినుల్. 57

ఉ. ఉన్నతవైభవు ల్పురవిశాలపథవుల్ భవనాంగణంబులం
దెన్నఁగఁ గోటికొక్కటిగ నెత్తినటెక్కియము ల్లతాద్విరు
క్తిన్నెరయంఘటించు మణిదీప్తములై గగనప్రవంతికా
సన్నఫలాభిరాముదివిషత్కుటనిష్కుటవాటి కెంతయున్. 58

ఉ. స్ఫూరతరత్వరాప్తి ప్రతికూలధరాధిపనిశ్చలత్వగం
భీరము మాన్ప వాహినులు పెక్కులు గొల్వఁగ లచ్చిఁ గాంచి యా
పూరితసత్త్వరేఖపొలుపుం గని సక్షమలాశ్రయింప ని
ర్వారణమంద్రు భూరిగుణరత్నసముద్రులు సాంద్రు లప్పురిన్. 59

శా. చూడం జూడ్కులరాగలక్ష్మి గలిగించు న్మించుఁ దోఁట్లోన నా
క్రీడక్రీడనకాంతు కర్ణకుహరాత్రిం బాపు పాదంబునం
దోడై తీర్చు రమాకుమారుపను లెంచు న్వింగులంబోలి యొం
తే డాకం బళిరె పురంబుకలకంఠీజాతి యశ్రాంతమున్. 60

ఉ. రాగములం బరాగములరాగములంగరఁగింతు రంగరే
ఖాగతిమెచ్చ రచ్చరలఁ గాంచినశుద్ధము కల్మి దేశసం
ధాగరిమంబునం దడసినం గడకాళ్ల నదల్చి రంభ నే
లాగున నైన గెల్తురు కళావతు లాపుటభేదనంబునన్. 61

సీ. వదనాబ్జములె చాలు వలపులఁ బ్రేరేఁప వెలిదమ్ము లేటికి విక్రయింప
సోగకన్నులె చాలు సొంపుసంపాదింపఁ గలువ లేమిటికి నంగళ్లఁ బెట్ట
మొలకనవ్వులె చాలు ముదముఁ బ్రోఁదియొనర్ప నచ్చమల్లియ లేటి కమ్మఁ జూప
గురుకుచంబులె చాలుఁ బరితోషమొనరింపఁ బూగుత్తు లేటికి బుటములెత్తఁ
తే. గాయదీధితి చాలు రాగము ఘటింప, బేరమెఱిఁగింప నేల చాంపేయములకు
ననుచుఁ బథికులు నర్మోక్తు లాడ నాడ, వేడ్క విహరించుఁ బుష్పలావీజనంబు. 62

సీ. ఆలాన దారుబద్ధాంశువుల్ దెగఁ బిఱిందికి నీఁగి సుకుచాయ నిగిడినిగిడి
పక్షభాగములవెంబడి కుంభంబులు జాఱిపోవ రజల్ ప్రయ్యఁ బొంగిపొంగి

నిర్యాణకోణము ల్నిండి యుప్పరమెక్కి శీధువీచికలపైఁ జిమ్మిచిమ్మి
సృణిఘాతముల లెక్కసేయక చేయిచ్చుకృత్తిఘృద్భటపంక్తిఁ గిట్టికిట్టి
తే. హస్తిపకముఖ్యసంహాతు లతులగతుల, మఱువుఁడని చూళికలకోజఁ గఱపికఱపి
వఱలునవ్వీట గర్వదుర్వారవైరి, మారణారంభబలములు మదకలములు. 63

చ. సురసరణిం బడల్పడఁగఁ జూచి కరాహతిఁ దత్పురోపరి
స్ఫురదధికత్వరం జనఁగ నెట్టన మావులఁ దూలవైచునో
యరదముఁ బట్టునో యనుభయంబున నేగు నదృశ్యుఁడై విభా
కరుఁడన పీటిదంతులకుఁగల్గిన యున్నతులెన్న నేటికిన్. 64

ఉ. రాజిలుపోతుమానికపురాల జిరాలగురాల సారధా
రాజవగౌరవం బడపరా కతిపుష్కరవాహకోటి గా
ఘాజడవీధిఁ దోలువిరియం బడధారలకల్మి మత్సరో
త్తేజితమై హయాంకభృతి దీప్తసమీరణ మార్జితత్వరన్. 65

శా. వైరూఘారఘటీరటన్ముఖధనుర్బాణ ప్రచండాసి భృ
చ్ఛూరుల్ గ్రాలఁ బరోపతాప మొనరించు న్దీవ్రసంచారరే
ఖారంహంబున సంఘటించుమహికి న్గంపంబుఁ గల్యాణము
జ్జైత్ర స్థాణు మొగంబులౌఁ బురము తేజీబృందప్రభుప్రక్రియన్. 66

మ. పరికింప న్మకుళప్రవాళగతి నభ్రంబంటుమావు ల్సమీ
పరసంగస్ఫులవిందుఁ జేయు భువనప్రఖ్యాతచక్రభ్రమిం
బరమోత్కృష్టతఁ గాంచి ఖడ్గశరసంపత్తి న్బ్రకాశించి య
ప్పురితేరు ల్మహానీయజంగమనగ స్ఫూర్తిన్గదు న్రాజిలున్. 67

వ. మఱియుఁ గమలాలంకృతంబులై మురవైరియురంబుం బురుడించు సరోవరంబులును బ్రతిపర్వరసోదయంబులై యనారతంబు భారతంబుం బోలు నిక్షువనంబులును వెండియుం బేరుగల వస్తువులుం గలిగి జగత్ప్రసిద్ధివహించిన యారాజధానిం బాలించు రాజేంద్రుండు. 68

సీ. తనరూపమనురూప కరఘాతి గురుసూతి మకుపూత విభుజాత మూర్తి గాఁగఁ
దనదానమినజానఘనగారివనవారి ధరవాహవరదేహతాపి గాఁగఁ
దనశౌర్య మనివార్యతర కోపపరభూప ఘనసైన్యజనదైన్యకారి గాఁగఁ
దననీతి వినయాతిఘనరజ్యవనరేజ్య శతపత్రహితపుత్రసహజ గాఁగఁ
తే. దనమహాసత్య మంతికోద్యత్త్రిశంకు, తనయసత్యతపశ్చరిత్రంబు గాఁగఁ
మనుశుభస్ఫూర్తి నిత్యధర్మప్రవృత్తి, తత్త్వవిద్దర్శనుండు సుదర్శనుండు 69

సీ. తనదానగౌరవంబునఁ బుణ్యజనపరంపర చిరస్వాస్థ్యసంపదవహింపఁ
దనమహాహవము పెంపునఁ జక్రవాళాచలోత్తరతిమిరంబు లుద్ధుపడుపఁ
తనఘనావనబలోద్యమమున నతిమిత్రగోత్రకుంజరజాతిపతుకమందఁ
దనమఱుంగున దురంతప్రతాపస్ఫూర్తి హవణించు నిషువుననఁగియుండ
తే. సమధికాద్భుతిఁ బూని విశ్వంభరుండు, తప్ప కెప్పుడుఁ గన్నులఁగప్పకొనఁగ
వాలుమగఁడయి యత్యంతవసుసమృద్ధి, దనరుఁ బ్రియదర్శనుండు సుదర్శనుండు.
సీ. తనయశోనటికి గోత్రావలచ్చతురబ్ధి ఘనతరంగములు రంగములుగాఁగఁ
దనమహాస్త్రపజిహ్వనకుఁ బ్రాజ్యారిరాజ్యములు నిస్తులతరాజ్యములుగాఁగఁ
దనహేతిశతధార ధారకాశాపకృత్కులపతిగోత్రములు గోత్రములుగాఁగఁ
దనగూఢకలహంసమునకు భామామానసములు నిర్మలమానసములుగాఁగఁ
తే. దనమహాగుణరత్నసంపతికి శాస్త్ర, చతురభాషణకృతు లలంకృతులుగాఁగఁ
మనుసుదర్శనుఁ డభినవామ్నాయపరిత, ధర్మతోషితహస్తసుదర్శనుండు. 71
సీ. పరధరాధిపచిత్రపత్రఖండనకేళి దశదిశావిదితప్రతాపరేఖ
యసదనుశాసనవ్యాపారత మహాశరావళిదత్తచిత్తాద్భుతగతి
భువనసంచారయోగ్యవినీతగతిమత్తసారంగరంగదాస్థానగరిమ
నిరుపమాన నిధాన పరిపూర్ణతమనోజ్ఞగుణసమేతార్యానుకూలవృత్తి
తే. బహువితానోన్ముఖుఁడు సమిద్గ్రహణశాలి, సత్యనిధి పుణ్యజనుఁ డతిచండరశ్మి
గంధవాహుండు హృష్టారిగాఢభూతి, యతఁడు దిక్పాలకాంశజుం డగుటఁ దెలిపె.
సీ. అతిశీధుమదవికారత మేనులెఱుఁగని కరటులసఖ్య మగ్రాహ్య మనియుఁ
గుత్తుకవిసము వాకునఁదీపుఁ గలపాపజాతితో నెయ్యంబు జరుగదనియు
గఱుపాటమున ద్రవ్వి కడుపుఁబోసికొనెడి పందితోఁ బొందు నిర్బంధమనియు
నఖిలకంటకసహాయతఁ బెచ్చుపెరిగిన కఠినమూర్తులచెలిమి కష్టమనియు
తే. ధరణి కరి ఫణి కిటి ధరేశ్వరులరోసి, యప్రమత్తు మహావిశుద్ధాంతరంగు
నాదిగర్భేశ్వరునిఁ గరుణార్ద్రహృదయు, విష్ణుసన్నిభు నస్మత్ప్రవిభునిఁ జేరె. 73
శా. సత్యఖ్యాతి నిధానదానజనితస్వాస్థ్యప్రతిష్ఠీకృత
ప్రత్యర్థిం బహువేదశాస్త్రపఠితప్రస్థానవర్తిం బ్రజా
ప్రత్యక్షాదియుగప్రభీకృతకలిప్రారంభుఁ గాఠక్యాసం
పత్యత్యాద్భుతమిత్రుఁ బోలదె నుతింపం దద్ధరాధీశ్వరున్. 74
మ. బుధసంభావితమూర్తి నిస్తులకళాపూర్ణుండు నిష్పర్వపూ
ర్వధరాధీశపదప్రవర్తి హితసద్రక్షాచరిత్రుండు దా

నధురాధుర్యుఁడు గర్వభాగరివధానందుండు శోభాసుధా
నిధి యారాజిభవైరిపీఠిఁ గొలువుండెం గొల్వుకూటంబునన్. 75

క. ఇనుఁ డుదయాద్రిం బలెన, య్యినుఁ డమ్మణిపీఠమెక్కి యేమని చెప్పం
దనయులు తనయులఁ జెంతం, గనుఁగొని నిశ్వాసవీచికలు గడలెత్తన్. 76

క. చిత్తమునఁ బొగిలి యిట్లను, విత్తము ప్రాభవము సద్వివేకము వయసా
పత్తిదము లొకఁడొకండో, కత్తున నన్నియును గలుగ నేమనిచెప్పన్. 77

క. లేదఁట పాండిత్యము చవి, గాదఁట సర్వం బదేటికానుపుడాఁ జాల్
గాదఁట యేనాఁడును బా, లీదఁట యాధేను వేరి కేలా యేలన్. 78

క. సుకృతంబున గాంచు నొకా, నొకఁడు భయవిభూతి కాంక్ష నుత్తము నతిపా
తమునకు లేఁడైన సులాం, తనుఁడు బెవులు విషము వంటి తనయుఁడు వుట్టున్. 79

మ. పరమైకాంతికవాస మిష్టము ప్రియాపంథ్యాత్వమా మోదసం
భరలాభంబు బుతూచితాభిగమన ప్రారంభవై ముఖ్యమా
పరితోషం బబలాసుతాప్తి దగు గర్భస్రావమొప్పా న్నపుః
పురుషత్వ న్యతిపుత్రుఁడు త్తమగుణాంభోరాశి లేకుండినన్. 80

ఉ. కావున దుస్స్వభావమదగర్వవికారుల మక్కుమారులం
గేవలనీతిబోధమునఁ గీర్తమూర్తులఁ జేయువాఁడు లేఁ
డే విమలాత్ముఁ డొక్కఁడని డెందమునం దలపోయ నద్ధరి
త్రీవిభుఁ జూచి యొక్క జగతీసురపుంగవుఁ డాసభాస్థలిన్. 81

వ. అధీతనీతిశాస్త్రమర్మం డగు విష్ణుశర్మం డనునతండు బృహస్పతియునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు దక్షిణహస్తంబెత్తి యిలాప్రియుదర్శకుం డగునుదర్శనున కుదారస్వరంబున నిట్లనియె. 82

క. పరిసము చేతను లోహా, త్కరములఁ గాంచనముఁ జేయుగతి మద్బోధా
చరణమున మీకుమారుల, గురుకీర్తి నీతిపారగులఁ గావింతున్. 83

చ. ఇది నిజ మిందు కాఱు నెల లిమ్మెడను ట్లొనరింపకున్న నీ
పదఁ బదమూన కేను వనవాసమొనర్చెద నన్న రాజు స
మ్ముదము వహించి యోవిమలమానస యంతటివానిఁ గానెఱుం
గుదు నిను వీరి ముద్దుకొడుకు ల్నయవేదులఁ జేయు మెప్పుడున్. 84

వ. అని సమర్పించినం గైకొని విష్ణుశర్మం డక్కుమారులకొఱకుఁ దంత్రంబు లయిదు కల్పించి కథాద్వారంబున నీతి గ్రహింపంజేయువాఁ డయ్యె నత్తంత్రనామంబు

లెయ్యవి యనిన మిత్రభేదంబును సుహృల్లాభంబును సంధివిగ్రహంబును లబ్ధనా
శంబును నసంప్రేక్ష్యకారిత్వంబును నాఁ బొగడనెగడు నందు మిత్రభేదం బారం
భించి రాజకుమారుల కతం డిట్లని చెప్పందొడంగె. 85

క. సాహంకృతి బహుమృగకో, లాహలహాలాహలిక వనతలంబున నొక నాఁ
డాహారకసరన్మృగపతి, స్నేహం బొకజంబుకంబుచే నిర్వడియెన్ 86

క. నా విని రాజకుమారకు, లావిప్రునిఁ జూచి పలికి రనఘా వృషభం
తావకశాత్రవసఖ్యం, బెవిధమున నక్క చెఱిచె నెఱిఁగింపఁగదే. 87

క. అన నతఁ డిట్లను దక్షిణ, మున మహిళా నామనగరమున నీతికళా
వనరాశివర్ధమానుం, డన వర్తకుఁ డొకఁడు మెఱయు నతఁడు నిజాత్మన్. 88

వ. ఇట్లని విచారించె. 89

ఉ. కొంచక లేనివోఁ బసిడిఁ గూర్చుట కూర్చినకాంచనంబుర
క్షించుట రక్షితత్వ మడఁగింపక సొంపెసగం బ్రవృద్ధినొం
దించుట దాని నేమరక తీర్థముఖప్రతిపాదితంబుగా
వించుట లెస్సనీతి రసవేదులకుం బలుమాటలేటికిన్. 90

క. పాలింపనిసిరి చోరుల, పాలగుఁ జెడుఁ గూర్పఁగూడఁబడిననిజస్వం
బీలేమి నిష్ప్రయోజన, మా లేమి ను కలిగియున్న నతిలోభులకున్. 91

క. పరికల్పితసస్యపరం, పరకుఁ దటాకోదకంబువలె గూర్పం జే
పడినసిరి యర్థులకునిడు, కొఱకుఁ గదా యనుచుఁ దలఁచుకొని యత్నమునన్.

క. ఆవణిజుఁడు నందక సం, జీవక నామములు సల్లసిలువృషభముల నా
నావిధవస్తుధురంధర, మై వెలసినబండిఁ బూన్చి యనుజీవులతోన్. 93

క. ఘనధర్మకర్మసాధన, ధనసంగ్రహబుద్ధిఁ దాను దలరిపురంబుల్
జనపదములు గడచియశో, ధన ఘనదాశాభిముఖతఁ దడయక యేగెన్. 94

ఉ. ఆవిధి నేగి యొక్కభయదాటవిలో విషమస్థలంబునం
బోవఁగ వస్తుభృచ్ఛకట భూరిభరంబునఁ బోవ నందు సం
జీవకు జాను దేశ మవిసం బవిసందితశైలశృంగమా
నావడిఁ గ్రమ్మ రక్తముదనన్రొదపో నటు నేలఁ గూలినన్. 95

క. కొవపడియెఁ బని యనుచు, న్మదిజాలిందూలి వర్ధమానుఁడు దానిన్
వదనుండి మనుచునంటుల, కు దయాపరతంత్రుఁ డగుచుఁ గొందఱ నిలిపెన్. 96

క. నిలిపి శకటమున నొండొక, బలవద్వృషభమునమర్చి పథమున నవ్యా
కులమానసుఁడై చనియె, న్గలవారలపనికి సేగిగలదే పుడమిన్. 97

ఉ. కావనియుక్తులై యచటఁ గాల్కొనియున్నభటుల్మతంగజ
గ్రావచరత్తరక్షుభయకంపితులై యటఁబోయి వచ్చి సం
జీవకుఁ డంచు నేలికకుఁ జెప్పిరి చెప్పిన నమ్మువారుగా
కావల నెవ్వరైనఁ గపటాత్ములచిత్తముఁ జొచ్చి చూచిరే. 98

క. భీషణవనమున నాయు, శ్శేషవిశేషమునఁ గుళ్ళి చివుకక యచ్చో
నీషద్రుజలేకమహా, ఘోషవృషంబునను నిరవుకొని క్రొవ్వెచ్చెన్. 99

వ. స్వచ్ఛందాహారాదిలాభంబుల హృష్టపుష్టాంగంబున నై యాశాక్వరప్రవరంబు
యమునాప్రాంతకాంతారంబునం గ్రుమ్మరుచుండె నక్కాలంబున. 100

చ. కరటులమేల్మదంబణఁచి కర్కశవంచకధూర్తకృత్యము
ల్సెటిచి పరోగ్రఖడ్గపటలిన్నెఱవాఁడికిఁ బాపి క్రొవ్వునం
గుఱువులువారుకంటకులఁ గొండగపుల్సరఁ ద్రోలి పౌరుషం
బలిమిటిఁగ్రాలఁ బింగళకుఁ డన్మృగరాజు చరించు నచ్చటన్. 101

క. హరికి మృగరాజ్యమెవ్వరు, కరుణించిరి తనకు దాన కాదా వరకుం
జరభంజనునకు జలనిధి, కురువిక్రమవైభవునకు నొక రీవలెనే. 102

క. ఆకంఠీరవము పిపా, సాకలుషితహృదయముచుగుదు సలిలాశన్ స
త్త్వాకీర్ణంబగుకాళిం, దీకచ్ఛంబునకు ద్రుతగతిం జనుచుండెన్. 103

వ. అప్పుడననుభూతపూర్వంబై యాకాలప్రళయజలధరగర్జితంబునుంబోని యఖండసం
జీవకగర్జనంబు పరిసరధరాధరదరీద్వారంబులం బ్రతిధ్వానంబులంబుట్టించిన నాక
ర్ణించి యశనిపాతకంపితంబగు నీహారాహార్యశృంగంబునుంబోలె సింగంబు వికలి
తాంతరంగంబై నిలుకంబడి యిది యేమిటిది యొక్కో యిద్దిక్కున నేమియొకో
యనుచు మందగతిం జనుచుండె నంత నంతయుం గని దమనకుండు కరటకున కిట్ల
నియె. 104

ఉ. ఈవడఁజల్లు నెండ గళ మెండ నఖండతరత్వరం బురో
భూనవదుర్గమార్గవిపుత్రికిఁ బోయెడురాజు వెల్వెలం
బోవు మొగంబుతో నిపుడు పుల్గుటితోఁ జనుటేమి మెత్తఁగాఁ
బోఁదొడంగె నేమిగతమో గతమోహ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 105

క. అనిదంపూర్వపరాక్రమ, ఘనుఁడ సుహృత్కుంజరముల దారుణమదమే
ర్చినయాతఁ డివ్విధంబునఁ, జన నవఘా యిప్పు డేమిచందమొ యనుడున్. 106

క. కరటకుఁ డిట్లను మనకీ, తెరువేటికి నుచితవృత్తి తెరువెఱుఁగనియ
న్నరుఁడు చెడుం భగ్నారస, తరుకీలంబూడ్చి తెగినతరుచరుభంగిన్. 107

క. నావిని కపటకునకు నయ్యు, కోవిదుఁ డిట్లనియె దమనకుఁడు నీతికళా
శేవధి యాకథ యెట్టు సెప్పు మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 108

చ మితపవిహారిమండలసమిజ్జయయుజ్జయినీపురంబున
న్వితతవిలాససంభ్రమణవిశ్రుతవిశ్రుతనామిటారి యా
యతనుకటారి కర్కశకుచాంగజితప్రకటారి నృత్తనం
దితశకటారి వారసుదతీమణి యొర్తు నటించు నున్నతిన్. 109

క. రాగరుచిగలుగు దెస నల, భోగినిమయి మిఱుపుఁ దిగిచి పొడితెమ్మర త్వ
ష్టాగతి దరలింపఁగ సం, భోగంబొసఁగుం భుజంగపుంగవతతికిన్. 110

చ. దినముదివంబు నిద్రకరుదెంచిన వేడుక కానిగుండె ఝ
ల్లన జననిప్రయత్నమున నచ్చెలి వేఁకువ మేలుకాంచి మ
జ్జనవిధిఁ దీర్చి సొమ్ములిడి చందనపుందళుకొంద జాళువా
పని నునుగాసెయు న్మెఱయఁ బార్వతిసేవకు బోవుఁ దివితోన్. 111

ఉ. ఆసఖిచూపుఁ దూఁపుగము లంగములం దెరలింప నాసనో
పాసనశాసన ల్గుదిసి పావనభావనధావనంబుల
న్సోహసలెలంగ రాఁ బడినయోగముఁ ద్యాగముసేసి దీర్ఘని
శ్వాసము నించు శీధుసరసాధరజాతహనించుఁ జూచుచున్. 112

చ. చెలి నెఱతీవి దేవిగుడిసేవకువచ్చిన వేళ వీటిలో
గలిగినకోడెకాండ్రు సిరిగందము కప్పుర మంబరంబుకుం
చెలుఘృతము ల్సితంబు విరిచెండులు పండులు కానుకిత్తు ర
చ్చెలిమలపట్టి కొక్కదినసంబును రా కదిరాక తక్కఁగన్. 113

చ. నిలిపెడువిత్తమిత్తునని నీతికిఁ బాసినఁగాని పూనియ
చ్చెలి కలనేనియు న్బిలువఁ జెప్పద నీతికిఁ దుచ్ఛజాతికిన్
బలితునకున్ విచారపరిపాకవిమూఢునకుం దురుక్తికిం
బలువకు రోగికిం దురభిమానికి దానికి మద్యపానికిన్. 114

మ. ప్రవసీభూతభుజంగజీవ యలరూపాజీవ దాక్షాయణీ
భవనక్షోణి నటించు షోడశఘటీపర్యంత మంతంత యూఁ
డవయామంబున నొక్కనాఁడు ముకుచాయం దివ్వెటీ ల్గొల్చిరా
నవధానంబున నింటిద్రోవఁ గలహంసానూనయానంబునన్. 115

క. నడతెంచుమఁ ద్రోవ బడ, ల్పడఁ ద్రొక్కిన నెగసి యొరబాగయి ఫణమే
ర్పడ నచ్చెరువుగ నచ్చెలి, కడకా లొకత్రాఁచుబాము గడఁకం గఱచెన్. 116

క. తాలువులన్నాలొకీ, లాలంబులు చెమ్మగింప లగ్నక్ష్వేళా
జ్వాలం దూలి శతక్రతు, నీలతమో నీలవాల నేలంగూలెన్. 117

వ. అట్లు విషధరవిషంబునం గ్రాఁగి కూలినకూతుం గని శోకించి నిమిషంబునుండక.

చ. ధనికులుగాన దానితలిదండ్రులు జాలెబుచించి యర్థకాం
చనము లవారిగాఁగ వెదచల్లి వసుంధర పేరుకీర్తియుం
గని మనువారలం బరమగారుడమంత్రకులం బొరింబొరిం
గొనిచనుదేర వారలలికుంతలచెంతలఁ జేరి నేర్పునన్. 119

సీ. కాటుపట్టున గత్తివాటులువైచి నిర్విషమూఁది మనకున్న విసివె నొకఁడు
ఘటపూర్ణమంత్రపుష్కరధార లెత్తించి గుణముగానకరోసి గునిసెనొకఁడు
కలితంబుఁగను దోయిఁగడియించి బ్రదికించుప్రోవ దుర్ఘటమైనఁ దొలఁగెనొకఁడు
పసరునెన్నడుసెత్తిఁ బ్రామి బెత్తమున నిట్టటుమోఁది పనికిరా కరిగెనొకఁడు
తే. కదియఁబడియున్నదౌడలఁ గాఱుజొనిపి, పాయఁబడఁజేసి తగుపాటి పలుచనైన
యౌషధీసారములఁ బోసియు వియులావు, సేయకుండిన నొకఁడు లజ్జించి చనియె.

క. అప్పాట విషచికిత్సకు, లొప్పనివదనములతోడ నొండెవ్వరికిం
జెప్పక వచ్చినచొప్పునఁ, దప్పక పోవుటయు నాసుదతితలిదండ్రుల్. 121

ఉ. కాంచనపుత్రి నెత్తుకొని క్రమ్మఱిపోయి శివానివాసముం
దుంచి నమస్కరించి యడలూఱఁగ నిట్లనివిన్నవించి రో
పంచముఖప్రియా పడుచుప్రాణమువచ్చిన మంటపంబుఁగ
ట్టించెదమమ్మ నిన్నుఁ బురుడింపగలేరుగదమ్మ వేలుపుల్. 122

చ. తరువుగదమ్మ మామనవి తావకపాదయుగంబు దేవతా
తరువుగదమ్మ యీపడుచు దక్కకపోయినఁ గన్నమాకు ను
త్తరువుగదమ్మ నీవరువు దానికి నిట్టియవస్థవచ్చు ట
చ్చెరువుగదమ్మ మమ్ము దరిఁజేరుపుమమ్మ త్రిలోకమాతృకా. 123

చ. అని తనువేఁడి పాడి నెగులారక వారకయేడ్చువారలం
గని గిరిజాతజాత సుముఖత్వమున న్గడకంటిచూడ్కిఁజూ
చిన నపు డేమి చెప్ప నటఁ జేడియ నిర్విషయౌచు నిద్రమే
ల్కనినవిధంబున న్దెలిసి కౌతుకసంపదఁదేల్చె నాప్తులన్. 124

క. దేవీవరమహిమంబున, జీవితయగుపుత్రిఁగొనుచు గృహమున కానం
దావిలలీలం జని రా, జీవేక్షణ కిడినమ్రొక్కు చెల్లించుటకున్. 125

గీ. అల్లనర్తకదంపతు లతులసుతులఁ, బవనభుగ్భూషగృహిగృహప్రాంతమునకు

నవనిజంబుల దెప్పించి రందులోన, స్థూలతరుకీలమగు నొక్కదూల మమరు. 126

ఉ. ఆనగరోపకంఠవనికావనజాతలతాచరన్మహా
వానరయూథ ముద్దవడి వచ్చి యొకానొకవేళ దారుణో
చ్ఛానటనంబొనర్ప రభసంబున నందొకక్రోఁతి యంత నా
హా నవలాఘవంబునఁ గృతాంతవశంబున దూల మెక్కుచున్. 127

క. వాలం బల్లార్చుచు నిరు, గేలం బిగియారఁబట్టి కీలము వడి ను
న్మూలింప నిటికికొనియె, న్వ్రీలినయద్దారు వృద్ధవిడి ముష్కములన్. 128

క. ఇటికిన వివృతాస్యంబై, యొఱలుచుఁ బొరలు న్వడంకు నులుకుఁదలంకున్
మరలుం బడు లేవుం గపి, యురిఁ దవిలినపులుఁగువోలె నుడుగనియలఁతన్. 129

క. ప్లవగం బట్లలమటి మే, నవశంబగుటయుఁ ద్యజించె నసువుల నుచిత
వ్యవహారక్రియఁదెలియని, యవివేకికిఁ జేటువొందదా యొండైనన్. 130

క. హరిభుక్తశేషతరసం, బిరువురకుం గలదు చాలు నీపాటివృథా
పరచింతలేటి కన విని, గురుమాయాశాలి దమనకుం డిట్లనియెన్. 131

క. తనవారిఁ బ్రోచుటకు నొం, టనివారి వధించి వైచుటకుఁ గా నృపులం
బనివడికొలుచుట లేకె, న్వని కెద్దడి వుట్టె నన్నవస్త్రంబులకున్. 132

చ. అతివిరసత్వసత్వకుణపాదికపారణసారమేయ మూ
ర్జితజఠరాగ్ని శాంతియొనరించు సముచ్ఛ్రియ కృచ్ఛ్రి సంకుల
స్థితివెగడందియు న్వెదకి సింహము మత్తకరింభుజించు నే
గతులబలానురూపఫల కాంక్షులుగా ధర నెట్టివారలున్. 133

చ అనుగతియుం గటీచలనమగ్రపదభ్రమణంబు వాలచా
లనమును భుక్తశేష కబళప్రదుఁగూర్చి యొనర్చు వేఁపి చ
య్యన బుధసాంత్వనోక్తి శతకాయుతసంఖ్యలఁ గానిభుక్తికిం
దనకరమీదు కుంజరవతంసము నెట్టన నెట్టకేలకున్. 134

క. తను లోను లభినుతింపఁగ, మనఁగలిగినమనికి నిమిషమాత్రమె చాలుం
దనివిసనం బ్రేతాన్నముఁ, దిని యూరం గాకి బ్రతుకదే వేయేఁడుల్. 135

క. ఘనవిద్యావిక్రమజం, బనఘుండై కుడుచు నెవ్వఁ డతనిదివో భో
జనము పశుశిశు ఖురంబు, ల్దిను గాలేయకము దానిదియుఁ గుడుపగునే. 136

క. అల్పముననిండు శశపద, మల్పంబుననిండు మూషకాంజలికులు వెం
చల్పముననిండుగుపురుషుఁ, డల్పమునం బూర్ణుఁడగు మహాత్ముఁడు గామిన్. 137

క. శ్రుతిశాస్త్రప్రకరబహి, ష్కృతము నయానయవివేకరిక్తము కుక్షి

స్థితిజాగరూక మేయున్నతిఁ జెపుమా మనుజపశువునకుఁ బశువునకున్. 138

క. కసవుదినుఁ గూడుదెమ్మని, కసరదు బరువిడిన మోయుఁ గర్శనమునకున్
విసువదు మాఱొడ్డాడదు, పసరమునకుసరియె మనుజపశు వెప్పటికిన్. 139

క. అన విని కరటకుఁ డతని, న్గనుఁగొని యిట్లనియె దమనకా విభునకుఁగ
ల్గినదండనాథులము దగ, మన కీవ్యాపార మనభిమత ముడుగదగున్. 140

వ. అనిన దమనకుండు. 141

క. పరమస్వతంత్రులయిభూ, వరుసన్నిధి మంత్రులుండవలె నమ్మంత్రుల్
పరతంత్రులయినఁగలవే, పురుషార్థము గౌరవము ప్రభుత్వము యశమున్. 142

క. గ్రావాగ్రమునకు భూరి, గ్రావం బెక్కింప భరముగా దది ధరకున్
ద్రోవఁ బ్రయాసమె యున్నతి, కయివలెబా టధమవృత్తి కది యేమిటికిన్. 143

క. తనకున్ హృదయము వశమై, యనుచరుచందమున నుండు నది యేమియొకో
మనుజుఁడు గౌరవమొల్లక, ఘనలాఘవదంశితుండుగా నీక్షించున్. 144

క. అనిచెప్పి మఱియు గరటకుఁ, గనుఁగొని దమనకుఁడు పలికెఁ గంటే పంచా
ననసార్వభౌమునకు నా, ననమొప్ప దిదేమికారణము నేఁ డనుచున్. 145

క. అదివిని కరటకుఁడు మదిం, గదిరిన యచ్చెరువున న్మోగము జూచి యహో
యిది నీ వేతెఱఁగున నెఱుఁగుదు వన నాయనకు దమనకుం డిట్లనియెన్. 146

మ. మతినేనిచ్చినఁగానిలేదు చన దాత్మశ్లాఘనామానసం
బితరాకారవిచేష్టితార్థముల నూహించు న్ధరిత్రిం బశు
ప్రతతుల్నేర్చు నుదీరితార్థముల దిక్ప్రఖ్యాతమేధాసమ
న్వితుఁడై వర్తిలు పండితుం డకట వానిం బోలఁడే చెప్పుమా. 147

క. చతురుఁడుగనుఁ బతిచేష్టా, గతిఁ దెలిసితినని నతఁడు కాఁగా నోస
మ్మతిగాదునాకు సేవా, స్థితినీకెఱుకపడుఁ గుశలచిత్తములేమిన్. 148

వ. అని కరటకుండు పలికిన దమనకుం డతని కిట్లనియె. 149

క. భూషింప మెచ్చు లోకము, దూషింపం జంపఁజూచుఁ దుది నదె విద్వ
ద్భాషితుని నన్ను నేలా, దూషించితి వైన నేరుతుం బతిఁగొల్వన్. 150

క. నృపసంశ్రయమున నా కతి, నిపుణతయేవలనలేదు నీవనియెదో
యిపు డెవ్వరేని శత్రుం, తప యోరిమిలేక యనియెదరొ నను జెపుమా. 151

క. అను దమనకునాననము, న్గనుఁగొని కరటకుఁడు పలికెఁ గాదా మును నీ
పనవసరంబునఁ జనవో, కినుక న్నిను విభుఁడు గోపగింపఁడొ నెరయన్ 152

సీ. ఆఁకొని భుజియింప నరుగువేళ నొకింత యొడలికి నుపఘాత మొదవినప్పుడు

భూరినిద్రాభరంబున సోలునెడఁ గులస్త్రీలతో నలిగి విచ్చేసినతఱి
రతికి నువ్విళ్ళూఱుగతి శరక్షతుఁడైన యవసరంబున వేఁట లాడి యలసి
ధరణీరుహచ్ఛాయ లరయుచోటఁ బిపాస సలిలమన్వేషించుసమయమునను

తే. మజ్జనంబాడుపట్టున మౌననియతి, నర్ధమీలితలోచనుండై పురాణ
పురుషు ధ్యానించునకాలమున నృపాలుఁ, జేరరాదండ్రు తద్జ్ఞులు సేవకులకు.

క. మఱచితివే యన దమనకుఁ, డెఱుఁగుదునను జీవధర్మ మిట్టిద భటుఁ డే
తెఱఁగున నేనియు నరవరు, కుఱఁగట రేపగలు గాచి కొలువఁగవలయున్. 154

క. అతి కంటకుఁడైన విసం, గతుఁడైన గుజాతుఁడైనఁ గానీ లతలున్
సతులు ధరిత్రీపతులుం, జితవైరీ యల్లికొండ్రు చేరువనున్నన్. 155

క. కోపప్రసాదచిత్త, వ్యాపారము లెఱిఁగి కొలిచి వర్తిల్లుభటుల్
భూపాలబాహుశాఖా, రోపితులై యుండ్రు చనవు రొక్కం బగుటన్. 156

క. అన విని కరటకుఁడు దదా, ననము నిరీక్షించి పలికె నయ తత్వనిధీ
వినవలతు నాదరంబునఁ, దన కిఁక నీవేమిచెప్పెదవు తరువాతన్. 157

క. విత్తునవిత్తుంబలెఁ బ్ర,త్యుత్తర ముత్తరమువలన నుదయించు భవ
చ్చిత్తమునీతికళాసం, పత్తికిఁ బుట్టిల్లుగాదె పరికింపఁగాన్. 158

వ. అను కరటకు పలుకు లాకర్ణించి యతం డిట్లను నీతిపోషణంబులు దుఃఖశోషణం
బులుగావె భవద్భాషణంబులు నప్రాప్తకాలవచనం బెవ్వరికి నశుభంబుఁ జేయుదు.

క చతురలవలె నృపసేవా, వ్రతులకు నప్రాప్తకాలవచనంబు బృహ
స్పతియంతవాఁడు బలికినఁ, బ్రతివీరధ్వంసి హాస్యపదనిరతుఁ డగున్. 160

వ కావున దేశకాలేంద్రియ పరిపక్వంబులెఱింగి యుచితజ్ఞుఁ డగునతండు విన్నపంబు
చేసికొని నిజప్రయోజనం బీడేర్చుకొనుచు. 161

క. తనకేవిద్యాభ్యాసం, బునముఖ్యఖ్యాతిలాభములు సిద్ధించున్
ఘనతరముగఁ గులపురుషుం, డనఘుండయి నేరవలయు నాసద్విద్యన్. 162

క. కలగుణరూపప్రజ్ఞా, బలములచే నేమి వానిఁ బ్రకటింపరు భూ
తలపతులు సములు విషములు, దలపోయ నఖర్వపర్వతంబులభంగిన్. 163

క. కావున నవనీవల్లభు, లేవిధమున నుండి రేమిహితబుద్ధిన్నే
వావృత్తినూది వర్తిలఁ, గావలయు న్భటులకనినఁ గరటకుఁ డంతన్. 164

క. అగు నగుఁ బోపొ మ్మప్పని, మొగమున నున్నాఁడు రాజమ్రోలకుఁ దేర్పం
దగుతఱి మేలయ్యెడునో, సుగుణీ నీకనిన నతఁడు సొం పెసలారన్. 165

చ. మెలపునఁ జేరనేగి ప్రణమిల్లి వినీతత నిల్వఁ జూచి పిం

గళకుఁడు వల్కె నోదమనకా చనుదెంచితివేమి నావుడు
జ్వలమతి నాతఁ డిట్లను భవచ్చరణంబులఁ గొల్వవచ్చితి
నెలసము దీనికంటెఁ బరికింపఁగ నెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 166

క. సచివకుమారుఁడ నగుసా, కుచితములగుపనులు గలిగియుండుఁగదా నా
వచనము విన దేవరకును, రుచియగుఁగద కార్యతత్పరుఁడఁగద మొదల౯. 167

మ. శ్రుతికండూయన రుక్ప్రశాంతియొనరించుం దంతనిర్ఘర్షణ
స్థితికిం జాలునఖాగ్రభిన్నయవసచ్ఛేదంబు విశ్వంభరా
పతికార్యంబుల నప్రయోజకుఁడె ప్రాప్తజ్ఞానచాతుర్యశౌ
ర్యతతోపాయన యాప్రియాలపనమేధాకారశీలుం డిల౯. 168

చ. పరమశుచి న్సమిద్బలు నపారమహోష్మలు నుత్సవక్రియా
స్థిరు నిరసించి క్రిందుపడఁజేసినఁ గ్రిందుపడంగనేర్చునే
కెరలి యొకప్పు డేని దలక్రిందుగఁబట్టిన నూర్ధ్వకీలుఁడై
దరికొన కంబుసంభవుఁ డగ్నిశిఖుఁడై నశియింపనేర్చునే. 169

చ. హాలికుఁడు విత్తు చేనఁబడునప్పు డెఱుంగఁడు చాలు చక్కనై
తలకొనఁజూచి మంచిదిగదా యనుఁ బిమ్మట నట్లు రాజు సొం
పలరఁగఁ గూర్చునప్పుడు భటాలి నెఱుంగఁడు ప్రస్తుతంబున
నెలసముఁ బూని నిల్వఁ బరికించుఁ బ్రయోజకుఁ డంచు నెంతయు౯. 170

తే. గీ. అతిశయస్థానయోగ్య నీచాసనమున, నునుచు విశ్వంభరావల్లభునకు నింద
మస్తకోచితకోటీరమండనములఁ, గాళ్ళఁదొడిగినయమ్మర్త్యుఁగఁ జటియనరె. 171

ఆ. వె. అధమవృత్తి కధికు నమరించుపతి దిట్టుఁ, గుడుచుఁగాదె యారకూటకటక
కలితమణికి నిందగాద పొనర్చిన, మత్సితుండు నిందఁగుడుచుఁగాని. 172

క. శిరమున మకుటము రశనా, భరణము కటి నూపురంబు పదమునఁ బోలె౯
గురుబంధుభటులనిల్ప న, మరు నుత్తమ మధ్య మాధమస్థానముల౯. 173

చ. పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలువిపంచిశాస్త్రము౯
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబువహింతు రట్లు కా
పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలువిపంచి శాస్త్రముం
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబువహింప రక్వర౯. 174

వ. ఇది సృగాలమాత్రంబు దీనిచేత నేమి యని నన్నవజ్ఞ సేయకుము. 175

క. హరిసూకరరూపంబున, హరిణాదిమృగాకృతుల మహర్షు లజంబయి
హరిసుతుఁడు పూజ్యులైయుం, డర వారలగౌరవంబు గరిమపడియెనే. 176

వ. అశక్తుండయిన భక్తుండును భక్తిలేనిశక్తుండును నప్రయోజకులు త్యాజ్యులు నేను బరమభక్తుండ శక్తుండ నత్యాజ్యుండ నన్ను గౌరవము సేయుము. 177

చ. పతినయదూరుఁ డైనభటపంక్తియు నీతికిఁ బాయుఁ దత్ప్రధా
నత బుధులుండరా బుధజనంబులులేమి నధర్మ మూర్జిత
స్థితిఁగను నయ్యధర్మమునఁ జేసి యఘంబులుపుట్టు వానిచే
నతులవిపద్దశ ల్వొడము నవ్విపదాయతిరాజ్యము జెడున్. 178

వ. అని దమనకుండు పలికినఁ బింగళకుండు నతనిం బ్రసాదపురస్సరాలోకంబుల నాలోకించి. 179

ఉ. వాసికి నెక్కుడుం దగినవాఁడవు రాజ్యము నీనయంబునం
జేసెదఁగాదె నిన్నడప సేవకులెవ్వరు నాకుఁ బెద్దవి
శ్వాసము నీయెడంగలదు శక్తుఁడు భక్తుఁడు నిన్నుఁబోలఁ డో
హో సఖ విన్ననై వదనమొప్పక వచ్చితి వేమిచెప్పుమా. 180

క. నావిని దమనకుఁ డను దే,వా విన్నపమొకటి వారివాంఛ న్వడిగాఁ
బోవుచునిలిచితి విదియే, లా విన్ననిమోముతోఁ గలంగినమతితోన్. 181

వ. అనివిన్నవించిన దమనకునకుఁ బింగళకుం డిట్లనియె మచ్చరణ్యం బగునియ్యరణ్యం బపూర్వసత్త్వాధిష్ఠితంబయి యున్నయది యట్లగుట చిత్తచాంచల్యంబుఁ బుట్టించుటయు దానంజేసి యంగవైకల్య మావిర్భవించె నెట్లనిన విలయసమయసముజ్జృంభమాణ పుష్కలావర్తకవిధంబున శబ్దగ్రాహకంబులకు నధికతాపం బొనర్చుచున్నయది యద్దిక్కున నొక్క యపూర్వదుర్వారఘోషంబు వీతేర నాకర్ణించితి మంత్రప్రతిబద్ధశక్తి యగుఘనాధరంబువిధంబున స్రుక్కితి నీవాకర్ణింప వొకో శబ్దానురూపబలమహత్త్వం బగుసత్త్వం బచ్చోటఁ గలిగియున్నది మదీయరాజ్యంబునకు హాని వాటిల్లకుండునే యని నిట్టూర్పునించు నప్పంచాననునకు దమనకుం డిట్లనియె. 182

క. జలముల సేతువుబెడిదపుఁ, బలుకుల భీతుండు చెనటిపాడిం జాతిన్
జెలిమిరహస్యమునర్వం, దలఁపనిపని చెడు నిగూఢతరమంత్రంబున్. 183

క. నీతెరు వనిలచరన్మహి, జాత లతాఘాతభగ్నసంగరభేరీ
జాతరవశ్రవణమహో, జాతరహ్యజీర్ణజంబుకముకథ యయ్యెన్. 184

క. నావిని పింగళకుఁడు నయ,కోవిదు దమనకునిఁజూచి గుణరత్నసము
ద్రా వినియెద నీకథఁజెపు, మా వాచాపాటవం బమర నా కనుడున్. 185

క. దమనకుఁ డిట్లను పరవి, క్రమవిక్రమసింహపురనికటవటకాంతా

రమున నొకనాఁడు గాఢ, క్రమమున నే నరిగి తిరుగఁగాఁ గన్గొంటిన్. 186

ఉ. జన్యము కాంతకుంతపరుషక్షతిపాతి బృహద్వపాళి రా
జన్యము హస్తిమస్తకరసక్షతజద్రవలుబ్ధదైత్యదో
ర్జన్యము భానుభేది ఘనసాహసపూజనరాజమానప
ర్జన్యముఁ జూపెఁ బర్యుషితసామజవిప్రసమేతవాతముల్. 187

చ. కదన మొకింతచేర వరుగ న్విఱుగంబడి యున్న తేరులుం
బ్రిదిలుటలేనిరోనుఁగులు బెంటలుగొన్న జిరాల్గురాలు పె
న్గదురుడివోని నెత్తురులు గాఢపుటెండలఁ గ్రాఁగి చిక్కనై
పొదలు మెదళ్లు నాంత్రముల ప్రోవులుఁ జూచి ప్రహృష్టమూర్తినై. 188

వ. మఱియు నక్కలను సమున్మీలితపుండరీక వ్యాకీర్ణం బగుటఁ గాసారంబును నఖం డఫలకాండమండితం బగుట నారామంబును నమోఘప్రాసవిలాసం బగుటఁ గర్ణా టక ప్రబంధంబును ననంగవిహారయోగ్యం బగుట మధుమాసంబును దష్టకబంధ వాహినీబంధురం బగుటం గ్రీష్మసమయంబును నవ్యక్తతారకవ్యూహం బగుట నహ ర్ముఖంబును బహుద్విజవిరాజమానం బగుట యాగంబును ననాత్మజ్ఞపారంపరీసం పూర్ణం బగుట గంజానిలయంబును విభాగీకృతచరణంబు గావున శ్లోకపఠనంబును గర్ణశల్యసైంధవభీష్మదుర్నిరీక్ష్యం బగుట సుయోధనాయోధనంబును బ్రయుక్తశక్తి పాతనిర్ఘాతధరాధిప ప్రాగల్భ్యం బగుటఁ గుమారసమారంభంబును నవఖండమనో హరం బయి యోషాభాషావిశేషంబును రసాభిసుప్తపురుషోత్తమం బై శరత్కాలం బును ననుకరించె నప్పుడు. 189

క. దూరప్రాణధురీణము, హారణమున నేమిచెప్ప నాశ్చర్యకరం
బయిరోదసితో విను మొక, భేరీనినదంబు కర్ణపిశిత మగల్చెన్. 190

తే. భయము దోఁతోఁడ ముక్కనబంటి యయ్యెఁ
గెరలు జఠరాగ్ని గుములుచుఁ "గింకరోమి
యాగతోస్మి క్వయాస్యామి" యని యడలితిఁ
బలలపారణకరుగంగఁ బాటుగామి. 191

ఉ. ఎంచినభీతి మే న్వడక నేనొక యించుకసేపు బుద్ధిశం
కించి యిదేమి యొక్కొ పరికించెదఁ గా కని చేరి ముందర
న్గాంచితి వాతపోత పరికంపితభూజలతాహతి న్డిశ
ల్సించుఁ రవంబునీను నొకజీర్ణసమిద్ధతభేరిఁ జేరువన్. 192

సీ. కనుఁగొని చర్మసంగతదారువుగ నిశ్చయించి మెల్లన నంఘ్రు లిడుచు నరిగి

కదిసి తద్భేరీముఖము వ్రచ్చి లోపల నరయ నిర్మాంసమగుట మేను
పొదలఁ జేసె నీమహాభోజనం బని చని పడి మేనుముఱఁచి నల్గడలుసూచి
కరట గృధ్రోలూకకంకాదుల శవామిషాదులఁబోలి నేనాఢ్యలీల
తే. దంతిపలల మశ్వతరసంబు శాక్వర, క్రవ్యముష్ట్రి మాంస ఖండ కాండ
మొలసి యున్న నరులపాలయును దిని గాఢ, కౌతుకమున నుంటిగాఁదె తొలుత.

వ. రవశ్రవణమాత్రంబున నేమి తెలిసికొని నిర్భయుండ వగుము శబ్దం బేదిక్కున నాకర్ణింపంబడియె నద్దిక్కునకు నన్నుం బనుపు మంతయుం దెలిసి వచ్చెద ననుటయుఁ బింగళకుం డట్లచేయుమనియె నట్లు నియుక్తుండై దమనకుండు సకలమృగ సంచారఘోరం బగు యమునాప్రాంత కాంతారంబున కరిగి పురోభాగంబున. 194

ఉ. చేసఁ జిగుర్చుశృంగములు శృంగములం బ్రకటింప భూరిశో
భావహనైకపాదములు పాదముల న్దలఁపింప జంగమ
గ్రావముభంగి భానుభవకచ్ఛమున న్విహరించువాని సం
జీవకుఁ గాంచి మ్రొక్కి నిలిచె న్మృగధూర్తకుమారుఁ డయ్యెడన్. 195

వ. అట్లు వినీతత్వంబు నెరపి కైవారంబు సేసి యతనిచేత నాగమనకార్యం బడుగం బడినవాఁడై. 196

చ. హృదయముపల్లవింప నతఁ డిట్లను నెంతయు సమ్మదంబునం
బొదలుచు నీసమాగమము పూర్వము నీ కెనయైనవానితోఁ
గదిసి యఖండసఖ్యమునఁ గాలముతీతముగా నొనర్చ కి
న్నదదరి నొంటి నుండఁదగునా మృగనాథులులేరె మైత్రికిన్. 197

చ. అనఘచరిత్ర పింగళకుఁడ న్మృగరాజిటనుండు నమ్మహా
ఘనుని ప్రధాననందనునిఁగా నను బుద్ధినెఱుంగు నీకు నా
యనకు ఘటింతు మైత్రిసమయం బిదె న న్బనిఁగొమ్ము మాయతం
బనలము గూడినట్లయగు నాతఁడు నీవును జెల్మి సేసినన్. 198

క. అన విని దమనకునిఁ గనుం, గొని సంజీవకుఁడు పలికె గొబ్బున మరలం
జని చెలిమిసేయుమా మా, కనుకూలత మెఱయ మీమృగాధిపుతోడన్. 199

క. పొమ్మన నెమ్మనమలరం, గ్రమ్మఱ మృగధూర్తకులశిఖామణి చింతా
సమ్మూర్ఛితాకృతిం బడి, నమ్మేర న్గాంచి వినతుఁడై నిలుచున్నన్. 200

క. కనుఁగొని పింగళకుం డి, ట్లను సనయా మంత్రితనయ యచ్చోటికి నా
యనుమతిఁ గైకొని పోయిన, పనియేమియొనర్చి తనినఁ బలికె నతండున్. 201

క. పోవఁబోవఁ గానకు దేవర, పనుపునఁ జని యచటఁ గంటిఁ బ్రళయాంతరట

ద్ఘనవినదు గోత్రగిరినిభ, తనువభ్రంకషవిషాణధరుఁ గట్టెదురన్. 202

వ. భవత్కర్ణశూలాయమానం బగునప్పటిభయంకరధ్వానంబు నిన్ను నుద్దేశించి చేయుటగా నెఱుంగుము. 203

క. అలఁతులఁ బోరిఁ గొనదు మహా, బలు లాహో ఘనులఁ గాని పవమానుఁ డిలం
బిలువెఱుకునె బహుశాఖా, కులగగనస్పంది వృక్షకోటులుదక్కన్. 204

క. ఈదృశబలవంతుని నీ, పాదముల కుపాయనంబుఁ బట్టెద లేదా
నా దెసనిచ్చిన నిర్మ, ర్యాదప్రేమమున సింహ మాతని కనియెన్. 205

క. నీ వనఁగ నంతవాఁడవె, కావా సంరావభిదురఘాతంబున దై
ర్యాళినగల్చిన యబ్బలిఁ, దే వేగమె యనిన నతఁడు దెచ్చె న్వచ్చెన్. 206

క. వచ్చినసంజీవకునకుఁ, బొచ్చెములే కలమృగాధిపుఁడు సౌహార్ద్యం
బచ్చుపడ నెదురుసని కొని, తెచ్చి సదృశాసనప్రతిష్ఠితుఁ జేసెన్. 207

తే. తనువుఁ బ్రాణంబువిరియునుదావిభాను, డాతపముఁ బోలె నలమృగాధ్యక్షుఁడతఁడు
పాలునీరును గూడిన పగిది నుండి, రతిశయముస్నేహమునను నయ్యడవిలోన. 208

వ. ఇట్లు పింగళక సంజీవకు లన్యోన్యప్రసన్న స్నేహప్రవర్ధమానులయి యొరుల కవకాశంబీక యేకగ్రీవంబయియుండ ననుజీవులు పాలపెట్టులేక యాఁకట నారటనొంది యొండేనియుం బోవ దావదిపడిన నచ్చెట్టకుపంతం జింతిలి దమనకుండు కరటకుఁ జేరంబోయి నిట్టూర్పునిగిడించి తలవంచుకొనిన నతం డతని నాలోకించి.

చ. దమనక యోపలేననిన దప్పనె యిప్పెనుజెట్ట నీనిమి
త్తమున జనించెగాదె పతిదండకు నిన్నారు తేగుమంచు హ
స్తముఁ దెమలించిరో కుడిచి సమ్మతినుండఁగ దైవమిచ్చునే
సమకొని వీరి కిద్దఱికి సఖ్యము సేయకయున్న సాగదే. 210

ఉ. యెవ్వ రెటుండి రేమి మన కేమిప్రయోజన మంచు మున్న నే
నవ్వలఁ జూటిమోపి పతినారయునప్పుడు నీకుఁ జెప్పనే
యవ్వచనంబు లిప్పుడు యథార్థములాయెగదా భుజించువా
రెవ్వరు నీవెకాక మఱి యేమనలేక స్వయంకృతాగమున్. 211

క. చేసినయంతయుఁ దడయక, చేసేతం గుడువుమనినఁ జింతానలకీ
లాసంతాపితుఁడై మే, ధాసంగతుఁ డతనిఁ జూచి దమనకుఁ డనియెన్. 212

క. కృతకేతరవచనంబుల, గతి నీపలుకులు యథార్థకథనంబులు నా
కతమున నకటా యీదు, స్థితివుట్టెం దీని కేమి సేయఁగవచ్చున్. 213

ఉ. ఈతటి నక్క వెక్కసపు ఱేఁడికకయ్యముచేతఁ దొల్లి చే

సేతఁ బరిగ్రహించి యతిశిష్యునిచే నొక నేఁతకానిచే
దూతికనొచ్చె నాత్మకృత దోషమునన్దద నావు దుల్లస
త్కౌతుకవల్లిపల్లటిలఁగా నతఁ డాతనిఁ జూచి యిట్లనున్. 214

క. అది యెట్లు విస్తరింపం, గదె యాకర్ణింతు సకలగాథాబోధా
స్పదహృదయ యనుడు వికస, ద్వదనుండై కరటకునకు దమనకుఁ డనియెన్. 215

క. యువనాశ్వ నగరమునఁ గే, శవశర్మ యనంగ నొక్క సన్న్యాసి మఠం
బవలంబించి యశిష్య, ప్రవరుండై యుండె భైక్ష్య భక్షకుఁ డగుచున్. 216

క. కల దాసన్న్యాసికి బహు, కలధౌత సువర్ణపూర్ణ కంథసదాయ
బ్బలుగు యతి మరపు మోసము, గలనేనియు లేక దానిఁ గని రక్షించున్. 217

తే. స్నాన మొనరించునప్పుడు జపము సేయు,నపుడు కరపాత్రమున భిక్ష మడుగునపుడు
పండునపుడును బొంతపై నుండు మనసు, బీదగతిచినబూరె యబ్భిక్షునకును. 218

క. చిరకాల మివ్విధంబున, నరిగిన నాషాఢభూతి యను ధూర్తధరా
మరసుతుఁడు సేరి కంథా, హరణేచ్ఛ న్యతికి శిష్యుఁడై సేవించెన్. 219

ఉ. ఆయతి యొక్క నాఁ డొక గృహంబునకుం దగ భిక్షచేసి రాఁ
బోయిన వాఁడు వెంబడి నెపోయి భుజించి మఠంబుఁ జేరి యా
చాయ నిజోత్తరీయపరిషక్తతృణాగ్రము గాంచిపట్టి నా
రాయణ కృష్ణయంచు గురుఁ డద్భుతమందఁగ మ్రొక్కి నెవ్వగన్. 220

క. వెలవెలనిమోముతో మఱి, యొలుఁగొందఁగ గురునిఁజూచి యెవ్వరి కెందుం
గలుగనికలుషము నా కిదె, గలిగె నయో యెట్టిపాపకర్ముఁడ నొక్కో. 221

క. అని మడమలు మోపక నడిఁ, జని కపటవిచారశీలుఁ జపలాత్ముని శి
ష్యునిఁ దిరుగఁ బిల్చి మదిఁ గీ, లొక్కినమహాద్భుతముతోడ గురుఁ డిట్లనియెన్.

క. నిను నేకలుషము పొదివెన్, జనఁ గారణమేమి సరభసంబున నాతో
వినిపింపు మనినఁ దత్పద, వనజంబులవ్రాలి యతికి వాఁ డిట్లనియెన్. 223

క. గురునాథ నిన్ను భిక్షొ, గరిమంబునఁ జాలఁ దృప్తుఁ గావించినభూ
సురునింటిపూరి వసనో, పరిదవిలెం దీని కంటెఁ బాపముగలదే. 224

గీ. మగుడ నీపూరిపుడకఁ దన్మందిరమునఁ, గూర్చి క్రమ్మఱ నిష్పాతకుండ నగుచు
వచ్చి సేవింతుఁ ద్వత్పాదవనరుహముల, భక్తినామీఁద గలదేనిఁ బనుపు మటకు.

క. పావనుఁడఁగాక యేవిధి, సేవించెద నిన్ను నోవిశేషవిధిజ్ఞా
నావుడు యతి విస్మయసం, భావితుఁడై వానిఁ జూచి పలికెం బ్రీతిన్. 226

చ. కలుషములేదు పూరిపుడకన్ ధనమో కనకంబొ చీరలో

వలదటుపోవ నిల్వు మన వాఁడు కృతాంజలియై కనుంగవం
జలజలనశ్రువుల్దొరుగ సన్నుతిఁజేసి యతీంద్ర యవ్విధిం
బలుకకు మెట్టులేనిఁ దృణభంగము నేఁ డట వైచివచ్చెదన్. 227

క. నావిని యతిబంధువుఁ డతి, పావనుఁగా వాని వగచి పనిచె నతండున్
వేవేగ నరిగి తృణమొక, చోవైచి భజింపఁ దొంటిచొప్పున వచ్చెన్. 228

వ. ఇట్టి యుపాయాంతరంబుల సంత్యక్తపరప్రత్యయస్థితికి విప్రపత్తిగలుగకుండఁ గొండొకకాలంబు నమ్ముఁదిరిగిన నెలవెలుఁగక నేయిపూసినకత్తి యగుటఁ దెలియక గోముఖవ్యాఘ్రంబగుట వివరింపనేరక యత్తులునం బరిగ్రహించి వసుగర్భయగు కంథఁ జేతికిచ్చి యలుఁగులఁదిరుగుట గజంబును నురువులఁ బెంచుట మారుతభుగ్దష్టుని భువనవికారంబగుట నగజారమణుని విలాసభాసమానంబగుట వెలయాలిని దుర్గాభైరవపాలితంబగుట నవిముక్తస్థలంబును సరసంబగుట విద్వత్ప్రబంధంబును ననుకరించి యచ్చెరువుసేయు చెరువునకు ననుష్ఠానార్థియై చనియె నయ్యవసరంబున. 229

క. అప్పాపజాతి మస్కరి, యెప్పుడు దనచేతికిచ్చె నేమఱి మఱి వాఁ
డప్పుడపోయె ఘనంబుగఁ, గప్పినతమి కంథనొండుగంత న్గొనుచున్. 230

క. బొంతగొని నిజనివాసము, పొంతకు నాషాఢభూతిపోవుట మదిలోఁ
జింతింపక నికటతటా, కాంతమునకుఁ జనిన యతని యతిఁగన్గొనఁగన్. 231

సీ. కఠినశృంగాగ్రసంఘటితలోహపలాశఘళఘళాత్కృతులనక్రములు బెదర
నన్యోన్యసంపాతహతి ప్రస్సి ఫాలభాగమున శోణిత ముబ్బి కరుడుగట్టఁ
జించికాంగారరోచిర్ధురాధౌరేయ నేత్రాంతముల గొప్పనిప్పు లురుల
ఖురశిఖాటంకసంక్షుభితగోత్రోత్తిష్ఠదవనిరేణువుల నీరసలుగాఁగ

తే. గళవినిర్గతఘోరభూత్కారనినద, మమితకేదారచరపతంగములఁదఱుమఁ
బరమగర్వోన్నతములురభ్రములు రెండు, చెఱువుకొమ్మునఁ గయ్యంబు సేయుచుండె.

క. తిరుగక విఱుగక యాభీ, కరమేషము లాహవంబుఁ గావింపంగా
సరిరెంటినడుమ నెత్తురు, దొరిగెం బ్రవహించె నిలిచె దొప్పలుగట్టెన్. 233

క. ఆనెత్తు రానుతమి న,చ్చో నొకజంబుకము నడుమఁ జొచ్చి తదీయా
మానవిషాణశిఖాహతి, చే నెమ్ములువిఱిగి సొరిగి జీవమువిడిచెన్. 234

క. జంబుకము మేషయుద్ధము,నం బడుట యనంగ నిది జనస్తుత వినుము
ల్లంబమర మఱియుఁ జెప్పెదఁ, బంబినతాత్పర్యమేరుపడ సన్యాసిన్. 235

వ. అట్లు స్వాపరాధంబున మేషవిషాణసంపాతసంఘాతంబునఁ గొలెమ్ములువిఱిగి కాలమ్ముసేసిన సృగాలమాత్రమ్ముం జూచి యిట్టిద నావివేకంబు స్వప్నాద్యవస్థలయం

దును మోసపోవక రక్షించిన చిరకాల సంచితార్థంబు శిష్యునిచేతి కిచ్చి వచ్చితి
శంకాయత్తం బై చిత్తంబు తత్తరించుచున్న యది యేమియగునొకో యనుచు
నను స్థానంబునకుం బాసి యుబ్బుడుగు సన్న్యాసి నిప్పుఁ ద్రొక్కిన క్రోఁతివడువున మడిమ
లూఁదక మఠంబునకు వచ్చి. 236

క. తానకమున నిజశిష్యుం, గానక యాషాఢభూతిగా రారా తే
రా నా సొమ్మని చీరు, ద్దీనత నోరెండ యతి యతివ్యథతోడన్. 237

చ. వెలవెలనై మఠాలయము వెల్వడుఁ దాపనిశక్తకంఠుఁడై
కెలఁకులఁ జూచు భూమిసురగేహము లారయు నేఁడు భిక్షకై
తెలతెలవేగి శిష్యుఁ డరుదేఁడుగదా కనుఁగొన్నఁ జెప్పరే
కలుషవిదూరులార పనిగల్దను నుస్సను నూర్చు హా యనున్. 238

క. తప్పెను గార్యం బను నిఁక, నెప్పుడు వీక్షింతునను నిఁకెక్కడనున్నాఁ
డెప్పుడు చేవారికిం ధన, మప్పుడె కపటాత్ముఁ డరిగె నని తలయూఁచున్. 239

క. అడిగినవారిం గ్రమ్మఱ, నడుగం జనుఁ జనిన కడకు నతఁ డార్తుండై
గుడిగుండమనక పల్లియ, పడుసరనాకరయుఁ జెడిచి పఱచినశిష్యున్. 240

క. ఈగతి యతి వేసటలే, కాగడపుం బోక శిష్యు నారసి యచ్చో
టేగుఱుతును గానక యా, భోగతరశ్రాంతి నొక్క పురమున కరిగెన్. 241

ఉ. స్నాన మొనర్ప దీమసము చాలక నోంకృతి నోరఁ బేర్కొనం
గానక భిక్షుకుండు దిరుగం జరణంబులు రాక ద్రవ్యకం
థానముఁ బాసితే యనుచుఁ దాపభరంబున మేన్చలింప లో
లో నడలూన రేయుఁబగలు న్విలపించు నతండు దీనతన్. 242

ఉ. గాసిలి పట్టుఁ గోల్పడిన గాలిపిశాచము వోలెఁ గష్టస
న్న్యాసి దురంతతాపమున నారట మందుచు నార్జితార్థకం
థాస్మృతివాడలం దిరుగుఁ దాంతదశం గృశియించి యిచ్చలో
వేసరి నిల్చె సంజకడ వేఱొక సాలియవానిలోఁగిటన్. 243

క. నిలిచి యతి కొంతచింతం, బలవించుచుఁ బంచ తిన్నెపైఁబడి వలకే
ల్దలక్రిందం జేరిచికొని, వెలవెలనై నిద్ర లేక వేఁగునునుండెన్. 244

వ. అంత. 245

ఉ. వెంగలిపోకఁ బానగృహవీథికి నెక్కటి నేఁతకాఁడు వో
వంగను జూచి దూతిపిలువం దలవాకిటిఁ బాసి పల్లవా
లింగనకాంక్షఁ దన్మహిళ లేఁగనుముబ్బునఁ డక్కఁబెట్టి తు

చ్చాంగన రథ్యనేగ నెదురై పతిగన్నులు గోచరింపఁగన్. 246

చ. కని యదలించి యోసిచెడుఁగా కడగాలము సేర నెక్కడం
జనియెదు భర్తకాఁపురము సైఁపదె కుక్కనునాజ్యమిందు నే
మనమునసైన నిచ్చెనఁటిమార్గముఁబట్టుదె కాచువాఁడుఁగా
డని నను నిచ్చలో నెలుఁగవా తగవా నగుబాటునేయఁగన్. 247

క. కెళవులనీచెడుపోకలఁ, దెలియనె రేపగలుగాచి తిరుగనె చేయం
గలిగినడాఁగునె యన నం, దుల కాజగటాఁగ జాలిఁదూలక పలికెన్. 248

ఉ. ఓసరిపోయె నీ వ్వెడలకుండ నయో నను రాణివాసిఁగాఁ
జేసితొ తొత్తులం బనులుసేయఁగనిచ్చినఁ బోలదంటినే
వాసికిఁబోర నన్నుఁగడవం బనిపాటలు సేయువార లే
రీ సురఁద్రావి మైమఱచి ప్రేలెదు కంటివొ పట్టుకొంటివో. 249

క. కూరకు నారకు బయలికి, రారా దనుమేర గలదొ రానో పోనో
యారా చూడవె నేఁడే, లారోసమువచ్చెఁ గ్రొత్తలా యి త్తెఱఁగుల్. 250

క. పలుకులకేమీ రోసము, గలిగినమగవాఁడనయినఁ గాచి కడంకం
దలతలఁబట్టికొనంగా, వలదంటినొ చంపి తోఁప వలదంటినొకో. 251

క. యసిపంటిదాన నన్నీ, కుసిగుంపానరించి యేమిగుడిచెదు పాపం
బసిపోలెఁ దాకు నిను నే,నుసురన్నం జాలుఁ జాలు నోహో యనుఁడున్. 252

ఉ. కాలికుడన్పతివ్రతపు గావె యయో నిను నీవ యెన్నకో
నేల జగం బెఱుంగు మఱి యేను నెఱుంగుదు వింతనాఁడ నే
చాలుఁ బురే పతివ్రతలు సంజకడం బెఱవాడఁబోక సం
శీలము యిల్లునేరు మెడనేయక యన్నియుఁ జక్కనయ్యెడున్. 253

వ. అని రోషపరుషవచనంబులం గినియుచు గృహంబునకుం గొనిపోయి యయ్యవ
గాకి ఱంపటాలిం గాలంగేలం బొడిచి పెడమఱలందిగిచి నిట్రాత నేఁతపగ్గంబునం
బంధించి కాలికుండు నిద్రించె నంతఁ గొంతప్రొద్దరిగిన. 254

శా. జారప్రేరితయై వినిర్భయమనీషం దూతి యేతెంచి చే
బారంబెట్టి కుటీరభారవహకుంభత్సంభృతస్తంభవి
స్ఫారప్రాంజులరజ్జుబంధితవయస్యం గాంచి కన్నీరుము
న్నీరై వెల్లివడంగఁ గాలికుని లో నిందింపుచుం గూరిమిన్. 255

క. ఎదఁజేర్చి కర్ణ మొయ్యనఁ, గదిసి ప్రయోజనముఁజెప్పెఁ గా చెలియా యా
ముదకఁడు సరిప్రొద్దాయె,న్నిదురించిరి ప్రజలు వే చనిన మేల్గాదే. 256

ఉ. వెన్నెలరాకకై మొగము వ్రేల్చుచకోరముభంగి జారుఁ డో
కన్నులఁగల్కి నిద్ర గడకన్నులఁగూర్పక యెప్పుడెప్డు వ
చ్చునన్న సుడాయునం చెదురుచూచుఁ బ్రియంబున నీవురాక కి
ట్టిన్నియుఁ జెప్ప నేల చను మే నిటునుండెదఁ గట్టివైచి వెన్. 257

క. చనిరమ్మా నీవని బం,ధనమూడ్చినఁ దంతువాయి తాలిమిమై నా
పనక గృహస్తంభంబునఁ, దనుఁగట్టిన త్రాటఁ బెనఁచి దానిం గట్టెన్. 258

క. కట్టి తనమాఱుగా న,ద్దిట్ట గృహస్తంభమునఁ బ్రతిష్ఠించి నరుల్
మిట్టాడని యాబెడిదపు, నట్టక నడురేయి మబ్బునం జెలి చనియెన్. 259

చ. అలమిననిద్రఁ జొక్కి చెడి యంతనె మేల్కని కాళికుండు పే
ర్లుఁగుచు సారెసం బిలువ నించువెఱం బదకీయ గావునం
బలుకకయుండె నందులకు భానమునం గనలుట్టి మేలువాల్
కెళవులఁబూని ముక్కుఁదఱిగెం దొరిగె న్రుధిరంబు భోరునన్. 260

క. ముక్కరకు నోఁచకుండ, న్మక్కఱఁగావించి పలువముండా చెడుమం
చొక్కమునంబున నిదురం, జొక్కెం గాళికుఁడు దొంటిచొప్పున నంతన్. 261

ఉ. అక్కడఁ దంతువాయి ప్రియ నప్రతిమాంగజసౌఖ్యసంగతిం
జొక్కఁగఁజేసి మందిరము చొప్పునఁ గ్రమ్మఱి యిల్లుసొచ్చి పే
రక్కునఁజేర్చి వార్తగలదా యన మాతిక యేడవార్త నా
ముక్కుకువచ్చె నీచెలిమి మూలబడ న్వడు మిల్లుసేరెదన్. 262

ఉ. నావిని తంతువాయి వదనంబున లేనగ నంకురింప దూ
తీవిధికృత్య మెవ్వరికిఁ దీఱదు మానుపనంచు బంధముల్
వేపదలింపఁ ద్రెవ్వి పృథివిస్థలిఁ గూలినముక్కుఁ గొంచు నా
త్మావసథంబుఁ జేరె క్షురకాంగన డెందమునం దలంకుచున్. 263

క. ఆనేఁత కానిచెలి గృహ,మానిన నిట్రాత నంటె యటునిటు త్రాటం
దా నిరుచేతులమర్చి య,థానియతిం గూయకుండెఁ దత్సమయమునన్. 264

సీ. సింధుజామాతృదక్షిణచక్షురంగంబు మందేహగర్వనిర్మథనకేళి
సకలవేదద్రుమస్కంధంబు జలరుహప్రభవరాత్రించరోద్భవమహంబు
సంజ్వరార్తరథాంగసమ్మదప్రతిపాది దారుణతిమిరకాంతారవహ్ని
కమలినీవదనప్రకాశపోషణమూల మాశ్రితజనజీవనౌషధంబు
తే. కుముదసమ్మదమథననిస్తిమితవేగ, మసిపతద్వీరకృతసురాయతనమార్గ
మఘునిహారకరటిపాకలవరంబు గ్రహపతంసంబు పూర్వాద్రిఁ గానవయ్యె. 265

చ. తెలతెలవేఁగిన న్నిదురఁదేఱి కరంబులు సాఁచి లేచి క
న్గెలఁకులఁ బొఱఁజూచు మగని న్గని నాలిపిసాళి నెక్కొ నా
కలితపతివ్రతామహిమఁ గానక నన్ను విరూపిఁ జేసితి
క్క లుషము నిన్ను ముంచుకొనుఁగాక విరూపతి నన్నుఁ బొందునే 266

చ. అనుచితచిత్తవృత్తిఁ బురుషాంతరచింతవహింప నిన్ను నో
క్కనిగడవం బతివ్రతను గాని యొకప్పుడుఁ గాను బుంశ్చలిన్
వినుఁ డిదె లోకపాలకులు వేయును నేటికి సాధ్వ నేని సం
జనితకృప న్మదాననముఁ జక్కఁగఁ జేయుఁడు కీర్తికెక్కఁగన్. 267

వ. అని యేడ్చి మఱియు నద్దుశ్చరి మగనినుద్దేశించి యిట్లను హాలామదంబునం జేసి కల్ల నిజంబు లేర్పఱుప నేరక నన్నింతఁ జేయుట గాక యేమి నీ చేతులు నొచ్చెడు నన్నుం గీడువొందుమనే యని మందలించినం జూచి భయవిస్మయంబులు సందడింప నక్క వింధుండు తచ్చరణంబులం బడి పరమపాతకుండ నపరాధి నా నేరంబు క్షమింపుమనుచు బంధంబులూడ్చి ప్రశంసించె నత్తెఱం గంతయు నందుండుటం జేసి చూచి యాతి యతివిస్మయరసావేశితాంతఃకరణుండయ్యె నంతకు మున్న గృహీతచ్ఛిన్ననాసాపుటయై చని కుటీరాభ్యంతరంబున ముసుంగిడికొనియున్న క్షురకాంగనం బిలిచి తద్వల్లభుం డిట్లనియె. 268

చ. గరితలఁ జూడవే నిమరఁ గానవె యివ్విధి నున్న నెట్లు కాఁ
పురము పురంబునం గొఱగఁబోవలె నా క్షురభాండమిమ్ము నా
కరమున కన్న నయ్యువిద గాకిముసుంగిడలింప కూర్జిత
క్షురమొకటిచ్చె గాజురొదసూక్ష్మతరాక్షరవంబుగప్పఁగన్. ... 269

చ. క్షుర మొకఁ డిచ్చినం గనలుచు న్మగఁ డాజగజాఁగ కిట్లనున్
గరువము నీకుఁ జెల్లినది గా క్షురభాండము గాక యొందు కీ
క్షుర మొకఁ డంచు నోఁబలుకుచుం గుటిరాంతరసీమకై చెఁద
త్క్షురము కఠోరభంగి నదిమూచి తదీయ వధూటి యేడ్చుచున్. 270

ఉ. నేరము సేయ మార్పలుక నీతికిఁ బాసినఁ దాన గాను న
న్నూరకముక్కుఁ గోసె వినరో ప్రజలార దయాధురంధరుల్
గారె యనాథ నైననుఁ గావరె ధర్మములేకపోయెనే
యూరికిదిక్కు లేదె యిట నుండఁగఁ బాపము నన్నుఁ బోఁటికిన్. 271

చ. కురియఁ దొడంగెఁ జూడుఁ డిదిగో రుధిరంబు శితక్షురంబునన్
దఱిగినముక్కుఁ గన్గొనుఁడు నా కిటుగాఁ గతమేమి వానలే

పరుసునవచ్చె నిట్లవనిఁబండు జగంబు సుభిక్షమెట్లగు
న్నరపతి లేఁడె యిక్కడ ననాథలపెన్మొఱ యాలకింపఁగన్. 272

వ. అని తల విరియఁబోసికొని రక్తసిక్తంబగు మొగంబు విధుంతుదదంతకుంతనిర్భిన్నచంద్రబింబంబువిడంబింప గుంపులుగొనిచూచు జనులకుఁ దునిసినముక్కుఁజూపి వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు నెట్లాయెం గంటిరే యనుచు నద్దంట మగనిమీద నపరాధం బొదవ నీ వడువున మొఱపెట్టుచుండె నప్పుడు. 273

క. ఇటు నటు నన నోరాడక, తటతట నెద యదర నోరఁ దడిలే కొడలా
రటపడఁగనుండె నపుడ, చ్చట మంగలి తొంగలించుసంత్రాసమునన్. 274

క. గిలుకలు వేసినగుదియలు, ఘలుఘల్లననూఁదికొనుచుఁ గతమేమీ యీ
కలకలమునకనుచు వడిం,దలవరు లేతెంచి యవ్విధం బగసి స్ఫుటిన్. 275

ఉ. మంగలిఁబట్టి కట్టికొని మానవనాథుని మ్రోలఁబెట్టి చె
ప్పం గనలెత్తి యాత్మపరిపాలితవిశ్వధరిత్రి నింతహం
తం గనుగొంటలేదు కొఱఁతం బడవైవుఁడు వీనినంచు రా
జుంగరమిచ్చి యారెకుల కొప్పనఁజేసె దృఢప్రయత్నుఁడై. 276

క. తలవరులు వానిఁ గొనిచని, తలపొలమునఁ గొఱఁతఁ దివ్వఁదమకించుతఱిన్
గలతెఱఁగుఁ జెప్పి భిక్షుకుఁ, డలమంగలి నిరపరాధుఁడని యొఱఁగించెన్. 277

వ. మేషయుద్ధంబున నక్కయు నాషాఢభూతిచేత సన్యాసియుఁ దంతువాయిచేత దూతికయు స్వాపరాధంబున బాధంబొందిరి యేనును నిట్టివాఁడనే కదా యని వెచ్చనూర్చిన దమనకునకుం గరటకుం డిట్లనియె. 278

క. కేసరివృషమైత్రి యనా, యాసక్రియఁ జెఱుపఁజాలు నట్టియుపాయం
బోసుగుణీ చేకూరదొ, కోసరసప్రజ్ఞతలఁచుకొమ్మన నతఁడున్. 279

క. సరసోపాయముచేనగు, కరణి పరాక్రమముచేతఁ గాదెట్లన్నన్
గరటముసుతపరిపంథిం, బొరిగొనదే కనకసూత్రమున కృష్ణాహిన్ 280

క. అన రిపుదమనకు దమనకుఁ, గనుఁగొని కరటకుఁడు పలికె ఘనబోధనసా
ధనసాధుసూక్తి నిక్కథ, ననురక్తిం జెప్పుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 281

క. మనుజాలు మిట్టాడని యొక,ఘనగహన మహీరుహమునఁ గాకంబులజో
డొనరించుడింభములఁ గీ,లొక్కనసికమ్మనికిఁ గఱచిలువ దినుదప్పిన్. 282

క. ప్రతిసంవత్సరమును నీ,గతిఁ బిల్లలఁ బాము పాము గడతేర్పంగాఁ
బ్రతికృతికి నేర్పుజాలక, యతిదీనతఁ గాకమిథున మచ్చోనుండున్. 283

ఆ. అంతఁ బ్రసవయోగ్యయగుభార్యఁ జూచి కాకలాహిచకితచిత్తమగుచుఁ గాక
మడలుగడలుకొనఁగ వడి నేగెఁ దనమైత్రిఁ, గలిగితిరుగు జంబుకంబుకడకు. 284

వ. అట్లరిగిన సుల్లోక శోకం బగు కాకంబునకు జగత్ప్రసిద్ధుండగు నా ప్రబుద్ధుం డాతిథ్యం బాచరించి స్వాగతం బడిగిన నప్రమిశ్రితాత్ముండై వాయసాధ్యక్షుం డిట్లనియె. 285

చ. ఘనవనమండలంబున నొకానొక భూమిరుహంబునందు నీ
యనుజయు నేను గాలిడుదు మచ్చెలి చూలువహించి కాంచి పెం
చినపృథుకవ్రజంబుఁ గటిచిల్వ దినుం బ్రతివత్సరంబు దా
ని నుడుపశక్తిలేక యొకనేర్పున నూరక చూచుచుండుదున్. 286

సీ. నూఁగారువోదలు మేనులతోడ నెరసునై కిఱుకూత లిడ నాలకింపలేదు
అల్లంతఁ గాంచి యుల్లార్చుపక్షములతో శిరములంకింప నీక్షింపలేదు
యొగుబోదలయి గూఁడుదిగనాడి పెఱవ్రాఁకులెక్కఁ నారసి యుత్సహింపలేదు
చంక్రమక్రమవిలాసముల నంబరవీథిఁ దిరుగఁ జిత్తమున మోదింపలేదు
తే. ప్రేమ మెసలారఁ గని యొత్తి పెనుచుచుండ, ననుఁగుమనములఁదిగిచి ముద్దాడలేదు
బహువిపద్దశ లనుభవింపఁగ దినంబు, లరిగెఁ జూచితె వాయసాధ్యక్షుబ్రతుకు.

చ. కడపితి నిట్టు లేను జిరకాలము చాలముదంబొనర్చునే
పడఁతుక కాననయినయడి పన్నగభీతిఘరించి యెవ్విధిం
జెడకసుఖింతు నిందులకు జెప్పు ముపాయము నావు డప్పుడ
య్యడ లడఁగించి జంబుకకులాగ్రణి వాయసభర్త కిట్లనున్. 288

క. యీలీల నుత్తమముల, స్మలం గాపట్య మెసఁగ మెసవికుభీరా
భీలగ్రహణమున సరః, కూలద్రుమవర్తి ముసలికొక్కెర దెగదే. 289

క. అనిచెప్పిన గోమాయువుఁ, గనుఁగొని వాయసమువలికెఁ గర్కటకముచేఁ
దనివిసన మీలజాలం, దిని కొక్కెర యెట్లుపొలిసెఁ దెలుపవెయనుడున్. 290

వ. ప్రబుద్ధుండిట్లనియె. 291

మ. క్షణదాయామవిఘాతి భాస్కరమహస్సంపాతి విశ్వంభరా
ప్రణమత్క్రాంతముసింధువింధ్యకుధరప్రచ్ఛేత్తదావానలా
రణినానామృగ మస్తకద్రుమ కుఠారం బధ్వసీనార్తికా
రణభైషజ్యముదోఁచె వేసవి మహోగ్రప్రేక్షణోదగ్రమై. 292

చ. అడుగిడరాదు నేల నెరయం దలచూపఁగరాదు నిప్పుక
ల్లడిగొనరాలు నెండవడఁ జల్లెడువీఁడిఁక నే డమిత్రుఁడం
చుడుగక భానుఁజూచి వగనొందుశరీరులఁ దేర్పగాడ్ప ల
ప్పుడు పరపోషణవ్రతులు వోఘనదానకళాధురంధరుల్. 293

సీ. దండినిప్పుల వసంతములాడు నెండల వడఁజల్లు పడమటివాయువులును
గ్రోవిగుంటలుదక్క గుల్లలుచిక్కంగ నివిరినగొంగరాయిడికి మిడికి
కొరదయుఁగడిసె పాపరమ్లుముచ్చంగి కొంగె ముక్కును లొంపిఁగ్రుచ్చుకొనియె
వాలువముకుదమ్ము వల్లెగండెరవత్తె గుజ్జుబేడిసజాతికొలుకు మడిస
తే. నూతయులజళ్ళ చెఱువులనుండరాక, కార్మొసళ్లు నెగళ్లును గవులువిడిచి
తరలి చెంతల నూతిగుంతల వసించె, *గెరలివత్తిలు నమ్మహాగ్రీష్మమునను. 294

ఉ. శంబర శోషణక్రియకుఁ జాలి దురంతతరప్రతాపరే
ఖం పథికాంగకంబులకు గాఁక ఘటించి హరింతు రంగసే
న్యంబు మహాబలోద్ధతము నయినశతాంగము నెక్కి యన్నిదా
ఘంబునఁ బద్మినీయువతికాముఁడు కాముని దెల్పెఁ బోల్పఁగన్. 295

వ. మఱియు నవ్వేసవి శోషితసింధురాజంబయి ధనంజయుం గృశీకృతదశకంధరంబయి దాశరథిని ఘనాఘనవర్తితశిఖిమండలంబయి కంధరారంభంబును భోగివిరాజమానంబయి బలిసదనంబుననుకరించె మఱియును. 296

చ. అనిమిష మండలీరుచిరమయి కవిరాజవిరాజితోత్పల
ద్దనరి మరున్నికేతనమన న్గనుపట్టిన దాని నొక్కచోఁ
గనియె సరోవరంబు ఝషకంబులఁ బట్టుకొనంగశక్తిలే
కనిలిచి క్రౌంచమెచ్చిరులు కారియఁ దత్తటి నూరకుండఁగన్. 297

వ. దానినిరీక్షించి యొక్క కుళీరం బిట్లనియె. 298

క. బకమా గృహ దఖిలకదం, బకమా యాహారవిధికిఁ బాసిటుల సరో
నికటమున నూరకుండెద, వకటా యిదియేమి యనిన నది యిట్లనియెన్. 299

ఉ. యీదశ యెట్లుగాఁదెలిసి తీవు కుళీరమ నిక్కవంబు మ
త్స్యాదుఁడ వృత్తి నా కిదియదైనను నీయెడ నేమి చెప్ప ద
త్త్వాదృతి నీయవస్థ కఠయం గత మున్నది విన్మ జాలరుల్
మేదుర శక్తి నిక్కలనిమీనములం గొనిపోవువారలై. 300

క. పలువురు రానున్నారని, తెలియ న్విని చెప్పవచ్చితి న్నీతోనిం
దులకయి యాహారింపం, దలఁపక వలవంత నొందెదం గర్కటకా. 301

క. జాలములన్ గాలముల, న్నీలెల్లం బొలియకున్నె మృత్యుసమంబీ
జాలియెటనుండివచ్చెం, గాలము దరియింపరాదు గదయెవ్వరికిన్. 302

---

* నూష్మకరమయినయీమహాగ్రీష్మమునను. (పాఠాంతరము.)

వ. అని యశ్రుమిశ్రితాంబకంబై బకంబు పగచిన విషంబునం గలఝషంబు లన్నియు
నెఱుకచేసికొని యక్కొక్కెర కిట్లనియె. 303

ఉ. ఆరయ మీనభక్షకుఁడవయ్యును గూరిమి పెద్ద మాయెడం
గారుణికాగ్రగణ్య యటుగావున విప్రతిపత్తిలేదు ని
చ్చో రయమార మమ్ము నొకచొప్పున దుస్స్థితినొందకుండ నీ
జేరుపుమయ్య సేమము ఘటింపగదయ్య ప్రసన్నమూర్తివై. 304

వ. అని మీనంబులు దన్నుం బ్రార్థించిన సత్సుకంబయి బకంబు తనలోన. 305

క. ఈయంబుచారములు దన, మాయకులోనయ్యెఁ గంటి మన సని సంతో
షాయతి నంతర్లీనముఁ, జేయుచు మాయాకళారసికమది పలికెన్. 306

క. వాదించి జాలరులనోఁ, గాదన నాచేతఁగాదు గద నిజవృత్తి
చ్ఛేదమునకు నోరుచుకొన, రాదే కద పరమదుష్కరము కద పూనన్. 307

క. ఐన నిఁక నేమి సేయుద, మే నొకఁ డెఱిఁగింతుఁ జేయుఁ డిష్టంబైనన్
మీనముల నితరసలిల, స్థానములను బెట్టివచ్చెదను మిముఁ గరుణన్.

క. రావలసిన రాఠం డని, భావంబున లేనికరుణ పరిఢవిలంగా
నావృద్ధబకము పలికిన, జీవనచారములు విశ్వసించినమదితోన్. 308

క. చేఱెఁగనికూనలు మీ, లాటోపము మీఱఁ జేరనరిగిన నిశిత
త్రోటి నొకఝషముఁ గొని యొక, చోటికిం జని మ్రింగి వగచుచుం గ్రమ్మఱియెన్.

వ. ఇట్లు క్రమ్మఱి. 310

క. రాఠం డిఁక నొకరని రా, జీరి యొకానొకఝషంబు శితచంచువునన్
గూరిచి చని మును మెసవిన, చో రూపఱ మెసవి తొంటిచొప్పున మఱలన్. 311

క. మగిడి విరివియును లోతున్, దిగియుం గలనీట విడిచి తీఁగొన్నిటి న
క్కఁగములు దన్నెన్ మృత్యువు, మొగము నోరుత్తమాంగమును డాఁకాలన్.

క. మీకును మృత్యుత్రాసము, లేకుండం జేయ నేర్తు లేలెం డని రా
నాకొక్కెర యొకమీనముఁ, గైకొని చని తిని సరోముఖమునకు వచ్చెన్. 313

క. ఎడతాఁకి తాఁకి యొండొక, మడువున నిడుకైతవమున మఱియు న్మఱియున్
బడుగుంగొక్కెరవిరాలం, గడుపార న్మెసవి తృప్తిఁ గైకొని యంతన్. 314

వ. సరోవరతీరంబునం గాల్నిలిచి వాంఛితపరనీరస్థానంబు లగుమీనంబులం గదిసి
యిట్లనియె. 315

గీ. అరిగి తిరిగి నేఁటి కలసితి భరమాన, వసమె మూఁడుగాళ్లముసలిగానె
కండపడిరియొ వఃబుసా గర్వమో సంచార;శక్తి ముదుక కెట్లు సంభవించు. 316

క. బడలికఁ బాసినఁ దిరుగం, బడి ప్రాణసమానులైనబంధుల మిమున
మ్మడుగునఁజేర్చెదనని యొడఁ, బడఁజెప్పం దనకు నరుగఁ బాఱినదనుకన్. 317

క. తనివిసన నిట్లు కతిపయ, దినముల కుదరానలంబుదీఱ న్నాయా
ఖనియాబడుగుంగొక్కెర, యనఘా యాకెంకిమీల నన్నిటి మెసవెన్. 318

వ. ఇట్లు నిరవశేషంబుగా మీనంబులం దిని యొండేనియుం బోవ నుద్యోగించు నజ్జరఠ
బకంబున కెఱుకఁజేసికొని మున్నెఱింగించుకొన్నకుళీరం బిట్లనియె. 319

గీ. భావికైవర్తకత్రాసభగ్నమాన, మానముల మీనముల నొండుమడుగుఁ జేర్చి
సుకృతసామ్రాజ్యవిభవంబు చూఱఁగొంటి, బకపురందర కలఁడె నీవంటిధర్మి. 320

క. నాళీజంఘాదులు నినుఁ, బోలరు పరహితవివాసమునఁ జుట్టములం
బాలించి నన్ను నేలా, పాలింపవు సఖుఁడఁగానె పగవాఁడనొకో. 321

వ. జలస్థలాంతరంబునుం జేర్చి పాగ త్తఁగనుమని కైవారంబుసేయు కుళీరంబు నిరీ
క్షించి కర్కటమాంసం బపూర్వం బదియుఁ జవిచూడవలయు నని విచారించి
యక్కొక్కెర దానిం గఱచుకొని వధ్యశిలాతలంబునకుంబోయి భక్షింపఁ దివురు
టయు నయ్యుద్యోగం బెఱింగి యయ్యెండ్రి. 322

చ. బలిమి హుటాహుటిం దఱిమి పట్టుకొన న్వడిలేక మాయపుం
దలఁపున రిత్తజాలరులదాడి గడించి ఝషంబుల న్నిరా
కులగతి మెక్కెని మ్ముసలికొక్కెర యన్యజలాశయంబునం
గలుపుమిషంబునం జనదుగా కపటాత్ములవిశ్వసింపఁగన్. 323

క. మేసినసమయంబున ధృతిఁ, బాసినమది కార్యహానిఁ బ్రాణులనిలుగన్
వ్రాసె విధి మృతికినేలా, గాసిలి పౌరుషము విడువఁగా నేమిటికిన్. 324

క. పరుషకరపత్రధారా, స్ఫురణఁ బ్రకాశించు మద్విపులదంష్ట్రికలన్
శిర ముత్తరించి పాథ, శ్చరములకొలఁదీర్తు నీరసంబున ననుచున్. 325

క. ఆకర్కటముండఁగ నల, కొక్కెర దత్తరసమొలిచికొని తినునదియై
ముక్కెత్తిచాఁచు నాలో, నొక్కూఁకున గొండ్లనితికి యొత్తెన్ గళమున్. 326

క. ఒత్తిన సుమడుండుభుకము, కత్తెరచేఁదునియుమాడ్కిఁ గర్కటదంష్ట్రా
కృత్తగళంబై నెత్తురు, జొత్తిలనలవృద్ధబకము సోలెన్గూలెన్. 327

క. రోయకప్రాణులకపకృతి, సేయుదురాచారుఁ డిట్లు చెట్పడు విను మో
వాయసవల్లభ శిశురిపు, వాయుభుజుం డీల్గునిట్టివాఁడై యునికిన్. 328

మ. భవదర్భాహితకృష్ణసర్పహరణోపాయంబెఱింగింతు నీ
యవధానంబునఁ జేయు మేమఱక రాజాగారసంచారివై

ఛవిమత్కాంచన మేఖలాలతిక దృష్టంబైన లాగించి నీ
పవిలంబంబునఁ బెట్టుమన్ననికి రా జాపాముఁ జంపించెడిన్. 329

ఉ. నావిని కాక మవ్విధమునం జరియించెదనంచుఁ బోయి రా
జావసథంబుఁ జేరి యరయం బ్రతిసాధనఁ జేయఁ బోవుచుం
బ్రావృతమేఖలాలత ఖురాళ్యుపకంఠముఁ జేర్చి దాని నా
లోవెస నంఘ్రులంగమిచి లోకులు సూడఁగ నభ్రగామియై. 330

చ. అరుదుఘటిల్ల మందగతి నంతట నింతట నాసపాటుగా
నరుగుచునుండ రాజపురుషావళి మ్రోయుచు రాజునానతిన్
గెరలుచు వెంటరాఁ దోలుతఁ గృష్ణభుజంగమమున్న వృక్షకో
టరమున మేఖల న్విడిచి దాఁపున నొండొక మ్రాననుండినన్. 331

క. పరశుప్రహారములఁ ద, త్తరుకోటరముగలవైచి తత్రత్యఫణిన్
మెరిగొని మేఖలయుఁ గొని, పరిజనులుం జనిరి కాకిపగయును దీఱెన్. 332

వ. పరాక్రమంబునకంటె నుపాయం బెక్కుడ యనిచెప్పి వెండియుం దమనకుండు.

క. ఇల బుద్ధిగలుగునతనికి, బలముంగల దెట్టులనినఁ బటుబుద్ధిసము
జ్జ్వలమొకశశక మొకానొక, పొలమున నున్మత్తకరిరిపుం బొరిగొనదే. 334

క. నావిని కరటకుఁ డది యె, ట్లీవిధ మెఱిఁగింపు మనిన నినసంసత్సం
భావితనయశాస్త్రకళా, కోవిదుఁ డాయనకు దమనకుం డిట్లనియెన్. 335

సీ. దంతిదంతాగ్రనిర్దళితమస్తకగళ న్మౌత్కముక్తౌఘపాండురాకృతంబు
బహుళతిర్యగ్దృషత్ప్రతిహతస్యదన దఝ్ఝరఘన స్తనిత లాస్యదమయూర
మచ్ఛభల్ల ప్రహారాస్థాతృమాక్షిక చ్ఛత్రపంకీకృతక్ష్మాతలంబు
బిలసదాహారితుందిలసంకునిర్ముక్తసాంకవసురభితస్థాణుమూల

తే. మాదృతాఖండవాగురికావతఁత, రజ్జురజ్జ్వద్గరుచ్ఛటాభ్రాంతిదాయి
చమరవాలవిలోకసంచకితమృగము, గల దొకానొకగహన మక్కాననలోన. 336

క. కుక్షింభరి యగునొకహ, ర్యక్షము వర్తించు నహరహ మమర్యాదా
దక్షుంబై నానామృగ, శిక్షాభక్షాప్తి నుల్లసిలు నది నెఱయన్. 337

క. ఈరీతి మేరమీఱి య, వారణవారణవిరోధివధియింపంగాఁ
బోరా దెరువెఱుఁగక యా, ఘోరాటవిమృగములెల్ల గుములై భీతిన్. 338

వ. వచ్చి యక్కేసరికిం బ్రణామంబులాచరించి. 339

సీ. గిరిదరీముఖ బహుద్వారదశోణితసిక్తగండశైలము కనత్కనకపీఠి
పరితోవిసారి శంబరలులాయవ్యాఘ్ర హారణఘోషములు తూర్యారవములు

మస్తకోపరి పతన్మహీధరాధిత్యకా ఝరవారియభిషేకసలిలధార
సవిధపాదపలతాస్థాయినీడజకులాంచితతతుల్యాభినురాశీరవములు.

తే. గావె మృగరాజవిఖ్యాతిఁ గనిన నీకు, నౌరగాంభీర్య మౌరసాహసవిలాస
మౌర గౌరవ మౌరస త్వాతిశయము, చారుతరమూర్తి పంచాస్యచక్రవర్తి. 340

క. హరి సాగా నీరూపము, శిరమునధరియించి కాదె శిక్షించె మరు
త్పరిపంథిఁగనకకశిపుం గరివైరీ నిన్నుఁ బొగడఁగా మావశమే. 341

వ. అని యనేకప్రకారంబుల మాతంగధ్వనిం బ్రశంసించి యుల్లాసంబుఁ బుట్టించి మెచ్చుఁ బుచ్చుకొనివచ్చిన కార్య మ్మడుగంబడినయవిస్తైయె మృగంబు లమ్మృగపతి కిట్లనియె. 342

క. అగపడినవారి నెల్లం, దెగటార్పక మేరచేసితిని మను మటనీ
మృగములజాతికి నొకఁడొకఁ,డుగ నిది మామనవి చెవినిడుము మృగనాథా. 343

క. ఈతగవునడపుమని సం, జాతత్రాసమునఁ దనుఁ బ్రశంసించిన నా
రీతినొనర్చెద నని యది, జాతికి నొకఁడొకఁడుగా మెసవు నదిమొదలుగ౯. 344

క. అంత నొకవారమునఁ దన, వంతగుటయు నిశితబుద్ధివహనము ధీర
స్వాంత మొకధూర్తశశకము, దంతిప్రతిపక్షికడుపుఁ దనియించుటకు౯. 345

క. చావునకుందెగి త్రోవం, బోవుచుఁ దలపోసి స్వగతమున నిట్లను న
య్యోవననిధిఁ జొచ్చెబుల, కైవడి హరికడుపుఁ జొచ్చెఁ గా వనమృగముల్. 346

క. ఈనెతికేసరిజఠరా, ధీనత దినమొకటిలెక్కఁ దినెఁగా మృగసం
తానంబు మల్లెపట్టిన, చేనిక్రియం జెప్పనేమి శివపాడయ్యె౯. 347

క. దీనికిఁ దుదమొద లెయ్యది,పో నెయ్యదితెరువు బుద్ధిపూర్వకముగ నేఁ
డే నెడ కేసరిఁ బొరిగో, లోక్కనేడని వనమృగాళికోల వారింతు౯. 348

క. బలమునకంటెను బ్రజ్ఞా, బల మెక్కుడుగాదె బుద్ధిబలమునఁ బేర
చ్చెలమునఁ గైదువువెలిగాఁ, దలఁద్రుంతుం జెండి రెంటఁ ద్రావుదుదిండి౯. 349

క. ధైర్యము పెట్టనిపరణము, ధైర్యము నానాశుభప్రదము నేడ్గడయు౯
ధైర్యధురాధుర్యునకు న, వార్యము లెక్కడివి వార్ధివలితధరిత్రి౯. 350

వ. కావునధైర్యాదిగుణంబులుఁ గలిగి యిక్కొంతఁ బాపుకొనియెదనని నిశ్చయించి మందగమనంబునఁ బ్రొద్దుపోయిన తరువాత డాయంబోవుటయు నతిక్షుత్పిపాసాభిభూతంబగు కంఠీరవంబు రోషకషాయితేక్షణంబులనిరీక్షించి శశకంబున కిట్లనియె. 351

శా. ఓరీ యాఁకటఁ గ్రుస్సితి న్నరగ రాకుండెట్లు త్రాసంబుతే
దో ర్గామాదులఁ బాసి రా మనసురాదో వచ్చుమార్గంబున
దేరడ్డంబుగఁ బాఱెనో బలిమి యొండేనేమి చేసూఱెనో
యా రా జాగొనరించితీవనిన బ్రజ్ఞాయత్తచిత్తంబునన్. 352

ఉ. కేసరివంకఁ జూచి పలికెన్ శశ మేనపరాధిఁగాఁ జుమీ
యాసరసీరుహాప్తుఁ డుదయంబగునప్పుడె లేచి యాఁకటం
గాసిలె వల్లభుండని తగం బఱతేరఁగ ద్రోవ నున్మిష
త్కేసరపఙ్క్తిఁ దూల నొకకేసరినాథుఁ డహో యవారణన్. 353

చ. సెలవులవెంట భూరిమద సింధురమజ్జము గాఱఁగా విశృం
ఖలగతివచ్చి వచ్చి యరికట్టి యదల్చె సమీపవర్తియై
పలికె మృగాధమా బలముఁ బాపెద మత్సదృశద్విపాహితుం
బొలమునఁ గానవే కదిసి పోరొనరింపఁగ నింపుపుట్టెడిన్. 354

క. ననుఁబోల సింగములు లే, వని కేసరి పోతరమున నాడినమాట
ల్విని విని వారితభీతిన్, ఘనరీతి గజాభియాతిఁ గని యిట్లంటిన్. 355

క. సంగరసంరంభపుటా, సంగరము పొంగె నేని క్షణమాత్రము ని
ల్వంగలవే నిదె తెచ్చెద, ముంగలి కరిమథనచంగము న్సింగంబున్. 356

క. అది నికోరికఁ దీర్తుం, గదలకు మిచ్చోటననుచు గాఢప్రజ్ఞా
భ్యుదయమునఁ జేసిచావక, బ్రదికి యహో నీకు విన్నపము సేయుటకున్. 357

క. ఏతెంచితిఁ దడయుటకిది, హేతువు పంచాస్యమూర్తి వీవగుటఁ జుమీ
యోతీవ్రశౌర్యయా రా, జాతతవిఖ్యాతనిరతుఁ డై యొప్పెసఁగెన్. 358

క. చేరి నినుఁ గొలువవలెనో, వారక యాహరినె కొలువవలెనో మాకె
వ్వారింక రాజులనఁ గం, ఠీరవ మిట్లనియె నెవ్వడి న్మశమునకున్. 359

శా. ఏమేమీ నిను నడ్డగించుకొనెనా యిట్లాడెనా నిక్కమా
నా మేలే సమరేచ్ఛయంత బలుపౌనా పాదమా చూపలే
వా మున్నెక్కడఁ గంటి వప్పరమగర్వగ్రంధి మచ్చాతదం
ష్ట్రామోఘాభిహతి న్వధింతుఁ దగ నాహారింతుఁ దన్మాంసమున్. 360

క. నావిని శశకము నామా, యావాగుడఁ జిక్కె సింహమని యుబ్బుచు నో
దేవా విచ్చేయుము సం, ధావిభవంబెసఁగఁ జూపెదం బ్రతిపక్షిన్. 361

చ. నిలువకవత్తుగాకని వని న్గొనిపోయి చలింప కారసా
తలజలపూర్ణకూప ముచితస్థితిఁ జూపి శశంబువల్కె లో

పలుఁగను పట్టుచూడు బ్రతిపక్షి ననం బరికించి తజ్జల
స్థలిఁ బెఱసింగముంబలె నిజప్రతిబింబము గోచరింపఁగన్. 362

క. కడుఁగెరలి యెగసి యూతం, బడనుఱికె మునింగి తేలెఁ బానీయంబు
ల్గడుపారఁ ద్రావె నసువు, ల్విడిచెం గరివైరి తీవ్రవేదనఁ గృశమై. 363

వ. బుద్ధిగలవానికి బలంబునుం గలదనుట కిది నిదర్శనంబనుటయుఁ గరటకుండు దమనకు నలరు మొగంబునం జూచి బుద్ధిమంతుండవగుదు నీకు శుభంబయ్యెడు మిత్రభేదంబున కుద్యోగింపుము పోయిరమ్మనిన నతండు కరటకు వీడ్కొని సంజీవకుండు లేని వేళఁ బింగళకుసమీపంబున కరిగి ప్రణామంబాచరించి నిలిచిన మృగరాజమ్మంత్రితనయున కిట్లనియె. 364

క. నీవలనఁ బ్రాజ్యరాజ్యముఁ, గావించెదఁ గాదె దమనకా యేకార్యం
బీ వూఁది తెలుపవచ్చితి, వావిధ మెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 365

సీ. చిరకాలసంశ్రయస్థితి నమ్మిపెరిగిన తనవారిపైస ననాదరము సేసి
సిరిఁగోరి నడుమవచ్చినవారి మన్నింతు రభినవప్రియులు భూవిభులుగారె
పురుషుగుణాగుణంబులు విచారింపక నీతియేపతికి మన్నింపఁ జెఱుపఁ
బరులనందఱఁ దమువలె నిరీక్షింతు రక్కట యటులు చనుత్రోవ లెఱుఁగలేరు

తే. నమ్మఁగలవారుగాక దుర్ణయము పేర్మి, నెవ్వరెటుసేయుదురొ యెట్టు లెఱుఁగవచ్చుఁ
గర్కటికగాదుకద ముంటిగంటిఁ దెలియఁ, గాఁబరస్వాంతమనినఁ బింగళకుఁ డతని.

చ. కనుగొని పల్కె నోదమనకా మతిశంకితమయ్యె నిప్పు డి
ట్లనుటకు హేతువెద్ది తెలియన్వలె సర్వముఁ జెప్పుమన్న నా
యనయము విన్నవింపవలెనా మృగనాయక నీతిఁ జెప్పఁగా
వినువినకుండు నాకుఁ దగవే కలకార్యముఁ గప్పిపుచ్చఁగన్. 367

ఉ. త్రోవకు శుద్ధసాధుచరితుండని చిత్తమునం దలంచి సం
జీవకుఁ దెచ్చి నీసఖునిఁ జేసితి నీవును వానికూర్జిత
శ్రీవిభవంబొసంగి సవరించితి వందఱ మూలభృత్యులం
జీవితతుల్యులం జవుకఁజేసి కడంబడవయిచి తీవిటన్. 368

సీ. సదృశభోగము సమాసనముఁ దుల్యవిభూతియును భృత్యునకు నీఁగి చనదు పతికి
నిన్నియు నతనికి నిచ్చితి సామ్రాజ్యమేమి పాపముఁ జేసె నిత్తుగాక
సంజీవకునితోడి సఖ్యంబుపైవచ్చె హెచ్చించి యాపదఁ దెచ్చుకొంటి
యొంటిపాటున నాతఁ డొకనాఁడు నాతోడ నోడక నీసుద్దు లుగ్గడించి

తే. రహితశక్తిత్రయుఁడు మందరశ్మి మూఢుఁ, డితనికెక్కడి సామ్రాజ్యమేడ బ్రదుకు
చెడియెఁ దెకతేర యనుచుఁ గేరడములాడె, ననిన విని విన్ననయియుండె హరివరుండు.

గీ. మృగవిభుండిట్లువిన్ననిమొగముతోడ, పలుకుచుండంగమఱియునమ్మంత్రిసుతుఁడు
మంత్రియొకఁడైన నతఁడు సన్మాన్యుఁడైనఁ, బుడమిఱేఁడెల్ల చేటులఁ జెడునిజంబు.

చ. శ్రవణయుగాంతరావరణచక్రము లగ్గలపట్టు తోరపుం
జెవుడుకనీనికావసుధసీమకు నుమ్మలికాదు దృష్టిపా
టవము మురుక్తి నాలుకకు డాసినచుట్టము పారుపత్యము
న్తైవులు నవైద్య సాధ్య మెడ త్రెవ్వక నెవ్వని నాశ్రయించినన్. 371

క. కరణ మధికారియయినం, ధర లెక్కలు వ్రాయువా రతనివా రైనన్
బొరపిడిపుట్టును ధరణీ, శ్వరునకుఁ దదితరుల నిలుపవలెఁ బనిమీఁదన్. 372

క. పరిశుద్ధులకరణిఁ బర, స్వరబంధువులయ్యు సర్వభక్షకులయ్యుం
నరవల్లభు దగ్గరమా, ర్జురభంగి న్నిత్తఁబోరుదురు పనివారల్. 373

చ. తనఘనరాజ్యమంతయుఁ బ్రధానునిపై నిడియున్న మత్తుఁగాఁ
బెనిచి నరేశ్వరుండు నడిపించినవాఁ డతిమూఢమూఢుఁడై
కనుకని వల్లభు న్సరకుగాఁగొనఁ డాసచివావనీశులం
దనయము నెవ్వఁ డాఢ్యతముఁడయి మనువానినచేరు లక్ష్మియున్. 374

క. ధారుణి నపకారికి నుప, కారముఁ గావించువారిఁ గానము తద్దు
శ్చారిత్రులయెడ విశ్వా, సా రంభణ మనుచితము క్రియానిపుణులకున్. 375

క. ఊఁగడుపల్లును విసమునఁ, దోఁగినవంటకముఁ గుత్సితుండగుమంత్రిన్
లోఁగక యున్మూలించిన, చోఁగలుగు నఖండమయినసుఖ మెవ్వరికిన్. 376

క. నీవెఱుఁగవు నేనెఱుఁగుదు, పైవచ్చెం జెలిమికొలఁది వడఁదెచ్చె న్సం
జీవకుఁ డతనికిరాజ్యం, బీవిచ్చెదొ బలిమి నాతఁడే కయికొనునో. 377

క. సంజీవకసాచివ్యము, నం జేటగునీకు నీమనసు చెప్పఁగల
ట్లుం జెప్పితి మూనుట నా, కుంజూడ శుభంబు మెలొకో చెడుతెరువుల్. 378

వ. అని బోధించు దమనకునకుం బింగళకుం డిట్లనియె. 379

ఉ. సేవచనంబు లుత్తమము నిక్కువము ల్వినుమట్లులైన సం
జీవకుపైన విశ్వసనచిత్తముపుట్ట దలీకవృత్తియౌఁ
గావుత దోషదుష్టములుగావె శరీరము లేరికిం గళా
కోవిద వాని వీడ్కొనుటకు న్మతిపుట్టునె నాకుఁ జెప్పుమా. 380

క. నావిని దమనకుఁ డతిరో, షావిలచేతస్కుఁ డగుచు నను నట్లయినన్
సేవకులతోడఁగూడం, బోవిడునీకేమిటికిఁ బ్రభుత్వశ్లాఘల్. 381

క. తనువు భరంబని వీడ్కొని, తనలోఁ దలపోయుమూఢతరుచందమునన్

జెనటిపతి చోదకోర్వక, చని రాజ్యము మంత్రికై వసముఁ గావించున్. 382

క. సిరిఁబరిహరించునరు లె, వ్వరు చెపుమా పిచ్చుకుంటువాడుంబలె హా
దరుఁడాదిగ నృపసంశ్రయ, గరిమ న్సంపదలఁ బొదలఁ గాంక్షింతు రిలన్. 383

వ. సత్పురుషులమతి నతిక్రమించి యసత్పురుషుల బుద్ధిం బ్రవర్తించురాజు విను మపథ్యానురాగి యగు రోగియుంబోలెఁ బ్రాణభరణసమర్థుండు గాఁడు స్వబుద్ధి రాజులకు విశేషించి వలయు బుద్ధిరాహిత్యంబునగు మంత్రివశుండై తిరిగెనేని యారాజు విరోధినిరోధితుం డగునట్లగుట హితతంత్రి యగు మంత్రివాక్యంబులు రాజునకు నవశ్యకర్తవ్యంబులు వినునప్పుడప్రియంబులు పరిణామంబునం బ్రియంబులునగు వానినుపదేశించు మంత్రియు నవ్వాక్యంబు లాదరించు రాజునుం గలుగఁడు కలిగెనేని యద్దిక్కునఁ బెక్కువచెడక సిరులు పెరుగుచుండు. 384

క. ఘనుఁ డాప్తుఁడునగుసచివుఁడు, వినిపించినరాజనీతి వేయేటికి రు
గ్ణునకుఁ జికిత్సాక్రియవలె, మునువెగటుం బిదపహృద్యమును నైయుండున్. 385

క. నరపతి మూలబలంబుల, తెఱవొల్లక నడుమ నరుగుదెంచినవారిం
బరిపాలించుటకంటెను, గరివైరి యొండుచేటు గలదే పుడమిన్. 386

క. మూలబలంబులుగల భూ, పాలునకు నరాతిజాతిభయపడు లక్ష్మీ
భూలావణ్యవతుల్ హరిఁ, బోలె న్బెడఁబాయ రవ్విభుని ననుదినమున్. 387

క. తానెంతశూరుఁ డయినను, భూనాథుఁడు మూలబలము పొందొల్లక ని
ర్మానపరిపంథినరవర, సేనాపారంపరీవిజేత యగునొకో. 388

ఉ. జీవితమిచ్చి యాదరముఁజేసి జలాదనసంవిభాగసం
భావనకల్మి నేధరణిపాలుఁడు భృత్యులఁ బ్రోచు నద్ధరి
త్రీవిభు ప్రస్తుతంబున శరీర మలక్ష్యముఁగా దలంచుచున్
జీవితమిచ్చు గాయములచేఁ బడునొండె భటుం డుదగ్రతన్. 389

క. పరిజనగౌరవము ధరా, ధవునకు నత్యంతగౌరవము వెండియు న
ప్పరిజనలాఘవము ధరా, ధవునకు నత్యంతలాఘవము సుమ్మెందున్. 390

వ. నీవు మూలబలంబులం దిరస్కరించి యభినవాగతులం బురస్కరించుకొన్నాఁడవు.

క. సేవకుఁ డని చూడకు సం, జీవకుని న్నతఁడు సరకుసేయఁడు రాజ్యం
బేవేళ నతనిపాలయి, పోవునొ తుది నెంతకొఱఁతవుట్టునొ నీకున్. 392

క. నావిని పింగళకుఁడ నయ, కోవిదు దమనకునిఁ బలికెఁ గూరిమి నభయం
బీవిప్పింపఁగ నిచ్చితి, నావిధ మతఁడేలమఱచు నది యెట్టులగున్. 393

వ. అనిన దమనకుండు. 394

క. కొనియాడినఁ గొలిచిన దు,ర్జనుఁ డాత్మప్రకృతివిడిచి చరియింపఁడు ది
ద్దిన చమురుఁబెట్టితోమినఁ, దనకుటిలతఁ గుక్కతోఁక దా విడుచునొకో. 395

క. కొలిచిన నవధీరితుఁగాఁ, దలఁచిన జేయును బరోపతాపము ఖలుఁడా
దలనిడుకొన్నం ద్రొక్కిన, బలితంపుంబాము బడలుపడఁగబుచుఁగదా. 396

క. సారఘనసారముఖసం, స్కారంబుల లశున మశుభగంధముఁబోలెం
గ్రూరుఁడు ప్రతివాసరరచి, తారాధన విధుల విడువఁ డాత్మప్రకృతిన్. 397

క. హితకార్యము నన్నడుగఁడు, పతినాకేమిటికిఁ బృచ్ఛపరిభాషణమం
చతిమానముద్ర నుండుట, మతమనరు సునీతివిదులు మంత్రుల కెందున్. 398

క. సంజీవకుదుర్భాషా, పుంజము వీనులవహించి పోల్పోలములి
చ్చం జింతింపవు దుర్ణయ, గంజాశరణంబుసొరవుగద మృగరాజా 399

చ. అవనివిభుం డనీతివశుఁడయి మద మెత్తినదంతివోలె ని
చ్చవలసినట్లు గ్రుమ్మఱుచు సైరణ భృత్యజనాపరాధముల్
చనవునఁగప్పిపుచ్చుచు నజస్రము దుర్వినయత్వ సత్వభై
రవవిపదంబురాశిఁబడి క్రాఁగు దురంత విషాదవేదనన్. 400

క. ఏజాడవాఁడు రాజగు, నాజాడనె ప్రజయుఁ దిరుగు ననుదినము ‘యథా
రాజాత తథాప్రజా’ యను, నీజనవాదంబు వింతయే యిపు డనుడున్. 401

క. చిరబోధబాధచే వే, సరి కేసరివలికె నంతచపలాత్ముఁడొ కో
పరమసఖా సంజీవకుఁ, డరుదేరం దెలిసిచూత మాయమ్మేటిన్. 402

క. పిలిపింపుమనిన దమనకుఁ, డులుకున నను నేటికార్య మూహించితిపిం
గళకా నీవెవ్వనిఁగాఁ, దలఁచితి వానిర్భరప్రతాపప్రబలున్. 403

క. ముదలింపవచ్చు నెటు ది, గ్విదితప్రభు నతని వాని వీనివ్వలె ని
ట్టిదియైన మంత్రమే క్రియఁ, దుదిముట్టుం జెప్పుమా యతులనీతినిధీ. 404

క. పరిపక్వమంత్రబీజము, నిరతిశయారంభపాలనీయము దానిం
బరిభిన్నముఁజేసిన నం, కురదర్శన మగునె నీతికోవిద చెపుమా. 405

వ. ఇందులకుఁ బ్రథమోదాహరణం బగు నొక్కయితిహాసంబుగలదు దాని నాకర్ణిం
పుము. 406

క. కల దుత్తరమున నతిని, స్తులవస్తువిశేషమహిమధుర మధురధరా
వలయపుర మధురతేజో, బలసారసబంధుఁ డది సుబంధుం డేలున్. 407

క. అలఘుకళావిలసితుఁ డగు, నలరాజానుబంధుఁడయ్యు ననుబంధుండై
జలధిపరీతాఖిలభూ, తలవిహృజ్జనుల సంతతము పాలించున్. 408

క. జనలోకపారిజాతుం, డనదనర్ యపారిజాతుఁ డగునమ్మహిభృ
త్తనయు నిజాస్తరణంబున, ననఘా యొకయూక మహరహము వర్తించున్. 409

క. అది మది వేగిర మెఱుఁగక, యదనారసి సురతఖిన్నుఁడై రా జెంతే
నిదురింపఁ గదిసి త్రావుం, దదుదయశోణితముఁ గడుపు దనివిసనంగన్. 410

క. మఱియుఁ బ్రమాదాదులఁ జే, టెఱుఁగక పైపాటునులేక నెక్కటిశయ్యం
గఱచుకొని తనకు సేయ, క్కఱపాటునులేక కొంతకాలముఁ గడపెన్. 411

క. మారుతవశమున నపుడా, భూరమణావతంసుపానుపునఁ జండతరా
కారము డుండుభుకం బను, దారుణమత్కుణ ముపస్థితంబై నిలిచెన్. 412

క. నిలిచిన మందవిసర్పిణి, యల మత్కుణముం బ్రకల్పితాతిథ్యముచె
న్నలరించి చాలు నిఁకనీ, నెలవునఁ గాలూఁదవలదు నీ వేగుమనన్. 413

క. నిరవధితృష్ణావిరచిత, నరదంశనగుణము మత్కుణము దీనంబై
శరణని మందవిసర్పిణి, చరణంబులవ్రాలి దీమసంబునఁబలికెన్. 414

క. దైవాధీనంబున నిట, కైవచ్చితి నొంచుకడకునరుగ న్దిరుగన్
నావసమె యిందునెలకొని, త్రావెదరాజన్యశోణితము నీకరుణన్. 415

క. నావిని మందవిసర్పిణి, దావంతంగుంది తీక్ష్ణదంష్ట్రిండవు దూ
రావసథుండవు డుండుభు, కావారక కడుపుచిచ్చొగసినపుడెల్లన్. 416

క. ఒడలు బడల్పడఁగఱచినఁ, గడునెవ్వడి నదరి లేచి కంకటివడి న
ల్గడలువెదకించి కానం, బడ నరపతి నిన్నునన్నుఁ బరిమార్పించున్. 417

క. తులువా నీకతనమునఁ జెడ, వలెనటుజాగుడిగి యిచ్చవచ్చినదెసకున్
వెలువడుమిపు డనఁ జరణం, బులమీఁద న్వ్రాలి డుండుభుక మిట్లనియెన్. 418

క. నీవెందునిలిపితచ్చోఁ, దావై కాలూఁదియుండెదం బొట్టకు నీ
వేవేళఁ దయదలంచితి, వావేళనె రాజరక్త మాహారింతున్. 419

క. విడనాడకుమని దైన్యం, బడర న్మత్కుణము ప్రార్థనాలాపములన్
గడుఁగరఁగించిన నాదృతి, గడలుకొన న్యూక మట్లుగా కని పలికెన్. 420

సీ. ఒండుదిక్కునకుఁ బోనోపలేనని కదా యర్థిఁ బ్రార్థించె దట్లయిన నుండు
పతిరతిశ్రాంతిఁ దల్పమున నిద్రితుడైనతఱిఁ జేరి నెత్తురుద్రావి బ్రదుకు
మిదినీకుసహాయమంచదియూరకుండిన నాఁ డప్రదోషంబున న్వినీచ
గుణము మత్కుణ మతితృష్ణవివశయ్యోపవేళుఁడా నమ్మర్త్యవిభునిఁ గఱచెఁ
తే. గఱువ నరవరుఁ డదరి మేల్కాంచి పనుల, జనుల సజ్జనిరూపింపఁ బనుప వారు
దివియ లప్పేళఁగొనుచునే తేరనరిగి, నికటరంధ్రాంతరము డుండుభుకము సొచ్చె.

క. కాలవడిలేమిఁ గాడ్పడి, పోలేక సన్నిడనెయుండఁ బొడగనవేళ్లన్
గీలిచి మందవిసర్పిణి, నాలోనం బులిమివైచి రసువులువెసలన్. 422

వ. దుందుభుకమ్ముం జేర్చుకొని భిన్నమంత్రంబైయూకచచ్చె మంత్రంబు వెలిఁబుచ్చ రాదని దమనకుం డాడినఁ బింగళకుం డవ్వాక్యంబులు చిత్తంబునకెక్కి నిష్కావం బుగావగచి యమ్మంత్రికుమారునకిట్లనియె. 423

క. నాపై సంజీవకుఁ డతి, కోపంబునరాక కెద్దిగుఱుతు సునీతి
వ్యాపారశీల చెప్పుమా, గోపనగతి ననిన దమనకుం డిట్లనియెన్. 424

క. వానతశిరోరభాగ్రై, యాననమునురంగఁ గొమ్ములవనమ్రంబుల్
గానిటకువచ్చు నతఁ డది, గో నిన్నువధింపవచ్చుగుఱు తెప్పటికిన్. 425

వ. అని యభిజ్ఞానంబుఁ జెప్పి యప్పంచాస్యంబున కుపాస్యంబై యాస్యం బలర నవ్వాంచకంబచ్చోటువాసి మందగమనంబున సంజీవకు డాయంబోయి వెడవెడఁ దలయూఁచి నిట్టూర్పు నిగిడించుటయు నతండు దమనకుం బరికించి సఖా సుఖంబునం బొదలుదే భద్రమే యనిన నమ్మంత్రితనయుండు. 426

ఉ. చిత్తము నిర్వృతంబు దృఢసేవఘటించిన విత్తము ల్వరా
యత్తము లాశజీవితములం దొకయప్పుడులేదు వృత్తులా
పత్తివిధాయినుల్ చ్యవనపాటవమెక్కడి భద్రమేత మే
ల్గ్రొత్తలె రాజసంశ్రితులకుం బలుమాటలు వేయునేటికిన్. 427

చ. కనలువహించి యాపదల గాసిలఁ డెవ్వఁడు బోంట్లచేత నే
ఘనునిమనంబు ఖండితము గా డిల నెవ్వఁడు నేర్చుకాలము
న్గనుఁగొన నేవనీపకుఁడు గౌరవమొందె ఖలాప్తిసౌఖ్యమే
జనుఁడువహించె రాజులకు సత్ప్రియుఁ డెవ్వఁడు నాకుఁ జెప్పుమా. 428

చ. నలఁకువఁ జూచి యీఁడడిగినం గసరుం గృశియించి యున్నచో
నలరుఁ బ్రపూర్ణుఁ డైన నెరయం బరికింపఁగఁ లేదు నాకు నీ
కొలువిక జాలునన్నఁ గుసిగుంపులఁ బెట్టు వధింపఁ జూఁచుగే
వలనరకంబుగా కొలుచువారికి దుష్ప్రభుసంశ్రయం బిసీ. 429

ఆ. తనువుఁ బొదలనీఁడు తాపంబుబుట్టించుఁ, బస్తుఁ బెట్టు మూలఁ బొఱవైచుఁ
గొలుచు సజ్జనులకుఁ గుత్సితవసుమతీ, వల్లభుండు వేఁకివంటివాఁడు. 430

చ. నగవులకుం బ్రసాదవచనం బొక టాడఁడు ప్రోలనిల్చినన్
మొగమటుపెట్టు గేల్మోగిచి మ్రొక్కినఁ జేమెదలింపఁ డాజిలోఁ
బగఱనడంచి కోల్పడినపాటును గెల్చినగెల్పు నెంతయుం
గగనకుసుంబొనర్చు నొసఁగంబడునో యని దుష్ప్రభుం డిలన్. 431

ఉ. కాననవాసి యైనను సుఖంబు విశిష్టగృహాన్నభిక్షుకుం
డైనపరంబు లూఖలకణాశనుఁ డైన శుభంబు కర్షకుం
డైనను మేలు నీటజఠరానలమార్చుటలెస్స చూవె స
న్మానకరుండుగాని నరనాథు భజించుటకన్న నేరికిన్. 432

చ. మడఁగిపడుండఁ బ్రాణులకమంచపుఁగుక్కకి నిల్వ యిల్లుఁ బు
ల్లుడిసెకు నొండు రెండెనుపగొడ్డకు నోరికిఁ బోఁక ప్రక్కనన్
గుడువఁగఁ గూటికి న్నొలకుగోకకు సీదిర మెంతరోఁత యే
వడువున దుష్ప్రభుం గొలువవచ్చు నిసీ యను జీవికోటికిన్. 433

చ. పలికినమాటనిల్వఁ డెడపందడపం జెడనాడు వచ్చు మె
చ్చులదిగమ్రింగుఁ దొల్దొలుతఁ జూచినచూపులఁ జూడఁ డేర్పడం
జులుకదనంబొనర్చు నెరసుల్పుటియించు లదల్చివైచుఁ గే
వలన్నృపసంశ్రయంబు పగవారలకు న్వల దివ్వసుంధరన్. 434

మ. హతదాక్షిణ్యు లనర్థకారు లభిమానాధ్యాత్ము లవ్యంజన
ప్రతిపత్తు ల్గుజనప్రియంవదులు సంపత్సన్నిపాతస్మృతి
క్షతికు ల్సత్యపరాఙ్ముఖు ల్ధనపిశాచగ్రస్తు లాద్యావన
చ్యుతు లక్షాంతు లనాంతరంగికులు రాజుల్ గారె యూహింపఁగాన్. 435

క. చుట్టము లెవ్వరు దేశం, బెట్టిది యాయుప్రజంబు లెట్టివి కాలం
బెట్టిది యేనెట్టిదబల, మెట్టిది నాకని తలంపుమీ నీ వనినన్. 436

వ. దమనకు నాలోకించి సంజీవకుం డను ననుజీవులకు దుష్ప్రభు సంశ్రయంబుగాదని
యును దేశకాలంబులు విచారింపవలయుననియును నన్యాపదేశవర్ణ నాసందర్భం
బుగా నంటి విమ్మాటలకు నిమిత్త మేమియొకో యని యూరకుండిన వెండియు
దమనకుం డిట్లనియె. 437

ఉ. నావచనం బమోఘమని నమ్మి దురూహలత్రోవఁబోకసం
జీవక యేగుదెంచితివి సింహముఖంబున కెట్లు భద్రసం
భావన సేయుదుం గద విపద్దశలొత్తినచోట నోర్వనా
హా విభుఁ డీరసించెనుగదయ్య నిమిత్తములేమి నీపయిన్. 438

క. సరసవినీతరసాన్, తరసము వీరసతనగల్చి తనసుభటపరం
పరకిత్తుననియె బతియె, వ్వరుదిక్కిఁక నీతులున్న వా రాజులకున్. 439

క. పరివారముదూర వసుం, ధరనిడివడిఁ దెల్పె నేకతంబున నన్నున్
ద్వారదారిచిరి చిత్తం, బెరియంగాఁ బిడుగుపంటి యీదుర్వార్తన్. 440

వ. ప్రాణసమానుఁడవగు నీకుఁ గప్పిపుచ్చరామిం జెప్పితి నిది నీమనమ్మున నె యుండనిమ్ము
నావిని సంజీవకుండు విషాదవిహ్వలుండై. 441

క. ధరనిరవధిచింతాసం, భరమున వలె శిరము వంచి పరికించుగుణా
కరు సంజీవకుఁ గనుఁగొని, గురుమాయాశాలి దమనకుం డిట్లనియెన్. 442

క. చింతానలమునఁ జేతః, కాంతారము గమిలెఁ బ్రాప్తకాలము నారా
ధింతువుగా కన నతఁ డ,త్యంతధృతిస్ఫురితచిత్తుఁడై తనలోనన్. 443

చ. కరిగమన ల్దురాత్మకులఁ గాని రమింపరు హీనజాతి కా
పురుషులఁ గాని భూభుజులు ప్రోవరు కానలఁ గాని మేఘము
ల్గురియవు సత్యశౌచములకుం బెడఁబాసినవానిఁ గాని యిం
దిరవరియింప దుర్వ్యయపనీతులఁ గాని ధరింప దెంతయున్. 444

క. పలుగూఁత లఱచువానిన్, గలు ద్రావెడువానిఁ జెవులుగఱచెడువానిన్
బొలఁతులఁ దెచ్చెడువానిన్, దొలగింపక సంతరింపుదురు రాజన్యుల్. 445

క. ఏకగ్రీవముగా నా, లోకన మొనరించి నిచ్చలుం గొలిచి తుదిం
గా కెడసితిఁ గద కలవే,మో కటకట సత్యశౌచములు రాజులకున్. 446

చ. నలినములంచు రేలు కొలనం గలహంసకులంబు రిక్కనీ
డలఁ గబళించి కాంక్ష మగుడం గడకేగి మనోజ్ఞగంధము
ల్చిలికెడుతమ్ములం బగలు చేరనిచాడ్పున మోసపోయి చం
చలులగువారి కెక్కుడివి సత్యపదార్థములంచు నమ్మికల్. 447

ఉ. దోషగుణంబుఁ గూర్చి కుపితుండగు నాతఁడు ప్రార్థనావిధిం
దూషితుఁడై యభీష్టఫలదుండగు దోషములేక కారణ
ద్వేషముఁ బూనియున్న నృపతిం బ్రకృతిస్థునిఁ జేయఁ బ్రార్థనా
భాషలఁ గాదు సంశ్రయణభంగులఁ గాదు ఘటింప దీఁగులన్. 448

చ. ఫలితచికిత్సరోగములఁ బాపశుభక్రియల న్మహోఘము
ల్వొలుపఱఁ జేయ నీతిధనముల్బహుభంగులఁ గూడఁబెట్టఁ
గేవల పరతంత్రులై మెఱయు వైద్యవిపశ్చిదమాత్యులుం ధరా
తలపతిఁ బాసిపోవుదు రతండు కృతజ్ఞుఁడు గాక యుండినన్. 449

చ. లవణపయోనిధానసలిలంబు ఘనాఘనదేశసంగతం
బవుచు మనోజ్ఞతం బొరయు నమ్మధురాంబువు వార్ధిఁ జేరి యు
ప్పువుగతిఁ గుత్సితం బగుఁ గమా విపులం బతికుత్సితంబవుం
దవిలి మహోత్తమాశ్రయమున న్మతితుచ్ఛసమాశ్రయంబునన్. 450

చ. లలితపటీరపాదపములం జెలువగ్గుసులోజ్జ్వలజ్జల
స్థలముల గ్రాహము ల్గుణులచక్కిఁ బరప్రతిమాలభుర్జనుల్
పొలుచు నిధానజాతముల భూతములుం గమనీయమాక్షికా
వళి సరఘుల్సుఖంబులకు వారనివిఘ్నము లేర్పడుంగదా. 451

క. కేతన లురుకంటకసం, ఘాతులు జంబాలజములు గంజాతంబుల్
నాఁతులు కుటిలస్వాంతలు, ఘాతుందిలమణులు దోషపటలావృతముల్. 452

క. అను సంజీవకుపలుకులు, విని దమనకుఁ డనియె నెట్లు విశ్వసనీయుం
డనవచ్చు మానసంబునఁ, గనులు న్వ్రాలిఁ గనికరంబుగల నీరాజుల్. 453

మ. పురతః ప్రాంజలిసాశ్రుదృగ్గళజుఁ డుత్ఫుల్లాస్యుఁ డాశ్లేషణా
చరణారంభణకేళి సత్ప్రియకథాసంప్రశ్నదత్తాధికా
దరుఁ డున్నాయి బహిర్మహామధుర డంత గ్ఘాఢహాలాహలుం
డరుదే దుర్జనుఁ డెంత శిక్షితుఁ డపూర్వాఖర్వనాట్యోచితిన్. 454

క. ఇతరోత్కర్షణమాన, వ్రతుఁడు నిజశ్లాఘనప్రవర్తసుసాధు
ప్రతిపత్తిదుష్టరక్షా, రతుఁడు సుమీనుజనుఁ డైనరాజాహింపన్. 455

సీ. కరుణావిలాస మేగతిఁ గప్పిపుచ్చునో కోపంబు కన్నులఁ గురియుచుండు
సత్యభాషణము లెచ్చటఁ గట్టిపెట్టునో బోయబొంకులె నోరఁ బొదలుచుండు
నుపకారకరణ మెట్లుపసంహరించునో పరపీడహృదయంబుఁ బట్టుకుండు
నౌదార్య మెట్లదృశ్యముగా నొనర్చునో పరమలోభము బుద్ధిఁ బాయకుండు
తే. నీతి యేనాఁటఁ ద్రోయునో నెరయ శుద్ధ, ముష్కరత్వంబు నేఁతలమోసు లెత్తు
మేలు డిగఁద్రావి కీ డుద్గమింపఁజేయు పాపకర్ముండు రాజైన బ్రదుకుగలదే. 456

చ. అవనిపుఁ డెట్లు భాషితములాడు నరాధిపుఁ డెట్లు దృష్టిపా
టవమునవహించు రా జెటులొడంబడు కోరి వినవ్యధూర్తతో
త్సవవిముఖుండు శంభువరదానవియుక్తుఁడు నోరఁగన్నులం
జెవులను బంచమేధుర్రిఁ డెడసేయక శిశ్నము లూఁదియుండుటన్. 457

చ. తిమిరనివారణక్రియకు దీపము వారిధిని స్తరింపఁబో
తము చవిఁ బాపవహ్నిరవితాపభరం బడఁగింప నాతప
త్రము కలుషంబులం జెఱుప ధర్మము పొల్పడియుండుఁగాని యా
క్కములజుఁడు న్సుఖోద్యముఁడు గాఁడు దురాత్ముని జక్కఁజేయఁగన్. 458

వ. దమనకునకు సంజీవకుం డిట్లనియె. 459

ఉ. సాధుమధుస్పృహం డినవసాతిగమంబుగుహాంతరాళసం
రోధము చంచరీకనికురుంబ మెఱుంగక పోవునట్లు తృ

ష్ఠాధృతినానుకొన్నమనుజప్రసరం బనుజీవితేచ్ఛనచ్ఛా
ధమునైన భూవిభుని నంటుఁ దదాగతిబాధఁ గానమిన్. 460

చ. సరసులతోడి నెయ్యములు జాఱ మదాళికఠోరదుర్గమ
ద్విరదశిరస్స్ఫురత్కటకదేశముల న్వసియించి తచ్ఛల
త్పరుషతరశ్రవోనిహతిభగ్న నిజాంగకమై పొరింబొరిం
దరఁబడి తేటి నెమ్మనమునం దలఁచు న్బిసినీవిహారముల్. 461

వ. నాకథ యట్టిద. 462

క. కడుఁగఠినుం డగుభూపతి, కడఁజేరిన నిలువనీడగలదా చెడదా
పుడమి నొకకళశము వేసవి, యొడ దాపనిరాతి నాశ్రయించిన కతనన్. 463

క. నావిని దమనకుఁ డలసం, జీవకు నీక్షించి నీతిశీలా యేలా
గీవిధముఁ దేటపడఁజెపు; మా విని యొద నని నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 464

చ. మడువుల నున్ననీ రివుర మందవిహారము మానె వాయువు
ల్వడమరసాగఁ బర్వతములందవము ల్దలలెత్తె నెండలం
బడుకలు వ్రస్సెఁ గూలె మృగపంక్తికిఁ బాంథులకు న్ధరిత్రిపై
నడుగిడఁ బ్రాణసంకటము నైన యొకానొకమందు వేసవిన్. 465

క. ఘనయవసవిరహితంబగు, వనసంచారంబు బారి వారనిజాలిం
దనువెరియం దీవ్రచరుం, డనుశశరా జొక్కనాఁ డుదాత్తత్వరతోన్. 466

చ. నిలువక వచ్చివచ్చి ధరణిం జెఱువెంచికలు న్వసుంధరం
గలసినగోడలుం జివికి గంపలఁ గాచిన వెట్టిసొట్టితీ
వలు చిగిరెంత గంటగమివాతులు గప్పినపూడుపాఁతఱ
ల్గలయొకయూరిపాడు పొడకట్టినఁ జేరఁగఁ బోయి యక్కడన్. 467

క. నేలంగలసిన యొకదే, వాలయనికటమున నారయం బొడనై హిం
తాలము గతి మెఱయుశిల, న్బోలఁగ నలశశకులాధిపుఁడు గని వేడ్కన్. 468

వ. చేరువంబోవ దూరంబుగాఁ బరపంజూకొని యున్నతచ్ఛాయం గాల్కొనంగోరి తదగ్రంబున నిల్చియుండెఁ బ్రొద్దునుం బెరుగుచుండ నీడయుం దఱుగుచువచ్చె నట్లు మధ్యాహ్నంబునకు ఛాయానుసారియై మూలంబునకు వచ్చి. 469

చ. అనలమువంటి యెండ నోడలారట మందఁగ నాత్మలోన ని
ట్లని తలఁచె న్శశం బతులితాకృతిసంపదఁ జూచి దీనిడాఁ
పున వసియించి యిట్లయితిఁ బ్రొద్దొకచాయ వసించె బండఁజే
రిన దురవస్థలం బొరయరే జనులం చదివోయె నెవ్వగన్. 470

ఆ. పత్త్రితరాజసంశ్రితుండ నగుట నేనాశ్రయంబునకుం దోడుపోయినవాఁడ మృత్యు
ముఖప్రవిష్టులకు బ్రతుకులేదు. 471

క. పలువురుక్షుద్రులు మాయా,వులు పామరవసుమతీధవునికడనున్నం
బొలియింతు రుత్తములఁ గే,వల ముష్ట్రముఁ జంపి మెసవవా కాకాదుల్. 472

క. నావిని దమనకుఁ డలసం, జీవకు నీక్షించి నీతిశీలా యేలా
గీవిధము తేటపడఁ జెపు, మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 473

చ. విటపసమృద్ధిఁ బత్త్రములఁ బ్రేఁగునఁ బందిలిగొన్న కానుగుం
దుటుములు గట్టి యెండ పొడదూఱక ఘోరకఠోరజంతుప
ర్యటనగురావ మొక్కభయదాటవి రాజిలు నచ్చట న్మదో
త్కట మనుసింహ మప్రతిమగర్వధురంధర మొప్పు దానికిన్. 474

క. పులియును నక్కయుఁ గాకియు, నలయక పరిచర్య సేయునవి యొకనాఁ డ
ప్పొలమునఁ దిరుగుచు నొకచో, ములుగంపలు మెసవునుష్ట్రము న్గని తమలోన్.

క. ఎక్కడిమొగ మెక్కడిపొడ, వెక్కడిమూ పేడగమన మెక్కడికంఠం
బెక్కడవినము కనుంగొన, మిక్కొంకరమెకము ననుచు నేడ్తెఱ దానిన్. 476

క. బలిభుక్ఫేరువ్యాఘ్రం, బులు డాయంబోయి పలికె మున్నెన్నఁడు నీ
పొలమున మెలఁగవు చెప్పుమా, తెలియఁగ నెందుండివచ్చితివి మృగముఖ్యా. 477

క. కాననసత్త్వంబులలోఁ, గానము నీవంటిరూపు కడువెఱఁగయ్యెన్
మానిబిడాద్భుత మఱఁజెపు, మా నీవిధ మనిన నది యమర నిట్లనియెన్. 478

చ. నను విను చోళమండలమున న్వసుమంతుఁడునాఁ బ్రసిద్ధిఁగాం
చినయొకసెట్టియుండు నలసెట్టైన మారువిలాఁతి కేగుచుం
దనధనరాశి పైనిడినఁ దాల్చి హుటాహుటి నేను భానుమం
తుని కిరణాంకురంబులను దూఱనియొండొకకానఁ బోవఁగన్. 479

మ సుషిరాస్యస్థలజాతఝాంకరణకక్షుణ్ణాశ మభ్రోచ్చల
ద్ద్రుపదాస్ఫోటనపాతిభంబుకరజోతిగ్రస్త కూలంకషా
విష మున్మూలితరూఢమూల వివిధోర్వీజంబు బాహ్యాకిర
జ్ఝషకస్థానజలంబువీచె నొకజంఝామారుతం బుద్ధతిన్. 480

క పినపిన మెఱుపులు పొటిపొటి, చినుకులు మసమసక లెసఁగు చీఁకట్లుం దోఁ
చిన నొకరినొకరు గానక, చని రాలోఁ బసియుఁ గన్నచాయలఁ బఱచెన్. 481

క. ఆనిశిఁ బసియును నొండొక, మానిసియుం బడఁడు దృష్టిమార్గంబున క

ళ్లెనను గాడ్పాటునఁ జనఁ,గా నొకచో నుపరిభరముకంపలఁ దవిలెన్. 482

క. తూరుపు తెలతెలనై రా,గా రువ్వున విసరునీఁదగాడ్పులు నయ్యా
సారమును ముట్టుకొనె నేమైరో నే నెఱుఁగ నిచట నాఁగితిఁ బదముల్. 483

వ. నాపే రుష్ట్రింబు. 484

క. అని తనకథ నెఱిఁగించిన,విని వాయసముఖులు గారవించి సుహృత్త్వం
బనఘా పాయక మాతో, నొనరింపుము నెమ్మిఁ గలసియుండుద మనుచున్. 485

వ. ప్రత్యయపూర్వకంబుగా నతని నాదరించి కథనకుండనునామం బిడి తెచ్చి మదో
త్కటంబుం గానుపించి యభయదానంబుఁ బెంపుసేయించినఁ గాకవ్యాఘ్రగో
మాయువులం గలసి కొంతకాలంబు ప్రవర్తించె. 486

చ. అటఁ జటులప్రతాపభయదాశువిశంకట మమ్మహామదో
త్కటము విదాహమోహకటకశ్రమశోకపురోగరోగసం
కటమున డస్సి వేఁట లరుగం దిరుగ న్వరగంధసింధుర
చ్ఛటనము నొంప వంప వడి చాలక నేలకు వ్రాలియుండఁగన్. 487

క. చరణములవ్రాలెఁ బులి య,క్కఱ డగ్గరి మ్రొక్కి యెంచకము ప్రణమిల్లెన్
గరటము భద్రమె శుభమే, పరిణామమె యనుచు వినయపాటవ మమరన్. 488

క. నతిఁజేసి నిలిచి దంతి, ప్రతిపక్షికుక్షిదావపావకుఁ డేర్చెన్
గతిచెపుమా యాహార,స్థితి కీవని అంతుసేయ సింహం బనియెన్. 489

చ. శితనఖరాంకుశాగ్రములచేఁ బ్రతివాసరము న్మదావళ
క్షితిపులవ్రచ్చి మజ్జము భుజింతు మదంచితభుక్తశేష మా
శ్రితులకుఁ బెట్టుదుం దగభుజింతురు మీరు శరీరపాటవం
బతిశయితంబు కాదు గమనాగమనంబుల కేమి సేయుదున్. 490

క. వ్యవహారయోగ్యములు గా,వవయవములు గలుగు బెట్టు లాహారము మీ
రవహితమతులయి కతిపయ, దివసంబులు ప్రోచికొనుఁడు దేహత్రయమున్. 491

క. తనువునకు నుసుఱువచ్చిన, దనుకం దనకామిషం బుదాత్తప్రీతిం
గొని తెండు పొందు మీరన, ఘనతృష్ణం గాకజంబుకవ్యాఘ్రంబుల్. 492

ఉ. తీరక పోయిపోయి బలుదెంపలఁ గంపల నేళ్ళ బీళ్ళఁ బ్రాఁ
బూరుల దారులం గడిదిపుట్టలఁ దిట్టల బోళ్ళ రాళ్ళ నీ
వారకరీరము ల్గలుగు ప్రాంతలఁ గ్రంతలఁ జెట్ల గట్ల నా
హారమతిం జరించి జఠరానల మాఱకవచ్చి క్రమ్మఱన్. 493

క. తమలోనఁ బోదరులోని యుష్ట్రము వాకిట నిల్వఁబనిచి రహి నమ్మాఁడున్
సముఖమున కరిగె నందుద,రముఁ జూపి యిభారితోఁ గరట మిట్లనియెన్. 494

క. తిరుగఁగలదిక్కు లన్నియుఁ, దిరిగితి మిఁక నేమి యలసితిమి మాపల్కు
త్తరు వాహాయాహారము, దొరకదు నిప్పస్తులుండుదుమె నీమ్రోలన్. 495

ఉ. లావరి యొప్ప డంగవికలత్వము వాటిలి క్రుస్సి యిమ్మహా
గ్రావగుహానివేశమునఁ గాల్కొని దేవరయుండ నెవ్విధిం
జీవితముండు భోజనముసేయకయే మును నిస్తరించు పె
ట్లావిధ మానతిమ్ము సుగుణార్ణవ యూరకయుండుటొప్పునే. 496

ఉ. ఊరకయున్న నెట్లగు నిజోదరపూరణ మేటిజోలి యా
హారము లేదు మావలన నక్కట యే నొకమాటఁ జెప్పెదం
గోరికమీఱ నక్రథనకుం బొరివుచ్చి తదంగమాంసము
జ్జారణసేవ దేవజఠరానల మార్పుము తేర్పు మాకృతిన్. 497

వ. అనిచెప్పిన నప్పనికొప్పనియదియై మదోత్కటంబు కరటంబున కిట్లనియె. 498

ఉ. ఇట్టిదిగాదె నీకుఁ దుదినేటికిఁ జెప్పెదు ధర్మతత్త్వముల్
చెట్టులఁగట్టి నమ్ముమని చేతడియాఱకు చంపుటెట్లు దా
నెట్లు సహించు దైవ మిల నెవ్విధిమోయు ధరిత్రి యక్కటా
పొట్టకుగాఁగ నిచ్చనఁటిపోకలఁ బోవ మదిం దలంచినన్. 499

క. ఉడుగుమిఁకను నట్లయినం, జెడితిమి నీసత్యమింతచేసె నయం బె
క్కుడబోధించినదానిం, గడచెవులం గూర్పవనుచుఁ గరటము మఱియున్. 500

క. నిలుపోపరానియాఁకటఁ, బులిపిల్లల భుజగమండముల భక్షించున్
గలుషమునకు రోయునె నీ, తులు దలపోయునె బుభుక్షితుఁడు చిత్తమునన్.

ఉ. ఏవిధి నీతిపద్ధతికి నేగుదయాపరతంత్రచిత్తుఁడై
కైవడినొ మహాదురితకర్ముఁడుగా కెటులుండుధర్మసం
భావితుఁ డెట్లగు న్వినయపాటవ మేక్రియ నేర్చు గౌరవం
బేవలన న్భజించుసుఖ మేగతిఁ గాంచు బుభుక్షితుం డిలన్. 502

క. కుక్షిదరికొన్నపట్టున, వీక్షించునె దేహిరుచులు వేళలు మునిహా
ర్యక్షుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు, భక్షింపఁడె సారమేయపలలముఁ దొలుతన్. 503

గీ. కలశజుఁడు చూడ నొకరాజు కానలోన, దండియాఁకటఁ దనమేను దానె తినఁడె
వఱపుతఱిఁ బుణ్యధనులు గీర్వాణమునులు, చేరి పేసుఁగుఁ గఱచి భక్షింపరొటు.

గీ. కఱవునకుఁగాక మున్నొక్క కాఁపుకొడుకు, దారపుత్రాదులవధించి తానె తినఁడె
యాపదలచోట నియమకార్యము హుళిక్కి, శాస్త్రమతమిదివలదుదుస్సంశయంబు.

క. పోషించి చంప నోహో, దోషంబని బుద్ధిదలఁచెదో సస్యములం
బోషించికాదె కోయుదు, రీషత్కల్మషము గలిగనే యచ్చోటన్. 506

చ. అమితవిరోధి వీవు నిమిషార్థము నీకు శరీరపాటవం
బమరకయున్నరాజ్య మభియాతులపాలగునట్లుగాన నా
శమునకు మూలమిచ్చెదువిచారము దూరముఁజేసి చంపుము
ష్ట్రము జఠరాగ్ని నార్పుతరసంబిడు మాకు దయామయుండవై. 507

చ. మొఱయిడు 'స్వాశ్రితావనసమానహిధర్మ'మటంచు వేదముల్
పరిజనరక్షమేని కనపాయిని దానిఁ ద్యజించి సూనృతా
చరణముఁ బూనియుండెదవు చాఁగురె జీవితవిత్తమానభూ
సురహరణాదికార్యములఁ బో గణియింప రసత్యదోషముల్. 508

క. బలసంపదవలెనో కే, వలసూనృతభాషణంబువలెనో నీలోఁ
గలతలఁపుఁ జెప్పుమని గా, సిలియేడ్చినఁ గాకిఁజూచి సింగంబనియెన్. 509

క. మతిమీఱ మీరు నాచే, నితనికి నిర్భీతి దాన మిప్పించితి రుం
చితి రానోర్లనె నేఁ డు, ద్ధతులై వధియింపు మనియెదరు కథనకునిన్. 510

క. మతిఁజూచునె శరణాగతు, హతుఁగా నెట్టివంటికుటిలుఁడైనను బుణ్య
శ్రుతులు పనిగొనుమదీయ, శ్రుతు లాకర్ణింపనేరచునె మీకాఱుల్. 511

క. శరణాగతరక్షణమునఁ, దురగక్రతుఫలము దొరకు దొరకుయశోలం
కరణభృతి గలుగుఁ దొలఁగు, న్దురితంబులు చేర వొందుదుఃఖౌఘంబుల్. 512

ఉ. చేరదు కీర్తి గౌరవము చిక్కదు రాదు శుభంబు పుణ్యముల్
నీఱగుఁ బాప మంటుఁ బ్రజ నిల్వదు కొల్వదు కష్టకట్టు వీ
రారులు లెక్కగాఁగొన రహర్దివసంబు విపత్పరంపరా
భారము కొండలై పెరుగు బాపురె సత్యములేనిపట్టునన్. 513

క. కృపఁ గట్టిపెట్టి మీపా, పపుబుద్ధులఁ బట్టిపట్టి పగవుట్టి విని
ష్కపటుఁ గథనకునిఁ బొరిగొని, నెపపడి పడియుండువాఁడనే నే నకటా. 514

వ. అని ముగియంబలికిన హృదయనిర్భిన్నకాలాయసంబవ్వాయసంబు మృగపతి కిట్లనియె. 515

చ. చెవిఁ జొర వేనువిన్నపము జేసినమాట లొకించుకేనియున్
శివశివ యెంతవేడ్క యనుజీవులచావులఁ జూడ నిన్న రే

పనులను గొల్చి చేయిదుమపాటునకా యిటులె వెఱుంగ నె
ట్టవునిఁక సత్యము నెచటికైనను బోయెద నేను వీరలుఁన్. 516

క. అనఁజనదు తగులుతగులని, తనువుం బ్రాణంబుకంటెఁ దగులెద్దియొకో
చనుతనువు విడిచి ప్రాణము, చనఁబోలనివారు గలరె సమయంబైనన్. 517

క. పాటించి విడువ ముదువ, న్నాటబ్బకయున్నఁ బోవ నీకయ్యమునన్
బోటరిమగలకు శాటికి, గూటికి నీదిరమె రాచకొలువేమిటికిన్. 518

క. నుడువులన బహులుపందిలి, యిడి హస్తము బలుసుమంటికెనయై దినముల్
గడపుచుఁ బొమ్మను నయ్యా, గడపున్నృపుం బాయుఁ జేగగలసైన్యంబుల్. 519

క తనకొఱకుఁ గఱకురిపులం,గని యని మదలించి పోలియుఁ గన నశ్రద్ధం
గనుఁగొనక మనుజపతికిం, దనమేనిం బోలెఁ బ్రోవఁదగు భటపఙ్క్తిన్. 520

క. నీ కెవ్వరు నేఁటికిఁ గట్టా కడపట నుష్ట్రిమొక్కఁడసహాయముగా
భీకరపరిపంథిజయో, త్సేకివి గమ్మని విపాదశిఖిలోమండన్. 521

వ కాక వ్యాఘ్ర గోమాయువులు స్థలాంతరంబున కరుగ నుద్యోగించిన. 522

క. బఁహానికిఁ జిత్తమునం, గలఁగంబడి మాటపట్టు గలరాజయ్యుం
దలవంచియుండెఁ గేసరి, ఖలుల కసాధ్యములు లేవుగద లోకమునన్. 523

వ అటులద్భావకాశంబై కాకవ్యాఘ్రగోమాయువులతో నేకాంతంబుచేసి కథనకుం
బిలుచుకొని లోపలి కరిగి నిలువంబడియె నందు వ్యాఘ్రంబు మ్రొక్కి నిలువం
బడి కేసరి కిట్లనియె. 524

మ. సటలంకించుట యొప్ప డత్యవనతాస్యంబెత్తి నానాహరి
త్కటకంబు ల్పరికించుటెప్పుడు దృఢస్కంధంబునం బొందుగా
దిట మావాసముఁ జేయుటెప్పు డకటా దేహంబు సామయ్యె నాఁ
కటి కడ్డంబుగ నారగింపు మివె కాకవ్యాఘ్రగోమాయువుల్. 525

క. ఏవెంటఁ గడమపలుపక, దేవా మము సంతరించితివి నీపాలం
జావగుట దమకుఁ దగునటు, గావున భక్షింపు వనరఁగా నేమిటికిన్. 526

క. అనిపలికి తొలఁగె బెబ్బులి, చనవున పంచకము వాయసము దొడ్డొన
ట్లనపలికె నపుడు కథనకుఁ, డనఘుం డప్పుదరు లారయక తా ననియెన్. 527

క. మృగవల్లభ యాఁకటిచే, సగమైతివి నీకుఁ గైవసముగా నన్నుం
దగదె కనుంగొన నీపా, లగుఁ గథనకుఁ డారగింపుమా చేసేఁతన్. 528

క. అనువచనము లోవెలిగాఁ,బెనురొదతోఁ గటిచి వ్రచ్చె బెబ్బులి సింహ

బున కొసఁగెఁ గథనకామిష,మునఁ దృప్తింబొంది కాకముఖులకు నొసఁగెన్.

వ. ఇట్టి మాయావు లున్నచోట సత్యంబు మూఁడుబడి కల్ల వెల్లివిరియుఁ బింగళకుం
డును మదోత్కటంబువడువునఁ గుమంత్రి మంత్రయంత్రంబునం దగులువాఁడు
గాఁడె యనవిని దమనకుండు క్షుద్రపరివారుం డగుట భూరమణున కొప్పఁజే
యుదాకో చెప్పుమన సంజీవకుం డతని కిట్లనియె. 530

చ. అమరుమరాళసంవలితమై సితగృధ్రము హంసమట్లు హం
సము పరుషశ్మశానఖగసంవృతమై కనుపట్టు గృధ్రము
ట్లమలమతు ల్దురాత్ము విమలాత్మునిఁ జేయుదు రల్పు లుత్తముం
దమవలె నుండఁజేయుదురు తద్ద్వయి నెయ్యది మేలు చెప్పుమా. 531

క. కీడెఱుఁగ రు మేలెఱుఁగరు, చాడికి జెవిజేర్తు రుఱక జనలోకవిభుల్
పాడియుఁ బంతము గలవో, పేడ దొరకుఁ గొలువ నిలువ నెవ్వారలకున్. 532

క. న్యాయం బన్యాయంబని, కూయిడి చెవి నిల్లుగట్టుకొని చెప్పంగా
నేయోజ న్వినకుండున్, మాయావులమాట లెట్టిమహిపతికైనన్. 533

క. ఏకరణి వికలితాత్ముఁడు, గాకుండుం బతి పరోపఘాతనకరణా
స్తోకవ్యాయామార్ద్రికి, జీకృతముఖదుర్జనావినీతులచేతన్. 534

వ. అవశ్యంబు రాజులు చెవి పేదలనిపలికి వెండియు సంజీవకుండు. 535

క. కులిశమును రాజతేజముఁ, దలపోయ మహాసురాసదములచలములం
గులిశమువడు నృపుతేజము, పలుకులు వేయేల తునియఁబడు నెల్లెడలన్. 536

ఉ. కావున రాజు నావెస నకారణవైరముఁ బూని ద్రోహచిం
తావశుఁ డయ్యెఁ జాలు నిఁకఁ దద్భుజనంబు మహాపరాక్రమ
శ్రీవిలసిల్ల గయ్యమొనరించెద గెల్చెద గెల్పదక్కినం
జా వమరు ద్దిగంతపరిషత్ప్రథచేకుఱు శంకయేటికిన్. 537

చ. సవనము లాచరించి కనుశక్రనికేతము భూరిదానధ
ర్మవిధు లొనర్చి కాంచుసురమందిర ముగ్రతపస్సమాధులం
దవులు మరుత్పథం బతులితత్వర శూరుఁడు గాంచుఁ బ్రాణముల్
తవతప లేకనిల్చి జగడంబున నేడ్తెఱ నూడ్చి పుచ్చినన్. 538

క. గెలిచినసిరి దొరకుననిం, బొలిసినరంభాదియువతిభోగము దొరకున్
దలగడ యదిగద మృత్యువు, కలనికిఁ జావునకు నేలకళవళ మందన్. 539

చ. బలము యశంబుఁ బ్రాభవముఁ బ్రాణము రాజ్యము మూలవిత్తమున్
గలన నరక్షణీయములుగావె మహామహులైనవారికిన్

గలదొకచిత్ర మాజియుడుగ న్మృతి నిక్కువ మాహవార్ధినై
మలసినచోట మృత్యు వనుమానము మాటలు వేయు నేటికిన్. 540

క. పింగళకునితో మాఱ్కొని, సంగర మొనరింతు నొంతుఁ జంపుదుఁ జత్తున్
భంగమున కోర్వననం, తం గటకట మిడికిపలికె దమనకుఁ డతనిన్. 541

క. విమతునిబల మరయక నై, రముఁ గొనుజనుఁ డేర్పడం బరాభవమందున్
సమధికబల మగుటిట్టిభ, కముతోఁ బగఁబూని చెడినకంధియుపోలెన్. 542

క. నావిని దమనకునకుసం, జీవకుఁ డిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గీవిధముఁ దేటపడఁ జెపు,మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 543

చ. త్రిభువనకీర్తితాంబునిధితీరమున న్మనుగల్గియుండుఁ డి
ట్టిభమిథునంబు దైవగతిఁ డిట్టిభిదౌహృదలాలసాంగియై
శుభమతి ప్రాణవల్లభునిఁ జూచి ప్రసూతికి వేళయయ్యె ధీ
విభవ యెఱుంగఁజెప్పఁగదవే స్థలమెయ్యది నాకు నావుడున్. 544

క. టిట్టిభ మిట్లను నీకుం, గట్టనినీడములు గావె కంధితటంబుల్
పట్టయినచోట గ్రుడ్లం,బెట్టుము నీవనినఁ డిట్టిభిక కనలెసఁగన్. 545

క. మగనిఁ గని పలికె నేలా, తగుఁ దగదన కిట్టుపలికెదవు వనధితటీ
జగతిని గట్టనిగూఁడె, ట్లగు నీకిది యంతకొంచెమా కనుఁగొనగన్. 546

ఉ. పిట్టవు నీవు వారినిధిపెద్దలకెల్లను బెద్దవెల్లిగాఁ
దొట్టునొకానొకప్పు డతిదూరము తుంగతరంగసంఘముల్
బెట్టడఁచున్ హరించునతిభీమభుజంగములీల నెట్టుగాఁ
బెట్టుదు నూతికట్టఁ బసిబిడ్డలు గావె మదండపిండముల్. 547

క. కానకకొంచిన యీసం, తానము మనవలయు వార్ధిదరియేటకి నె
చ్చోనైన నిపుడ యొండొక, తానక మెఱఁగింపు పెట్టెదం గ్రుడ్లచటన్. 548

క. నావిని యొఱచెలువు కనుం, గ్రేవలఁ గేవలము తేరఁ గెరలి కఠోరా
రావమునఁ దనయనుంగుం, బావని నీక్షించి టిట్టిభం బిట్లనియెన్. 549

ఉ. ఎక్కినవానికిం గుఱుచయేనుఁగు నీకసదైననైతిఁగా
కెక్కువగానె నన్నెఱుగు నీసరిదీశుఁడు నాకు వార్ధికిన్
దిక్కరి మక్షికాంతరము దెల్పఁగ నేటికి గ్రుడ్లఁబెట్టు మే
దిక్కునసైన వానిదెసఁ దెటికనుంగొనఁ దీఱదేరికిన్. 550

వ. అనువచనంబు లాకర్ణింపంగూడక ప్రాణేశ్వరి ప్రాణేశ్వరున కిట్లనియె. 551

క. ఇష్టజనోక్తులు వినక వి, నష్టదశం బొందుదుర్వినయుఁడు మరాళో
త్కృష్టోక్తిఁ జనక కాష్ఠ, భ్రష్టంబై తెగినకచ్ఛపముచందమునన్. 552

క. అనుమాటలు విని టిట్టిభిఁ, గనుఁగొని టిట్టిభమువల్కెఁ గల్యాణీ యే
మినిమిత్తము హంసోక్తుల, వినకొల్లక కమఠ మీల్గె వివరింపఁగదే. 553

క. నినుఁ గతలకాచియనిపే, ర్కొనునాచవంబు నిజమగు న్మగువా నా
కనురాగంబున నీకథ, వినియెదఁ జెప్పు మనిన నయ్యువిద యిట్లనియెన్. 554

ఉ. కుంజకుటీవిహారములకుం జనఁ జెంచులు నిర్ఝరంబులం
గుంజరముల్ లుటింప బలుగూడెపుబోయలు చాలు వేఁటసాఁ
గం జెలరేఁగి సాళువపుగ్రద్దలుగూండ్లకుఁ బుల్లుమోవనిం
కం జెఱువుల్ భయంకరముగా నొకవేసవి దోఁచె తోఁచినన్. 555

క. కేలెత్తి యిసుముఁజల్లిన, రాలనియొకకానలో మరాళీవికస
న్నాళీకమధూళీమ, త్తాళీనాళీఖురాళియగుకొలనొప్పున్. 556

వ. అది సమగ్రశరంబును సమదసారంగభాసురంబును స్వర్ణపత్త్రరుచిరంబును నై సంగ్రామంబును ననిమిషకులాధారంబును నమృతరసపూరసంభారంబును ననవద్యతరువిస్ఫారంబును నై సురగ్రామంబును నిర్వ్యయుక్తరథాంగంబును నిత్యకమలానుషంగంబును నిసర్గమధురగణచందంబును నై వైకుంఠధామంబును బరివేష్టితద్విజాతంబును బావనశిఖిసమేతంబును బరమనిగమపూతంబును నై హోమంబునుం బురుడించు. 557

క. అక్కొలను నాఁడు నాఁటికి, వెక్కసమై క్రాఁచువెట్ట వేసవుల నసల్
చిక్కి జలమి విరిపోయినఁ, గొక్కెరలకు జయము మీలకు న్భయమయ్యెన్. 558

క. ఆవిపినసరసిఁ గంబు, గ్రీవుం డనుకచ్ఛపము చరించు నతని క
న్నోవి వికటసంకటము లనఁ, గా పరహంసములు రెండుగల వనుఁగుఁజెలుల్. 559

ఉ. జాలిఁ దలంకి యవ్వికటసంకటకంబు లపారదూరయా
త్రాలసదీనతానతనిజాస్యు వయస్యు గణించి యిట్లనున్
రాలును నాఁచు జిక్కనిపురంబడియెం గొలనెట్టు నిల్వఁగాఁ
జాలుదు మెందుకేనియును జాలుదుమే నినుబాసి కచ్ఛపా. 560

క. ఈయిరవున నఖమాంస, న్యాయంబున నున్నమనల నయ్యో చెడుగో
ట్టయి యాఱడి విధికుటిలో, పాయంబునఁ జేసెఁ గంటె పాయం ద్రోపన్. 561

క. కావున నన్యసరోవర, సేవారతిఁ బోదుమా రసికవర్యా యిం
దీవుండు మనినఁ గంబు, గ్రీవుం డిట్లనియె వారికిం బ్రియమెసఁగన్. 562

క. లావును గలిగినవారలు, గావున మీతలఁపు లొప్పవుఁగద నేనన్న
న్నీనంటిపాఁడఁగాఁగద, యేవిధమున నిలుచువాఁడ నెక్కటినిచటన్. 563
క. అతివిమలపుణ్యమానస, యుతు లమలాకృతులు సుగతియోగ్యులు మఱియా
శ్రితపక్షపాతు లకటా, హతమోహులభంగి నరుగనగు నే మీవున్. 564
వ. నాకెద్దిత్రోవ యని విన్నంబోయి యున్నగడువునఁ జేయిడి కలంచిన ట్లగుటయు
మరాళంబులు గంబుగ్రీవు నూఱడించి. 565
క. జడియకు మనఘా నీకుం, గడవారమె నిన్నుఁ బాయఁగా మాచిత్తం
బొడఁబడునె యొండుమాటలు, తడయక మాపనుపుఁజేసెదవె యట్లయినన్. 566
క. తరలక యేతత్కాష్ఠాం, తర మిఱియంబట్టు నిశితదంష్ట్రిల నదిమే
మిరుగడలఁ గఱచుకొని స,త్వర నాకాశమునఁ బఱచెదము నేఁ డొప్పన్. 567
చ. అనఘసరోవరాంతరమునం దిడునంతకు మౌనముద్రఁ గై
కొనవలయుంజుమీ యని సఖుం గమఠాగ్రణి నవ్విధంబునం
గొని యలవానజాలిపులుఁగు ల్గగనంబునఁ బోవ త్రోవలో
చనమహమాచరించె విదిశానగరంబు సమగ్రసంపదన్. 568
క. పరిఘలు గోటలు మేడలు, కరులు శతాంగములు హరులు కొల్కులములు భూ
సురులు భుజభవులు వైశ్యులు, చరణజులుం గలిగి యొప్పెసఁగు నవ్వీటన్. 569
క. కరిబృంహితంబు లూథ, త్వరపాఠశికాశ్వహేషితంబులు రథ్యా
చరదఖిలజనరవంబులు, శరనిధి ఘూర్షించినట్లెసఁగ విని మింటన్. 570
వ. కంబుగ్రీవుండు వికటసంకటంబులం జూచి. 571
క. ఇల వినవయ్యెడు నేత,త్కలకల మెఱిఁగింపుఁ డనినఁ గఱచినదంష్ట్రిల్
వెలువడినకాష్ఠకాండో, ద్గళితంబై నేలఁ గూలి కమఠము పొలిసెన్. 572
క. నీవును గంబుగ్రీవుని, కైవడి సుహృదుక్తియందు గాఢాదరముం
గావింపక చెడుద్రోవం, బోవుదు వని పలికి వల్లభున కది మఱియున్. 573
క. పలికె నొకమడుఁగులోనం, గలదు ఝషత్రితయమందు ఘననీతికళా
కలితములు రెండు తక్కిన, జలచర మతిమూఢతాపశంగత మరయన్. 574
క. నావిని టిట్టిభకము దన, దేవి నిరీక్షించి గుణవతీమణి చెప్పుమా
యావిధమంతయు వివరము, గావేడుక ననిన నది మగని కిట్లనియెన్. 575
క. మున్నొకమడుఁగునఁ బ్రత్యు, త్పన్నప్రజ్ఞుం డనాగతవిధాతయు న
శ్యన్నీతి యద్భవిష్యుఁ డ, నన్నెగడు న్మూఁడు మీలనఘఘనతరముల్. 576
సీ. ఘనశిలాయుతమరుత్కపిలవిద్యుల్లేఖచండదానవహుతాశసామిధేని
సమజమస్తకనగస్వరుపాతమహిమరుగ్జలజరాగమహోదశాణచక్ర

మత్స్వన్యచరణలగ్నాందుబహుసింధుపాథోరసగ్రాహిబాడబంబు
ప్రేంఖదాతపశిఖిన్యాంఖంబుదశదిశావృతమృగతృష్ణాతివృష్టిఘనము
తే. చించికాఫలహృష్టఘృష్టిప్రచండ, ఖురచతుష్కక్షురతోక్షుణ్ణపరిణతాజ్య
పాకసురభితగిరిదృషత్ప్రసవకంబు, కటికివేసవి దోఁచె నక్కాలమునను. 577

క. వెలిఁబొరలు నీటఁ గొండొని, నలఁగినయాఁతీగముడుఁగునకు నొండొకనాఁ
డలసేతరగతివలగొని, వలఁగొని యొకవేటకాఁడు వచ్చెం జొచ్చెన్. 578

క. చొచ్చి యగాధజలంబగు, టెచ్చం దలపోసి వేఁట కిది సమయముగా
దచ్చుపుటెండలలోఁ బడి, వచ్చినతరువాతఁ దిరిగి వచ్చెద ననుచున్. 579

క. అన్నిచుఁ డరుగుటయు న,ద్యన్నీతిధనుం డనాగతవిధాత సము
త్పన్నమతి యద్భవిష్యుల, సన్నిధికింబోయి ధీమసంబున పలికెన్. 580

క. తెలతెలవారఁగఁ దోరపు, వలఁగొని యొకవేఁటకాఁడు వచ్చెం జొచ్చెం
జల మివిరినఁ జుట్టులతో, నలయుకమరి మరలివత్తు ననియె న్జనియెన్. 581

క. జలమివిరిన జాలరు లీ, తలమునకద నరసివచ్చెదరు వారిచర
ప్రళయమగు నిలువవల దీ,నెలవున నొండెడకుఁబోయి నిలుతమె బుద్ధిన్. 582

వ. అనువాక్యంబు లాకర్ణించి ప్రత్యుత్పన్నమతి యనాగతవిధాత కిట్లను సఖా దూరంబున నేమికార్యం బుత్పన్నం బైనప్పటికిఁ బోలినతెఱంగుఁ జూచికొందము.

క. నెట్టన నొండొకకార్యము, వుట్టిన నెన్వనికి నిశితబుద్ధిగలుగు నా
దిట్టం డాకార్యముఁ గొను, గుట్టున జారద్వయమున గొల్లెతవోలెన్. 584

క. నావిని యతిధీరతమే, ధావననిధి యల యనాగతవిధాత యనున్
బావనమానస యిదిచెప్ప,మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 585

చ. గొటియలమంద యాఁబనులగుంపు కృషిక్రియదుక్కిటెడ్లదొ
డ్డిటికిటిపెళ్ళుకంప బలియించిన లోఁగిలిముల్లుపెండెముల్
తలుపులగాడికోడి యల దామెనగాదెలఁ గొల్చుగల్గి యే
కొఱఁతయు లేకయుండు నొకగొల్లత యొండొకపట్టణంబునన్. 586

చ. వన్నెలఁ బెట్టుఁగట్టుఁజలువ ల్చలువ ల్వెదచల్లుచన్నులన్
గన్నులకల్కిపూయసిరిగందము మందమరుత్కిశోరముల్
జున్నులు రేఁప మెచ్చుముడుచు న్గడుఁజొక్కపుఁ గ్రొవ్విరు ల్సరుల్
పన్నశిరోధివీథిఁ గనుపట్టు నయారె యొయారమేర్పడన్. 587

ఉ. పాయనిమందనుండి యడపాదడపా చనుదెంచుబోయనిన్
బోయినఁ జీరజిక్కఁదఁట పుణ్యములేదని మానసంబునం

దోర్నియ కహోపరస్థలముఁ బ్రొక్కియుఁ జూచినయేని నాలుగేన్
గాయలు గాయ వచ్చెలువగర్భమునం దెటువంటిపాపమో. 588
క. కని పెంచని గొడ్రాలిది, గననోడలు న్దోడలు నడలు కటి నెన్నడుముల్
జనుదోయి మెఱుఁగుజిగిబిగి, యనయంబుం ద్రచ్చివేసిన ట్లొప్పెసఁగున్. 589
ఉ. వేవిన నిద్రమేలుకని వేఱొకబానకు నేర్పుతోడఁ బై
మీవడఁ బుచ్చి కవ్వమిడి మిట్టచనుంగవ రాయడింప మేఁ
దీవ నటింప నెన్నడుము దీలుపడం గటిగుల్కఁ గాచముల్
జోవలఁ బాడజల్లఁదరుచు న్వడిఁ దర్శిణిరజ్జుపాణియై. 590
చ. వెడవెడ వేడివెన్నొకయు వేనలి మస్తకసీమఁ దక్రపుం
గడవ యొకింత పయ్యెదకుఁ గాకరదోఁచును రోజమాజ్యపుం
బిడుతపికాంగనోక్తి వలపించు నెలుం గమరంగ పీటన
స్వడఁతుక చల్లవిల్చుఁ గనుపండువు జారుల కాచరింపుచున్. 591
క. అది దండపాలకుం డను, మొదలితలారి న్రహస్యమునఁ బిలుచున్నాఁ
డెద నెఱుఁగకుండ నొండొక, కొదవయు రాకుండ వానికొడుకు న్బిలుచున్. 592
క. ఈలీలఁ దిరుగఁ నొండొక, కాల మరిగె వరుసటయు నొకానొకనాఁ డ
య్యాలగి గొల్లెతపట్టణ, పాలతనూభవునిఁ గూడి బహురతిగతులన్. 593
క. చొక్కునెడ దండపాలకు, డక్కడి కేతెంచె నవ్వ డాతనిఁ గని తా
స్రుక్కక తర్జణి తత్సుతు, నొక్కకుసూలమున దాఁచె నుచితం బెసఁగన్. 594
గీ. దాఁచి యెదురువోయి దక్కినగతి నవ్వ, నివ్వటిల్ల నెదనసీరజమునఁ
గూర్చి చెట్టఁబట్టుకొని తెచ్చె లోపలి, కవదగారి నారి యత్తలారి. 595
క. తెచ్చి కుసూలములోపలఁ, జొచ్చినబోజుఁగెగసి యెగసి చూడఁగ నపుడా
దిచ్చరి హెచ్చరికఁ బ్రియుం, గుచ్చిరతిక్రియలసొంపు గులుకుచు నుండెన్. 596
వ. ఆసమయంబున. 597
సీ. అట్టలెత్తినప్రాఁతమెట్టులు కడుగుటంబటిచాతికలతోడి వరువకాళ్ళ
నడిప్రాఁత ముతకగోణము మించుదులకించు ములుగత్తి యలిమిడి మాలికలును
కొడిదిపూసల నంటుకొలిపిన మొలత్రాడు తలచుట్టుచీరణంబులపొదియును
నొడిసెలపాలకాపడి నుచ్చుప్రాతలగుది మూఁపుపై వ్రేలుగోర్వదంబు
తే. తూఁతకొమ్ము చంకదోఁపినయెడమెట్టి తొర్లగోవిధూళిధూసరితము
లైనకురులు నమర నాకస్మికంబుగా, మందనుండి యింటిమగఁడు వచ్చె. 598
క. ఖచ్చిన జడియక కౌఁగిటఁ, గ్రుచ్చిన యలదండపాలకున కనునపు డా

డిచ్చరికంబే కావడిఁ, దెచ్చెను బతిచేయు మొక్కఁ తెఱఁ గెఱిఁగింతున్. 599

క. కసరెత్తి ముక్కుడుస్సిన, పసరమువలె రేఁగి పరుషభాషల నన్నుఁ
విసువక పగఁజాటుచుఁ బో,ష్మసమున నన దండపాలుఁ డట్లొనరించెన్. 600

క. అరెకుఁ దట్లురుగుటయుఁ జక్రోశేక్షణఁ జూచి గోపకం డసుమహిశా
కారణ మేమీ తలవరి, కీహాపున వచ్చె నొఱసి యిం దరుదేరన్. 601

క. ఎచ్చులయుఁ గాక నోరికి, వచ్చిన యిట్లెపురేఁగి పదరుచుఁ జూడ్కిన్
గ్రచ్చెగయుఁ బోవుచున్నాఁ, డచ్చెరువిది తెలియఁ జెప్పుమా నాకనుడున్. 602

వ. తక్షణి మగని కిట్లనియె. 603

క. వెడవెడ నార్చుచుఁ బెఱికిన, పిడిగాము వలకేలఁ గ్రాలు బిఱబిఱవెంటం
బడి యూపోయెదుమ్ముద్దుం, గొడుకుం డెగఁజూచె నెందుకో నేనెఱుఁగన్. 604

క. తఱుముడువడి మేన్వడకం, బతిపతి యసుతాల్మిఁ జావు పఱువెత్తి యహో
వెఱపున నిలుసొచ్చినఁ గడు, పతిముతిఁ జేపెట్టి కలఁచినట్లయ్యెఁ బతీ. 605

వ. అట్లు భయాతురుండై యిలుసొచ్చ్యవచ్చిన నచ్చెఱుతవాని నతిస్థూలం బగు కుసూలంబునం దాఁచితి. 606

క. అప్పుడు కన్నులనిప్పులు, గుప్పతిలఁగఁ గెరలిపండ్లు గొఱుకుచువాఁడా
చొప్పునవచ్చి నన్నిటఁ, దప్పక వీక్షించి ప్రల్లదంబునఁ బలికెన్. 607

క. ఎచ్చరిక నెత్తిఁగి వెంటన, వచ్చితి నీయిల్లుసొచ్చె వాఁడుఱుకున నేఁ
డిచ్చట లేఁ డెందరిగెన్, డిచ్చతి నిక్కంముఁ జెప్పితే మేల్గాదే. 608

క. అనియదరవైచి నన్నడిగినవానిం జూచి మెత్తగిలఁ బడకంటిన్
నినునెవ్వఁ డెఱుఁగునెటుపో, యినవాఁడో నీకుమూరు నెవ్వం డెఱుఁగున్. 609

క. తలవరివి గావె యూరం, గలకొంపలఁ జొచ్చి చూచి కనుగొందువు నీ
కుల ముద్ధరించుకొడుకుం, దలయెవ్వరిమీఁద నొత్తిగెదవు నీవనినన్. 610

వ. ఇప్పు డప్పరుషభాషణంబులం బలుకుచుం బోవుచున్నాఁ డనిగాదె వెలువరించిన.

క. నిరవధికరాహుముఖగ, హ్వరనిర్గతశీతభాను, డనఁ గట్టెదురన్
బురరక్షకసుతుఁడుండన్, హరిణేక్షణ నెంతదానవని పతిపొగడెన్. 612

వ. కార్యం బుత్పన్నంబైనఁ దక్షణివలెఁ బోలినతెఱంగుఁ జూచికొందమని ప్రత్యుత్పన్నమతి పలికిన యద్భవిష్యుం డమ్మాట లాదరింపక యూరకుండె. ననాగతవిధాతయు నంతు నిల్వ వెఱచి యల్పసలిలసరణంబున నొండొకసరసిజశరణంబునకుం బోయె నాయెడ 613

సీ. కాలు మొసళ్ళవాకట్టుమందులు చరణాంగుళంబులఁ దాఁకుటుంగరములు
కడలేనినడగట్టి పడినపిక్కలు చుట్టి చెక్కినమొలత్రాళ్ళు చిక్కములును

జింగులల్లాడుగోఁచులు తండుగోలల నెట్టుకొల్పినమాలపుట్టికలును
బ్రతిదినాంబోళికాఘృతినల్పులై పెంద్రుకలు నిండి కాయలు గలభుజములు
గీ. చెవులవెలుములుపఱుబ్రాత చెవులనాగు, పడిగెపోగులు మెలిగొన్నపచ్చడములు
నమరగుమిగూడి జాలరు లరుగుదెంచి, కలరుమొగములతోఁ బ్రాటివలలు గొనుచు.
ఉత్సాహ. వచ్చి తజ్జలస్థలం బవారణం గలంగి రాఁ
జొచ్చి జాలములు విదుర్చుచోట యద్భవిష్యుఁడు
లిక్కచ్చులోనఁ గందళింపఁ నెంచుఁ జొత్తునంచు మేఱ
ఱిచ్చపాటునొంద నత్తతిం జరించె నల్లడన్. 615
క. మున్నాడి యొడలు డాఁపక, యన్నీటను జచ్చి తేలినటువలెఁ బ్రత్యు
త్పన్నమతినీతిరతియుం, డెన్నిరుపమధీరతావటిష్ఠుం డగుటన్. 616
క. జాలరులు దానిఁ జచ్చిన, వాలుపగా నిశ్చయించి వలెననక సరి
త్కూలమునకుఁ ద్రోచి సము, ద్వేలగతిం దిక్కులంబు ద్రిలక్కలీలన్. 617
క. దుముకులు వైచుచు నాఁడూ, సమయంబుల జలము లెత్తి చల్లుచు వలల
శ్రమలీలవైవ నయగుణ, విముఖుఁడు దొలుదొలుత యద్భవిష్యుఁడు చిక్కెన్.
క. చిక్కిన లగుడంబునఁ దల, ప్రక్కలుగా మోఁది చంపి వైచిరి మఱియుం
బెక్కుఝషంబులఁ బట్టిరి, యక్కలసము మాని తనిసిరది సందగుటన్. 619
సీ. కైవర్తకశ్రేణి కనుబ్రాఁకి యొకదొడ్డమనికి ప్రత్యుత్పన్నమతి వసించె
మతిబలంబున ననాగవిధాతయు నొందుకడకు బోవుటఁ జేటుఁ గానఁడయ్యె
విమతి గావున యద్భవిష్యుఁ డేమియు లేక వొలిసి జాలరులకు భుక్తియయ్యె
నతిమూర్ఖునకు నపాయము రాదె యిట్లని వరునకుఁ జెప్పి తొవలము లేమి
గీ. నంబునిధితీరమునఁ గులాయం బమర్చి, కొని కలంగుచుఁ డిట్టిభి గ్రుడ్లఁ బెట్టె
పోదిగ నేమఱుపాటు లేకదనఁబదన, కలుచపడకుండ నొండొంటిఁ గలపికొనుచు.
క. టిట్టిభకాహంకృతికిం, గట్టల్కజనించి కడలికడ నొండొకచోఁ
బెట్టినగ్రుడ్ల హరించెం, బిట్టటె వీక్షించి టిట్టిభిక గాఢార్తిన్. 621
చ. కనుఁగవ బాష్పవారి దొరుగ న్వరుఁ గన్గొని దూరి యప్పు డి
ట్లనియెఁ బయోధితోఁ గలహ మావిహగంబున కెంతలేదు పొ
మ్మనక చెనంటివై భవదహంకృతినమ్మి ప్రసూతివైతి ని
న్వననిధితీరభూమి నిదె వాఁడె హరించె మదండపిండముల్. 622
క. జలనిధి యుత్కృష్టంబని, తెలిసియు నీ వలఁతి వగుటఁ దెలిసియు బ్రజ్ఞా
బలముఁ దుదఁ జిదిమి యకటా, వలవంత మగంటి గౌరవము వీడ్కొంటిన్. 623

క. సైకతనఁ దనకు వాటిలె, నీకొఱఁతియ యనుచుఁ జిత్త మెరియంగా శో
కాకులమతిఁ బతిదూఱిన, నాకంతక్రోధవివశమై ఖగమనియెన్. 624

ఉ. ఇంతదురంతచింతదగునే నను నెవ్వనిఁగాఁ దలంచితో
యింతి మదీయశక్తియును దేవసుదేవదురాసదంబు నేఁ
డింతకుఁ జొచ్చి వారినిధి యేపున మ్రుచ్చిలికొన్నగ్రుడ్ల గ్ర
క్కింతు భవద్ఘనార్తిఁ దొలగింతు ధరింతు యశఃపరిష్క్రియన్. 625

చ. అని నిజదార నూఱడిలునట్లుగఁ బల్కి వయోవయోమణు
ల్దనుఁ గనుగల్గి కొల్వఁ జని తత్పతగాగ్రణి గాంచె ముందఱన్
ఘనబలఘాతిహేతిభయకంపసమాగతమేనకాసుతా
వనకరణప్రహృష్టహిమవన్నగముద్రుఁ బయస్సముద్రునిన్. 626

వ. కని తత్పారావారతీరంబున. 627

సీ. తనతల్లి కెగ్గొనర్చినపాప రామాత కడుపునఁ గడిఁది చిచ్చిడినవాని
గజకచ్ఛపాహృతిగ్రాసచర్వణతృప్తి వెలుఁగొందుజాఠరానలమువాని
ముఖసరిద్విటమధ్యమున నసాధు నిషాదఘోరవాహిని నుంచుకొన్నవాని
లావుపెంపునఁ గులగ్రావపక్షచ్ఛేదనిశితాసివేఁడి మానిచినవాని

గీ. నెల్లజగములు దనలోన నిముడుకొనిన, నిశిచరారంభసంరోధినిజశిరోధి
దివ్యమణిబోలెఁ దాల్చి వర్తించువానిఁ, బరమకారుణపూర్ణు సుపర్ణుఁ గనియె 628

క. కని మ్రొక్కి నిలువ వినతా, వనితాసమ్మదవిధాయి వచ్చినకార్యం
బనుచరముఖ్యా నాతో, ననురాగం బొప్పఁ జెప్పుమా నా కనుడున్. 629

మ. పలికెం డిట్టిభ మోవిహంగకులదీపా కోప మేపార న
జ్జలధిగ్రామణి నీఘటుండనని నిచ్చల్నే బ్రశంసింపఁగా
సిలుగు ల్నేసిగణింప కేడ్తెఱ హరించె న్మత్ప్రియాండంబు ల
గ్గలమే దేవర కన్నసాగర మెఱుంగం జెప్పఁ డాలావునన్. 630

క. కాకున్న నింతగర్వం, బాకడలికి నెట్లుకలుగు నని టిట్టిభ ము
త్సేకత వినిపించిన రోఁ, షాకులితస్వాంతుఁడై ఖగాధిపుఁ డనియెన్. 631

క. ఏమేమీ నాసుభట, గ్రామణివని నీవు పల్కఁగాఁ డిట్టిభశం
కామగ్నుఁడు గా కబ్ధి, స్వామి మహాహమిక నిట్టివాఁ డయ్యెగదా. 632

ఉ. ధీరగరుత్సమీరణహతి న్సలిలంబులఁ జల్లి దృష్టదు
ష్టోరగకోటిజీవితము లూడ్చి తిమింగిలతద్గిలాదివా
ర్చారములం ఘనజ్జఠరజజ్వలనార్చులవేర్చి వార్ధిని
స్సారముఁ జేసి గ్రమ్మఱ నొసంగుదుఁ ద్వద్వనితాండపిండముల్. 633

క. వలికాయుధభీషణుమై, వెలసిన నాలావుఁ గనఁడొ వినఁడో నన్నుం
గొలిచినవాఁడని నిన్నుం, దెలియఁడొ సాగరుఁడు చూచితే తలక్రొవ్వెన్. 634

క. అనియలుక మొలకలెత్త, న్వనరాశి న్గాసి సేయువాఁడై వినతా
తనుతాపహర్త చనఁగాఁ, గనుసన్న న్గాన్చి దైత్యఘస్మరుఁ డనియెన్. 635

క. మామహిళాజనకుఁ డు మా, మను దుల్లసితకేళిమందిర మాస్త
గ్రామణిమణి నీరాకరుఁ, డామేటిం జెఱుప నుచితమా నీకరయఁగన్. 636

క. పలుకులనె చక్కఁజేయుం, గలఁగఁజుహాం జేలకడలి కడవాఁ డాగో
ష్ఠలిగోరఁ బోవుదానికి, వలె నా కేన లుడుమకునిన వడి నమ్రుండై. 637

క. ఉరగాంతకుఁ డనియె మహా, పురుషా నను గౌరవమునఁ బొందింపం దే
వరకుఁ దలఁపున్న మత్కం, ధర నెక్కి పయోధి కరుగుతడ వేమిటికిన్. 638

చ. కడుపున కా మహామహులఁ గాచుట గొల్చుట గౌరవంబునం
గడుఁ బొడవై సుఖించుటకుఁ గాక సముద్రునిచే లఘుత్వముం
బడసితి వ్యర్థమయ్యెఁ దలఁప న్దనజన్మము దేవ యెట్టియె
వ్వఁడు తన మేడలావు దనకు న్దలపంచుకొనంగ నోఁచితిన్. 639

మ. అడరంగాను సముద్రుఁ డిందిరకులాయంబందు వారించి తు
క్కడఁగం దేవర కేను గానె తగులాయం బస్మదీయేప్సితం
బడుగం జెప్పితి సంఘటింపుము మదీయస్కంధసంవాసీవై
పడి విచ్చేయుము ముఖర్వనిర్వాహణగర్వగ్రంథికి న్గంధికిన్. 640

క. అని విన్నవించి వినతా, తనయుఁడు నికటమున నిలువ దనుజారి కన
త్కనకగిరి హేళివోలెన్, ఘనతం దత్కంధరమెక్కె ఖచరులు మ్రొక్కన్. 641

వ. ఇట్లు గరుడారూఢుండై గగనంబున కుద్గమించి నిలింపులు గుంపులై కొలువ సుర
స్సద్మంబునం బద్మయొప్ప నప్పరంధాముం డేతెంచి. 642

మహాస్రగ్ధర. కలితాత్మప్రీతిరీతిం గనియె బహుజలగ్రాహనిర్గాహధాటీ
చలపాతోత్పాతమీనాచరితసితమహాశ్చామరగ్రామపూజా
ఫలరేఖాపట్టభద్రుం బలరిపునగరప్రాంతవిశ్రాంతగంగా
లలనాసంశ్లేషభంగాలఘుకరనికరోల్లాసముద్రున్ సముద్రున్. 643

క. కని కదియఁబోవుటయు న, వ్వనరాశి మహోపతంగవల్లభకంతా
సనవర్తి నాదిమూర్తిన్, ఘనకీర్తి హృతాశ్రితార్తిఁ గని ముద మొదవన్. 644

క. అకలంకరత్నములుగా, నకలుగ జగదేకమోహినులు వాహినులు
త్సుకలీల వెంటరాఁగా, మకరారిం జేరి సంభ్రమంబున మ్రొక్కన్. 645

వ. మ్రొక్కి నిలువంబడి కరంబులు మోడ్చి యిట్లని స్తుతియించె. 646

దండకము. శ్రీవారిజాతాలయానర్తకీపూర్వరంగస్థలత్వస్ఫుటద్యోతముక్తామణీదామ కస్తూరికాసౌరభోదార పాటీరచర్చోల్లసద్వక్ష, దేవాంబుజోన్మీలనాభీల నిర్గ్లాన దానజ్వలద్దానవానేకవిధ్వంసనావార్యహార్యత్ర, ధాత్ర్యంబరాక స్స్వరధ్యక్షవైశ్వానరార్కేందుపాథోనిలాత్మేశ మౌళిస్ఫురత్పాదుకాధ్యాసి నిష్పృష్టసంసార గంధప్రబోధ ప్రకాశార్యచేతస్సరోనిత్య సత్యాధినాథాపచిత్యుజ్జ్వల స్వర్ణదీపార్చరంధ ప్రభాభాసుర స్వర్ణమంజీర హంసస్వనత్పాదకంజాత, ధాత్రీధరారాధనాహం క్రియామర్షి దేవర్షభ స్పష్టనిర్దిష్ట దుష్టోపలాసార సంరోధిగోవర్ధన చ్ఛత్రనిర్భీక గోగోపసంజాత, గోపాంగనాపాంశుకాంతిచ్ఛటాచంద్రికా ధౌతసద్విభ్రమభ్రూలతా కల్పకల్హారనీకాశనేత్రస్ఫురచ్చంపకోల్లాసనా సారుణోష్ఠాలకాలంకృత ప్రస్తకస్తూరికా బిందుసౌరభ్య విభ్రాజిరాజాస్య, తాపత్రయారాతి షడ్వర్గపంచేంద్రియాశా మృషావాదోషసంసార దూరాదిమోహాస్య, వాచాలకేయూరపారంపరీరమ్యసవ్యగ్రమాపాణి సంస్థాపనంబుల్ మహాయోగయుజ్జ్ఞాన సాంతస్స్థలీఖేలనంబుల్ సదావర్ధిత ప్రాణిసంమోదము ల్ఖేదవిచ్ఛేదము ల్భక్తిముక్తిద్వికశ్రీదము ల్భవత్రాసనిర్భేదము ల్మహాపాదము ల్మౌళిఁ గీలింతు-భార్యాసుతభ్రాతృమిత్రప్రియప్రేష్య దృగ్భూషణగ్రాహ సందోహదుర్గ్రాహ సంసారనీరాకరభ్రంశితాలంబ సంతారక ల్దుఃఖనిస్తారక ల్లంబమానేరిస్ఫురత్కాహాకారక ల్భూభరుద్భవస్వస్త్రియాధారక ల్రక్షితప్రాణిసంఘు ల్భవజ్జంఘు లర్చింతు, సౌందర్యలక్ష్మీవిహారాలయద్వార్బహిర్లగ్నరంభాధరాజాతముల్ దానవధ్వంస నారంభకేళీకళాన్వీతముల్ గాంచనాచ్ఛాదనాచ్ఛాదితంబుల్ సుభాపాదితంబుల్ మనోజ్ఞ ప్రభాచారువుల్ దావకీనోరువు ల్గొల్తు, సంవర్తవేళావినిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచస్థితి స్వాభసుధాస్వాకృతిచ్ఛిన్నమారాభిచార జ్వలత్కుండకాండాయితిన్ నాభిశోభాసనాభిం ద్వదీయం ప్రశంసింతు, నస్మత్ప్రతాక్రీడనాగారము న్గౌస్తుభశ్రీపరిస్ఫారసందీప్తరాజన్మణీ నీలభూభృత్తటీ తుల్యవిస్తారము న్సారకస్తూరికాసౌరభోదారముఁ న్హేమవస్త్రోత్తరీయ ద్యుతిస్మేరము న్నాయకశ్రీమహావత్సము న్బ్భామి నీశాపరీరంభసంభావనాదక్షము న్సంస్తుతింతు-న్సరోజాతచక్రాసి కౌమోదకీధుర్యము ల్దుష్టశిక్షావిశిష్టావనస్థైర్యము ల్రాధికోరోజ మాద్యద్రథాంగద్వయీనీడము ల్రత్నకేయూరసంపీడము ల్దీనవినిర్భితిదాన క్రియాశస్తము ల్దేవ చ్చతుర్హస్తము ల్ప్రస్తుతింతు, న్సుధాంశూద్గతజ్యోత్స్నకా విభ్రమభ్రాంతికృన్మందహాసద్యుతి శ్రీకమున్ సుందబృందప్రతిస్పర్ధిదంతాంకురోత్సేకమున్ జంపకాకారనాసామణీకుండలాలంకృత శ్రోత్రకందర్ప సందర్పణభ్రాజిగండస్థలాన్వీతము న్నిర్నిరుద్ధానుకంపామృతస్నిగ్ధచక్షుస్సరో

జాతము న్నతిరోచిస్సుఖంబు న్ముఖంబుం ద్వదీయంబు వర్ణింతు, నభ్రంకష ప్రాంజన
గ్రావ శృంగాగ్ర జాగ్రన్మహోగ్రాంశు ధిక్కృన్మహారత్న కోటీరముం దుందిలేందిం
దిరాఖర్వగర్వాతిరేకాపహన్యగ్రమందారగుచ్ఛస్రగామోది కేశాళివిస్ఫారము న్రత్న
రక్షాసరగ్రస్తము న్దానక శ్రీమహాహస్తముం బ్రస్తుతింతు, న్జగన్నాథ యాలోలక
ల్లోలమై తాలుమూలాయతశ్వభ్రమార్గంబునం బల్మి జిమ్మించి యొక్కుమ్మడిం గ్వ
క్షోణీరమద్వారపూరంబు వారంపుషాకార తన్వేదహృద్రాక్షసు న్ద్రోయ నీవాయ
తాక్షేప మేపారగా దంష్ట్రికాపైఖరిం జాపరీతి న్మహాసీరభాతిం బ్రకాశించు వార్లే
ఖభావిత్షమాధార రామత్రయప్రక్రియం దెల్పగా, హవ్యభుక్క్రవ్యభుక్కూట
రక్షు ల్మదీయాజ్ఞ నస్మన్మణు ల్నిగ్గుగాఁజేయ వాతాశరజ్జుభ్రమ న్మందరగ్రావశాణం
బువన్నం దదాధారభూతాశ్మ రూపంబునం గచ్ఛపచ్ఛద్మత న్మున్ను నాలో బ్రవ
ర్తింపవే, దేవ చతుశ్చయోత్పాది తేజోహిరణ్యాక్షు సాక్షాత్కృతిప్రోధ నిర్ఘోష
రోషానలోద్దామ రోమాగ్రటంకంబులం దారకావ్యక్త ముక్తాఫలంబు ల్దోలు
లోద్వృత ధావత్ఖురాంతర్గతగ్రావము ల్గజ్జలోదారలీల న్రొదాలింప ఘోణాగ్రసంకల్పిత
శ్వభ్రమేకీభవన్మజ్జనం బొక్కటం గ్రుక్కగాఁబట్ట నాయామదంష్ట్రాసురంగంబు
న్సర్వదిక్కుడ్యము ల్వ్రయ్యదీపించు నయ్యాదిఘోణిం బ్రశంసింతు యుష్మద్విష
ద్దైత్యధారాధరస్రస్తని స్తంద్రవిస్రాస్రవార్వ్యాప్తికి న్మత్యకంఠీరవాభై రవారావము
న్రొసరాగాయితప్రోక్షణాక్షీణదీప్త ల్బవద్ఘోరనాసాపుటీనిర్గతశ్వాసముల్గర్జలు న్మిం
చులు న్గాడ్పులుంగా, సపత్న్యాస్థలిన్ విశ్వదాస్థానిలీలన్ బలీంద్రేంద్రజాలైకదా
నాంబుధారాప్లుతిం ద్వత్కళా తేజ మావామనాకారబీజం బహో దివ్యధాత్రీజతం
బొంది యత్యద్భుతస్థూలపాదత్రయి న్విష్టపత్రికముం గప్పవే, చండవేదండశుం
డాసముద్దండ దోర్దండఖండేందువిస్ఫారపారశ్వధక్రూరధారాహతా శేషరాజన్యగా
త్రస్రవద్రక్తరోదస్వినిం ద్వత్పదాంభోజసంభూతకున్మద్గృహాన్వీతకు న్శంభుజూ
టాటవీసంగకుం గంగకు న్నిత్యసాపత్న్యవాదంబు గల్పింపవే జామదగ్న్యుండవై,
మైథిలీశుల్కరూపాత్త బాణాసనద్రోహి గాధేయసంకల్పసంపాదనోత్సాహిని న్సా
హిని న్సొంపు దెంపారఁగా నొంపనూహించు శంభున్మహారోషసంరంభుజ్యాకృష్ట
నిర్భిన్నతత్కార్ముకోద్భూతకల్పాంతగర్జా సముజ్జృంభితధ్వానసంత్రాసయుక్తాగజా
శ్లేషసంపత్తిచేఁ దేర్పవే రామ రాజాన్యసుత్రామ శేషాయతేషామిళల్లాంగలత్రోటి
కోటీసముత్పాట నత్రాసితంజేసి దుర్దాంతకాంతారనీపద్రుమధ్యక్షమాధావదుష్టాంశు
జాతన్మణీబంధవైదూర్యనాళస్ఫుర ద్వారిజాతం గలంగింపవే సీరివై, కంజసూతి
ప్రసాదప్రభావంబునం గావరం బెత్తి ముల్లోకము ల్హాల్లకల్లోలము న్సేయు పూర్వా

నవవ్రాతము న్నిగ్దయాన్వితము న్నుభ్బరిమాయాకళాన్వితమున్ శౌర్యసంపీతముం జంప నానామురశ్రేణి బాలింపనై లింప విద్విట్పురస్థాంగనామానభంగంబు గావించి తట్ల యిన సర్వజ్ఞతాభూతియు న్నారజిత్త్వంబు నిర్ధర్మరాజత్వముం బొందునే, ఘోర దుర్జీకరభూరికుటీమాత్రదూరీభవల్లోకము న్దర్పదుర్లోకమున్ శార్వరానీకమున్ శాతధారాకఠోరక్షురప్రప్రతీకాశపాదాగ్రసంక్షుణ్ణముంజేసి గంధర్వవిఖ్యాతి దీపింపవే, విశ్వరూపా జగద్దీప నీమస్తకం బంతరిక్షంబు నీనేత్రము లోసోమసూర్యాంశువుల్ దావకశ్రోత్రము ల్దిక్కు లుర్వీసురక్షత్రవిట్ఛూద్రజన్మస్థలంబు ల్భవదీయాస్యబాహూరుపాదాబ్జము ల్నీవు విష్ణుండ వంభోజగర్భుండవు న్నీవ నీవేకదా శూలి వింద్రాదిగీర్వాణులు న్నీవ సర్గస్థితిచ్ఛేదనాదిక్రియ ల్నీవ నీకుక్షిలో నుండు విశ్వంబు నీవిత్తు విష్టార్థము ల్నీ న్ప్రశంసింపతే వాగపుంబు ల్త్రిలోకైకరక్షాకరస్మేరజాక్షా కృపాసాంద్రవీక్షా హృతస్వర్గదృక్షా పరబ్రహ్మమూర్తీ విధూతార్తితార్థీ మునిస్వాంతవర్తీ జగత్పూర్ణకీర్తీ విపత్కాలమిత్రా నతాంభోజమిత్రా సముద్యచ్చరిత్రా సురస్తోత్రపాత్రా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 647

క. అనిపొగడి మగుడమగుడ, న్వనరాశిపలాశిశాసివరచరణముల
న్దనశిరము మోపి వినయం, బున నిలిచి కరాంబుజములు మోడ్చి సభక్తిన్. 648

క. విన్నవించె వేదవిద్ధ్యేయతాపకా, గమనకార్య మెద్దిగారవమున
నానతీవె యనిన నాపగావల్లభు, దిక్కుఁజూచి వాసుదేవుఁ డపుడు. 649

క. నారాకకుఁ బనివిను మో, నీరాకర వైనతేయునికి నీవెఱుఁగం
బోరానిభటుఁడు టిట్టిభుఁ, డీరస మిప్పత్నితోడ నెవ్వరి కమరున్. 650

క. చన దండపిండములఁ దె, మ్మనుడుఁ బ్రణామంబుఁజేసి యబ్రాసివెసం
గొనితెచ్చి యిచ్చెనాలో, వనరాశిం బాసి భక్తవత్సలుఁ డరిగెన్. 651

క. విమతుని లావణయక వై, రముఁ బూనినవాఁడు వారిరాశిక్రియఁ దై
న్యముఁ గాంచుననుచు శాత్రవ, దమనకుఁ డగుదమనకుం డతని కెఱిఁగించెన్.

వ. ఎఱిఁగించిన నప్పలుకు లాదరింపక సంజీవకుండు దమనకున కిట్లనియె. 653

క. కలనికిఁ బింగళకుం డెటు, వలె నుండఁగఁబోదు ననిన వాఁడురుదంష్ట్రిల్
వెలువడినవదనముం బెడ, తలవాలమునుండ వానతిఱేఁ బొమ్మనియెన్. 654

క. అని గుఱుతుఁ జెప్పి యద్ది, క్కున నిలువక వచ్చి కరటకునిఁ గదిసి యుపా
యనములను మిత్రభేదము, నొనరించితి ననుచు నాతఁ డుబ్బుచుఁ జెప్పెన్. 655

క. అప్పుడు గగనమున మొగుల్, గప్పి మహిం జఱచి విసర గాడ్పులు ఱొప్పెం
గప్పలు వడిగం డ్లురిలెం, గుప్పలుగొన సోనవాన గురియం దొడఁగెన్. 656

వ. అయ్యవసరంబున. 657

ఉ. జేవుఱు నేలకన్గొనలఁ జిప్పిల నూర్పులవెంట నుజ్జ్వల
త్పావకకీలలో లిఁ గనుపట్టఁగఁ గొమ్ములు వంచి కావన
గ్రావములం బ్రతిధ్వనులు గ్రాల ఖణిల్లన ఱంకెవైచి సం
జీవకుఁ డాగ్రహం బడర సింహము పైఁబడియె న్మహోద్ధతిన్. 658

క. సంజీవకపింగళకుల, ఘంజపరాక్రమము లదరఁగాఁ గయ్యము సే
యం జొచ్చి రపుడు మహీభృ, త్కుంజరఫణిఘోణికూర్మకులపతు లదరన్. 659

క. తొలఁగకఁ గలఁగక వృషభం, గళకము లప్పాటఁ బోరఁగాఁ జిత్తమునం
గలఁగి వెలవెలని మొగమునఁ, దలఁ గదలిచి కరటకుండు దమనకుఁ బలికెన్. 660

క. అతిహీనమానసా నీ, కతమునఁ జేటయ్యె నేలికకు నీ వేదు
ర్గతి కేగెదవో యెఱుఁగ, న్మతిమంతుం డంద్రు నిన్ను మతు లేవియొకో. 661

సీ. సాంత్వనం బుచితంబు సాంత్వనత్యాగికిఁ బరమదుర్భరపరాభవము గలుగు
వరుసఁ దక్కటివి వెన్నిరిగాని సామంబు ముఖ్యంబు దక్కినమూఁడు బుద్ధిఁ
దలఁప సంఖ్యామాత్రఫలములు సూవె దీపమున నాతపమునఁ బ్రచురరత్న
దీప్తిఁ జీఁకటివోలెఁ దీవ్రారితిమిరంబు సిద్ధసామజ్యోతిచేత విరియు

తే. నట్లుగావున నగ్రాహ్య మైనదండ, మధిపతికి గ్రాహ్యముగఁ జేసి యనియొనర్చి
తకట నీబుద్ధిగాల నీయభినయంబు, నూల నీనేర్పు నీతీర్పు నేలఁగలియ. 662

చ. శ్రవణయుగాంతరావరణచక్రము లగ్గలఁబట్టుఁ దోరపుం
జెవుడు కనీనికావసథసీమకు నుమ్మలికాడు దృష్టిపా
టవము పురుక్తి నాలుకకు డాసినచుట్టము పాదపత్యపుం
దెవులున వైద్యసాధ్య మెడద్రెవ్వక యొవ్వని నాశ్రయించినన్. 663

చ. తలుచొకయించుకేని పరిధానమిషం బతిలాభకార్యముల్
చెలుచు నరాతిజాతి కెడసేయక వాకొనుమర్మకర్మముల్
గుఱుచలఁ బట్టఁజూచు విభు కూర్చినచోటన కీడు సేయు మే
ల్మఱచునయారె రాజుఁ జెడు మంత్రి విపజ్జలరాశి ముంపఁడే. 664

చ. కలహము నిత్యకృత్య మపకారము పెట్టనిసొమ్ము సత్యపుం
బలుకు జపం బకార్యవిధి ప్రజ్ఞ యనాదరణంబు సద్వ్రతం
బలుక కులాగతక్రియ యహంకృతి కీర్తి సుహృత్తిరస్క్రియా
బలము బలంబు నీతి కెడఁబాసి నినుం బురుడించు మంత్రికిన్. 665

చ. వడిచెడి యూఁగుపళ్లొలికిపైచినఁ గూర్మివిషప్లుతాన్నముం
గడుపునఁ జేరనీక మహిఁ గ్రక్కిన గాడిన ముల్లువుచ్చినం

గడుసుఖ మిచ్చినట్లు కొలఁగాని యమాత్యనియోగి పెన్గవ
ల్విడిచి సుఖించుభంగిఁ బృథివీపతి వీడ్కొని మేల్గానందగున్. 666

వ. ఆత్మభూతార్థంబు రాజు వివిక్తంగాఁజేసి యొక్కరుండవయుండం బ్రారంభించి నాఁడవు రాజు లాక్రీర్ణవిరాజులగు తెలుఁగవే సహాయసంపత్తిఁ జేసియో యని వభి యాతిజాతి విభీతిరీతిం జెప్పలుఁచుఁగాదే యని కినిసి పలికి మఱియుఁ గరట కుండు. 667

క. తన బ్రదుకుకొఱకుఁగా దుర్జనుఁడు నృపాలున కసేతిచాటు శతంబుల్
పనిఁబూని కఱపుఁ బిమ్మటఁ, దనకీడెఱుకపడఁ బతికిఁ దాఁ బగతుఁడగున్ 668

గీ. పతికి నభివృద్ధి దనకు శోభనము నైన, బుద్ధి బోధించునాతఁడు వో సుమంత్రి
పతికిఁ జెట్టయు దనకు నాపదయుఁ జేయు, బుద్ధి బోధించునాతఁడు వో కుమంత్రి.

క. అతిరోషుండయి శాంత, స్థితికి మతిం గపటమూఁది చెలిమికి సుఖసం
గతుఁడై విద్యకుఁ బరుష, వ్రతుఁడయి యంగనకు నాసపడఁ జనదెందున్. 670

క. కడుఁదేజ మొసఁగి దయతో, నొడయఁడు దనఁ బెంపుఁజేయ నుబ్బున భీతిన్
నడచుట శోభనకారణ, మడఁకువ భూషణము గాదె యనుజీవులకున్. 671

వ. నీయనుష్ఠానంబున నీతండ్రియు నిట్టివాఁడని యూహింపఁబడుచున్నాఁడు. 672

క. జనకాచార మవశ్యము, తనయుం బ్రాపించునను టతథ్యము ధరలో
ఘనకైతకకంటకములు, దనరం దత్ఫలకులంబు దాల్చుటలేదో. 673

క. ఇంగిత మెఱుఁగనినీవు న, యాంగము బోధింపఁ బ్రాసమయ్యెదు మును దు
స్సంగతి నూఁచి ముఖాఖ్యప, తంగము కపిచేతఁ బోవదా దుర్బోధన్. 674

క. నావిని దమనకుఁ డినసం, భావితుఁ గరటకునిఁ జూచి పలికెం జెపుమా
యీవృత్తాంతం బన నయ, కోవిదుఁ డాయనకుఁ గరటకుం డిట్లనియెన్. 675

ఉ. అంతనితాంతశైత్యకరమై కరమొప్పువహించి మించు హే
మంతము సేవమానసమానబకౌఘవిళక్షితాఖిలా
శాంత ముపాంతకాంతమిహికార్తజగజ్జనవర్ధితవ్యథా
కాంతము కృష్ణసారమదగంధనృపాలనిశాంత మెంతయున్. 676

సీ. స్వవసువిశ్రాణనస్వపితవాసరముల కాయామమదవీయమై చనుటకో
హిమానుషక్తిఁ జెన్నారు రాత్రుల కతిశ్రాంతిగాఁ గలదని చింతిలుటనో
తనరాక మనులోకమునకుఁ బాటిలినశీతార్తి యనుక్షణం బణఁచుటకునో
సకలసస్యాభివృద్ధికి గభస్తిస్థాత్మజీవనం బవనిపైఁ జినుకుటకునో
తే. పగలురుచివాసి యొకమూలఁబడి సమస్త, సత్త్రములఁ జేరి యాత్మతేజమున రేలు

వెలుఁగు శిఖియున్నకడ కేగవలసె ననియొ, భానుఁ డకాలమున నమందభానుఁ డయ్యె.

చ. సదవనవైభవంబు పరచక్రనిరోధ్యతనంబు నిస్తులా
భ్యుదయము మానదానవిధియుం బరిపూర్ణకళావిలాససం
పదయును గల్గిరాజు గనుపట్టె ననంతపదప్రవిష్టుఁడై
యధిగతమూర్జితప్రసవుఁడై కొమరొందె ధరిత్రి యెంతయున్. 678

మ. ప్రతిదిగ్దళప్తతమస్సమగ్రరుచిమూర్వ్యాచర్వణాఖర్వముల్
హితగంధామృతముక్తతర్షములు భూయిష్ఠస్వమర్త్యాశ్రయాన
వ్రతము ల్పొండె నఖండపాండురతుషారక్షీరపూరంబు లు
ద్ధతహేమంతగవాధిపోద్యమము చేత న్రాజగోజాలముల్. 679

క. అతిశీతలవిమలవిధూ, న్నతపాదాక్రాంతతీక్ష్ణ నరలోకారా
ధితగాక యునికి చిత్రము, ఖతలాగతయతితుషారగంగ దగంగన్. 680?

చ ఒకత్రుటికాలమేనిఁ బనికొగ్గక మీఁగులు చూచుచుక్కిబం
ట్రకు మడిఁ జేనఁ గల్వల కొంటంబడి ఘాసము లూడ్చుకూలికాం
డ్రకు నెడసేద్యపుంబనుల నిస్సపడుంచఁదలంచు పెద్దయై
ల్లకుఁ గలిగించె దైర్ఘ్యవికలస్థితి వాసరసంతతు లాఋటన్. 681

సీ అహరాస్యజటిలనీహారధారాసారశైత్యాపనోదనోత్సాహముననొ
మలయశైలాగతానిలఖాద్యమాద్యదర్పాఖర్వగతిరేఖ నరయుటకునొ
బహుధర్మయుతసుతప్రణిపాతపూజనస్వీకారసంభ్రమోత్సేకముననొ
మందేహదేహసంబంధకోణత్రాణరాక్షసత్రాసదారంభముననొ

తే. మారుతప్రియుఁడాసి పటీరవనము, దాసి శమనుసముల్లాసిఁ జేసి పలవి
కాసి పుణ్యవతీడాసి రోసి వాసిఁ, దిమిరకులనాశి వర్తించె దినకరుండు. 682

ఉ. తోషణకారణైకవసతుల్సతు లత్తఱి భగ్నసైంధవ
ద్వేషివిషాణగర్భరుచివిస్ఫురితాగురుదారుఖండసం
పేషితనూతనైణమదమిశ్రఘనస్తనదత్తనిర్భరా
శ్లేషణలీలఁ దేలుదురు శీతభయార్తులఁ బ్రాణభర్తలన్. 683

ఉ. భోగులు పుచ్చిరద్దివసముల్ పృథువహ్నిహసంతికాదిదృ
ష్ట్యాగతులం గురంగమదసమ్మిళితప్రతినవ్యదివ్యకా
లాగురుచందనంబుల మహాయమళీభవదంశుకంబులన్
రాగరసైకపీటికల రాజముఖీపరిరంభణంబులన్. 684?

సీ. నిర్ణిద్రదోషఘూర్ణితమనస్కులభంగి దృఢరవంబుగ నొండ్లు దీడితీడి
ధృతిబలోద్ధతవిరోధిత్రాసితులలీల వారక వడవడ వణఁకి వణఁకి

యనవిశ్వస్నికటువ త్త్యనుజీవులో యనఁ జేతు లంసములపైఁ జేర్చిచేర్చి
యాశ్రీరసల్లభు లన దలవాకిళ్లి నొకట యావులగుంపు లొత్తియొత్తి
తే. సాగుబడినాటికిఁ మృగజాతిపోలెఁ, గటికినిష్ఠురపప్పులఁ గదిసి కదిసి
పొలిపి తప్పంటు వోలినచలికతమున, నాకులత నొంది రిలలోనిలోకులెల్ల. 685

క. శాకప్రసరకులుఁ బోకలు, నాకులు గొంగళ్లు గుడుపులంబరములు కుం
కీకాలాగురువు ల్గోనఁ, గైకొనఁ బ్రియమయ్యె శీతకాలమునందున్. 686

ఉ. ఆరికకూడు పుచ్చునరు గావులవెన్నయు దోసగింజ సం
బారపుటాంబురంబు తినిమజ్జిగ మాకొనకంపుతోడఁ దం
డారగఁ బట్టి రెడ్డిమడియ బ్బులుగోలలఁ బూని యొడ్లకో
పేరులు నైచి దున్నుటకు నేగిరి కోండ్రకు పాలివచ్చినన్. 687

సీ. చవులవేడబములు చాలించి తలసాని దఱుక చప్పిళ్లు ద్రావువారు
కాయసంధుల మహోగ్రగ్రంథు లొదవినఁ బెట్టిదంబుగ నూలఁ బెట్టువారు
తసధూమ మఖిలగాత్రచ్ఛిద్రములఁ బ్రాఁక నుబ్బులఁ బడి మూల్గుచుండువారు
ఛీసిగ్గు గాదొకో చేరమాకాటది యన్నఁజెల్లెలి వావి యనెడువారు
తే. కోరి వాలుమత్తైలంబుఁ గ్రోలువారు, నుములునంపటిశాకముల్ గోరువారు
నైరి యొకకొంద ఱచ్చలినలసవాఢ, వానిధాటివిహారంబుఁ బూనుటయును. 688

వ. ఇట్లాఖీలంబైన చలికాలంబున. 689

క. ఒకగహనంబున నొకచో, నొకశీతార్తప్లవంగయూథము ఖద్యో
తకముల శిఖియని కానఁగఁ, బకపకసూచీముఖాఖ్యపతగము నగుచున్. 690

క. ప్రతికీశశ్రుతిపుటసం, గతమై యటుసహజహ్వానగా దిది శీత
చ్యుతిదీన నగునె యని వి, శ్రుతవాచారభటిఁ జెప్పుచుఁ న్వలదిరుగున్. 691

క. ఈరీతి పులుఁగు పలుని, పేరఁట మేతెంచి చెవులు బీఱువడ న్వే
సారక చెప్పఁగ నందొక, కూశ్రిరప్లవగంబు పండ్లుగొఱుకుచుఁ గినుకన్. 692

క. వడి నొడిసిపట్టికొని కూ, యిడ నుప్పర మెత్తియెత్తి విరియఁగ శిలతో
నడిచిన నెపుడో ప్రాణము, విడిచె వృథాబోధకుండు వీటేఁడిగాఁడే. 693

వ. ఇట్టికథ యయ్యెడునని నినుబోధింప వెఱచెద నైనవినుము. 694

క. అలఘుతరప్రజ్ఞాఘన, బలముల నెవ్వాఁడు గోత్రభరము వహించుం
బలుకులు వేయేలనిజం, బలయుత్తము నోఁచి కాంచినది తల్లిగదా. 695

గీ. దేశకాలాంతరంబులఁ దీలుపడని, బుద్ధిసౌందర్య మొక్కటఁ దద్భుతముగాక
గాత్రసౌందర్య మేరికిఁ గలుగదనిన, దానివిని విన్నయైయుండె దమనకుండు,

ఉ. వేసటతోడిపాలుఁ దను వేసవభానము సోఁకదీర్ఘని
శ్వాసము గద్గదస్వరము శంకితదృష్టికపోలహస్తవి
న్యాసము వాడుమోము పదసంబు స్వయంకృతఘోరకల్మష
త్రాసితపక్షణంబు లని తత్త్వవిధిజ్ఞులు సెప్పిరేర్పడన్. 697

క. ఈరీతి నుండ నేల మ, హీరుహమున కిట్లు నర్వ నేల విచారాం
కూరమునఁ దుదఁ జిదిమితివని, రారాపున వాని నక్కరటకుఁడు మఱియున్. 698

క. అనయమునుం బగుమనుజుఁడు, తనవారిం జెఱిచి పిదపఁ దానుం జెడుఁబో
మును దుష్టబుద్ధిమాటలు, విని తజ్జనకుండు ధూమవేదనఁ జెడఁడే. 669

క. అనిపలికిన నీతికథా, ఘనుఁ గరటకుఁ జూచి పలికె దమనకుఁడో స
ద్వినయార్ణవ యెట్టికథ, వినవిష్టం బయ్యెఁ దెలుపవే నాకనుడున్. 700

క. కరటకుఁ డిట్లను నొండొక, పురమున వర్తించుధర్మబుద్ధియనంగాఁ
బరఁగు నొకసెట్టివానికి, సరిచుట్టము దుష్టబుద్ధి సఖుఁడై తిరుగున్. 701

క. వానికి వానికి బ్రాఁకస, మానమహామైత్రి పెరుగు మఱి యందు మనీ
షానిధికి ధర్మబుద్ధికి, దీనారసహస్ర మొక్కచెసఁ గనవచ్చెన్. 702

క. కానంగనైన సొంపు ని, ధానమున మొలకలొత్తు నవార్త సుహృ
న్మానసమున డాఁపనేరక, పూని సఖుండనుచు దుష్టబుద్ధికిఁ జెప్పెన్. 703

ఉ. చెప్పిన దుర్గురాత్మకుఁడు శింగఁడు బూరఁడునై సుహృత్తముం
దప్పక చూచి పూర్వసుకృతంబునఁ గాంచినసొమ్ము నెమ్మినై
నిప్పలిమేర కేసరమహీరుహమూలమునందు డాఁచిపో
నొప్పునొరుల్గనుంగొనరె యూరికవో కొనిపోవఁ జూచినన్. 704

గీ. ఇతరు లెఱుఁగనేల యింటికిఁ గొనిపోవ, నేలనేల యరసి యెఱుఁగకుండఁ
గుండఁబాఁతి యింతకుండనె చనుటొప్పుఁ, దగ నొనర్పు మనల ధర్మబుద్ధి. 705

ఉ. వంచనసొమ్ముఁ బుచ్చుకొనువాఁడయి వీఁడిటులాడుచున్నవాఁ
డంచు మనంబునం దెలియ కాతని నిక్కము నెయ్యెఁగా విచా
రించి యొకొన్ని పుచ్చుకొని వృక్షసముజ్జ్వలమూలమందు న
క్కాంచినసొమ్ముఁ బాఁతి చెలికాఁడును దానును బోయి రిండ్లకున్. 706

ఉ. పోయి నిశీథమైనఁ జెడుపోకలకోమటి దుష్టబుద్ధి యా
రేయి గృహంబుఁ బాసి నగరీజనులం గనుబ్రామి యొంటి నా
చాయకు నేగి కూడుబలిఁ బల్లి పెకల్చి ధనంబుఁ గొంచుఁ జే
రాయపుసొంపునం జనియె నచ్చుతరత్వర నొంటి నింటికిన్. 707

గీ. అతఁడు గొన్నిపూఁట లరిగిన నింటికిఁ, బోయి తాను ధర్మబుద్ధి కనియె
దెరుగఁ జూడవలదె దీనారభాండంబు, సురిగెనేమొ దిగులుసొచ్చె నాకు. 708

క. అని వెరవుఁజూపి పిలిచిన, ననుమానము పుట్టి తాను నాతఁడు జోడై
చని ధర్మబుద్ధి వినిహిత, ధనభాండముఁ గానఁడయ్యెఁ దరుమూలమునన్. 709

ఉ. కానక మానసంబు కలఁగంబడ నిట్లను ధర్మబుద్ధి య
య్యో నిను సద్వయస్యుఁడని యొండొకచిత్తములేక నమ్మి యి
చ్చో నిడి చన్న సాధనముఁ జోరునిచాడ్పునఁ బుచ్చుకొంటి వి
స్సీ నరభోజనుండయినఁ జెట్టఁదలంచునె విశ్వసించినన్. 710

ఉ. పూని మదీయవిత్త మిటఁ బూప్పుతఁబిం బరికింప నక్కటా
యేనును నీవకాని యొరులెవ్వరెఱుంగరు నీవుదక్క నో
ప్పా నిజమాఁ బరుల్వొరయ రద్ధముఁ గ్రమ్మఱఁ దెమ్ము దొంగవే
రానకుఁ బాలుపడ్డ నగరా నగరాలుసురాత్మ నావుడున్. 711

క. విని దుష్టబుద్ధి బుద్ధిం, గనలుచు నద్ధర్మబుద్ధి గనుఁగొని పలికెం
గనినాఁడవో వినినాఁడవో, చను నే నామీఁద నిట్టిసడి మోపంగన్. 712

క. నీసఖ్యమునఁ జరించిన, దోసము మోసమున నేఁడె తోడనకలిగెం
బోసరమొ నోరిక్రొవ్వో, చెసో యిట్లాడ నెవ్వరికి నీడేరున్. 713

ఉ. ముచ్చుదనంబు నాపయిన మోపక నుండిన సెట్టిబిడ్డవే
యిచ్చెనె నీకుఁ గూడుఁగుడువం గులకామిని ప్రక్కఁబండెదే
క్రచ్చఱఁ గన్నసొమ్ము తెరుగంబడినం గొనకున్న సెట్టిరా
రచ్చకునంచు నీడ్చి పదరంబడి వాఁడు సుహృచ్ఛిఖామణిన్. 714

వ. ఇట్లు ధర్మబుద్ధి నీడ్చుకొని చని నగరంబడి ధర్మంబున కొప్పి పిన్నపెద్దలం గూడబెట్టిన ధర్మవేదు లుభయవాదుల నాలోకించి తమకింపక అంతుసేయ కడ్డంబుసారక యిరువురు గలసి పలుకక యొకరొకరిపూర్వోత్తరంబులు తెలియునట్లుగా మీమీసుద్దు లుగ్గడింపుఁడనుటయు నందు ధర్మబుద్ధి కృతాంజలియై సభవారి కిట్లనియె. 715

క. ఈతఁడు నాతోఁ జెలికాఁడై తిరుగం బెద్దకాల మరిగె న్వీనుఁడీ
భూతలమున దీనారస, మేతవినిక్షంపభాండ మేఁ గనుఁగొంటిన్. 716

క. కనుఁగొని నిక్కము చెలికాఁ, డని పెద్దయు విశ్వసించి యీకథయే నీ
తనికి నతిగోపనంబుగ, వినిపించితి నావివిక్తి పీటింబోవన్. 717

క. వినిపించిన నాతఁడు నా, కనురక్తునిపగిది ననియె ననఘా యేత
ద్ధన మూరియొద్ద నేటికి, నినువేఁడెద వలయు నిచట నిక్షేపింపన్. 718

క. అని తరుమూలముఁ జూపిన, మనమున నద్దుష్టబుద్ధిమత మెఱుఁగక చె
ప్పినయట్ల సేసిపోయితి, తనయింటికి నీతఁ డంతఁ దానుంబోయెన్. 719

క. కతిపయదివసము లరుఁగఁగ, నితఁడు నను బిలిచి పలికె నిష్టసఖా నా
మతినతితాపము వొడమెడు, నతులగతిం జూడఁబోత మావిత్తంబున్. 720

క. అనపలికి నన్నుఁ దోడ్కొని, చని తరుమూలమునఁ జూడ సంగుప్తధనం
బునిచినచో లేదయ్యె, న్మనసెరియం జొచ్చె దైన్యమగ్నుఁడ నైతిన్. 721

క. సొమ్మున్నది నీయొద్దం, దెమ్మని నే నదరవైచితే నీతఁడు న
న్నమ్మాటలాడి త్రిప్పెం, డిమ్ములకుం జొచ్చి యాశ్చితెచ్చె న్సభకున్. 722

వ. ఇంతియు యని ధర్మబుద్ధి యూరకుండె నప్పుడు దుష్టబుద్ధి ధర్మాసనస్థులకుఁ బ్రణా
మంబు లాచరించి యిట్లనియె. 723

చ. ఎనసినచెల్మి నుండుటయు నెక్కుటిపాటఁ దదర్థభాండముం
గనుటయు నాకుఁ జెప్పుటయుఁ గప్పుటయుం గల దంతనింతకుం
జనియొకనాలుగేనుదివసంబులు వోవఁగ వచ్చిచూడఁ బోఁ
తినకడ సొమ్ములేదు కనితీసికొన న్మహిజంబుసాక్షిగాన్. 724

క. నావిని ధర్మాధికృతుల్, వాదాదంబేల యేమ వారము లెడ మీ
కేవివరము నాఁఅననాఁ, డావిస్మృతబుద్ధిఁ దెలుపుఁ డరుగుఁడు మగుడన్. 725

వ. అనువచనంబులు విని దుష్టబుద్ధి. 726

క. అనకాశ మేమిటికి వ్యట్టివివాదం బింకనేమిటికి శుద్ధాత్ముం
డవు నితఁడని నన్నందఱు, దగఁ బొగడఁగ సాక్షిఁ దెలిపెదనుమీపాలన్. 727

క. నా విని ధర్మమువారలు,నీ వెవ్వరి సాక్షిఁ దెలుపనేర్తువు చెప్పుమా
వావాద ముడిగె నన మా,యావాదనశాలి వారి కతఁ డిట్లనియెన్. 728

క. ఏపాదపమూలంబున, బాపురె దీనారపూర్ణభాండ మహో ని
క్షేపింపఁబడియెఁ దెలియఁగ, నాపాదపవిభుఁడు సాక్షి యగు మీ రడుగన్. 729

క. అనుదుష్టబుద్ధిపలుకులు, విని యచ్చెరుపాటు గదుర విద్వజ్జను లే
దినమునకు నేమిప్రొద్దునఁ, జనుదె మ్మరసెదము గాక సకలం బనుచున్. 730

క. చని రంతధర్మబుద్ధియుఁ, జనియె గృహంబునకు వానిజాడనె తోడ్తో
జనియెఁ బ్రతివాది యాలో, దినకరుఁ డపరాబ్ధి వారిఁ దెప్పలఁదేలెన్. 731

గీ సంజచివురించెఁ జీకట్లు సందడించెఁ, గలువ సొంపెక్కెఁ జక్రవాకములు స్రుక్కె
జలజములు వాడె దిశలఁ దేజంబు వీడె, ఘూకము ల్మెఱె విహగముల్గూండ్లుసేరె.

వ. అప్పుడు దుష్టబుద్ధి యేకాంతంబునఁ దనతండ్రి యడుగులంబడి యిట్లనియె. 733

ఉ. చోరుఁడెదుష్టబుద్ధి యతిశుద్ధుఁడుగా కని భూరుహంబుచేఁ
పౌరులు గుంపులై విన సభం బలికించెదనంటి వచ్చితిన్
జేసెడుమాటమాత్రమునఁ జేకొను మస్మదభీప్సితంపుదీ
నారసహస్ర మెప్పటికి నందనులాభముతండ్రిఁ బొందదే. 734

క. తరుకోటరమున నీ వొక్కరుఁడవ వసియింపు మొరులు కనుఁగొనకుండం
బరిషజ్జనము దయంబున, నరుదెంచినఁ బలుకుసభ్యుఁ డని నిన్నడుగన్. 735

వ. అనినం గొడుకునకుఁ దండ్రి యిట్లనియె. 736

క. చెడుబుద్ధి నీకుఁ బుట్టెం. జెడితివి నన్నుం గృతఘ్న చెఱిచెద యూఁతో
నొడఁబాటుగాదు చిత్తము, వెడఁగులపని పంపుసేయువిటెఁడి గలఁడే. 737

క. మొదల నపాయం బెన్నుట, పిదప నుపాయంబు లెక్కఁబెట్టుట తగునీ
చిద గొదలఁ గాదె మున్నొక; ముదికొక్కెర యనఁగుసుతుల ముంగిసకిచ్చెన్.

గీ. అనిన దుష్టబుద్ధి జనకు నిరీక్షించి, యిట్టు లనియె నకుల మేకతమున
బకపికార్భకముల భక్షించె బకమేమి, సేసె నంతవట్టుఁ జెప్పవలయు. 739

వ. అని యడిగినఁ దండ్రి కొడుకున కిట్లనియె. 740

మ. కలదభ్రంకషభూజరాజిశుకపాకగ్రస్తశస్తస్వరు
త్వేదృగ్వాక్యము కూలముద్రుజఝరీభంగాంగసంఘర్షజా
విలఘోషప్రతిఘోషితద్విరదవిద్విడ్భిమ ముగ్రద్విపి
స్థలకృత్కీలదరీనికాయ మొకకాంతారంబు దుర్వారమై. 741

ఉ. ఆవిపినంబునం దొకమహామహిజంబున నగ్రశాఖపైఁ
దా వసియించి యొక్కబకదంపతి పిల్లలఁ జేయుఁ జేయ నా
శీవిష మాసమీపబిలసీమమున న్వసియించియుండి వా
పోవఁగ నన్నిటి న్మెసవిపోవు సమాసమ నివ్విధంబునన్. 742

క. ప్రతిసంవత్సరమును నీ,గతిఁబిల్లలఁ బాముపాలుగావించి మనో
గతి బకమిథునము పొగులుం, బ్రతికృతిఁ గానక యలంతఁ బగలు నేరిలున్. 743

వ. అట్లుండఁ గొండొకకాలంబునకుఁ దననాతికిఁ బ్రసూతిసమయం బగుటయు భుజ
గభయానకం బగుబకంబు తికమెకంబై సంతతిసంభరణంబునకు విరోధిసంహరణం
బునకు నుపాయంబుఁ గానక తానకంబుఁ బాసి ప్రియసఖుండు నాపజ్జయాభి
ముఖుండును నగుకర్కటపాణినామకుళీరకుం జేరంబోయి కాయం బడచిపడ బుడి
బుడికన్నీరు గ్రుక్కుచుఁ జిక్కుకొన్నకంఠంబునఁ దనకుఁ బాటిలినచేటుపాటు
ప్రసంగించి శోకించి పుత్రత్రాణవిధేయం బగునపాయంబుఁ జెప్పి యాశత్వారా

వారతీరంబుఁ జెప్పవె చెప్పుము నన్నిఁడేప్పుము నీవనికనికరం బొలయఁ బ్రార్థించిన
బకంబునకుఁ గుళీరం బిట్లనియె. 744

క. భువనవిహారివి నవలా, ఘనమును లావును గొఱంతగా జెన్నటికిన్
దివిరిపథియింతు వనిమిష, నివహము నీయంతవాఁడు నెగు లెట్లొందెన్. 745

క. శోకార్తులకు సహాయము, లేకరిణిం దోఁచు ధైర్య మెవ్విధిఁగలుగున్
రాకడశోకడలకు జవ, మేకొమరున దొరకుఁ గడఁక లెటువలె నొదవున్. 746

క. వినను నీనికిఁ దగుతెఱఁగే నికెత్తిగింతుఁ జేయు మిది భవదీయ
స్థానతరునికటగతకా,దే నబిలంబునకు నకులదృఢబిలమునకున్. 747

క. ఎడత్రెవ్వకుండ మీలం, దడవైవుము వానినెల్ల భక్షింపుచు నె
వ్వడే నేఁగి ముంగిపామున్, బడలుపడం గఱచిచంపుఁ బగ నీ కణఁగున్. 748

క. చనుమని యాహారంబిడి, పనిచిన నప్పులుఁగు చనియెఁ బయనంబైతే
ద్వనిత యొకకొన్నినాళ్ళకు, గొనబై యచ్చోట నూఁట గ్రుచ్చంబెట్టెన్. 749

గీ. పెట్టి మదిసుడ్డువడకుండఁ గట్టుగాచి, యామగుటయు వైరకొని కొన్నిపూఁటలకును
బికిలడింభంబు లాలోన బకవిభుండు, రెయెంట్రి చెప్పినగతి మీలనిండవైచె. 750

గీ. కవుచుగాలివాఁడఁ గవిఁ బొసి వెలువడి, వరుసమీల దినుచు వచ్చివచ్చి
పాముజంపి పాదపముఁ బ్రాకి బకశిశు, ప్రకరభుక్తిఁ దనిసి నకుల మరిగె. 751

ఆ. ఒకఁడు సేయఁబోవ నొకఁడగు నిబుద్ధి, గూల నన్నుఁజెఱుపకుము దురాత్మ
చెడిన నీవ చెడుము చెప్పకు మీమాట, యర్ధభాండ మొల్ల నన్య మొల్ల. 752

క. అని ముగియుంబలికిన నా, వనమున దైన్యంబుదేఱ నందనుఁ డాసె
ట్టనకాళ్ళమీఁదఁబడి యిఁక, వినునావచనంబటంచు వేఁడుకొనంగన్. 753

తే. మోసపోవనివాఁడయ్యుఁ ముదుకఁడయ్యు, విధివశంబునఁ జెవివ్రేలవేసి పెట్టి
యర్ధరాత్రంబునం దేగి యడగియుండె, గూబచందాన నలవృక్షకోటరమున. 754

వ. అంతఁ గొంతప్రొద్దునకుం బద్మబాంధవుండు పూర్వపర్వతశిఖరసింహాసనం బెక్కి
నప్పుడు పిన్నపెద్ద లుభయవాదుల రావించి వృక్షసమీపంబునకు వచ్చి యర్చించి
యయ్యిరువురిలోన వంచకుం డెవ్వఁడు చెప్పుమని ప్రాంజలులై నిలిచిన. 755

క. ఎలుగొందఁగఁ దరుకోటర, తలమున నదుష్టబుద్ధితండ్రి మహాని
ర్మలధర్మబుద్ధి సుగుణో, జ్వలు వంచకుఁ డనియె నెల్లవారు వినంగన్. 756

క. అందఱు నమ్మాటకు వెఱఁ, గందిరి యలదుష్టబుద్ధి యానందమునం
జెందినటియించెఁ బౌరుల, ముందరఁగరతాళగతులు మొరయ న్నరయన్. 757

ఆ. ధర్మబుద్ధి వగచి తలయూఁచి తనలోన, ననియె నేఁడు సత్యమణఁగె ధర్మ
మణఁగె వెల్లవిరిసె ననృతంబు చూచితే, నిర్నిమిత్త మిట్టినిందపుట్టె. 758

క. తరువులు సాక్షులు పలుకునె, నరులడిగిన మనుజభాషణంబుల నిదిపో
యరయను పరామర్శింపం, గరము ప్రయత్నంబు తోడఁ గల దిందనుచున్. 759

క. ఆకుజఘనకోటరమున, నాకులములు వైచి యనలమంటించిన న
స్తోకతరకీలసంయుతమై కీలలు ప్రబ్బికొనియె నభ్యంతరమున్. 760

క. పొగ నడ్డుకుడిచి మంటలు, న్నగమురుగం గాలి యేడ్వఁగ నన్నగమున్
డిగనుఱికి దుష్టబుద్ధిం, దెగితిట్టుచు బిడుగుబడుగు దేహము విడిచెన్. 761

వ. అప్పుడు రాజపురుషు లద్దుష్టబుద్ధి నిరీక్షించి. 762

సీ. చెల్లునెల్లముల కీక్షింప నిచ్చెఁ నసొమ్ము మగుడ నీలేనికోమటి గులాము
చేసేత విశ్వసించినవారి నెచ్చసచ్చములఁ గీడ్పఱుచునై జాతితొండ
తెగిగంటితేనిపోటుగ నొష్టయద్దల గిద్దఁ బొడుచు వేగినబిగాది
బూసంబుదరిపి నేర్పున నమ్మికొనుటకుఁ గరవుఁగోరెడుదోసకారిబుడుగ

తే. యప్పనెపమున నూఱాలు లడిగి పుచ్చు, కొని నయంబునఁ దీర్పక కోఁకిపోఁక
సరకుసప్పట సరిచెప్పి యరగఱాచు, చెడగఱపుడొక్క వెఱ్ఱెరో నెట్రికుక్క. 763

వ. అనితిట్టి సొమ్ము ధర్మబుద్ధి కిప్పించి దుష్టబుద్ధిం గొఱఁతబెట్టిరి దుష్టబుద్ధి యను
వాఁడు తనవారినిం జెఱచి తానుం జెడు నిట్లు రాజునుం జెఱచి తరువాత నీవునుం
జేటునొందెద వనిపలికి కరటకుండు వెండియు. 764

చ. కడుఁ జెడుకార్యము ల్దమనకా మనకా భయమయ్యె నేఁడు నీ
నడవడిఁ జూచి నమ్మదగునా నినుఁ జిల్వకుఁ బాలుఁబోసి ముం
గడవసియింపఁ జేసి చిరకాలము పెంచిన మేలెఱుంగునే
కడఁగి బడల్పడం గఱచుఁ గాక కృతఘ్నులె దుష్టమానసుల్. 765

క. తెలియనినరుఁ దెలుపఁగనగుఁ, దెలిసినమానవుని నలదు తెలుపఁగ మదిలోఁ
దెలిసియుఁ దెలియనికఱటికిఁ, గలితిన మెఱఁగింపఁ గమలగర్భునివశమే. 766

క. పతి కిట్లొనరించిననీ, కితరులనం దృణకణంబు లెలుకలచే భ
క్షితమయ్యె ననుపత్రాసను, కతవినవే మున్ను దమనకా నీ వనుడున్. 767

క. దమనకుఁ డలకరటకుఁ డిక్కు, మొగంబై యెట్లు నీతికోవిద యిది స
ర్వముఁ జెప్పుమనిన నక్కథ, యమలమతిం జెప్పఁదొణఁగె నతఁ డాతనికిన్. 768

చ. వనిచి కవేరజాతటమున న్మహిసారపురంబునం గృత
ఘ్ననిచెలి మందభాగ్యుఁడను కోమటి వర్తిలు విక్రయింపనుం
గొనఁ దిన లేమిఁ గూటికిని గోఁకకు సీదిరమై కృశింపుచుం
గనుఁగవఁ బ్రాణము ల్నిలిపి కాఁడయగాఁగ నతండు నిచ్చలున్. 769

ఉత్సాహ. కోరి క్రొక్కఁ గ్రొత్తపెండ్లికూతుఁ గృష్ణఁ జూచి యో
వారిజాయతాక్షి భాగ్యవంతుఁ గాంతుఁ గాని వి
ద్యారణప్రవీణుఁ గాంచ కట్టిమత్సుతు ల్వని
చాపుచైరి మాడుమంచు సాధ్వికుంతి వల్కెడే. 770

వ. అని తలంచి. 771

క. అతఁ డొకనాఁడు ధనార్జన, మతిఁ జనుచుం గతినలోహమయతులసుహృదా
యతనమునఁ బెట్టితిరిగెం, గతిగలిగెడుననుచుఁ దిరుగగలచోటెల్లన్. 772

చ. సరకులకేఁగి వేసరెఁ బసారముఁ బెట్టిన సెట్లఁ గూడి వే
సరె నడుగానఁ గానక యజస్రము గూలికిమూటమోసి వే
సరె మఱియుప్పుఁ గూరయును సంగులఁగొందుల విల్చివిల్చి వే
సరె నొకత్రోవయు న్ఫలమొసంగదు సెట్టిన భాగ్య మెట్టిదో. 773

ఉ. అల్లన మందభాగ్యుఁ డగునాతఁడు వేవిధులం గృశించియున్
ఎల్లముపచ్చ గాక వసివాడినమోమునఁ దా నివృత్తుఁడై
తెల్లముగా సుహృత్తులు దెప్పివేఁడిన పంచనామతిం
గల్లలఁ బల్కె నాతఁ డొలుక ల్దినెఁ ద్రాసనియాసపెంపునన్. 774

క. ఆమాట కేకిరాటు, గ్రామణి దలయూఁచి యట్లగాకున్న సఖా
యీమాడ్కి నాకుఁ జెప్పదువే మిగుల నపూర్వమిదిసుమీ యేమాయెన్. 775

క. అని వెగటుదోఁపకుండ న్మనుపటివలెఁ దన్ని వేళమున వర్తిలుచున్
దనలో రోయుచుఁ గతిపయ, దినములు క్రమియించి కలఁకదీఱినపిదపన్. 776

క. బడుగుం గోమటి తుకతుక, నుడుకుచుఁ దులదక్కె ననుచు నున్నాఁడోయి సీ
గుడిఁ ద్రిప్పినకపటాత్మునిఁ, దడయక గుట్టయినఁ ద్రిప్పెదం జేసేతన్. 777

క. అనితలఁచి యలకృతఘ్నుని, తనయునిచే నొక్కనాఁ డతఁడు నూనియను
న్నను కగునుసిరికపిండియు, జనవునఁ బట్టించుకొని ప్రజల్వీక్షింపన్. 778

క. స్నానవ్యాజంబునఁ జని, వాని నొకానొకసుహృన్నివాసంబున నా
లోనిడి క్రమ్మఱుటయుఁ జెం, తౌనతుఁడై వాని కాకృతఘ్నుండనియెన్. 779

శా. అయ్యల్ వచ్చెఁ గదయ్య నీపిలుఁద రాఁడాయె న్మహాసాధ్వసం
బయ్యెం జెప్పఁగదయ్య నావు డతఁ డత్యార్తుంబలెం బల్కె నే
నయ్యేట న్సలిలంబులాడఁగఁ దటన్యస్తాంఘ్రి నాహూద్ధతం
బయ్యో నీసుతుఁ గ్రద్దదన్నుకొనిపోయెన్ భీతివాపోవఁగన్. 780

క. ఏను వితాకుఁడనై నీ, తో నీచెడువార్తఁ జెప్పుదుం గా కనుచు
న్వే నిలువక వచ్చితి నన, నానవమఱవాడ నాతఁ డాతని కనియెన్. 781

ఆ. చేఁపజెల్లగాదు చిట్టెల్కయును గాదు, పిట్టగాదు కోడిపిల్లగాదు
కొట్టిజుట్టుఁబట్టుకొనిపోవఁ బసిబిడ్డ, లేడ నీలగ్రద్దలేడఁ జెపుమా. 782

క. వినసంగతిగాదు సుతుం, గొనితెమ్మన నతఁడు గ్రద్దగొనిపోయిన బా
లునిఁ దేనగు మూషకములు, దినిపోయిన యినుపత్రాసుఁ దేబాగైనన్. 783

క. ఇనుపతుల నెలుకదినఁగాఁ, గొనిపోవఁగరాదె గ్రద్దకు న్నఖ యుష్మ
త్తనయుని నీమాటలకం, బెను వింతలె తెలియనెప్పటికి నామాటల్. 784

క. అని మాటమాట సరిప్రచ్చిన వంచకుఁ డెఱిఁగి యతనిచేతికిఁ దులఁ ది
చ్చె నతండును దాఁచినత, త్తనయుఁ గృతఘ్నునకు నమ్మదమ్మున నిచ్చెన్. 785

క. ఇదినీకు నిదర్శనముగఁ, గద నినుబో నమ్మరాదుగద యేమని చె
ప్పెద వొప్పగులుక నయగుణ, మనితే దొట్టయిన సత్యమైనన నీకున్. 786

ఉ. ఆదర మొప్ప నుత్తముఁడై మనువాఁ డుపదేశికిం దృఢా
హ్లాదము సంఘటించుఁ బరమాదరణశ్రవణంబు పెంపునన్
ఖేదకలేమి నస్మదుపదేశ మృదూక్తికతంబు లక్కటా
సూదులువోలె నీచెవులుసోఁకిన నొచ్చుసహింపకుండుటన్. 787

క. ఘనగుణములఁ దనుగుణముల, జనుఁ డమరు న్సాగ్వసాధుసంపర్కముచే
వనజనపదపథికుం డగు, ననిలుఁడు పోలెన్ శుభాశుభామోదములన్. 788

వ. కార్యాకార్యవిచారంబు చాలనిగురునయినఁ బరిహరింపవలయునని పలుకుచు దమనకుం బరిహరించుకొని కరటకుండు రాజనికటంబున కరిగె దమనకుండును దోడన జనియె నంతఁ బింగళకుండు సంజీవకుం జంపి విన్ననైన మొగంబున దమనకు నాలోకించి. 789

చ. ఇలఁగల తేని కేమిగడియింపఁగరాదు హితత్వసత్యని
శ్చలగుణశాలి యైనభటసత్తము నొక్కనిఁ గూర్పరాదు గా
కలవుగ నిట్టిబంటు వెకటాఱె వృథా మతిలేక నీదురు
క్తులు విని చంపితి న్విగతదోషుని నమ్మహనీయభాషునిన్. 790

వ. అనినఁ బింగళకునకు దమనకుం డిట్లనియె. 791

ఉ. వంచకులం బడల్పఱచివైచుట సత్పురుషవ్రజంబు ర
క్షించుట విత్తమాశ్రితులఁ జేర్చుట భూప్రజపై దయాగుణం
బుంచుట రాజచిహ్నములువో యభిషేకముఁ బట్టబంధముం
గుంచెయు మంత్రతంత్రబలగుప్తియు బుంటికి లేకపోయెనే. 792

క. అరిమరణంబునకేలా, పరితాపము నొంద విరసభావముగలవోఁ
బరులేల యగ్రజునోన్, దరుణైనను జంపుదురు మొదల్ రాజన్యుల్. 793

క. వైరముపుట్టినఁ బోరక, శూరులు నిర్జరులు రాక్షసులఁ జంపరె యే
వ్వారికి నిది వింతయె బృం, దారకులును వారు నన్నదమ్ములు గారే. 794

క. విరసించినఁ గో రాజులు, పరమున నెవ్వారినైనఁ దునుముదు రలుకన్
గురు నగ్రజు ననుజు న్మో, హరమున వధియింపఁ జోలుహరిసుతుఁ బెరయన్ 795

చ. పరుషసముల్లసన్మధురభాషిణి హింసయుఖండసత్కృపా
నిరతవసువ్యయవ్యసన నిత్యఘనాగమకోపసుప్రసా
దరనయసత్యసత్యపరితాపదసౌఖ్యదవారకామినీ
స్ఫురణనసత్యదాప్తిఁ బొలుచు న్నృపనీతి యనేకరూపమై. 796

వ. అనియిట్లు దమనకుండు బోధించినఁ బశ్చాత్తాపంబు మాని మృగరాజు ప్రాజ్యరాజ్య
సుఖంబు లనుభవింపుచుండె. 797

క. అని వినిపించినగురునిం, గనుఁగొని నృపపుత్త్రు లనిరి కమనీయగుణాం
బునిధీ రెండవతంత్రం, బనురక్తిం దెలుపుమని యనుకుటయున్. 798

మ. ప్రతిబాధీకృతకామకామజభుకప్రీణనారంభణా
వ్యతిషంగప్రతసత్త్వసత్త్వనరవ్యాపారపూర్ణేక్షణా
న్నతసంకల్పవిశేషశేషరచితామ్నాయోక్తిపద్యస్తుతో
ద్గతరోమాంచవితానతానవరుజాధాటీభిషక్పుంగవా. 799

క. వనజభవాతనయమేధా, వినుతనిస్త్రైకదివ్యవృషభజగత్వా
ఘనపంచతత్త్వమయవి, ధ్వనలోచన సర్వభూతహితసంచారా. 800

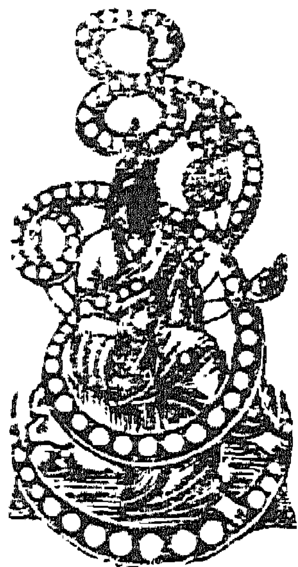
మాలిని. అవనలయకరాత్మా హారిముక్తిత్రివర్త్మా
వివిధనిగమవేద్యా విశ్వసర్గోపపాద్యా
భవతిమిరపతంగా పర్వచంద్రోపమాంగా
హవిరశనబలిష్ఠా హార్యకల్పాజినిష్ఠా. 801

గద్యము. ఇది శ్రీ వేంకటనాథకరుణాలబ్ధసరససాహిత్యనిత్య కవితావిలాస సకలసుకవిప్రశంసాభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గ పరిశ్రమణధైర్యపర్యాయధికరితసింహారపర్వతపర్వరాజకుమార నిస్పృహాయప్రబంధనిర్మాణభోజభూదారసుధామధురభారతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతం బయినపంచతంత్రంబున మిత్రభేదం బనునది ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

గౌరీవక్షస్తను
భాగాభిజ్ఞాననిశ్చలచపలాసం
భాగభ్రరవ్యపత్యాస
మాగమసురసింధురూపహరిహరనాథా. 1

వ. దేవా సుహృల్లాభాభిధాన ద్వితీయతంత్ర మాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రి మర్త్యం
డవ్విష్ణుశర్మ్యుండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. సాధించెఁ గార్యముల ధన,సాధనములు లేక సాతసౌహార్దసమా
రాధనమున ము న్నార్జిత, మేధాసృతిఁ గాక కూర్మమృగమూషకముల్. 3

క. నా విని రాజకుమారకు, లావిప్రునిఁ జూచి పలికి రదియెట్లు నయ
శ్రీవిభవ తెలుపు మన వి, ద్యావారిధి వారికద్ధరామరుఁ డనియెన్. 4

క. శతమఖవనసఖవిటప, స్థితిసుమహాకారోష్యనగరిచేరువఁ గలద
ప్రతిమం బొకబూరుగు లఘు,పతనకుఁ డనుకాకి దానిపై వర్తించున్. 5

సీ. వసుధ నెవ్వనిసదన్వయకర్త జేజేలఱేనికిఁ గుల ముద్ధరించుకొడుకు
పితృకార్యములు సమర్పింతు రెవ్వానికి నాదిత్యరుద్రాస్వగ్రభుక్తిఁ
బొదలు నెవ్వనిగృహంబున మనోహరభారతీభారవహముఖద్విజకులంబు
పథికసంతతి కెరుపఱుచు నెవ్వనికంఠమిశ్రితారావంబు మేలుగిల్లు

తే. ప్రజ్ఞ పెంపున నెవ్వానిబలమునకును, బ్రహ్మకొడుకైన లెక్కఁ జెప్పంగచాలఁ
డతఁడు నగరోపకంఠచైత్రాగ్రవర్తి, పక్షిమాత్రుండె వాయసపరివృఢుండు. 6

క. ఆకాకి నాకపథమున, నేకాకిత మేఁతలాడ నీరము గములం
గీకామండల ముగుసర, యూకాననమునకుఁ బోవను న్నెఁడ నటకున్. 7

చ. వెడవెడఁ జంకఁ జిక్కమున వ్రేలెడుచద్దియు సందిలోహపుం
గడియము క్రూరదృష్టిగలకన్నులు నల్లనిమేను మూఁపునం

బడిశము జుంజుఱుందల తపాతముజేసురబొట్టు మేఖలం
గోడవలి గల్గివచ్చె నొకక్రూరకిరాతుఁ డమంధరత్వరన్. 8

క. వచ్చిన వాయసపతి దన,యిచ్చ న్వెఱబొమ్మవంటియితఁ డెందులకై
యిచ్చటికి కేతెంచెనొకో, యచ్చెరు వనుచుండ నద్దురాత్ముం డచటన్. 9

క. పులుగుడిసెఁ బన్ని వల శా,ద్వలధరణిం బొఁదువఱిచి ప్రస్సినకన్నూ
ల్గలపులుఁగుదీమ మిడి యు,గ్గలపుఁదమి న్గాచియుండఁగా దైవగతిన్. 10

శా. చిత్రగ్రీవుఁ డనంగనొక్క విహగశ్రేష్ఠుండు సత్కృత్యకృ
త్పత్త్రివ్రాతమువెంట గుంపుగొనిరాఁ బైఁబోవుచున్ శాద్వల
క్షేత్రస్థేమము దీమము న్గని నభఃక్రీడాపరిత్యాగియై
ధాత్రి న్వ్రాలె ననాయ మత్స్యమునఁ బత్త్రధ్వానము ల్బోరన్. 11

క. పులుఁగులఁ బిసుఁగు కిరాతుఁడు, వలఁదవులఁగఁ దిగిచి తగ్గి వగ్గరపగ్గం
బలఘుతరకీలమున సం,చలనముఁ గావింపుచుండె వలసినభంగిన్. 12

వ. అంతఁ బతత్త్రిసుత్రాముం డనుజీవులఁ గేవలయత్నంబునం బిలిచి దుష్కర్మానుకూ
లంబున నిందఱు మిజ్జాలంబునం జిక్కితి మీయుపాయంబున కొండొకయుపా
యం బూహించితి యోగపద్యాభిమానంబున నిందఱు మిజ్జాలంబుం బతత్త్రజాలం
బునం బెట్టుకొని దూరం బరుగుద మప్పటికి నొకగతిలేకపోయెడునోటుః నిర్వాలం
బంబున లెం డనిచెప్పిన నొప్పుకొని యప్పులుఁగు లొక్కయూఁకువ దెప్పరం
బుగా నుప్పరంబున కెగసిన నున్మూలితకీలంబై జాలంబు వెంటరాఁగొని యాయుర్బ
లంబున గగనమార్గంబునం బఱచుచుండె. 13

క. ఆవిధి విధియూఁడక పడిఁ, బోఁగ నిది యననుభూతపూర్వం బనుచున్
ధావనమున వనమునఁబడుఁ,బో విహగములనుచు బోయ పోయె న్బెఱుఁదన్. 14

ఉ. ఎప్పుడు నేలవ్రాలు శ్రమ మేర్పడ ఱెక్కలునొచ్చి పెచ్చుగా
నప్పుడ చిక్కు నిప్పులుఁగు లన్నియు నా కని నిశ్చయించి వాఁ
డెప్పటిభంగి వెన్దగిలి యేఁగుచునుండ విహంగమంబు లా
చొప్పున జాల మెత్తుకొని చూడఁగఁజూడ నదృశ్యమాటయున్. 15

క. అతిలాఘవమున నలఘు, పతనుఁడు న్దత్కపోతపతివెంబడిన
భూతలంబునఁబఱచెం బ,క్షతిఝుంకృతు లఖిలదిశలఁ గ్రందుకొనంగన్. 16

క. జాలగ్రాహి విహంగమ, జాలముఁ బరికింపలేక జాఱనిజాలిం
దూలుచుఁ గ్రూరకిరాతుఁడు, ప్రీలినచరణములతో నివృత్తుండయ్యెన్. 17

క. ఆవడువున నలచిత్ర,గ్రీవుఁడు దూరంబు నరిగి భృత్యుల నటుసం

భావించి పలికె నోహో, ధావన మఱియిచట వ్రాలుదమె యిందఱమున్. 18

చ. సకలపథీనమానసుఁడు శాంతిసమగ్రుఁ డజాతశత్రుఁ డం
తకనిభపత్యుఁ డిష్టజనతాఘనతాపవిఘాతి సర్వమూ
షకములసార్వభౌముఁడు రసజ్ఞుఁడు ప్రాణముప్రాణ మాహిర
ణ్యకుఁ డిటనుండు నాయనదయామతి *నివ్వలవంతఁ బాడుదున్. 19

చ. నిలువుఁడు నా విహంగములు నిల్చె బిలస్థలభూమి నంత న
క్కులకల మాలకించి పొడకట్టి యనాయగుణావృతాంగుఁ గే
వలసఖు జీవితప్రతిము వారితమత్సరు వీతరాగుని
ర్మలుఁ బతగాగ్రణిం గని హిరణ్యకుఁ డనుపవిమిశ్రితాత్ముఁడై. 20

చ. పలికె సఖా యఖండనయపారగతుండవు దీర్ఘదర్శి వే
వలన విపత్తిఁ జెట్పడని వాఁడవు నిత్యసుఖానుయాయి వి
య్యలమట నీకు నెట్లొదవెనయ్య విధాతనుఁ బాఁడిలేదు గా
వలయుఁ గదయ్య కర్మమెటువంటిది చూడఁ గదయ్య యక్కటా. 21

క. అనిపగమహిరణ్యకుఁ గనుఁ, గొని చిత్రగ్రీవుఁడనియె గూర్మిసఖా నా
యనుజీవు లలసి రేను, న్వనటం బెగ్గలితి నలుకు వలెఁ గేవలమున్. 22

క. ఏవాసరమున నెద్దెస, నేవయసున నెట్టికర్మ మేమఱఁ డెవ్వాఁ
డావాసరమున నద్దెస, నావయసున నట్టికర్మ మతఁడుభుజించున్. 23

క. కలకాలము లేదలమట, కలకాలము లేదు సుఖము కాయము మోనం
గలిగిననటు గొన్నాళ్ళి, యిల నిటు గొన్నాళ్లు దీనికేలా వగపన్. 24

క. దైవికములైనపనులకు, వావిడువఁ డవార్యధైర్యవంతుఁడు నయరే
ఖావిభవయెప్పుడటువలెఁ, గావలెనటు కాకపోదు గా యనితెలివిన్. 25

వ. అనుచిత్రగ్రీవునకు హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 26

క. వేసటనొందక లఘువి, న్యాసంబున నూఱుయోజనము లరిగి సుఖ
గ్రాసమునఁ బొదలివత్తు వ, యో సఖ నీకెట్లు మోస మొదవెం జెపుమా. 27

క. అక్కట యాపల్లతలం, జిక్కక నయసరణిఁ ద్రొక్కుచిత్రగ్రీవుం
డెక్కడ యానిర్బంధన, మెక్కడఁ గాలముఁ దరింప నెవ్వరునలఁతుల్. 28

క. ఆపత్సంపద లలఁతులఁ, బ్రాపింపవు ఘనుల గాని ప్రజ్ఞం బొడవై
చూపట్టుచంద్రుఁ †డారెం, డోపతగాధ్యక్ష కలవె యుడుసంహతికిన్. 29

* వల్లవంత=వలవలని బాధ. † ఆరెండు=ఆపత్సంపదలురెండు.

చ. ఊరివిహంగపుంజంబునకు*నోదముదంతికిముంగుచిల్వకుం
బరుషతమోగ్రహగ్రహణబాధ సుధాంశున కంశుమాలికిం
బరమదరిద్రతాప్తి మతిమంతులకుం గలుగంగఁజేసె నె
వ్వరు సప దిందునందు బలవంతుఁడుపో విధి నాకుఁజూడఁగాన్. 30

సీ. గగనమునంజరించుపతగంబు లగాధసముద్రవారిలోఁ
దగ విహరించుమీలు వలతంతువులంబడిచచ్చునవ్విధిన్
దెగిచనస్థానశక్తిగలదే వల దేర్పడఁజింతదీనికిన్
తెగునెడ కెంతదవ్వయినఁ దెచ్చుగదావిధిదేహధారులన్. 31

కం. అని †యాఖులేఖపతినె, మ్మనమున నస్తోకశోకముప్పొంగెడి వ
చ్చిన మచ్చెలికానిఁ దగు, లో్కానినయనాయాంశ మెచ్చి కొలుచునుండెన్.

వ. అప్పుడవాక్యధుర్యతుహినగ్రావుండగు చిత్రగ్రీవుండు సుహృల్లోకశరణ్యుండగు
హిరణ్యకునకిట్లనియె. 33

క. పరహితచరితా యస్మ, త్పరివృతబంధములఁబోలెఁ బరిచరబంధో
త్కర మేలనయుక విప్పుడు, పరివారములేనిభూమిపతి పూజ్యుండే. 34

క. సిరిగూడదు కూడినఁ బదు, గురుగలవాఁ డడఁచిపుచ్చుకొనుఁ బరపీరుల్
సరకుగొనరు సిరిదక్కుదు, పరివారములేనిరాజు బ్రతుకునె పాడవై. 35

వ. అనునప్పలుకుల కలరిహిరణ్యకుండు. 36

క. హితభృత్యులతో నేభూ, పతిక లఘుస్నేహసంవిభాగము లమరున్
బ్రతివాసర మతఁడుబలాఢ్, ధ్ధతుఁడైపాలించుఁజువ్వె త్రైలోక్యంబున్. 37

క. పరివారముపట్టునవా,దరిలేశములేనిభూమిపతుఁ డభివృద్ధిం
బొరయఁడు సంతతికెడసిన, పురుషునివంశంబు నష్టిఁబొందినభంగిన్. 38

చ. అదననుజీవితంబిడమియారజమాడుట లేనినేరము
ల్వెదకుట నిచ్చలు న్పరిభవించుట కింకరసంకులంబునె
మ్మదికెనసహ్యమాట దయమానుట ‡పిమ్మటనాడికోల్మ నీ
పదవికిఁ బాసి యొంటిపడుబాటులఁబొందునృపాలుచిహ్నముల్. 39

ఆ. సైన్యధాన్యబంధుసమృద్ధముల నెప్పఁ, డేర్పు గలిగి పుడమి నుల్లసిల్లు
నతఁడుసూవె నీడజాధీశ వసుమతీ, హిమకరయాఖుపదన కింటిపుగఁడు. 40

క. అనిపలికి జాలగుణము, లునియములు గాఁజేసి ఖగపతుల వెడలించెన్

* ఓదము=ఏన్గులుకూలుటకై మఱుఁగుపుచ్చినగొయ్యి. † ఆఖులేఖపతి=మూష
కేంద్రుఁడు. ‡ పిమ్మటనాడికోలు=నున్న మొగముచాటైనతర్వాతమాషించుట.

జనితాదృతి మూషకపతి, ఘను లాప్తులసేగి కోర్వఁగాఁ దేరుగదా. 41

శా. చిత్రగ్రీవునిఁ గౌఁగిలించుకొని తత్స్నేహందురంతాదృతి
చ్ఛత్రచ్ఛాయఁ బ్రహృష్టుఁ జేసి యభివృద్ధి న్విందుఁ గావించి యో
షత్రగ్రామణి పోయిరమ్మనిన బాష్పచ్ఛన్నవక్త్రంబుతో
నత్రాతం దనుఁ దానవీడుకొని పోయెం బక్షియాలోపలన్. 42

క. జాలమునఁ జిక్కి విహంగమ, జాలము బ్రతికించి కొలమసాముల హేలా
లీలం గలపుటఁ గనుఁగొని, యాలఘుపతనకుఁడు మూషకాగ్రణి కనియెన్. 43

సీ. పదధరాధిపభేద కరము నీకరము నీవివరంబు బహుమార్గవిశ్రుతంబు
రాజశేఖరకుమారక మనోహరము నీచర్య నీసన్మానసం బుదాత్త
మవిరళసుగతిహేతువు నీవినీతత్వ మలరునీగుణముధర్మానుకూల
మతివృద్ధిమహిమఁ జెన్నారు నీయాకార మిష్టకార్యముల నీయోగి వెరుగు

తే. నీకరుణ శక్తి పాటిల్లు నీదసజ్జ, సత్యభారతి నిలుచు నీసన్నిధాన
మభిమతార్థంబు లొసఁగు ని న్నభినుతింప, శక్యమే నాకు మూషకక్ష్మాకళత్ర. 44

క. ప్రతిలేనికరుణ నీదజ, పతిస్మృతికిం బాపి సుగతిఁ బడసితి నీసం
గతి గాదే యీయాపు, ల్లతలంటినసుమ్ము బోటులకుఁ గృతకృత్యా. 45

క. ఖనదీయస్నేహము నా, కవిరళతేజోవిధాయి యగు నెయ్యుఁడవై
తనర వలేక మహిషిప్రవరా వర్తింపు మన హిరణ్యకుఁడనియెన్. 46

క. కయ్యమునకు నెయ్యమునకు, వియ్యమునకు సమతవలయు వేఱొకఁడైనన్
గయ్యము గెలువదు నిలువదు, నెయ్యము వియ్యంబు పొసఁగ నేరదు మొదలన్.

క. బలహీనుఁడ నేను మహా, బలుఁడవు నీ వగుటఁ జెట్లు బలవంతునితోఁ
జెలిమియొనరించు జెపుమా, తలద్రివ్వక మ్రింగఁ జూచెదవు వెలువడినన్. 48

క. అమరదునీపాత్తు స్పృథా, భ్రమఁ బెట్టకు భోక్తవీవు భక్ష్యమ నే నం
చు మొగంబోడక పలికినఁ, దమకింపక మఱియు లఘుపతనకుఁ డనియెన్. 49

క. బలవంతము కాకము నే, బలహీనుఁడ ననుచు విడిచిపలుకకు ప్రజ్ఞా
బలమున నధికుఁడ వదివో, బలము శరీరస్థమైనబలము న్బలమే. 50

క. తలద్రివ్వక మ్రింగెద నని, పలికెద వేనట్టి యస్వభావుఁడనే నీ
కలిమి పరాపత్తిదవ, జ్వలనఘనాఘనము గాదె సాధుచరిత్రా. 51

క. నీవంటియుత్తముఁడు సుఖ, జీవితుఁడై యున్న నేను జిరజీవిఁ జూమీ
సేవింపఁగలుగఁ జిత్రగ్రీవుఁడు విపదంబునిధిఁ దరించెనో లేదో. 52

చ. పరుషవిశృంఖలాలసవసంత్తుల సాధుమనంబు లీక్రియం
బొరయఁగఁ జేయ నెవ్వరికిఁ బోల దహో ఖచరాపగాపమో

ఘనపరిరంభసంభ్రమణతత్పరతుంగతరంగహస్తవి
స్తరశరధిం దృణాగ్రశిఖితప్తముగా నొనరింప వేర్చునే. 53

క. అను లఘుపతనకుపలుకులు, విని మూషకరాజు పలికె వెఱ్ఱీ నీతో
ననుబోఁటి యలఁతి నెయ్యం,బొనరించినఁ దగునె తేరొకో బలవంతుల్. 54

క. తనగుణముఁ బూనియున్నాఁ, డనిపగతుని నమ్మఁబోల దనిశము మదిలో
ననలశిఖాతప్తోదక, మనలుని పైఁ జింది చల్లనార్చునో లేదో. 55

క. పోలినదిపోలు నెచ్చోఁ, బోలని యదిపోల దంబుపూరంబునఁ బోఁ
జాలునె శకటములీల, న్నేలం బోతములు నేర్చునే యోఁగంగన్. 56

క. మోసంబూరకతలఁచుం, జేసినమేల్మఱచు విశ్వసించినఁ జెఱుచున్
నాసత్యము దుష్పురుషుం, డోసుగుణా వినుము చూడ నుత్తమునొకనిన్. 57

వ. సుజనశబ్దంబు పురాణోక్తంబుగా విచారించెద నిష్టుండయ్యును బహుసుకృతోపలా
లితుండయ్యును దుర్జనుం డంకగతక్రూరోరగంబు చందంబున భయంబు సంపాదించు
చుండునని వెండియు. 58

క. పరపురుషచింత యంతః, కరణంబునఁ గలిగి మగనిఁ గరఁగించుతలో
దరికరణి హృదయకలుషము, మఱుఁగిడి ఖలుఁ డాడుమధురమధురతరోక్తుల్. 59

క. నేరములొనరించిన నుప, కారము సేయుదుము నొవ్వఁగాఁ బల్కినఁ గై
వారము మఱవము మే మను, వారమన్ ఖలులకొండ్రైగుణుగారే. 60

ఉ. కావున నిన్నునంటి బలగర్వసముగ్రులతోడి మైత్రి దుః
ఖావహ మేఁగుమన్నఁ గరటాగ్రణి వహ్నిశిఖానుతాపకో
పావిలచిత్తుఁడై పలికె నద్దిర మాటలఁబోలెఁ బన్నసేలా
విను లక్ష్యమైనపదల న్నినుమూషకలోకవల్లభా. 61

క. చెలిమికి దూరస్థుఁడవై, తొలఁగిచన న్మదిఁదలంచెదో యదినాతోఁ
గొలుపదు త్రవ్వెద ధరణిఁ, దలవివరముఁ ద్రవ్వినల్లఁ ద్రావెదఁ బిదపన్. 62

క. అనలమునఁ గాఁచి లోహము, నెనయించినకరణి వేఁడి నేనియుఁ బ్రజ్ఞా
ధనులఁ దమఁ గూర్చికొమ్మను, మనువచనము వినవె యదియు మత మెవ్వరికిన్. 63

క. ఖలుఁడు సుఖభేద్యుఁ డతిమృ, త్కలశగతి న్సజ్జనుండు గాఢాగ్నిశిఖా
కులతప్తకనకఘటముం, బలె దుర్భేద్యుండు చక్కఁబడఁడు మృదూక్తిన్. 64

తే. అట్లుగావున నినువంటి యనఘచరితు, వెఱపునిన్నైన సఖునిఁ గావించుకొనఁగ
వలయు మేల్గోరు నావంటి వాని కనిన, సమ్మదంబంది మూషకస్వామి పలికె. 65

క. అరివశమునుండుట క్రియలం, బరమాప్తస్ఫూర్తిఁ జేటపడుచుట యదిపో
యరయ సుహృల్లక్షణమో, కరటా నీయందుఁ దోఁచెఁ గదయీసరణుల్. 66

క. మతిశంకలేక మూషక, పతివివరము వెడలి కరటపరివృఢుతో న
ప్రతిమగుణరత్నఖనితో, గతకల్మషుతోడఁ జెలిమికాఁడై యుండెన్. 67

వ. అట్లు కృతసఖ్యుండగు నయ్యుందురుముఖ్యుండు విందుఁబెట్టి వీడ్కొలిపిన దరి
ద్రునకు నిధానంబునుంబోలె సుహృల్లాభంబుఁ గనుట కలరుచు సింహవ్యాఘ్ర
గజగవయ గండభేరుండ ప్రముఖజంతు వహనంబులగు గహనంబుల విక్రమించి
సారంబులగు నన్యాహారంబులఁ దెచ్చియిచ్చుచు నచ్చిక బుచ్చికలఁదరఁ గొంతకాలం
బుఁ గడపి యొక్కనాఁడా వాయసపరివృఢుండు హిరణ్యకుఁ డాయంబోయి
యిట్లనియె. 68

ఉ. పోయెదనిప్పుడన్యవనభూమికిఁ బ్రాణసఖా ప్రమోదసం
ధాయక నన్నుఁ బంపు మనినన్విని ధైర్యము వ్రస్సి వెల్వలం
బోయినమోముతోడ బలిభుక్ప్రవరుం బురుషార్థసంగ్రహో
పాయు సుహృద్విధేయుఁ గని పల్కె హిరణ్యకుఁ డార్తచిత్తుఁడై. 69

చ. ఇటు నను డించి యేమికతమేఁ గెదు చెప్పఁగదన్న యెట్టు లె
క్కటి నిజరింతువన్న త్రుటికాలము నిన్నెడఁబాసియున్కి దు
ర్ఘటము గదన్న నాకడను గల్గినయీస్మృతి యెందుఁ బోయె ని
ప్పటికి విచిత్రమన్న విధిభద్రవిరోధి గదన్న యెన్నఁగాన్. 70

చ. అని కనుదోయి చెమ్మగిల నాకృతివిస్మృతినొంద మూర్ఛవో
యిన బలిభుగ్విభుండు చలియించి గరుద్వ్యజనానిలంబునన్
దనువిడిఁ దేర్చి యోపరమధార్మిక నిన్నెడఁబాసిపోవ నే
ర్తునె సకలార్థసిద్ధఫలదుండని చూతుఁగదయ్య నిన్నిటన్. 71

ఉ. నాపయనంబు విన్ము కరుణావరుణాలయ వృత్రశాత్రవా
సాపురకాననోర్వి నొకసారసరోవర మొప్పు నందు వి
ద్యాపరమేష్ఠి మంథరకుఁ డన్కమఠాగ్రణి మత్సఖుండు సౌ
ఖ్యావహుఁ డుండు నప్పరహితార్థిఁ గనంగొని సాదరంబునన్. 72

ఉ. ఆతఁడు నాకుఁ బ్రీతివశుఁడై యొనరించు ననూనమానమాం
సాతిభుజక్రియన్బలసమగ్రుఁడనై చనుదెంతుఁ గ్రమ్మఱన్
నీతిధురీణ నన్ననుపు నీ వనఁ గన్నులశోకబాష్పధా
రాతతులుప్పతిల్లఁగ హిరణ్యకుఁ డాతనిఁ జూచి యిట్లనున్. 73

చ. ఉడుగనివంత నింతతఁప వూఱటలేక పరాకుపోత్ర మే
నడిచిపడంగనున్కిఁగహనాంతరచింత జనించె నంఘ్రిలి
వ్వాఁడపున నూఁదసైఁపవు కృపానిధి మందరకాంకు డుండు న
క్కడకరుదెంతు నింపఁదరఁగా ననుఁదోడ్కొనిపొమ్ము నావుడున్. 74

వ. లఘుపతనకుం డిట్లనియె. 75

ఉ. కాదన నేలవచ్చెదవుగాక సఖా వెఱఁ గావహిల్లె ని
ర్వేదము నీకు నెట్టులొదవె న్విపరింపుము నావు డాత్మసం
పాదిహిరణ్యకుం డనియె బల్కుల కిందెడలేదు నెవ్వడిం
బోదము పోయి యావ్విపినభూమి సమస్తముఁ దెల్పిచెప్పెదన్. 76

క. నావుడు దత్ప్రతిభాషావర్గం బగుచు వాయసస్వామి నయ
శ్రీవిభవు మూషకాగ్రణి, వే వాతన్గఱచుకొని దివిజమార్గమునన్. 77

వ. కఱచి యగాధశరంబగుతత్సరోవరంబున కరిగితీరంబున హిరణ్యకు నునిచిలఘుపతనకుం డుదారస్వరంబునం బిలుచుటయు సందర్శనకుతూహలంబున మందరకుండచ్చోం దమ్మికొలఁకు వెలువడి ప్రత్యుత్థానం బాచరించి వారిచరతరసాహారంబున విముక్తమార్గశ్రములంగావించిస్వాగతాదికార్యంబులు వేఱవేఱనడిగినలఘుపతనకుండుకమఠపరివృఢునాలోకించి. 78

చ. అనుదినదూరితాఖిలశతాకమఠా యితఁ డాఖుఁలేఖరా
జనుఁగుసఖుం డుపాయసఖుఁ డార్తశరణ్యుఁడు పుణ్యుఁ డిట్టియి
మ్మనుపథవర్తి యింత నడుమం బొడమం బొడవేఁది యిల్లువి
డ్కొనియిటకేగుదెంచె నినుఁగూర్చి సుఖస్థితినుండు నాతఁడై. 79

క. క్షణభంగురములు కపటు, ప్రణయంబులు ప్రాణపతనపర్యంతంబున్
గుణవికలత శశశృంగము, ప్రణుతమతీ యిట్టిసాధుపథగాములకున్. 80

క. చావునకుఁ బాపెఁ జిత్ర, గ్రీవుని నిటువంటిపుణ్యకృత్యము లాహా
యేవేళ నెన్నిసేసెనొ, కో వేడుక నీహిరణ్యకుఁడు మందరకా. 81

వ. అని లఘుపతనకుం డుత్కర్షించిన నాశ్చర్యధుర్యుండై కమఠవర్యుండుహిరణ్యకున కిట్లనియె. 82

చ. వినుల నీచరిత్రములు వింటిఁ గృతార్థుఁడనైతి సత్యభా
షానిధి యోగిమానసముచాడ్పున నిర్మలమైననీమహా
మానస మెట్లు దుఃఖగరిమ న్భజియించె విచిత్ర మివ్విధం
బే నిటవిందుఁ జెప్పఁగదవే యన నాయన కాతఁ డిట్లనున్. 83

ఆ. అనఘ సఖ సఖుండ వగునీవు మామక, వ్యథనకథన మభినయంబొనర్చి
సరసతావకాశ్వాసనభాషితంబుల, గాఢసమ్మదంబుఁ గాంతు నేను. 84

సీ. విను మహిళారోప్యమను పట్టణము సర్వసౌభాగ్యవిలసనాస్పదము గలదు
దానిచెంగట వసుంధర బొక్కయొనరించుకొని యేను గౌరవంబున సుఖింతు
నటకుఁ జూడాకర్ణుఁ డనుతుచ్ఛసన్న్యాసి చనుదెంచి యేనుండుమునికిలోను
గాఁ గట్టిమఠము భిక్షు మనుదినము ధరాత్రిదళంబువ్వీటఁబెట్టుఁగురుగాన

తే. నెట్టుకొని పెద్దగాలంబు నిలువవలసి, స్నానమొనరింపఁ డోంకారజపముఁ దడవఁ
డాంతముగఁ జూడఁ డంతవేదాంతవిద్య, కడుపుకైలాస మరయ నక్కట్టయతికి. 85

క. నక్షింభరుఁ డగునలయా, భిక్షుఁడు వేసరక తిరగి భిక్షించినయా
భిక్షము భక్షింపుచు ర, క్షాక్షుండై కేలఁగోలనదలింపంగన్. 86

క. ఆయతికూరిమిసఖుఁడు క, థాయుతశతపాఠగుఁడు బృహస్ఫిక్కనువాఁ
డాయెడ కేతెంచె నుతా, మ్నాయా యొకనాటిమిట్టమధ్యాహ్నమునన్. 87

క. ఇచ్చిపురాణోక్తకథల్, నెచ్చెలి వినుచునుచు నాతనికి రసభారల్
పిచ్చిల వినిపింపఁగ విన, కచ్చెనటి పరాకుఁబోలె నటు మొగమయ్యెన్. 88

క. అనుటయుఁ గథకుండాయతి, మొగమారసి పలికె మాఱుమొగమైతివయో
తగునే నీతో రసపు, ష్టిగ నేరుపు మెఱసి కథలఁ జెప్పుచునుండన్. 89

శా. నాకీచందముఁ దెల్పిచెప్పు మని విన్నంబోయినం బల్కెఁ జూ
డాకర్ణుండు సఖా సుఖంబెలుఁగ కింపం భిక్ష భిక్షించి యం
టాకుంబాత్రికఁ బెట్టి తెచ్చి మఠమధ్యం జేర్చితిం జూడు నేఁ
డీకొండాటపుటెల్క యుల్కులుఁగ కిక్లీపార భక్షించెడున్. 90

క. నా కెక్కడిదిపరాక, స్తోకంబగు నలుక నెలుకఁ జూచెద నని చూ
డాకర్ణుఁడు పల్క బృహ, స్స్ఫిక్కాకర్ణించి యుల్లసిల్లుచుఁ బలికెన్. 91

క. ఇక్కలుఁగున నిమ్మూషక, మెక్కటి మొలఁగుటకు వలయు హేతువు గలుగన్
బొక్కలగములై యుండుట, నిక్కమిట్లొంటినుండు నేయుందువుల్. 92

క. ఒలువనితిలలను నొలిచిన, తిలలీ నబ్రాహ్మణసుమతీసురభార్యా
తిలకము నం దొకకార్యము, తిలఘాతిని యూహసేయదే పూర్వమునన్. 93

క. ఆకరిణి జాంగలంబున, నేకాకితఁ దిరుగునెలుక యొడ నూహింతుం
గాక యొకకార్యమనఁ జూ, డాకర్ణుం డనియె నాదృఢప్రజ్ఞునకున్. 94

క. ఒలువనితిలలను నొలిచిన, తిలలీనబ్రాహ్మణసుమతీభార్యా
తిలకము నందేకార్యముఁ, దిలఘాతినినిశ్చయించె దెలుపవె యనుడున్. 95

వ. బృహస్పతికిట్లనియె. 96

క. తొలుత నొకానొక భూసుర, నిలయము కడువసతి యగుట నివసించితి న
న్నిలయపతి ప్రొద్దుపొడుపునఁ, గులభామం బ్రీతిఁ బిలిచికొని యిట్లనియెన్. 97

క. బాలాబుధసంతర్పణ, కాలంబిది యదనుగూడఁ గావింపు శుచి
త్వాలంకృతవై చరువన, లీలావతి పతికిఁ గొలుచుతే దనిచెప్పెన్. 98

క. చెప్పిన యజమానుఁడు సతిఁ, దప్పకవీక్షించి పలికెఁ దన్వి గృహముం
దెప్పుడుఁ దఱుగగు కొలు చిట్లొప్పునె లేదని విలాసయుక్తులు నెరపన్. 99

క. సంచయముచితంబగు నతి, సంచయ మనుచితము సర్వజనులకు నెందున్
సంచయలోభంబున నొక, పంచక మారూఢచాపశరమునఁ దెగదే. 100

క. నావిని వాతెరపై నొఱ, పై విన్నాణంపునగవు లత్తమిల న్న
జ్ఞానతి పతిఁగనుఁగొని తన, కావిధ మెఱిఁగింపు మనిన నతఁడిట్లనియెన్. 101

చ. అవహితబుద్ధి విన్ము మధురాధర యామిషగంధదిక్కణం
బవునొకపక్కణంబున మృగావ్యతిలిప్సుఁడు క్రూరపుల్కస
ప్రవరుఁడు గ్రాలు నాతఁడు ప్రభాతమున న్మృగఘోషభీషణా
టవిచొరఁబాఱి చేరి యచటం గిరిమేసము సేసె నెక్కటిన్. 102

క. వాలికతూపుల నేలం, గూలిన యలకొండగొఱియఁ గొని తనియక నా
శాలంపటుఁ డొక్కఁడయా, భీలాటవిలోన నిర్లపితుఁడై తిరుగన్. 103

వ. ముందర నొకశాద్వలంబున. 104

ఉ. క్రమ్మి చతుష్ఖురిం జమురు కాలువలై ప్రవహింప రోమపుం
గుమ్మెలఁ బార్శ్వభూజములు గూకలు ప్రత్తులుగా ముఖంబునం
దుమ్ములు రేఁగ మైమఱచి దున్నుచు ముస్తలఁ దెల్చి కుంజముల్
గొమ్ములఁజిమ్ముదాని నొకఘోరవరాహముఁ గాంచియాత్మలోన్. 105

క. కలముంబోలిన యీయే, కలము మదాహారమునకుఁగా దైవంబీ
పొలము తలఁజూపెఁ బొమ్మని, యలరుచు వాఁ డప్పుడమ్మహాకిటి నేసెన్. 106

ఉ. ఏసిన బద్ధరోషమున నేకల మేడ్తెఱఁ దూఱిపుల్కసా
గ్రేసరు మోరనెత్తితలక్రిందుగఁ ద్రెళ్ళగవైచి వజ్రధా
రాసునిశాతదంష్ట్రికల వ్రచ్చి యచేతనుఁ జేసి నొప్పిచే
గాసిలి ప్రాణముల్విడిచెఁ గన్నరమూసి ధరిత్రి నత్తఱిన్. 107

వ. ఇట్లున్న మృగనరశవంబుల గాలివాఱఁ గాలప్రేరితంబై దహ్యకనామధేయం
బొక్కజంబుకంబువచ్చి కొండగొఱియ రెండుదినంబులకు నేకలంబు పదినాళ్ళకు

నరుఁడు నాల్గువారంబులకుం జాలుఁ గృతసుకృతవిశేషంబునం గాక యీబహు
సంచయం బెవ్వరికినని తలంచి హాలాహలాభంబగు లోభంబునఁ గొంచెపడునని
యెంచి యం దేమిటిని గంటిపెట్టంజాలక పండ్లయూటలు ద్రావుచుఁ గొండొకతడ
వుండి మంపుదండియాఁకటిచిచ్చునకుం గాక యబ్బక్కనక్క యెక్కిడిన శరాస
నంబుఁగడిసి నేఁడీస్నాయుప్రతిబంధంబునఁ బ్రొద్దుఁబుచ్చెదం గాకయని నిశ్చయించి.

క. ఆపిసినినక్క చాపము, కోఁపంగిట నిడికి నరముఁగొఱికినరభసం
బేపార మిడిసి మర్మ్మని, రూపణ మొనరింప నక్క రోఁజాచుఁగూలెన్. 109

క. అతిసంచయపుల మిదిపో, రతిబోటీ పలుగు దాఁపురంబన నగుచుం
బతికి సతిపలికె దాఁప, న్గతమేమీ ధాన్యమొకుఁగు గాలేదింటన్. 110

గీ. పోలఁదిలలు గ్రమ్మితైలంబుఁ దివిచిధూ, తౌఘవిసరక్రసరమాచరింతుఁ
బుడమివేలుపులకు నిడుదున్ననవ్విప్ర, సింహుఁ డబల నట్లుచేయుమనియె. 111

క. నూనియఁదివియుటకై తిలలాసీతజనయన దెచ్చునప్పుడొక కాల
జ్ఞానిహాలికాలయాగ్ర, స్థానంబుననుండి చేట జడియన్రావ్రాలెన్. 112

క. ప్రాలినఁ జెల్లాచెదరై, నేలందిలలొలికె నంతనిక్కావుఁగున న
న్నీలాలక చూచునెడన్, వాలింపక సతికిఁ బ్రాణవల్లభుఁడనియెన్. 113

క. కలికి యున్నట్టి యీక్రియ, నొలికినతిలలెత్తి దంపు మోర్పున నన న
క్కలకంఠి యట్లుచేసె, న్నలి భీతిప్రీతులగ్గలములై పెరుఁగన్. 114

క. ఆమహీసురశరణమునకుఁ, గామందకి యనఁగ నొక్క గానులది సుతుల్
నేమింపఁ జేపగంపం, గోపులగతి నువ్వులమ్ముకొన నేతెంచెన్. 115

క. ఏతెంచినఁ బలుకులసరి, నాతీ ముడినువ్వులిత్తె నా కనివిప్ర
స్త్రీతిలకము ముదలించిన నాతిలలది యంటువడియె ననియూహించెన్. 116

వ. అట్లు బుద్ధికౌశలంబున నేను నివ్వ్యుతియ యెలుకచోట నిక్షేపంబుగలదని నిశ్చ
యించితినని చెప్పి ఘాలకుద్దాలంబుల నామెలంగు కలుఁగుఁ ద్రవ్వి నాచేతఁ జిరస్థా
పితంబగు ధనంబుఁ బుచ్చుకొనియె నదిమొదలు పొదలుటతే కచ్చోటనాహారో
పపాదనంబునకుం గాక వితాకుండనై యుండు నాకఁటికి మిడికినడిఁకి యునికిపొసం
గక మఱియుమఱియు భిక్షాపాత్రంబునలగొనుచుండితి నట్టి నన్నుంగనుంగొని
చూడాకర్ణుం డుపాలంభగంభీరభాషితంబుల నిట్లనియె. 117

క. అతిరక్షితార్థమంతయు, నితరులపాలయ్యెఁ జెడుగుటెలుకా నీయు
ద్ధతిమాన వింకనిదేమీ, గతవిభవులు సాధుతరులు గారా పుడమిన్. 118

క. ధనముడిగిన నుడుగను సి, తనుజనితంబైనదుర్మ్మదము నేఁడనుచున్

గన లునికిఁ గనికరంబఱి, తనపదిలినకోలచే నతఁడు ననువ్రేసెన్. 119

క. వ్రేసినవ్రేటు దురంత, త్రాసంబున నోహటించి తప్పించుకొనన్
రోసంబున న న్నాస, న్నాసి నిరీక్షించి మఱియు నపు డిట్లనియెన్. 120

క. అర్థమునఁ బండితుండగు, నర్థమునం బలసమగ్రుఁడగు నర్థమునన్
బార్థివుఁడగుఁ బుణ్యుండగు, నర్థమునను భువనపూజ్యుఁడగు నరుఁ డెందున్. 121

గీ. అన్వవాయవృద్ధు లాచారవృద్ధులు, శౌర్యవృద్ధు లిద్ధసత్యవృద్ధు
లాగమార్థవృద్ధు లఖిలార్థవృద్ధులు కొలుతురర్థవృద్ధుఁ గోరివేడి. 122

చ. వినఁ డని రోయ రంధుఁడనిపేఁగరు తుందిలుఁడంచు గేలిఁ గాఁ
గొనరు వికర్ణుఁడంచుఁ దగఁగూయరు వామనుఁడంచుఁబోరు దు
ర్జనుఁడనిపాయ రజ్ఞుఁడనిమానరు నిష్ఠురరోగపీడితుం
డనరు కునిష్ఠుడంచుఁజెడనాడరు భోగిను లర్థవంతునిన్. 123

చ. కనకముఁగూర్చి యెన్నఁబడుఁగాదె సమస్తగుణంబులర్థమె
వ్వనికి వసుంధరం గలదు వాఁడె కులీనుఁడు వాఁడె పండితుం
డనఘుఁడు వాఁడె వాఁడ సకలార్థవిధిజ్ఞుఁడు వాఁడ వక్త వాఁ
డ నయపరుండు వాఁడ ప్రకటప్రియభాషణుఁడుం బ్రసిద్ధుఁడున్. 124

క. కలవానికిఁ జుట్టంబులు, గలరు హితుల్గలరు భటులు గల రఖిలంబున్
గలదు మఱి లేనియట్టిది, కలవానికి సీడుజోడుగలదా జగతిన్. 125

క. చిట్టడుగులేనియిల్లును, జుట్టంబులులేనిచోటు శూన్యము శూన్యం
బెట్టినదుర్జనహృదయము, కట్టా మదిసర్వశూన్యకము లేమిసుమీ. 126

క. ధనహీనుఁ డధముఁ డల్పుఁడు, ధనహీనుఁడ మూఢుఁ డప్రధానుఁడు ధర న
ద్ధనహీనుఁడు తలపెట్టిన, పని గ్రీష్మసరిజ్జలంబు పగిది నడంగున్. 127

వ. అని భిక్షుకుఁడు నన్నధిక్షేపించిన రోసి నివాసత్యాగంబు చేసివచ్చితి నిన్నుం
డాసితి. 128

క. త్రిదశవిమానారోహణ, మొదవిన నవమానధరణి నుండుట కష్టం
బదియెఱింగి సీతివిద్యా, విదుఁ డభిమానస్థలంబె వదకుం బుద్ధిన్. 129

క. యమయాతన యవమాన, క్షుధబాధ యిఁకెద్ది దానిఁ గడచునవిద్యా
గమసౌఖ్యాగమవిత్తా, గమశూన్యంబైనచోటఁ గాదు వసింపన్. 130

క. పరదేశం బెఱుఁగక తగు, గిరగరిక న్వాడునసమదుష్టఁ గలిగి నడుమఁ బే
దరికము వాటిలి తిరియ, న్దిరిగిన ననుబోఁటి కమరునే యింతైనన్. 131

ఆ. వెల్లివిరిసెఁ బెంటివిద్యలు మగవిద్య, లడుగునట్టెఁ గ్రిందు వడిరి బుధులు

హీనజాతిపురుషు లెచ్చిరి యాచింపఁ, బోవు రెట్లు నేఁటిభూమిపతుల. 132

శా. ఏల త్తుందనతాన లేమయినలేవే యంచు బోధించునే
నూలంబెట్టఁగఁ జాల మూఢనృపుఁ డోహో నామహాసాహితీ
శీలంబు ల్సెవులాడసొమ్మసిలు నొచ్చుంజచ్చుఁదత్కల్మషం
బేలా యంజలిచేసి మ్రొక్కెదఁ బదార్థచ్ఛాపిశాచారికిన్ 133

క. అనుచితభాషణముఖరా, ననులమొ విటగాయకులమొ నటులమొ గాథ
స్తనసంభరనమ్రవధూ, జనులమొ మమ్మేల రాజు సంభావించున్. 134

ఉ. కోరినగద్యపద్యములు గూరిచి యిచ్చెద నంటినేని ని
స్సారము లంచు విత్త మిడఁ జాలక కేరడమాడు లోభి యా
నేరుపు నేర్పు గాదు తను నిందలఁబెట్టు రసజ్ఞుఁడైనయు
ర్వీరమణుండు గల్గినఁ గవిత్వము సర్వఫలంబు లీదొకో. 135

చ. పలుకులశబ్దసద్గశతపత్రభవంబులు జాతవర్ణముల్
బలుకడుపుల్ నిరుక్తికలు ప్రజ్ఞ లనర్థకము ల్విచారముల్
వలవనికీవినవ్వఁ బెఱవారి నెఱుంగక తిట్టికూళలే
పొలుపునఁదప్పులొప్పులనఁ బోదురొకో సుకవిప్రబంధముల్. 136

చ. మెఱసి బహుప్రశంసతను మెచ్చుటమెచ్చుట యొచ్చమంటి పా
పఱిమతినెన్ను టెన్నుట నిరక్షరమత్తు లధీరశిక్షితుల్
కఱటులు భూరుహోత్కపశుకల్పులు మత్కృతిఁ బ్రస్తుతించినం
గఱగఱఁబోవనాడినను గల్గవు నాకుదిమోదఖేదముల్. 137

క. పరిహాసకులకు నటులకుఁ, దరుణులకును లంజెదారితమ్ములకుం గా
పురుషులకు గాయకులకుం, బొరయింతురు రాజు లీరుపో సరసులకున్. 138

ఉ. ఏపున సంచితార్థము పరేంగితభాష మెఱింగి యీఁగి మే
లై పొగడొందనిచ్చి నెఱయన్నఱచు న్నెఱదాత యిట్టిచో
దాపయిత్వప్రభోధవశతం బొరయుంచి యనంతరంబు సం
తాపమునొందువాఁ డధమదాత వృథాలపితంబు లేటికిన్. 139

ఉ. దాతలుదాత లంద్రదియతథ్యము లోకమునందులేఁడుపో
దాత యతండు గల్గినను దాతృత దాసకలార్థులంగునే
లాతులతోఁగనుండు నచలస్థితి నింతయెఱింగి యే నహో
దాతబుణాను బంధముగ దాయనిచిత్తమునందలంచెదన్. 140

క. తలలెత్తి చూడవెఱతురు, చెలవెలనై మాఱుపలుకవెఱతురు నెఱయం

జలియించి పలుకరిస్సీ, కొలపగతులు గారె యాచకులు లోభులకున్. 141

క. చరణములు వడఁకు భీతిం, బరవశమౌ నోరు రాలుపడు నెలుఁగు గాఁపు
మరణమున నెట్టి చిహ్నము, లరయ న్యాచకుఁడు దాల్చు నచ్చిహ్నములన్. 142

వ. అట్లగుటఁ జింతించి యాచకత్వంబునకుఁ జిత్తంబు వోదఁ బాటుగాదు దారిద్ర్యంబునం బ్రజ్ఞాహైన్యంబు వాటిల్లుఁ బ్రజ్ఞారాహిత్యంబున సత్త్వక్షీణంబగు సత్త్వభ్రంశనంబునఁ దిరస్కృతి వొడముఁ దిరస్కారంబున నఖర్వనిర్వేదనం బావహిల్లు నిర్వేదనంబు శోకంబు దెచ్చు శోకంబు బుద్ధిబాధకంబగు బుద్ధినాశకారి కావున నిర్ధనంబఖిలవిపదాస్పదంబని పలికె మఱియును. 143

చ. సముచితభాషణంబులకుఁ జాతురిసాలక యున్నవాని ను
త్తమము పరాంగనాగమనతత్పరుఁ డయ్యెడు దానికంటె సం
దమతము మేలు చాడికి నొడంబడి యుండెడి ప్రీతికన్నఁ బా
వుమిగుల లెస్స యాన్యవసువుల్ గొనుకంటెను భిక్షమొప్పగున్. 144

క. దీపమునఁ దమము రోఁగ, వ్యాప్తిఁ జెలువంబు హరిహరాఖ్యానము చేఁ
బాపము నటె యాచ్ఞావిధి, వేపాయు గురుత్వమతుల విజ్ఞాననిధీ. 145

చ. అలఘులఘుత్వమూలమగు నర్థితఁ గంజలిఁ జేసి మ్రొక్కి పి
డ్కొలిపి నృపాలు రంగోలిచి కూర్చెద భూరితరార్థమంచు నేఁ
దలఁచితి నేని పట్టియులఁ దెంబడుటొక్కటి నిర్దయుల్ ఖలు
ల్దులవలు హీనమర్త్యఫలదుర్భరవల్లభులీరు విత్తముల్. 146

క. తానీఁ గొఱమాలినుమా, హీననరాధిపుఁడు భాగ్యహీనుఁడను స్న
స్థానార్హులసుభటులవి, ద్యానిధులన్ హాలహాలాభమగు లోభమునన్. 147

వ. అట్లగుట రాజసంశ్రయంబును గూడదు ప్రేష్య భావంబు మృత్యుద్వారంబు రోగియుఁ జిరప్రవాసియుఁ బరాన్నభోక్తయుఁ బరగృహశాయియు జీవన్మృతులని చెప్పి హిరణ్యకుండు వెండియు. 148

క. సంతుష్టివశ్యసంగు, ప్రాంతఃకరణునకు వెలచు నతిశయతృష్ణా
క్రాంతములు భీతిచింతా, సంతాపక్లేశరుజలసంపాదింపన్. 149

ఉ. వీతఖలీనమై యతులవేగమున న్మనగాలు ద్రొక్కు తృ
ష్ణాతురగంబు నెక్కి యలసస్థితిఁ జేట్పడకుండు వానికిం
జేతెడు నేల మేరుగిరి సింధువు వత్సపదంబు దూరతృ
ష్ణాతనుఁ డైనవానికి నిజాంకగతార్థము దవ్వు పెద్దయున్. 150

క. ఆశాశృంఖలఁ బడినా, నాశాభూములఁ జరించునదిపో యసుఖ

శ్రీశోభితుఁడై నిలుచును, ధీశరధీ మనుజుఁడొక్క దెసయరుదేరన్. 151

క. పొట్టకుఁగా బట్టకుగాఁ, జెట్టాడుండెలివిలేనిజీవి నిజంబా
నొట్టపు శపథంబవుఁ దనుఁ, బుట్టించిన దేవుఁ డిచ్చుఁబో కర్మగతిన్. 152

క. కూరలు నారలు చాలవె, పూరింప న్నత్తమేల పొట్టకు మఱి యే
నీరైనఁ గాలదే చ, న్నీరేటికి నింగిఁగెల్లొక్క నినచిచ్చార్పన్. 153

ఉ. ఊరొలమంచము ల్పసిఁడియుప్పరగ ల్లపురంపువీడెము
ల్మాయనిపట్టము ల్రుచిరమండనము ల్గడలేని క్రొవ్విరు
ల్గాయనగాయక మధురగానసుఖంబులు గన్నగాని నీ
పాయదె యన్నమాత్రమునఁ బస్తనుజీవికిఁ జక్రవర్తికిన్. 154

చ. ఒకరునికిచ్చు నిచ్చి తిరియు న్మఱియొక్క తఱిన్మహోగ్రుఁడై
యొకరునిఁ జంపుఁ జంపిపోలియు న్మఱియొక్కనిచే బలాఢ్యుఁడై
యొకరునిఁ ద్రోయుఁ ద్రోచిమఱియొక్కనిచేఁ బడు నేల నొడ్డనొం
డొకరునిఁ గొల్చు మానవుఁ డొహో సుఖవృత్తి విపత్తిప్రవృత్తులన్. 155

వ. అట్లగుట మేలుగీళ్ళు దేహధారులకుప భోగ్యంబులుగదా యని తెలిసి మదింబదిలంబు సేసికొని యిచ్చటికివచ్చితి నని హిరణ్యకుండుచెప్పిన మందరకుండతని నాలోకించి.

క. నెలవునఁ బూజ్యంబులు నఖ, ములు దంతంబులు శిరోజములు గాలగతిన్
నెల వెడలియుఁ బూజ్యంబులు, పులిగోళ్లును దంతిదంతములు చామరముల్. 157

క. హరి పెంపునడయుఁ గరి పెద్దరికముఁగను సజ్జనుండు తగఁ బూజ్యుండౌ
నిరవెడలియు నిరవెడలినఁ, గరటము దెగుఁ గుజనుఁ డీల్గుఁ గడచనుమృగముల్. 158

క. అరివిదళన పరుషుండగు, పురుషుండెచ్చోటనయినఁ బూజ్యుఁడు గాఁడే
ఖరనఖరవిజితకరిహరి, తిరముగ మృగరాజ్యమేలదే పెఱయడవిన్. 159

క. కదలనినీటికిమీనము, లెదురెక్కు నెయుటెదిఁ బాఱు నేటికిఁ బోలెం
బదవి నిరుద్యోగులఁ బొం, దదు సోద్యోగులనకాని ధార్మికముఖ్యా. 160

క. తనపుణ్యపాపవశమునఁ, దనివిసనవ్వచ్చు సంపదలు నాపదలున్
ఘనతకు నుబ్బక హీనత, కనుతాపం బందకుండు నది సుజనునకున్. 161

క. శకటగతచక్రభంగి, న్నకరములై తిరుగుచుండు సుఖదుఃఖము లిం
తకు ఖేద మంద నేటికి, నకటా సంతోషయుక్తుఁడగు టొప్పుఁగదా. 162

మ. సతతోత్సాహపరుం గ్రియానిపుణు భాస్వద్దీక్షు సూత్రుం గృత
జ్ఞతము న్సత్యధురంధరు న్మధురభాషావేది సౌహార్ద్రభా
సితు నారంభవిజృంభమాణుఁ గరుణాసింధు న్శుచి న్శాంతు ని

ర్జితకాముం దనుఁదా వరించు సిరి నిర్నిద్రానురాగంబునన్. 163

క. అవివేకి నలసు విగత, వ్యవసాయున్ హీనుఁ గుటిలవర్తను నశముం
గువిచారుఁ జేర దిందిర, యువతీమణి వృద్ధుఁ గవయ నొల్లనిభంగిన్. 164

క. సరసప్రజ్ఞోత్సాహ, స్ఫురితుఁడ వీ వెచట నున్నఁ బూజ్యుఁడవు గుణా
కర మూషకకులశేఖర, యురగేంద్రుఁడుఁ గాను నిన్ను నుత్కర్షింపన్. 165

చ. అడఁగని లేమిఁ బొట్టుపొఅలయ్యును ధీరుఁ డొకానొకప్పుడున్
విడిచి చరింపఁ డగ్రపదవిం గృపణుం డసమానసంపదం
బొడవయి యుండియుం దపయఁ బోఁ డదియెవ్వరి కేది మార్గ మా
నడవడి వా రొకింత విడనాడరుగా గడ తేరునంతకున్. 166

క. ధనవంతుఁడనని మదమున్, ధనహీనుఁడ నని విషణ్ణతం బొందవు హ
స్తనిహత హేలాకందుక, మనఁ బాతోత్పాతములు జనావళికగుటన్. 167

సీ. జలధరచ్ఛాయయు ఖలమైత్రియును నవసస్యంబు యువతియు జవ్వనంబు
సంచితార్థంబు నీషత్కాలభోగ్యము ల్గావున బలవంత గా దొకింత
తెలు పంచగమికి నెమ్ములకుఁ జిత్రత కీరములకుఁ బచ్చదనంబు గలిగె మొదల
నేవేల్పువలన నద్దేవదేవుఁడు పోషకుఁడు సువ్వె మది నేల కుతిలపడఁగ

తే. జనుఁడు బ్రతుకునూఱుసంవత్సరములంత, కాల మెవ్వఁడుండు మేలుతోడఁ
గౌతుకమునఁ గొంతకాలము చను మహో, కష్టవిష్టిఁ గొంతగాల మరుగు. 168

వ. దానతుల్యయాగవిధియును సంతోషసమం బగుసుఖంబును శీలసదృశం బగుభూషణంబును నారోగ్యసదృశం బగులాభంబును లేదుగదా! యిమ్మాటలటుండె మదీయ స్నేహంబునఁ గాలం బపనయింతురుగాక యని మంథరకుండు హిరణ్యకు నాశ్వాసింపుచుండె నప్పుడు లఘుపతనకుండు. 169

క. శమితశోకమహాని, ర్గమనప్రమదంబు హృదయగతచింతాశ
ల్యముఁ బెఱికివైవ నీమై, త్రిఘనోజ్ఞవిశల్యకరణి ధృతినూహింపన్. 170

క. ధరలో సత్పురుషులు స, త్పురుషాపద్ధరణహేతుభూతులు గారే
కరు లుబ్బలిలోఁ జిక్కినఁ, గరులెత్తఁగఁ జాలియుండుఁ గాదే పుడమిన్. 171

క. నిధిసాధకుఁడు ఘనాంజన, విధినిక్షేపంబుఁ జూపువిధమున సుజనుం
డధికాపదార్తులకు హిత, మధురోక్తి నఖండసౌఖ్యమహిమ ఘటించున్. 172

మ. కరనీరేరుహమర్ధిపాఁపఁ బ్రతిపక్షత్రస్తుఁడై వచ్చి కా
తరబుద్ధి న్మనుజుండు మాటుసొర నార్తన్నిస్తులార్థాభయా
చరణప్రక్రియలం గృపామతిఁ దదాశాభంగవైముఖ్యముం

బొరయం గోరనివాఁడువో పురుషుఁడొప్పు న్వానిఁ గీర్తింపగాన్. 173

చ. విటపసమృద్ధభూజముల వీవలుల న్విరుల న్మరందలి
ట్పలివియత్ప్రదేశమునఁ బత్తులు వారిమరాళమండలం
బెటువలె నాశ్రయించి బల మెవ్విధిఁ గైకొను నేము నిట్టిచో
నటువలె నిన్నుఁ జేరి ముదమందెద మోకమతాన్వయాగ్రణీ. 174

వ. అని లఘుపతనకుం డనేకప్రకారంబుల మందరకు నుత్కర్షింపుచుండె నాసమయం
బున. 175

మ. చకితస్వాంతముతో మహామహీరజశ్ఛన్నప్రతీకంబుతో
వికసద్వక్త్రముతో బృహద్గతిజనిర్వేదైకనిశ్వాసవీ
చికతో బహ్మెరపోకతో నటకుఁ గళ్ళిల్లుధకక్షోభ మొం
డొకకాంతారమృగంబు భిన్నఖురటంకోదగ్ర మేతెంచినన్. 176

క. మాృనికిఁ బొఱియకు సలిల, స్థానమునకుఁ గాక విపరసజ్జలచరముల్
లో నెరసినభీతిఁ బనిం, దానిఁ గనుంగొని యథాయథముగాఁ బఱచెన్. 177

క. క్షితిజాతాగ్రస్థితలఘు, పతనకుఁ డద్దిక్కు లెల్లఁ బరికించి యుప
స్థితమైనది కించిద్భయ, మతిభయ మిచ్చోటఁ గలుగదని తెలుపుటయున్. 178

వ. హిరణ్యకమందరకులు బహిర్నిర్గమనం బొనర్చి వెగడుపడియున్నమృగంబు నూఱ
డించి యాతిథ్యం బొనరించి చిత్రాంగకుం డనునామం బిడి ముఖ్యసఖ్యంబున వల
రించి భీతికి హేతువెద్ది చెప్పుమని యడిగిన నది మృగయుత్రస్తంబని చెప్పె నమ్ము
వ్వురు నతం డొక్కరుండునుం గూడ నలువురై యన్యోన్యస్నేహవ్యామోహంబునఁ
గొంతకాలంబు గడపి రట నొక్కనాఁడు. 179

సీ. ఆహారవాంఛఁ జిత్రాంగదుం డడవికి బఱచి యొండొకచంటఁ బడియచోట
నలఘుసధీవరయంత్రవాగురఁ దగుల్కొని భీతినంగము ల్వడఁక గోడు
గుడుచుచుఁ దోనీడ్చుకొనుచు శుష్యద్గ్రివమై వచ్చుచుండ వృక్షాగ్రవర్తి
యగుచు దూరమున వాయసనాథుఁ డచ్చోట్టఁ గని నుృిక్కియెటువంటికష్ట మొదవె
తే. నేమిసేయుదు ననుచు నహీనవేగ, కలన ఱెక్కల పటపటాత్కార మెసఁగ
నరిగి బాష్పనిరుద్ధాక్షుఁ డగుచు సఖునిఁ, గదిసి యిట్లనుఁ గంఠగాద్గద్య మడర.

మ. చెలికాఁడా పదబంధ మేవలనవచ్చెం జెప్పుమా నివ్వెఱం
గలఁగె న్మానసమన్న నాతఁడను బల్కుం దాల్మిలే దెంతయుం
దెలియం జెప్పెదఁ బిమ్మటం బ్రతుకుఁ గంటేఁ గ్రమ్మఱం బోయిని
ర్మలహృద్ధాము హిరణ్యకుం బిలిచి తెమ్మా బంధవిచ్ఛిత్తికిన్. 181

చ. మనుపఁ బ్రియంబయేనిఁ జనుమా యన నాయన నిర్భరత్వరం
జని నిరవద్యహృద్యగుణసారు హిరణ్యకుఁ జేరి చూచి తే
చెనఁటివిధాతచేత మునుఁ జిత్రమృగాగ్రణికృత్తివాగురా
భినిహతపాదుఁడయ్యె నినుఁ బిల్వఁగవచ్చితిఁ దత్ప్రశాంతికిన్. 152

క. నావిని మూషకపతి దుః, ఖావేశితహృదయుఁడై సఖా పోవలయుం
బోవలయు జాగుసేయక, వేవేగ న్ననునుఁ జేర్పవే నీవచటన్. 183

వ. అనిపలికిన నతని మ్రుదురీతిం గఱచుకొని చని వాయసకులవల్లభుండు నికటంబున నిలిచిన రుగ్ణునకు నౌషధంబును దృషితున కుదకంబును క్షుధార్తునకు మృష్టాన్నంబును నగాధజలపతితునకు నోడయు దరిద్రునకు నిధానంబునుంబోలె నుపస్థితుం డైన హిరణ్యకుం జూచి చిత్రాంగుం డిట్లనియె. 184

క. మృగయుభయంబునఁ జీకా, కగుచున్నది మది భుజంగమాకృతిఁ గాలం
దగిలినయురిగోలికి భయా, ధ్వగచిత్రగ్రీవుఁబోలెఁ దగు ననుఁ బ్రోవన్. 185

క. మందరకుండును గరటపు, రందరుఁడును నేను నీపరామర్శ న్నే
లందెదమని తలపోయుదు, మందెక్కడిశంక నీదయకుఁ బాత్రంబున్. 186

క విచ్చలవిడి వాగురికుఁడు, వచ్చినఁ బ్రాణములమీఁద వచ్చును గృపనేఁ
డిచ్చెట్ట మాన్పు మనవుడు, నచ్చకితునిఁ జూచి మూషకాగ్రణి పలికెన్. 187

క. వెఱవకు వాగురదునియుం, గొఱుకుటయన నెంత నీతికోవిద నీకే
తెఱఁగున నీదుర్దశ దుస్సరమై చనుదెంచెఁ దేటపడఁ జెప్పవనా. 188

క. అనిన నిది నేఁడ కాదట, మునుగలదన నతనిఁ జూచి మూషకరాజో
యనఘా నీతొలుతటికథ, విన నిష్టంబయ్యెఁ దెలుపవే నాకనుడున్. 189

ఉ. రంగదుపాయపారగుహిరణ్యకుఁ గన్గొని యొప్పఁ బల్కెఁ జి
త్రాంగదుఁ డిత్తెఱంగుఁ దెలియ న్వినుమాఱవమాస మేగుచుం
డంగ సుగంధనై జననిడాఁపునఁ బర్వి యఖర్వపర్వత
ప్రాంగణశాద్వలస్థలిఁ బచ్చికమచ్చికమేయ నాయెడన్. 190

చ. వరనుతకీర్తియౌత్కలమునాఁ గటకంబునఁ బుష్కరుండు భా
స్కరకులుఁ డొక్కనాఁడు తెలిగన్నులయన్న లోయారమొప్పఁ జా
మరము లిడంగ దివ్యమణిమంటపమధ్యమృగేంద్రపీఠి నం
బురుహవిరోధి పూర్వగిరిఁబోలె రహిం గొలువుండె నుండఁగన్. 191

మ. తుటుమై యొక్కటఁ గూడి గూడెపుఁగిరాతు ల్నను వీక్షింపఁగా
నటకాలోన హుటాహుటిం బఱచి పచ్చాకుల్ దృషత్తూ్నానము

గ్గిటిదంష్ట్రి గ్గరిదంతము ల్సారము ఖ్డగ ల్సివాశృంగముల్
చిటుకలై వ్రేచిన క్రోఁ గువారునములుం జేకానుక ల్సేయుచున్. 192

గీ. క్రొక్కి చేమోడ్చిమాయున్న చక్కిఁ జెప్పి, యెన్ని హరులెన్ని యేనుగులెన్ని పందు
లెన్ని పులు లెన్ని మనుబిళ్లు లెన్ని లెళ్లు, చెప్పఁజిత్రంబు వేఁట విచ్చేయుమనుటకు 193

సీ. కొసవెంట్రుకలబట్టి కూపెట్టసింగంబుఁ బట్టితేకున్న నీబంటఁగాను
నెలవారసిలసొమ్మసిలవైచి శరభంబుఁ బరిమార్పకున్న నీబంటఁగాను
గండ్రగొడ్డటన వక్త్రంబుఁ జించి గజంబుఁ బడఁద్రొక్కకున్న నీబంటఁగాను
గండభేరుండపక్షుల నెత్తుట భూతబలిఁ జల్లకున్న నీబంటఁగాను

తే. గబ్బిబెబ్బులిడాకాల ద్రొబ్బి విరియఁ, బ్రామి రూపార్పకున్న నీబంటగాను
లావిగవిఁ జొచ్చి యచ్ఛభల్లములగముల, బడలువాపకయున్న నీబంటఁగాను. 194

వ. అని మృగారాతు లక్కిరాతులు పంతంబులు పలికి మృగయావినోదంబునకు
మోదం బాపాదించినం బుష్కరుం డలరి వేటసన్నాహంబుపీటఁ జాంటించిన. 195

సీ. అడంగించుఁబో యిమ్మహాసారమేయంబు జముఁ డెక్కు కాసరస్వామినైనఁ
గూల్చుఁబో యమ్మహాకుక్కురం బబ్ధిశుముద్దులాయము కాఱు మొసలినైనఁ
గఱచుఁబో యిమ్మహాకౌలేయకము విషగ్రీవు పేరెకిరింతగిత్తనైనఁ
బట్టుఁబో యిమ్మహాభషకంబు తొలుసంజ గన్నమానిసి వాల్మీకంబునైన

తే. నవఁగఁబులిగాఁడుచిలుకుటమ్మచ్చపచ్చి, మిరియమురిద్రాడుకాత్రేఁడు మెఱుపుదీగ
పిడుగుకలగూరగంపను పేళ్ళనలరు, నిడుదవుక్కల పట్టుపట్టెడలఁబట్టి. 196

గీ. పరుసుకరసానఁ దీటినపందిపోట్లు, భూరిభుజపీఠములయందుఁ బొందుపఱిచి
పరికరంబులఁ గొనుచు భూపాలునగరి, యేలుబడి వేంటకాండ్రు మున్నేచినడవ.

క. ఏలలఁ బాడుచుఁ దగ విలు, గోలలఁ గొని నల్లప్రజలు గుములై నడువ
న్నీలాంబరుఁడై విభుఁ డు, ద్వేలాశుకశావిరాజి తేజీనెక్కెన్. 198

క. ఎక్కినఁ ద్రొక్కనిచోటులఁ, ద్రొక్కుచు గుఱ్ఱంబునడువ దూరము లగుమా
యిక్కలకు వచ్చె నరపతి, పక్కణవాస్తవ్యసమితిపథ మెరిఁగింపన్. 199

తే. వచ్చి మాయున్నపొలమెల్ల వల్లెవైచు, చందమునఁ జుట్టుకొనినఁ బోసందులేక
చలితచరణంబులును బరాసన్నదృష్టి, గలిగియుండెతి మచటఁ గాకవులకరణి. 200

వ. అంత. 201

క. వవికల్పప్రదరంబున, నవనీపతి దుప్పిదుప్పురనఁ బడనేసెన్
నవలాఘువ మేర్పడ రా, రవబాధకు మొదలుగారె రాజులు దలఁపన్. 202

క. శిఖిధూమశ్యామలములు, ప్రకటగరుద్విసరభాసురము లుద్యజ్జ్యో

ముఖరితములు రాజశిలీ, ముఖములు బహుపుండరీకముఖముల వ్రాలెన్. 203
క. తొరలుచెడ నుడ్డీనో, దారగతు ల్నెఱపి గగనతలమున జవన
ద్భేరుండము లాస్యముల న,పారముగాఁ గొనియె రాజబాణఫలంబుల్. 204
క. తులలేని శైత్యములఁ జెలు, బిలముల బురుడించుదొనలఁ బెరిగినశరముల్
పొలములు లాయంబులగళ, ములు మోవగఁ దుండషండములఁ బూరించెన్. 205
క. నిరవధికదానవిద్యా, పరఘనుఁడాఘనుఁడు దాత ప్రజ్ఞాని వనే
చరమృగచరజాంగకముల, శరధిపృషత్కముల సరభసంబునఁ గప్పెన్. 206
క. సమయించె ఖడ్గముల ఖ,డ్గములం గ్రూరాచ్ఛభల్లగణముల జగతీ
రమణుఁడు దుర్గాహవన, క్షమఁ గ్రూరతరాచ్ఛభల్లగణములఁ గప్పెన్. 207
వ. అయ్యాఖేటనంబు శానితపశుప్రకరంబు గావున యజనవాటంబును ధ్వనిప్రధా
నంబు గావున సుప్రబంధంబును భంగదుర్నిరీక్ష్యంబు గావున బయోనిధానంబును
నఖండ ధర్మసంపన్నంబుగావున గృతయుగంబును నిరూఢఋశ్యశృంగంబు గావున
విభాండకాశ్రమంబును శిథిలీకృతాచ్ఛభల్లంబుగావునఁ బ్రభగ్నసంగ్రామంబును
గుంతీష్ట విహారయోగ్యంబు గావునఁ బాండురాజార్జనంబును నష్టసింహబలంబు
గావున భీమసేనోత్సాహంబును నపాస్తసింధురాజంబు గావున ఫలితార్జునప్రతి
జ్ఞయు నికుంచితపంచకంబు గావున రాజనగరంబును నిశ్చేష్టితగవయంబు గావునఁ
గుంభకర్ణసంరంభంబును సప్రకాశితపుండరీకంబు గావున శిశిరకాలంబును ననుకరించె
నప్పుడు. 208
క. పోలములు వెదకి పక్కణ, పాలురతఱుముటయుఁ దల్లి ప్రజ లుద్ధురజం
ఘాలురు గావునఁ బరచిరి, పోలేకం దగులుపడితిఁబో వారలకున్. 209
క. నను నంతఁ జిత్రవర్ణుఁడు, గనిఁ జంపక తెచ్చి పతికిఁ గైకానుకగా
నొనరించిరి శబరసుతు, ల్వను రా జవ్వేటమీఁద విరిగె న్దిరిగెన్. 210
వ. తిరిగి మహామహిశాకటకం బగుకటకంబునకు వచ్చి రాజు యువరాజునకు నన్నిచ్చె
నిచ్చిన నచ్చెలువుండు నన్నుఁ గన్ననందనుకంటె నగణ్యకారుణ్యంబున రక్షించె
నట్లు కుక్షిద్రక్షితుండనై యుండి యంతఃపురంబున వాసగృహంబున యువరా
జొక్కరుండు పవ్వళించియుండ నేనును దత్సమీపంబున నుండితి నయ్యర్థరా
త్రంబున. 211
క. ప్రతిగర్జత్కేసరియై, యతికంపజ్జంతు హృదయమై నిర్భిన్న
శ్రుతిహృత్పుటమై విద్యు, ద్ద్యుతివాంతధ్వాంత మగుచు నొకయుఱు ముఱిమెన్.
మ. తనకర్ణంబుల కెంతయుఘననినాదం బూర్జితామోదకం
బొనరింప స్సుఖమెత్తి వానతటి యయ్యోవ్యాపర్వతాధిత్యకా

వనుల న్సద్వ్యసనులం గులప్రభులతో వర్తింతుఁగా యంచు బా
ష్ప నిరుద్ధాత్ముఁడనై సఖా మనుజభాషం బల్కితిం బల్కినన్. 213

చ. విని యువరాజు త్రాసరసవిహ్వలుఁడై సదనంబు నద్దెస
ల్గనుఁగొని యేను నీమృగముకాని యొరుల్వ్యాహరింప రింపుఁజె
ప్పను వినఁగూడునే మనుజభాషల నిప్పుడు నద్భుతధ్వనిం
బనివడి మ్రోసె వేగి తెలుపందగునీ తెఱఁగెల్లవారికిన్. 214

క. అనితనువు వేఁగ వేగినఁ, దన కాపుష్కరనరేశుతమ్ముఁడు నెమ్మిం
గనుఁగూర్కు వెఱచి యొకలా, ఘన నంతయు దైవచింతకుల కెఱిఁగించెన్. 215

క. ఎఱిఁగించి మృగములెక్కడ, తరినేతన్మనుజభాషితము లెక్కడ నే
తెఱఁగో యే ముత్పాతమొ, వెఱఁగయ్యెడు ననిన నవ్విద్వత్సింహుల్. 216

క. యువరాజుఁ జూచి ధరణీ, ధవనందన యేలవెఱచెదవు మృగజాతుల్
పవలూరకుండి నిశనవ, నవభంగి మ్మనుజభాషణంబులఁ బలుకున్. 217

క. నరసంచారవిహీనో ర్వర నని చెప్పుటయు భయము వదలి నృపాలా
వరజుఁడు నను విడిపించెను, గరుణాపరుఁడై దురంతకాంతారములన్. 218

క ఇదినాకు నేఁడకాద, మ్మొదలం గలదనుచుఁ దెల్లముగ మృగము జగ
ద్విదితుఁడగు నెయ్యునకు నా, ర్తదశం దడిలేనినోరఁ దనకథఁ జెప్పెన్. 219

క. అతివేలచింత నంతట, నెతమదిలో నెరసి సరసి వెలువడి మంద
స్థితి చాయఁ జూచుకొని య, ప్రతిమదయాశరధి మందనకుఁ దేతెంచెన్. 220

క ఏతెంచిన భీతి విని, ఘ్రాతహతిం గృతినగంబు వ్రయ్యలుగాఁ జిం
తాతంతుబద్ధమానసుఁ, డై తత్తర మెసఁగ మూషకాగ్రణి పలికెన్. 221

చ. అరయ నుపాయపారగుఁడ వయ్య నయోదధివయ్య సంతత
స్థిరమతివయ్యుఁ గానిపనిఁ జేసితి నస్మసఖా మృగంబు ని
క్కరటము నేను నెప్పటికిఁ గాల్గలవారము చిక్కు మేరికి
ట్లురుగతి నీకులే దిచటికుద్ధురుఁడా మృగయుండు వచ్చినన్. 222

చ. అతివిమలాత్ముఁ డైనసఖునందును బెంపొనరించుధారుణీ
పతివరునందు భూరిగుణబంధుర మైనకళత్రమందు ను
న్నతనయతత్త్వశాలి యగునందనునందు మనంబు సొన్పి యా
గతబహుదుఃఖము ల్దొలఁగుఁగాదె విచారధురీణుఁ డుర్వరన్. 223

చ. అనునెడ వేఁటకాఁడదయుఁ డప్పు డుపస్థితుఁడై నదైన్యమా
ననమున మోసులెత్త మృగనాథుఁడు జెగ్గిలినన్ హిరణ్యకుం

డనునయవాక్యము లైయయ సాక్షిణ మంత్రిపరీతవాగురం
దునియలు సేసి మందరకు దూఱి యథాయథలయ్యె నయ్యెడన్. 224

క. జలచరుఁడు గనవరత్వర, నిలబోవం జేవలేక యెప్పటిపోని
ర్గళితగమనేచ్ఛఁ గచ్ఛప, కులనాథుఁడు శిరము ముడుచుకొని యుండుటయున్.

క. సరిసురికిఁ బాసి గాఢ, త్వరఁబఱచినమృగముఁ జూచి దారుణచింతా
పరితప్తుఁ డగుచు మృతయుఁడు మరుగుచు నచ్చో ముహూర్తమాత్రము నిలిచెన్.

వ. అట్లుండి ముందర సుందరకుం గాంచి పట్టుకొని త్రాటంగట్టుకొని వింటికోపునం బెట్టుకొని విన్ననైన మొగంబునం దిరిగి యరుగుచుండె నప్పుడు హిరణ్యక లఘుప తనక చిత్రాంగదు లంతంత ననుసరించి చనుచుండి రందుండురు పురందరుండు తనలోన. 227

ఆ. అంబురాశిపారమైనను గనవచ్చు, నిశ్చయింపవచ్చు నింగిపొడవు
బ్రహ్మ మిట్టిదనుచుఁ బలుకంగనగు సుహృ, ద్విరహ మింతయనుచుఁ దెలియరాదు.

తే. అదియు సువ్యక్త మది నిజప్రాణతుల్య, మదియు నిర్వాచ్య మట్లుగాదయ్యె నేని
జననిపై భార్యపైఁ దనూజన్ములపయిఁ గలిమిపై మైత్రిపైఁ బోలెఁ గలదె మమత.

సీ. కర్మచేష్టితములు గాలాంతరావర్తితము లగు మేలుగీళ్ళమరు నైనఁ
గనుఁగొంటి మరిసమాగమవియోగములేల చెనఁటివిధాత సృజించె మొదలఁ
బృథులశోకారాతిభీతిఘాతిప్రమోదసంపాదిప్రీతివిస్రంభభాజ
నము మతిరెండక్షరములఁ బూర్ణంబైనమిత్రశబ్దము మేర మెఱని విడిసి

తే. యెట్లునిలువఁగూడదు నెబ్భంగి రుచియించుఁ, గూడు కంటికెట్లు గూర్కవచ్చు
నని హిరణ్యకుండు దనలోన దుఃఖించి యపుడు పలికె వాయసాధిపతికి. 230

క. ఈయధముఁ డెంతదూరము, పోయెడునో యెంతదవ్వు పోదము సర్వో
పాయములఁ గానలోపల, నీయెడ విడిపించుకొంద మిమ్మందరకున్. 231

క. నావిని లఘుపతనకుఁడును, లావుపసం బోర నలఁతులము మందరకుం
డేవడువున విడివడు నీ, చేవనికి దిక్కు చెప్పవే వెరవనినన్. 232

సీ. అశ్రుమిశ్రితనేత్రుఁ డైనహిరణ్యకుఁ డనియె నిప్పాపాత్ముఁ డరుగుత్రోవఁ
గలదు చెందామరకొలను దత్తటమున మృగముఖ్య చచ్చినపగిది నుండు
నేమించి యాదల నిలిచి లోఁజెవులను ముకుగోళ్ళఁ బొడుచున ట్లొకట గన్నుఁ
గ్రుడ్లూడ్చి మెసవులాగున నుండు ముండినవాపూఁట కచ్ఛపనాథుఁ బ్రోవ

తే. వేగఁ గేడించి యస్నీచు వెనుకఁజేసి, యరుగుమచ్చక్కికనికూర్చి యనుచుటయును
ఖగమృగాధ్యక్షు లరిగి రాఘనులపజ్జ, నంత నంతట దాసును నరుగుచుండె. 233

సీ. చిత్రాంగదుండు చచ్చినవానిగతిఁ బురస్సరణసరస్తీరధరణినుండె

వానిమస్తకమున వ్రాలి వాయసకులాగ్రణి కనుగ్రుడ్డులు గఱచి పెఱికి
కొని తినువానిలాగునఁ గావుకావున నఱచుచు ముఱియించునంతలోన
నరుగుచున్నకిరాతుఁ డగ్రభాగమునఁ జిత్రాంగదుఁ గని మేనుపొంగ నురక

తే. కలిగెఁ దెకతేర నేతన్మృగం బనుచును, మందరకు డించి కాకి బల్మఱు నదల్చి
కొనుచుఁ జనుచోట మూషకకులవిభుండు, కూర్మవల్లభుబంధము ల్గొరికివైచె. 234

క. కొరికిన మందరకుఁడు దె, ప్పరపునడింబఱచి సరసిఁబడె మూషకరా
జొరికె మృగవాయసంబులు, తెరఁగొప్పగలేచి రెండుదిక్కుల కరిగెన్. 235

తే. అట్లు విఫలప్రయత్నుఁడై యడవిఁబాసి, విన్నబాటునఁ జనియెను వేఁటకాఁడు
కమఠమూషకమృగమహాకరటవిభులు, గాఢతరమైత్రిఁ బొదలి రత్యంతనందు.

వ. సుహృల్లాభంబున సాధింపరానికార్యంబులు గలవే యని సుదర్శనకుమారులకు విష్ణు
శర్మం డెఱింగించె నెఱింగించిన. 237

క. విని రాజకుమారకు లన, ఘు నయాంశవిలాసదివిజగురు నిజగురునిన్
గని మూఁడవతంత్రము పా, యనిధీ మాతోడఁ జెప్పుమని యడుగుటయున్. 238

మ. అతికారుణ్యకటాక్షసర్వభువనైకాధ్యక్షరాధాసుత
ప్రతిపక్షప్రియచర్యకల్పకనిశారాడ్ధుర్యచక్రత్రిశూ
లతిరోభూతరవిప్రభూతశుభలీలాపూతరూఢాంధకా
హిత తేజోవిభవప్రచారణదయాహృష్టస్ఫురద్వారణా. 239

క. మాయాతీతమహోనిత, కాయభటీకృతమరున్నికాయతపస్వి
ధ్యేయ నిజభక్తరక్షా, పాయ విభూతిప్రధానపాండిత్యనిధీ. 240

మాలిని. నిరనుమితమహాత్మా నిశ్చలానందతత్త్వా, నిరతసుఖితలోకా నిత్యపుణ్యావలోకా
గరుడవృషపతాకా ఖండితానన్యశోకా, మరణజననదూరా మానిచేతోవిహారా.

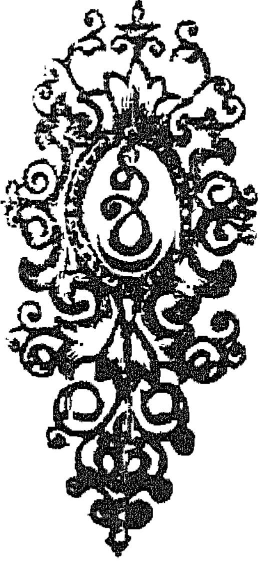
గద్యము. ఇది శ్రీ వేంకటనాథ కరుణాలబ్ధ సరససాహిత్య నిత్యకవితావిలాస సకలసు
కవిప్రశంసా భాషణోలాస రాజకులపారావార పర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గప
రిశ్రమణ స్థైర్యపర్యాయ ధిక్కృతనీహారపర్వత పర్వతరాజకుమార నిస్సహాయ
ప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతం
బైన పంచతంత్రంబునందు సుహృల్లాభం బన్నది ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమద్వృషాకపాయీ
రామాసాపత్న్యరోషరసకృత్పరతో
భూమకుటివ్యోమధునీ
వ్యామిశ్రకటాక్షవీక్షహరిహరనాథా. 1

వ. దేవాసంధివిగ్రహాభిధాన తృతీయతంత్రం బాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రమార్గుం డగు విష్ణుశర్ముండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. ఆకడ వైరం బగున, స్తోకప్రతిపక్షుఁ బెనిచి తుది రాజుచెడుం
గాకంబుఁ జేర్చుకొని నుత, లోకబలోద్రేక మొకయులూకము చెడదే. 3

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రుని జూచి చిత్రమది చెప్పుమా భూ
దేవకులోత్తమ మాకును, దావహముగ ననినవారి కతఁ డిట్లనియెన్. 4

చ. మధురనభోమణిద్యుతిసమంచితరత్నవిరాజమానధా
మధురవిలాసినీశ్రవణమంగళరాగవదీరితేక్షుహృ
న్మధురదురంతసంప దభిమానతృణీకృతరాజరాజది
ఙ్మధురచెలంగుఁ బాండ్యమహీమండలిఁ దన్నికటాయతాటవిన్. 5

చ. ఘనరుచివిద్యుదర్చిఁ దెలుపం బలిభుగ్రుతు లుగ్రగర్జలై
యొలయఁగ బెల్లుగా డిగినయూడలు పుష్కరవర్షధారలై
నిలువఁగ వార్షికాభ్రసరణిం గగనస్థలచుంబియై దళ
ద్దళములకల్మిఁ గార్కొను నుదగ్రవటం బొకఁడొప్పు నున్నతిన్. 6

చ. నటన ననేకకాకపృతన ల్ప్రతివాసరము న్భజింప న
వ్వటమున మేఘవర్ణుఁ డనువాయసవల్లభుఁ డుండు వాని కు
త్కటభయకంపనంబు లెసఁగ న్నికటప్రకటాటవీకుటీ
పటమున ఘూకసేన గొలువం బెనుగూబయొకండు నెప్పుడున్. 7

ఉ. ఆయరిమర్దనుండు మది నచ్చలమెచ్చఁ గృతాంతవాలస
లాయుధకంఠఘోర తిమిరాకులమౌ నొకనాఁటిచీఁకటిం
బాయనిఘూకసేనఁ బనుపం బెనుపొందినమత్తి కేడ్తెఱం
బోయి యజాగరూకబలిభుక్పటలిం బరిమార్చి పోయినన్. 8

క. ఆవెంకిఁ గరటవిభుఁ డొక, కోటరగర్భమున నణఁగికొని యుండుట నా
చేటొదవదయ్యె వానికి, నాఁటికి నదిపోయె మఱుసు నాఁడుదయమునన్. 9

వ. హతశేషానుజీవికోటిం గూడుకొని యతనిమంత్రు లుద్దీపియు సందీపియుఁ బ్రదీపియు నాదీపియుఁ జిరజీవియు ననువారేవురుం గలసి రంత నందఱం గలయం గనుంగొని మేఘవర్ణుం డిట్లనియె. 10

ఉ. మ్రాఁకున నిద్రవోవ నరిమర్దనుపంపున వచ్చి ఘూకముల్
గాకముల న్వధించె నిది కక్కసపుంబని నిర్వహించుకై
ట్టీకడ నీతికార్యపరు లెందఱు పోలినభంగిఁ జెప్పుఁడా
నాకిపుడంచు రాజడిగిన న్వినయవ్యతిషంగచిత్తుఁడై. 11

వ. ఉద్దీపి యిట్లనియె. 12

క. ఈదృశబలవంతులతో, వాదులకుం దించి బ్రతుకవచ్చునె యెందేఁ
బోద మశక్తుల కిది మర్యాద వృథా పొలిసిపోవ నగుఫలమేమీ. 13

క. అనువచనంబులు వాయస, జనపతి విని యానతిచ్చె సందీపికి నీ
వును నొకకార్యముఁ జెపుమా, యను డాతఁడు విహితహృదయుఁడై పతి మొగమై.

క. ఇది యొకపక్షమున మంచిది యగు నగుఁగాక యేమిచిరవిక్రమసం
పద గలరాజున కుచితమె, సదనత్యాగంబు మానుషవ్యతిగాదే. 15

క. స్థానంబు సకలఫలసంధానం బొనరించుఁబతికిఁ దగనజకంఠ
స్థానస్తనమిడునె యథా, స్థానస్తనభంగి మధురతరదుగ్ధంబుల్. 16

క. చేవఁగలభూమిపతు లటు, గావునఁ గోరరు విదేశగమనము దేవా
నీవెఱుఁగనికార్యములుం, ద్రోవలు మఱియెవ్వరెఱుఁగుదురు లోకమునన్. 17

వ. అనుమాటలు విని రాజు ప్రదీపి నాలోకించి తోఁచినకార్యంబుఁ జెప్పుమని యడిగిన నతండు. 18

చ. తడయక బాలవృద్ధవనితాజనతాదులవైరికోటికిం
గడువడిఁ జంపు మంచునిడుకంటె నయంబున సంధిసేయు టే
ర్పడ నుచితంబు వైరుల నపాయబలాఢ్యులు రాత్రిచారు లె
య్యెడఁ దగదీరసంబు బలహీనులకు న్మనబోటివారికిన్. 19

క. ఈవాలుపచ్చి శేవం, జూపంగా నున్నవారిఁ జంపెద రహితుల్
దేవా సంధి యనూనశు, భావహ మొనరింపు మస్మదాదేశమునన్. 20

వ. అనుభాషితంబు లాకర్ణించి యధిపతి యాదీపినడిగిన నతం డతని కభిముఖుండై 21

క. సంధికిఁ జనుఁ బెట్లరులు ది,వాంధులు బలదుర్నిరీక్ష్యులయ్యును దుస్సం
బంధ మిది గాదె మనము ని, శాంధుల మెట్లమరు దూతకరుగం దిరుగన్. 22

క. అటుగనుక సంధికార్యం, బెటువలె నొడఁగూడు రాత్రు లెదిరికి నెల వి
ప్పటికి మనకదను పగలు, త్కటగతిఁ జని సంహరింపుదము పగవారిన్. 23

వ. అని యుద్దీపి ప్రదీపి సందీపి యాదీపులు తమకుఁ దోఁచినట్లు చెప్పినవిని మేఘ
వర్ణుండు చిరజీవి నాలోకించి. 24

క. ఈతం డితఁ డితఁ డీతఁడు, చేతోగతిఁ దోఁచినట్లు చెప్పిరి పథ్యం
బై తోఁపదు కించిత్తుం, దాతా నీ వేమి చెప్పెదవు నాతోడన్. 25

క. నీసద్బుద్ధిబలంబునఁ, జేసెద రాజ్యంబు నేఁ డజేయ దివాంధ
త్రాస ముదయించె నీకిది, పోసను మము ప్రాప్తకాల ముపదేశింపన్. 26

క. హరిపరిణామమునకు ని, ర్భరనీతిపరుండు గురుఁడు బలె నాభద్రం
బరయుటకు నీవె కా కె,వ్వరు నాఁ జిరజీవి మేఘవర్ణుని కనియెన్. 27

క. అంఘునయవినయనిధు లీ, నలువురు విన్నపముఁ జేసినా రిప్మతిమం
తులకం టెఁ గార్యనిశ్చయ, బలమున నధికుఁడ నె యంతపాండితిగలదే. 28

ఆ. వీరు నీకుఁ బరమవిశ్వాసఘటకులు, వీరినీతిరీతి వినుట యొప్పు
నైన నాకుఁ దోఁచినంతయు వినుపింతు, నేకతంబువలయు నింతదడవు. 29

క. హితుఁడని యొకనికిఁ జెప్పిన, నతఁడును దనకూర్చుసఖుని కది దెలుపు నర
క్షితమై నృపమంత్రం బీ,గతిఁ బలువురు వినుటచే విఘాతతనొందున్. 30

క. అతిగుప్తమయ్యు మంత్రము, హితనికరశ్రుతము చేత నివురంబడు ని
క్కత యొఱిఁగి ప్రాంతిజనసం, గతి రాజు రహస్య మొసఁగి కావఁగవలయున్.

వ. అని యేకాంతంబు వడసి చిరంజీవి మేఘవర్ణునకు సంధివిగ్రహయానాసనద్వైధీభావసమాశ్రయంబు లనుగుణంబులుం బ్రారంభోపాయపురుష ద్రవ్యసంపద్దేశకాలవిభాగవినిపాతప్రతీకారంబు లనునంగంబుల సామదానభేదమాయోపాయంబు లనుచతురుపాయంబులఁ బ్రభుమంత్రోత్సాహశక్తుల విచారించి యం దుచితం బగుదాని నంగీకరింపుము నాకుఁ దోఁచినకార్యం బొక్కటి ప్రతిశత్రు లుదగ్రసత్త్వదర్పులు మనకు సమరసామర్థ్యంబు చాలదు దేశకాలంబులు విచారరమణీయంబులు.

క. మా నొదవునంతకుం జనఁ, గానక బకముండుకరణి ఘననీతిధనుం

డైనయుతఁ డారకుండుం, దానహితుఁడు చిక్కుపడినదను కతిశాంతిన్. 33

క. తనసత్త్వ మెదిరిసత్త్వముఁ, గనుఁగొన కెవ్వాఁ డఖర్వగర్వమునం బో
రునకుఁ దుదఁ గాలు ద్రవ్వు, న్వాను ముష్కరునిఁ బొందు విపదోఘంబుల్. 34

చ. సురియఁకరంబునం గొనక శూరుఁడు నీతి కళావిలాసభా
సురుఁడు వధించువైరి విరసుం దవుదవ్వులఁ జెంతనుండియున్
సురియ ధరించియున్ మగువచొప్పున నేమియుఁ జేయలేఁడు త
న్నెరలఁగఁ జేయుమానవనికృష్టుఁడు మాటలు వేయునేటికిన్. 35

క. తాలిమియు ధృతియుఁ బ్రజ్ఞా, శీలతయుఁ బరాత్మగుణ విశేషజ్ఞతయుం
గాలోచితశౌర్యము గల వాలుమగం డేలువార్ధివలితధరిత్రిన్. 36

క. సిరిపొందును పాయకళా, పరిణతుఁ దనుఁ దానపాయపారగుసభయుం
బరుషోక్తిఁ జేరరా దిం, దిరకీలం గురులఁ బట్టితివిచినయినన్. 37

క. గృహపేటినుండుమంత్రో, త్సహనాధ్యునకు న్రమాభుజంగినుమంత్ర
గ్రహణవిమూఢున కది దు, స్సహభీతి ననారతంబు సంపాదించున్. 38

క. మతిమంతుఁడు శాంతుఁడు వి, శ్రుతగుణసంసిద్ధుఁడు న్విశుద్ధుఁడు నీతి
ప్రతిరహితుఁడు బలసహితుఁడు, గతభయుఁ డనఘుండుఁ గార్యఘటకులుసుమ్మీ.

వ విశేషించి యిట్లుచెప్పవలసి చెప్పితిఁ గాని యుద్ధ మెప్పటికి నకరణీయంబు. 40

సీ కోశమంత్రములు దక్కువలు గాకుండినఁ గలుగులెక్కులకు నగ్గలము బలము
శాంతులు నిర్మలస్వాంతులు విక్రమోదయులు నిర్భయులును ధర్మమయులు
కఠినశాత్రవుని సాగావిత్తవంతుని వేల్పుగాఁ జూచి సేవింతు రెపుడుఁ
బ్రభుతసహాయనిబంధనం బనిచెప్ప విందుము నీవును వింటివట్లు
తే. కులము గుణము రూపు చెలువంబు మురిపంబు, మానధర్మవిక్రమక్రమముల
వాసిఁ జూడ దబ్జవాసిని నిరపాయ, శూరసంగ్రహంబుఁ జూచినట్లు. 41

క. ఏరీతి జైత్రయాత్రా, ప్రారంభము సెల్లుఁ బతికిఁ బ్రజలేమి నభ
శ్చారత గూడునె పక్షికి, భూతిబలాఢ్యత్వపక్షములు లేకున్నన్. 42

క ఘోరారివీరపారా, వారం బెవ్వాట దాఁటవచ్చు సహాయా
ధారతతి తారుఁ గోరక, పౌరుషసంపన్నుఁ డగునృపాలాగ్రణికిన్. 43

క. ధనమంత్రసహాయంబుల, నొనరినభూవిభునకన్నియును గలవట్ల
య్యును సమరమకరణీయము, చన నేరదు సంధి సహజశత్రుల మగుటన్. 44

వ. ఘూకంబులకుఁ గాకంబులకు సహజవైరానుబంధంబుననకాదె వాక్పారుష్యం బెవ్వ
రికిఁ జేటుఁజేయదు. 45

క. భీషణశార్దూలతనూ, వేషము దన కమర దాల్చి విశ్రుతసస్యా
ద్వేషణతత్పరమతివా, గ్ద్రోషంబున నొక్క ఖరము గ్రుంగదె పుడమిన్. 46
క. నావిని వాయసపతి చిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గీవిధము దేటపడఁ జెపు, మా వినియెద ననిన నతనికతఁ డిట్లనియెన్. 47
క. ఒకపురి నొకచాకలవాఁ, డొకదిక్కున నొకనిచేత నొకగాడిదె వి
ల్వకుఁబుచ్చుకొనియెఁ బార, ప్రకరపటీభృతికి మేనుబట్టువై యునికిన్. 48
క. వలువలు చలువలుసేసెడు, నెలవునఁ బగలెల్ల నిలిపి నిశియగుటయు న
ప్పులుగాకి చాకి పెనుగ్రో, ల్పులిచర్మము గప్పి సస్యముల కెగవిడుచున్. 49
క. అది కడుపుకొలదియును దిని, సదనమునకు మగిడివచ్చు సరిప్రొద్దున ని
ట్లది నరసి యరుగఁ దిరుగం, బొది చెడియెం బైరు గొన్నిపూఁటలుచనియెన్. 50
క. పొల మరయుకర్షకులు మదిఁ, బులిగాఁ దలపోసి భీతిఁ బులిపులి యనుచున్
దలసాలవెడల రందొక, హాలికుఁడు శరచాపహస్తుఁడయి నిశ్శంకన్. 51
క. నెలవొడిచినధూసరరుచిఁ, గలగొంగడిముసుఁగుఁ దిగిచి కడువడిఁ దనయి
ల్వెలువడి చని కని తనమ్ముం, గలబొంచినవానిఁ జెండిగాడిదె యనుచున్ 52
క. మెండుగ నుత్థాపించిన, దండను గమనమున కెగ్గుఁదలఁపఁగ వీనుల్
బెండుపడ నొండ్రపెట్టుచు, దుండగపుఖరంబు దన కెదుర్పడ తేరన్. 53
క. హాలికుఁడు నీవాయనుచుం, జలివిడిచి ప్రహాస మెసఁగ శయములఁ గాల్గం
బిలపిల నెదురుగఁ బఱచిన, నలగాడిదెయుం గువాళినతితికివచ్చెన్. 54
వ. వచ్చిన. 55
క. తగిలి తనపైరు మేసిన, పగ యగ్గలమగుటఁ గినిసి పటుముష్టిని వి
ల్లిగిచి ఘనతరశరంబునఁ, దెగనేసిన గార్దభంబు ద్రెళ్ళెం బుడమిన్. 56
• ఇది వాగ్దోషఫలంబని చెండియు. 57
క. అనిచెప్పిన చిరజీవిం, గని వాయసరాజు పలికెఁ గౌశికములకున్
మనకు న్బగ వాగ్దోషం, బునఁ బాటిలె నంటి విదిచెపుము వినవలతున్. 58
వ. అనినఁ జిరంజీవి మేఘవర్ణున కిట్లనియె. 59
చ. అపరిమితానురాగమొలయ న్వలయాద్రిపరీతభూపత
త్రిపటలిమంత్రగూట మొనరించి మదాంధదివాంధము న్మహా
కుపితముఁ బక్షిరాజ్యమునకుం బతిగా నొనరింపఁ బూనియు
న్నపు డొకవృద్ధకాక మటకై యరుదెంచినఁ బుల్గులన్నియున్. 60
క. పెడపెడ నొండొకకొండొక, తడవు విచారించి సమతఁ దమలోననియెన్

జెడకిది బహుకాలంబులు, గడపినయది గాన యుచితగతి నెఱిఁగించున్. 61

వ. కార్యాలోచనంబున నిందఱ మసమర్థులము కార్యనిర్ణయసమర్థం బగుదీని నడిగి చూతమే యనుచు నాతిథ్యం బాచరించి పరివేష్టించి తమయభిప్రాయంబుఁ జెప్పిన నప్పక్షులకు వాయసాధ్యక్షుం డిట్లనియె 62

సీ. కర్ణహృత్స్ఫుటసూచికాయమానోత్తూనవికటఘోషము విన్న వెగటుగాదె
కాలకాకోదరోగ్రస్ఫుటాస్ఫుటముఖం బాలోకనముసేయ నలుకుగాదె
భ్రమదుల్ముకభ్రాంతిభాగవీక్షణదృష్టిసరణిఁ ద్రిమ్మరుచుండ జాలిగాదె
కర్కశవ్యాయామగరుదమంగళమరుత్ప్రతతిసోఁకినఁ బీడవట్టుకొనదె
తే. దారుణాకార మప్రియదర్శనంబు, ప్రకృతిరౌద్రంబు క్షుద్రం బపక్షమంబు
ఘూక మేయూరు పికశారికాకలాప, కీరికాముఖభరణ మేయూరుచెప్పుఁడ. 63

క. దారుణదృష్టివికారా, కార మతిక్రూర మహముఁ గానను కరుణా
దూరం బెట్లయ్యెడు రక్షారంభం బెఱుఁగఁ జెప్పుఁడా వినవలతున్. 64

క. వ్యపదేశక్రియ మెఱసిన, నృపు నింపెసలార నాశ్రయించినఁ గలుగున్
విపులసుఖ మమృతకిరణ, వ్యపదేశతఁ గుశలమంద దాశశ మడవిన్. 65

క. అనుకాకమునకుఁ బులుఁగులు వినయంబునఁ బలికెఁ దెలుపవే శశకం బ
వ్వనజరిపుని వ్యపదేశం, బున భద్రముఁ గనుట గరటముఖ్యా మాకున్. 66

వ. అని యడిగిన వాయసపుంగవం బవ్విహంగంబులకు నిట్లని చెప్పందొడంగె. 67

మ. అగళద్దుర్భరతీక్ష్ణభాస్వదభిషువ్యాఘాతపాతక్షర
న్మృగ మస్తక్షతజంబు పశ్చిమమరుద్వృద్ధత్రిధామజ్వల
న్నగ మంతర్జలనిర్ఝరంబు మృగతృష్ణావాహినీ సంచితా
ధ్వగ ముష్ణాగమమయ్యెఁ దొల్లి పురజిత్ఫాలాంబకాభీలమై. 68

వ. అక్కాలంబున. 69

చ. జలధరము ల్ధరాస్థలికి జాఱెనన న్దిననాథరశ్మికిన్
దొలఁగ కహో బయల్మెఱసెనో తిమిరంబులు నాఁగజంగమా
ద్రులగతి గండకంపితగిరు ల్దరులారయ లెక్కకెక్కుఁడై
యలఘుమృగేంద్రభీతిరహితాటవిలో విహరించు నేర్పడన్. 70

క. ఏకసరోవర మగునల, భీకరగహనమున నిలువ బెగడి పిపాసా
వ్యాకులితమానసము లపు, డాకరు లిట్లనియె యూథపాధ్యక్షునకున్. 71

క. ఇచ్చోటిసరము శరముల్, నిచ్చలుగొన నివిరె మేఁపునీళ్ళకయో ని
ప్పచ్చరమై యెవ్విధి మన, వచ్చు నవారిగఁ బ్రవారిపలె మాకానన్. 72

క. అపాతాళగభీరప, యోపూర్ణమహాప్రవాహమైనను గూపా
రాపరిమితసరమైనం, జూపుము విఱవిఱకపోవఁజొచ్చెం దనువుల్. 73

వ. అని వదనోదరంబులఁ జూపి విన్ననయి యున్ననన్నీచదళపశావల్లభుం దరసి నిమిషంబునం దడయక యప్పటికి సత్వక్షీణంబులు గానివానిఁ గొన్నిగజంబులం బిలిచి మానుజీవులారా యప్రతిహతమనోరథంబుల గహనఘంటాపథంబులం బఱచి యగాధశరం బగుసరంబుఁ గనుంగొని రండు పొండని నియోగించిన. 74

సీ. మదననేచరవధూమధురగానధ్వానవివశకుంజక్రోడవిషధరములు
పరిపక్వఫలవిలుబ్ధస్తబ్ధరోమ దంష్ట్రాటంకభిన్నగోత్రారుహములు
ధరచరత్పావనబాంధవదవ వ్యాయామధూమకల్పితమేఘమర్దినములు
చరమదిఙ్ముఖపతజ్జరఠకాసరవిరక్త వ్యాఘ్రబీతఖడ్గవ్రజములు
తే. సవనతరసరసస్తేయసారమేయ, దశనదంశననిష్ప్రాణతరుణహరిణ
నాభిసౌరభ్యదశదిశాంతస్థలములు, ఘోరకాంతారములు కొన్నికొన్ని గడచి. 75

క సరిసెరసి మెఱసి బిలములు, దరిసి ధృతు ల్బెరసి దొరసి దంతావళముల్
వరశిఖరం బగు నొకమల, సరస న్సరసారసరసి సరసి న్గనియెన్. 76

వ. తత్సరోవరం బావిష్కృత పుష్కరంబు గావున యాదవస్థానంబును మత్స్యకూర్మ విలాసభాసురంబు గావున యోగిరాజును బ్రకాశితాహిమకరంబు గావునఁ బ్రాతఃకాలంబును నధిగతబ్రహ్మరథంబు గావునం బర్యాప్తవితానంబును నారాధితారి కులంబు గావున నపారబల సంపన్నంబును బకవిహారయోగ్యంబు గావున నేకచక్రపురంబును నూర్మికాభిరామంబు గావున నలంకృతుం బురుడించి యొప్పుచుండు.

క. కని యనురాగరసాబ్ధి, న్మునుము నోలాడి భిన్నముఖకమలవనీ
ఘనపరిమళగుణచిక్కణ, వనజాకరవారిలో నవారిగ నాడెన్. 78

ఉ. ప్రావృతచూతపోతమృదుపల్లవపారణకారణంబునన్
లావువహించి సొంపు వొదల న్బొదలం బదలాఘవంబునం
బోవఁగఁ గ్రోయుచు న్మరలిపోయి సరోవరలాభవార్త యా
క్రేవఁ జరించుయూథపతికి న్వినిపించె గజంబులన్నియున్. 79

ఉ. చెప్పిన నప్పు డుల్లసిలుచిత్తమునం గరిరాజు గౌరవం
బొప్ప మహాహితద్విరదయూథముఁ దోకొనిపోయెఁ బోవ నా
చొప్పున దాఁటిపోవ నొకచోటును గానక తత్పదాహతిం
జిప్పలు గుల్లలై సొలిసె శీఘ్రమె పెక్కుశశంబు లచ్చటన్. 80

సీ. అచ్చొట్టఁజూచియు నంతశిలీముఖుం డనుశశరాజు దైన్యావలంబి
యగుచు మంత్రుల కిట్టులనునీతి నిధులార యబ్ధికి వారివాహములువోలెఁ

సరమున కలఘుతృష్ణాభరంబున నేఁ డవారణ నీదారివారణములు
పఱతెంచుచున్నవి పరికింపు మల్లవె కుందేళ్ళ వీని త్రొక్కుళ్ల మడిసె
తే. ద్రాసకర మైనయీశశప్రళయమునకు,నకట యెబ్భంగి శాంతికార్యంబుదొరకు
నేమిసేయుదు ననునంత నెదుర నిలిచి,వివితనీతికళాశాలి విజయుఁ డనియె. 81

క. దేవా నేఁ గలుగఁగఁ జిం, తావారిధి నేలమునిఁగెదవు శశములకుం
గావించెద శుభ మిభముల, రావిడునం జూడు నాపరాక్రమ మనుడున్. 82

క. పలికె శశరాజు గాఢో,త్కలికన్నయనిధి దేశకాలవిభాగం
బులు నీక తెలియు నిట నీ, కలిమిఁ గ్రియాసిద్ధి యెట్లుగాలేకుండున్. 83

క. ఆలస్య మకర్తవ్యము, కాలం బారంభమునకుఁ గరుబమదరులన్
దోలి శశప్రాణంబులఁ, బాలింపుము నీయుపాయపాటవ మమరన్. 84

క. అని యాజ్ఞాపించిన నయ, వినయపరాక్రమవిధానవిజయుఁడు విజయుం
డనిలరయంబున నెదురుగఁ, జని యూథపుగాంచి మానసము గలఁగుటయున్. 85

క. గజమంటినట్ల యడచు, న్భుజగము మూర్కొనినయట్ల పొరిగొను ధరణీ
భుజుఁడు నగినట్ల చంపుం, గుజనుఁడు మన్నించునట్ల కొను బ్రాణంబుల్. 86

క కావునఁ గరినికటమునకుఁ, బోవం గార్యంబు గాదుపో యిపుడు మహా
భావనమున నుపకంత, గ్రావాగ్రం బెక్కి ముఖ్యకరిఁ బలికింతున్. 87

చ. అనిగిరి నెత్తమెక్కి శశ మగ్గజవల్లభుఁ జూచి యిట్లనుం
గనలున నీకు రాఁబోలుము గాదిది నిల్మిలు చందమామ న
న్ననుపఁగ వచ్చితిం బయనమై యలజాబిలిలో శశంబుగా
మనమున నన్నెఱింగికొనుమా యన దంతి వతంసుఁ డిట్లనున్. 88

క. ఏమినిమిత్తము శశక, గ్రామణి నిన్నిటకుఁ బంపెఁ గైరవమిత్రుం
డామాట తేటపడఁ జెపు, మా మాకన విజయుఁ డగ్గజాగ్రణి కనియెన్. 89

క. హేతులు పైఁబడునపుడున్, దూతలు సత్యంబుఁ బలుకుదురు తద్భూపా
వ్రాతమునకుఁ గలఁగరు ధా, త్రీతలవల్లభులు నగరు తెగ రెప్పటికిన్. 90

క. అలనెల తనమాటలుగా, నలవున నీతోడ నాడుమని నన్నుపన్
దలమోఁచి చెప్పవచ్చితిఁ, దెలియు న్విను యూథపక్షితిప యప్పలుకుల్. 91

ఉ. చారువిచార యిక్కొలను చంద్రసరోవర మిందుఁ దారకా
ధారుఁడు చంద్రుఁ డిష్టవనితాజనతాయుతుఁడై యథేష్టసం
చారవినోదము ల్సలుపుసంతతము న్విను మట్లుగాన నె
వ్వారికిఁ బోవరా దెఱుఁగవా యుట కిత్తెఱఁ గింతవింతయే. 92

చ. నిరతము నీయరణ్యధరణీసరణిం జరియించునీశశో
త్కరములు నాకుఁ జుట్టములుగాఁ బరికింపుము చంద్ర నీరజా
కర మతిభీకరంబు తడఁగాఁ జను నా విహితోపదేశ మా
దరమున వీనుల న్గొనుపు దవ్వుఁ బవాఁడవు గాక నీతికిన్. 93

చ. సరసికి మీ రఖండరభసంబున రాఁ బరికించి యాసుధా
కిరణుఁడు నేఁడు మేరుగిరికేసరుల న్మిముఁ జంపఁ బంపఁగాఁ
పరశువు గోరఁ బోవుపనిపట్టున నేమిటికంచు మాన్చియీ
తెరువున మిమ్ము నిల్పఁ జమదెంచితి నీతిపరుండఁ గావునన్. 94

క. చావక నోవక యాదల, పూ వాడక నానియోగమున నెందైనన్
బోవుట శోభన మన దం, తావళి మి ట్లనియె శశపతంసంబునకున్. 95

సీ. అదిచంద్రకాసారమాసారమానసతారలు దారలై తనుభజింప
జలవిహారం బందుసలుపు నె నిలుపు నె యొరులెవ్వ రిటకు రాకుండ విధుఁడు
పంచాననముల మాపైఁ బంప ననుకంప మాన్చి యేతెంచితే మమ్ముఁ గావ
నీవంటి కారుణ్యనిధి యెన్ని భవములం గలుగు నీకతమునఁ గలిగె బ్రతుకు

తే. మగిడి పోయెద మనుచు నమస్కరింపఁ
బ్రత్యయము వుట్ట నక్కరి ప్రవరుఁ గొనుచు
విజయుఁ డారేయి గొలనిలో వెలుఁగువానిఁ
జంద్రు ననుబింబితుని జూపి జరుగుమనియె. 96

వ. అవ్విజయు నియోగంబున దంతిపతి వనాంతరచింతం బఱచె నంత శిలీముఖ ప్రముఖశశంబు లానందించె గజంబుఁ దిరుగఁ ద్రిప్పాట శశంబుల ప్రళయంబు మాన్చుటచంద్రవ్యపదేశంబునం గాదే యట్లగుటఁ బ్రసిద్ధుం డగు రాజు నాశ్రయింప వలయు దాన సుఖలాభంబులు దుఃఖక్షోభంబును నగు నీయులూకంబు ప్రసిద్ధం బగురాజ్యంబున కర్హంబు కాదని చెప్పి కాకంబు వెండియుం బులుఁగుల కిట్లనియె.

క. సముచిత మెఱుఁగక క్షుద్రుం, గ్రమరహితు గుఱించిపోవఁ గడుఁగీడౌదవున్
దమలో నొంటక మార్జా, లముదగ్గతి శశకపింజలంబులు దెగవే. 98

క. నావిని విహగములను నయ, కోవిద యారెంటికేల గొదగొదపొడమెన్
జావేలవచ్చె నోతువు, చే వానికి నింతవట్టుఁ జెపుమా తెలియన్. 99

చ. అని తను వేఁడుకొన్నఁ గరటాగ్రణి పక్షులఁ జూచి యిట్లను
న్వినుఁ డలవింధ్యభూమి నొకపీరమహీరుహమూలకోటరం
బునికి యొనర్చి యమ్మునికినుండుఁ గపింజల మప్పతత్త్రితో
నెనసి కులైకదేశమున నేనును నుండుదు సఖ్య మేర్పడన్. 100

చ. తగ గగనప్రచార మవితారవిభాకరుఁ డస్తమింపఁగా
ఖగము నగంబుఁ బాసి పలుకంచువల స్వనుమంద పెంటలం
జగి నిగుడం జదల్మెదలు చేఁ డెలపండివపూరిదారులం
బొగసినపాళ్ళమేఁపుఁగొనఁబోయి హుటాహుటి రాకతక్కినన్. 101

ఉ. డేగకుఁ జిక్కెనో యురువడిం ధృతి గాడ్పడి దవ్వుపోయెనో
లాగము దక్కి మమ్ముపలలంబడెనో వెరవేదిపాదినెం
దేగెనో పుట్టలెక్కి కడ మేపుఁజి పాములచేతఁ జచ్చెనో
యేగతియంచునో తెలియ దింతయు రాఁడు వయస్యుఁ డక్కటా. 102

క. అని బాష్పవారిధారల్ గనుదోయిం జెమ్మగింపఁగా నలుదిక్కుల్
గనుఁగొనుచు వితాకుఁడనై, చన నేరక యుంటి నన్నిశాసమ్ము నమునన్. 103

శా. ఆహా కృచ్ఛపలావిలాస ముఖిలప్రాణిశ్రుతివ్యగ్రగ
ర్జాహంభావసముగ్ర ముగ్రరయనద్యంబూర్థితాంభోనిధి
వ్యూహం బాహతకాననజ్వలన మోహో మింటితో వ్రేలఁగా
లాహిం గట్టినచాష్పవం గురిసె ఘోరాసార మచ్చోఁకటిన్. 104

క. అలజడి యలజడి చేతం, గలఁగి మహాశకము దీర్ఘకష్టం దనువాఁ
డలఘుకపింజలకోటర, నిలయంబున నంఘ్రులూఁది నెమ్మదియుండెన్. 105

క. జడిగొన్నవాన నేనుం, దడిసితి నాలో నొకింతదనవున కానె
వ్వడి సడలె నడఁగె నుఱుముల్, నిడిమించులు మాసె వెలుఁగు నిలిచె న్వాలిచెన్.

ఉ. టెక్కునఁ బ్రాంతపక్కణకుటీశిఖరంబుల నెక్కలార్చుచుం
గుక్కుటకోటి మ్రోసె నెసగూరుమిటారులపుట్టినిల్లుగ
బ్బెక్కినమబ్బుశైలగుహ లీఁగె దిశ ల్వెలుఁగొందె నిక్కలం
జక్కనిజోళ్లు గేరె జలఁ జాతహితుం డుదయించెఁ దూర్పునన్. 107

క. పొలమున మేఁపాడికపిం, జల మత్తఱి మరలివచ్చి శశము నివాస
స్థలిఁ గనుఁగొని యదలింపుచు, నంఘుతరక్రోధహృదయమై యిట్లనియెన్. 108

శా. ఔరా కన్గొన మెంచు నీతగవు లెస్సాయెం బురే యెవ్వరి
ట్లూరం బుట్టనివింత యన్యగృహమందుండ న్విచారింతురే
రారాపుల్ గొలిగావు నేఁటి కొకనేరం బోర్చితిం జావ కో
రోరీ యొచ్చటికైనఁ బోయెదవొ పోపో యింతక్రొవ్వేటికిన్. 109

క. ఇది నాయది నాకేళీ, సదనము నీకిందు నిల్వఁ జను నె దురాత్మా
పదటతన ముడిగి యుంతేఁ, గదలుము లెమ్మనిన దీర్ఘకష్టం డనియెన్. 110

చ. బిరుసులునల్కి నన్ను వెఱపింపఁ దలంచెదొ కట్టిపెట్టు నీ
గరువము వెట్టి యీశశిశిఖామణిముందర నేడ నెవ్వరె
వ్వారు వసియించి యుండి రది వారిదకాననభూమిజాతకో
టరముల నాఁపువెట్టెనె యొడంబడి పక్షుల కుర్వి చెప్పుమా. 111

క. చెఱువులు బావులు గృహములు, తరువులు వృత్తులు ననారతము గాచినయా
నరులయవి యనుచు మనువు. త్తర మొసఁగఁడె తొల్లి దేవతా సంతతికిన్. 112

క. బలవంతుఁ డైనధరణీ, తలభర్తకుఁ బోలునిట్టితగ వకటవకటా
పులుఁగులకును గుందేళ్ళకుఁ, బలుకులు వేయేల చెల్లుబడి గాదుసుమీ. 113

క. జగతీరుహవివరమునకు, ఖగనాథా నీవు లేదు కారణ మేలా
తెగిపోర నాకు నీకుం, దగ వెక్కడికేని నరుగుదము శర్మునడున్. 114

వ. మదీయమైత్రీమంజులం బక్కపింజలం బిట్లనియె. 115

క. ఒప్పితి నిటుఁ దగ వెవ్వరు, చెప్పెద రెఱిఁగింపు మతనిఁ జేరఁగ నెడతే
కిప్పుడ యరుగుద మనవుడుఁ, గప్పినతమకమున దీర్ఘకర్ణుం డనియెన్. 116

సీ. తపనజాతటమున దధికర్ణుఁ డనుమహావృద్ధమార్జాలంబు విహృతిసల్పు
నది రుద్రచాంద్రాయణాదికార్యంబులఁ దనువు సన్నముఁ జేసికొని విరోధి
షడ్వర్గ మణఁగించి శాంతివర్తిలుబహువ్యవహారదర్శినయాంబురాశి
యది నేర్పుమన దిక్కువదలింపఁ బెనుజోలి ద్రవ్వక నిమిషంబు దడయకటకుఁ
తే. బోదమూ వాద మాఱడి బోకపోవు, నని ప్రబోధించి శశ మమ్మహాకపింజ
లంబుఁ దోకొని చనుచుండె లాఘవమునఁ, దలలు వడుచోటికిఁగుపాదములు గావె.

క. ఏను గపింజలుఁ జిరమై, త్రినిధి విడనాడలేక వృక్షులతా గ్ర
స్థాని విడనాడి యెపుడెం, తే సెవ్వడిఁ గూడిపోయితిం జెలికానిన్. 118

మహాస్రగ్ధర. చని కంటిం బ్రాంతకాంతక్షమనిరవధికశ్లాఘ్యసౌభ్యసంప
ద్వనజాతవ్రాత రోధోవనవమధుమధువ్యగ్రమత్తాళిగీతన్
జనితశ్రద్ధానిమజ్జజ్జనఘనహరణోచ్చండకాండప్రపూతన్
విలసత్క్రబ్రహ్మనిష్ఠద్విజహితసికతాన్వీతఖద్యోతజాతన్. 119

తే. కని తదంచితమణివాలుకావితర్దిఁ, జరణములు మోపి నిర్గతశ్రముఁడ నైతిఁ
గంఠపర్యంతపరిమిళిగ్రాసమంద, జనవపవనాభిగమసమాచారకలన. 120

సీ. మనికిచోటిదిగాదె యనువాసరాచాంతఖచరజీవిత మరుత్కాళియునకు
నాటపట్టిదిగాదె యరివిభాగతగోపవేషబృందావనవిష్ణువునకు
నిష్టమజ్జనగృహం బిది గాదె రాసనృత్తాశ్రాంతకాంతావతంసములకు
హాలహాలంబిదిగాదె హాలోద్ధతప్రలంబారిలాంగలతేవి హానమునకుఁ

తే. బ్రతిదినము గ్రోల నిది గాఁడిబావిగాదె, కృతశకకృత్కరినందగోబృందమునకు
క్షేత్ర మిదిగాదె దివసకృజ్జలజమునకు, నని నుతించితి సంవిదాయమునయమున.
సీ. అచటఁ గపింజల మావృద్ధమార్జాలపతిఁ జూచి చిత్తంబు పల్లటిలినఁ
గదియఁగూడక దీర్ఘకర్ణుఁ జూచి నిజాలతగవరి యని వీనిఁ బొగడితీవు
కుటిలమానసుఁ డతిక్షుద్రుండు కేవలజఠరపూరకుఁడు మార్జాలజాతి
బెడిదుండు వీని నమ్మెడితెఱం గెయ్యది యొద్దికిఁ జనఁ జిత్త మొప్పకొనదు
తే. తగవు దయ్యానెఱుంగు నీతగవుపట్టు, ప్రాణమేటికిఁ దెక తేరఁ బాపికొనఁగ
ధర్మమునకొండుకడ కేగునము దురాత్మ, మగుడు మనుటయుఁ గనలియమ్మదటశశము
చ. పలికెఁ గపింజలంబున కపారకృపానిధితుల్యదర్శికే
వలపరిశుద్ధుఁ డార్తజనవత్సలుఁ డుత్తముఁ డబ్బిడాలభూ
తలపతి యిట్టిధర్మపరతంత్రుఁడు నమ్మినవారిఁ జంపఁ గాఁ
దలఁచునె యేమిపల్కితి పతత్రిపసంశయ మొప్ప దియ్యెడన్. 123
చ. ఇన్నియుఁ జెప్పనేమిపని యింకిట నీవది నంతసాధ్వసం
బున్నబిడాలముఖ్యుకడ కొక్కట నిద్దఱ మేగి సర్వ మ
చ్ఛిన్నమనీషవిన్నపముఁ జేయుద మూరకవత్తు మంచు ము
న్నెన్నను గానలేక పిఱుబీకులు సేయ ఖగంబు బీరమై 124
వ. యాగపద్యాభిమానంబున శశకపింజలంబులు డాయంబోవుచుండె నప్పు డారెం
టికి నిత్యప్రత్యయం బారాధించుటకుఁగా దధికర్ణుండు ధర్మవాక్యంబు లుచ్చ
రింపం దొడంగె. 125
క. ధర్మంబు తన్నుఁ బెనుచున్, ధర్మం బభివృద్ధిఁబొంది తను బ్రదికించున్
ధర్మము శర్మకరం బని, ధర్మం బేమఱరు సంతతము దత్త్వజ్ఞుల్. 126
ఉ. ఉపగతులై భజించుతనయు ల్సహజన్ములు గూర్చిచుట్టము
ల్విపులతరైకదుఃఖముల వేగుదు రింతియ రారు వెంబడిన్
నిపుణులకేల తన్మమత నెట్టన దేహి శరీరమూడ్చి చ
న్నపుడును ధర్మమొక్కఁడ సహాయము దానిఁ ద్యజింపవచ్చునే. 127
క. పురుషార్థపరున కిహముం, బరముం గలదండ్రు సత్యపరతంత్రు సురా
సుర లర్చింతురు గావునఁ, బరహితసత్యములు విడువఁబడ వెప్పటికిన్. 128
తే. ఆత్మవత్సర్వభూతాని యనుపురాణ, వచనమూని బహుప్రాణివత్సలుఁడయి
సుఖము దుఃఖము సమముగాఁ జూచికొనుచు, దేహి పరలోకచింత వర్తింపవలయు.
చ. సొలవక మేను కంటకము సోఁకినఁ గొండొకశోణితంబు పి
చ్చిలి తనకెంతనొప్పి యగుఁ జెప్పెడి దొండొకఁ డేమిదేహముల్.

గలిగినవారి కివ్విధముగాఁ దనువేదనలంచు నేరిపై
నలుగుటలేక హింస కెడరైయి చనఁగాఁ జనుసద్వివేకికిన్. 130
క. అనుదధికర్ణునిపలుకులు, విని నిర్భయవృత్తిఁ గొంకుపడక కదియం
జనితనతనవాగ్వాదము, లనుదానికి శశకపింజలంబులు సెప్పెన్. 131
సీ. చెప్పిన నవ్వు డాజీర్ణోతువారెంటి కనియె మీరేమనియెదరొ వినము
తెగనిచాంద్రాయణాగివ్రతంబుల దేహ మతికృశం బొనరించుకతనఁ జెవులు
తానకసూక్ష్మశబ్దస్వీకృతిం బాటిగావు గావున నీవు నీవు నిపుడ
శ్రవణము ల్గదిసి యుచ్చైస్స్వనంబులఁ బల్కఁ డేర్పడ మీసుద్దులెల్లఁ దెలియఁ
తే. గదవె మమునంటియనులకుఁ దగవుదీర్ప, వేవురుండంగ మము మీరు విశ్వసించి
దూర మరుదెంచితిరి కానఁ ద్రోవరాదు, జాగుపనిలేదు మాకనుష్ఠానవేళ. 132
క. అరుదెండని నికటంబున, కరిగినదధికర్ణుఁ దంష్ట్రహతి నారెంటిన్
దొరకుపడఁ బట్టుకొని కం, ధరవిరియం గొఱికిచంపి తగభక్షించెన్. 133
సీ. క్షుద్రాశ్రయంబు నొమ్పుటకు జచ్చుట కాదికారణం బనిచెప్పి కాక మఖిల
ఖగములఁ జూచి ఘూకంబేడఁ బక్షిసామ్రాజ్యాభిషేకసంరంభమేడఁ
బనిగానిపని మానుఁడన రోసి గూడినవులుఁగులు చదలఁ బేరెలుఁగులెసఁగ
వెసఁగన్నదెసలకు బ్బెసలారఁ బఱచినదర్పాంధ మద్దివాంధంబు గనలి
తే. పసపుఁజేగురుకొఱకచ్చు మిసిమిదేరు, మిట్టకనుగ్రుడ్లు మిడిమిట్లు మిడిసిపడఁగఁ
గంటఘూత్కారములదిశ ల్గలవరింప, గర్వదుర్లోకమునకుఁ గాకమున కనియె. 134
క. ఏమినిమిత్తము కుటిలా, త్మా మత్స్వామితను నెగ్గుఁదలఁచితివే నీ
కేమిదురితం బొనర్చితి, నేమంటి భవద్విరోధి నే యిదితగవే. 135
క. శైలవనవహ్నిశిఖలం, గాలిపొదల్పొదలఁ బరశుగతిఁ ద్రెవ్వి మనున్
సాలములు సత్క్రియాప్రతి, కూలవచోదగ్ధముసురుకొన దింతైనన్. 136
ఉ. కుచ్చితమేమిగూడ సమకూడినరాజ్యము వీటఁబుచ్చఁగా
వచ్చినలాభమేమి మఱవంబడదా తరువాత నిట్టిసీ
యొచ్చపుఁజేఁత సౌఖ్యమున నుండుదుగాకని పక్కి పోయె న
వ్వెచ్చఁజుమీ విరోధ మొదవెం గరటాళి కులూకజాతికిన్. 137
క. నావిని వాయసపతిచిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా హితసం
భావన కిఁక నీతడవే, లొం వేగమ తెలుపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 138
వ. సంధివిగ్రహంబు విచారణీయం బాసనము బలిష్ఠముయ్యు నుపస్థితరిపుస్థానం బగుట
నదియునుం గాదు యానంబునకు లావు చాలదు స్థానత్యాగంబు లాఘవమూలంబు

ప్రత్యాసన్నవిరోధికులం బభావంబగుట ద్వైధీభావంబు పొసంగదు సంశ్రయం
బన్నిటికిం గర్తవ్యంబు విను శరీరపతనపర్యంతంబు నీకార్యంబున కేఁ బాలుపడఁ
గలవాఁడ. 139

క. పలువురుకృతవైరులు మఱి, బలధుర్యులు వినుతులున్నఁ బరకార్యంబుల్
పొలిసిపడుం జెడు మనుధూ, ర్తులు మేఁకం గుక్కఁ జేసి తోలరె విప్రున్. 140

క. నావిని వాయసపతి చిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గీవిగ్రహము తేటపడఁ జెప్పు, మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 141

సీ. చెనఁటి యాకులపాటుచే నలంగినసాధుతరుల కుజ్జ్వాసఁగు నాదరణమూర్తి
భీమతీవ్రాంబకాభిహతిస్రుక్కిన మహావధూటధర్మునినొప్పి మాన్పువెజ్జు
ఫలభంగమున మాటపట్టుజాఱిన పైకమునకు సత్యోక్తు లిచ్చినసుదాత
హాలినున్మత్తచండాలుర మాధవార్చనధురంధరులఁ జేసిన ఘనుండు
తే. కాలగతిఁ బేర్చు నలజళ్ళఁ గలఁగఁబడిన, సరసులకు నిర్మలత్వంబు సంఘటించు
సౌఖ్యసందాయకుండు సాక్షాత్కరించె, నన్నుతానంతుఁ డవనివసంతుఁ డంత. 142

సీ. ముక్తపత్రవ్యాజమునఁ జీరసడలించి కళికలఁ బ్రూలకల గులుగఁజేసి
పాలిపోనితావులఁ బూవుదండలఁ జుట్టి కడలేనిమధుసాత్వికమునఁ దెల్చి
రణదళిఝుంకారమణితము ల్ఘటియించి దీవిచక్కరలూఁబు మోవియాని
సరవినున్నతఫలస్తనములఁ గబళించి కళదేఱుతనువల్లి గాఁగిలించి
తే. కలికిరాచిల్కపలుకఁ బలుకుల నలర్చి, సురభికర్పూరరజముల సొంపొనర్చి
కలితవనలక్ష్మిఁ గూడి రాగము వహించె, మాధవుఁడు వ్యాప్తనిఖిలకుమాధవుండు.

వ. మఱియు నవ్వసంతంబు కళికాభిరామంబై యుదాహరణంబును శుకసూక్తి సందర్భ
గర్భితంబై భాగవతంబును గలకంఠికలాప దీపితంబై రాజాపరోధంబును బ్రకాశిత
ప్రవాహంబై సముద్రతీరంబును సంద్రుష్టశారికాజాలంబయి వీణాయంత్రంబును
బురుడించు నక్కాలంబున. 144

చ. కలఁ డొకఁ డిల ముగ్ధభూసురుఁ డొకానొకఁ డాయనయజ్ఞ్వరార్థమై
బలిసినమేఁకపోతు మెడ పగ్గమునం బిగియించి యీడ్చికొం
చలవున నింటికై యరుగ నప్పుడు గొందఱు ధూర్తు లిచ్చలోఁ
బలఁ దలపోసి యయ్యజముఁ బాపఁదలంచిరి దుర్ణయంబునన్. 145

క. తలఁచి యొకఁడొకఁడ చని లోఁ, కులు నవ్వ న్విప్రకుక్కఁ గొనిపోయెదు నీ
నులశీలంబులు వఱదం, గలపితి వికఁ నేమియని వికావికనగుచున్. 146

క. ఈగతి నందఱు యాజన, చ్ఛాగముఁ గుక్కరముఁ జేసి చనుచుండంగా

నాగరిక మేదివిప్రుఁడు, వేగలమున నిలిచి భ్రాంతి వికలుం డగుచున్. 147

క. ఒకరిరువురు గా కందము, నకటా ఛాగంబుఁ గుక్క యని పోయెద రే
టికి బ్రమసి వేఁపిఁ దెచ్చితిఁ, దుకతుక నను నవ్వుకుందురు తత్త్వజ్ఞుల్. 148

వ. అని విహారణస్థఁదచ్ఛాగం బగుభాగంబు విడిచి విప్రుండు పూర్ణశరం బగుకాసా
రంబునకు స్నానార్థియై చనియె నప్పుడు ధూర్తులు ప్రహాసభాసమానాననులగుచు
నొండొరులకరంబు లప్పళించుకొనుచు నయ్యజంబుం జంపుకొని భక్షించి రట్లు
ప్రజ్ఞాశౌర్యధైర్యాదిగుణంబులు గలవారలు పరులకార్యంబుల విఘాతంబుసేసి
స్వకార్య ముద్ధరింతురని మఱియుఁ జిరంజీవి మేఘవర్ణు నాలోకించి. 149

క. తనలావుఁ జూచి మృతకా, కనికాయశరీరరక్తకణములు మేనన్
జినికిపటతటమునందిడె, చనుఁ డుపహతిరహితభూమిజాతంబులకున్. 150

క. అరిమర్దనుండు సరిప్రా, ద్దరుదెంచుం గెరలి తరలి హతశేషరట
త్కరటవ్రాతికటభజింతున్, హరుఁ డాపగవారిఁబోలె నాపగవారిన్. 151

వ. భజించి నీకార్య మార్యసమ్మతంబుగా నిర్వహింపం గలవాఁడనని పలికిన మేఘవ
ర్ణుండు లుంఛితగరుజ్జాలుం గావించి విస్రం బగు కాకజఠరాస్రంబుఁ జినికి యచ్చి
రజీవిని న్యగ్రోధాగ్రకోటరంబునం బెట్టించి సపరివారుండై నిరుపహతిస్థానం
బున కరిగె నాసమయంబున. 152

చ. అరుణగభస్తిబింబ మపరాద్రిఁ దిరోహితమయ్యెఁ బన్నగా
భరణి శిరోధిహాలహలభంగి నిజు ల్మెరసె న్విరోధిభీ
కరగతి నంతఁగాఁబరిగాఢమహీధరభూజమగ్గకో
టరములు నిర్గమించి వికటప్రకటాననము ల్మడింనుచున్. 153

క. అరిమర్దనుఁ డనుపబల, స్ఫురణోల్లోకములు ఘూకములు వటకరటా
హరణేచ్ఛఁ గదలి బహుపా, ద్ధరణీరుహ మాశ్రయించి తద్విటపమునన్. 154

క. కాకములు మెదలకున్నన్, ఘూకంబులు కర్ణఘోరఘూత్కారహతా
శాకులము లగుచుఁ గ్రమ్మఱి, పోకను నఱ్ఱిడుచున్నపుడ భూజమునన్. 155

క. మతివిదులకు నుచితమనూ, ద్యతనము సారంభుఁడయ్యు నాకృతకార్య
స్థితిఁ గడఁగనియునికి మహో, న్నతియని మను వానతిచ్చినాఁ డట్లగుటన్. 156

క. అనితలఁచి నిలిచి తీవిం, బనివడి చిరజీవి యేరుపడ నొకసెట్టం
బొనరించినఁ గ్రమ్మఱి పరి, మునుమై యుత్తోలులఁ జుట్టుముట్టె న్బట్టెన్. 157

క. పట్టుకొని చంప నొంపం, గట్టాయితపడక యరుగుఁ గావున నతనిం
జుట్టమువలెఁ గొనిచని పతి, కట్టెదురం బెట్టి కౌశికంబులు నిలిచెన్. 158

క. దూరితగరుదుత్కరుఁడవి, ప్రారుణఘనలోహితాక్షతాకృతి నతనిన్
దేరికొనఁ జూచి గర్వస, మూరంభోక్తృ విరోధిమర్దనుఁ డనియెన్. 159

క. ఓరీ నీవెవ్వఁడ వీ, తీరేమిటికైతి వనిన ధృతిపెంపున నా
పేరు చిరజీవి యనిన య, పారగుఁ డాయన యులూకపతి కెఱిఁగించెన్. 160

క. ఎఱిఁగించిన మించిన ని, వ్వెఱ నిట్లను ఘూకలోకవిభుఁ డిట్లనుచే
తెఱఁగు చిరజీవి నిన్నఱ, మఱలే కకాకరాజు మన్నించుఁగదా. 161

వ. దివస్పతికి బృహస్పతియుంబోలె మేఘవర్ణునకు ముఖ్యప్రధానుండవు నీతిపథికుండవు ధన్యుండవు నీయట్టి కృతకృత్యునకు నిన్నిచదశ రాఁ నేర్చునొకో సర్వంబునుం జెప్పుమనిన జిరజీవి యరిమర్దను నాలోకించి. 162

చ. తన పెనుగాకిమూఁకల నదాటున నీభటకోటి ముట్టి కా
ననితఱిఁ జంపి చన్నమఱునాఁడు నృతేతరభృత్యవర్గము
ల్గనుకనిఁ గొల్వ నప్పిలిచి కార్యము వాయసభర్త వేఁడినన్
మనమునఁ గొంకులేక యరిమర్దనునిం గనుమంటి నాతనిన్. 163

చ. ఘోరబలుం డగాధతరుకోటరమర్గవిహారిరాత్రిసం
చారనిరంకుశుండు పటుశౌర్యధనుం డరిమర్దనుండు క్రూ
రోరగభంగిఁ జంపఁదలఁచుండఁగ నెవ్విధి నిద్రవచ్చు నీ
వారికి నీవు నెట్లుమనవచ్చు శుభంబు భజింపుమా యనన్. 164

క. అరిమర్దను నిటుఁగని మని, తిరిగినజమునోరు దన్నితివి నాబుద్ధిం
జరియింపు మనిన వాయస, పరివృఢుఁ డందులకు మండిపడి నానంకన్. 165

ఉ. చూచి హితప్రధానుఁ డనుమన్మదిఁ బెద్దయు నమ్మియుండు ని
న్నీచు విరోధిపక్షుఁ డని నేరనయో తుది నిశ్చయింప నిం
దీవెడుగొట్టు కాల్పిలిచె నేనిఁ జెఱుం బ్రతుకంచు నూఁచిపో
వైచి యులూకభుక్తికినవత్సలుఁడై విడిపించె మన్త్రిపైన్. 166

తే. ఎఱుక పిడికెడు ఘనమంను రదినిజంబు, నెరయునీమూఁకమున్నునన్నెఱుఁగుఁగానఁ
గనలి చంపక కొంపక గౌరవమున, దేవ నీపాదములమ్రోలఁ దెచ్చి నిలిపె. 167

తే. తోడిమంత్రులజాడ నాదుర్మదాంధుఁ, డాడిన ట్లాడ కుచితకార్యంబుఁ జెప్పి
సిగ్గు గోల్పోతినని చిరజీవిజాతి, బాష్పుఁడై చెప్పెఁ దనచేటుపాటుఁ బతికి. 168

క ఆవేళ ఘూకపతి నయ, కోవిదు లగుమంత్రివరులఁ గూర్చి ప్రభుత్వ
ప్రావీణ్యంబున నచ్చిర, జీవిచరిత్రంబుఁ బ్రీతిఁ జెప్పం దెలియన్. 169

తే. చెప్పి వాయసరాజన్యశేఖరునకు, మానసీయుండు ముఖ్యప్రధానుఁ డితఁడు

దీని కిత్యుదితెఱఁగు వేర్వేఱపలుకుఁ, డనిన నయదక్షుఁ డగు రక్తాక్షుఁ డనియె.

క. చేరినమృత్యువు రిపుఁ డ, క్రూరాత్ముఁడు చిక్కినపుడ కొంకక చంపం
గోరుట నీతివిధానము, వైరికి దయఁదలఁచువెఱ్ఱివాఁడుం గలఁడే. 171

సీ. ఇతఁడు వాయసధరాపతికి మాన్యుఁడు ముఖ్యదండనాథుఁడు నీతిధాముఁ డనుచు
నానతిచ్చితి నిట్టివానికి నిట్టిదుర్వ్యసంబు వచ్చుట వెఱగుగాదె
ప్రత్యర్థికర్మమర్మము లెఱుంగుటకు రాజ్యప్రతిష్ఠకు నిట్టిసాధుమతులు
విను నీచవేషమైనను బూని బద్ధవైరులలోఁ బ్రవేశించి చెలిమిఁ జేసి

తే. చిచ్చు దోలిపోచ్చి వృక్షంబుఁ జెఱచినట్లు, పొదివి నానాటి కభివృద్ధిఁ బొందిపిదప,
జెఱచి పోదురు వీనిరక్షింపనేల, చంపి రాజ్యంబు సేయు నిశ్శంక నధిప 172

క. అని రక్తాక్షుఁడు చెప్పిన, వినఁగూడక ఘూకభర్త విశ్రుతనయధీ
ధనదక్షునిఁ గ్రూరాక్షుని, గనుఁగొనుటయు నతఁడు మధురగతి నిట్లనియెన్. 173

క. శరణాగతురక్షించిన, పరహితచరితున కిహంబుఁ బరముం దురగా
ధ్వరఫలముం గలదనిరో, యరిమర్దన కావు మిమ్మహాచిరజీవిన్. 174

తే. అనుచు గ్రూరాక్షుఁ డాడిన నద్దివాంధ, వల్లభుఁడు విని దీప్తాక్షువంకఁ జూచి
నీకుఁ దోఁచినకార్యంబు నీవు సెప్పు, మనిన నంగీకరించి యిట్లనియె నతఁడు

క. క్రూరాక్షునినీతి సుధా, పూరం బరి యెట్టినుస్స్వభావుఁడు జంపం
గోరఁడు శరణాగతుఁ డన, ఘూ రాజును నీకుఁ దగవు గా నేర్చునొకో. 176

క. ఈరీతి నీతిగలిగిన, సూరిజనుం డేలచెఱుపఁ జూచుం జనతా
వైరి యగుదొంగబంటుప, కారము వృద్ధునకుఁ దొల్లి గావింపఁడొకో. 177

క. నావిని యరిమర్దనుఁ డురు, భావుని దీప్తాక్షుఁ జూచి ప్రభునీతికళా
సేవధి విన నింపయ్యెఁడు, నావిధ మెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 178

చ. కుండినరాజధానివసుగుప్తుఁ డనంగఁ బ్రధానసార్థవా
హుం డఖిలార్థవంతుఁ డొకఁ డుండు నతండు ప్రియావియుక్తుఁడై
పండినమూర్తితోడ నగుపాటున కుంకువఁ దన్వి నొండుపో
నండజయాన రూపవతి యన్ముకలకన్యకఁ బెండ్లియాడినన్. 179

క. అలరుం బ్రాయపుఁగన్నుల, కలికికి ముదిమగఁడు బూచిగావున గవియ
న్దిలతైలమువలె నెనయక, తొలఁగుం జెలిసెట్టిఁ గన్నఁ దుప్పనమియన్. 180

క. వెతలం బొగులుచు నెట్టన, రతిగతికిం బిన్నపడుచ రారమ్మనుచుం
బతిమాలి పిలువ విన దది, పతిఁబట్టిన చెవుడు దన్నుఁ బట్టినభంగిన్. 181

మ. పలితశ్మశ్రుశిరోజరోగలతికోపఘ్నుం డనర్ఘంగురున్
వలియుగ్వక్త్రునితస్తతశ్చలితనిస్వస్థోత్తమాంగుం గర

స్థలయష్టిం బటలావృతాక్షు విగళద్దంతు న్వయోగర్వని
స్థలయోషిత్కుల మేర్పడం బరిహరించు న్బాలవానింబలెన్. 182

సీ. పాఱవేయుటెకాని భక్ష్యంబు లిచ్చిన వాతెర నంట దవ్వాలుగంటి
చించివైచుటెకాని చీరలిచ్చినఁ గటీరమునఁ గైసేయ దాఱంపులాడి
తొలఁగఁబెట్టుటెకాని తొడవులిచ్చిన సొంపుపస మేనబూన దప్పలుపచెలువ
మగుడనిచ్చుటెకాని మాడలిచ్చిన ముల్లెఁ గట్ట దాజగడాఁగ కలువకంటి
తే. యింటిముంజూరుపెండెలో నిడుటెకాని, పువ్వులిచ్చిన ముడువ దప్పొగరుమగువ
కుడిచి కూర్చుండి యిదియేమిగొడవఁజేసె, వార్ధకంబున నాసార్థవాహకుండు 183

ఆ. చెనఁటిభార్య పేరుఁ జెప్పగ పెఱబోటి, పేర సిగ్గుఁ దొలఁగఁబెట్టె సెట్టి
ముదిమినేడ రోఁత యిదె నాకవిటవిటీ, జాతివశ్యభేషజంబు లడుగు. 184

సీ. మొరడువంగిన సెట్టిముదుకకు జవరాలిమోము గానని వాని ముకురమయ్యె
నగ్గుభర్తకు నాఁతి వాతెర చండాలవాటినండిన పిండివంటలయ్యె
గొయ్యలూడిన పెండ్లికొడుకుకుఁ జెలినవ్వు విపినమండలిఁ గాయువెన్నెలయ్యె
వయసుపోయిన బేరివానికి సఖిచన్ను గొండలందనిమానిపండులయ్యెఁ
తే. బలితునకుఁ గోకిలాలాపజలుగు లెలుఁగు, బధిరునకు నయిన సంగీతపాకమయ్యె
మొలఁతనీక్షించి గుఱ్ఱక్కిళ్ళుమ్రింగుఁగాని, సౌఖ్యమేమియు నెఱుఁగఁడజ్జరఠుఁడు.

చ. నెలకొకనాఁడు గట్టెదుర నిల్వఁగఁ జూచినవాఁడు గాఁడు పీ
నల కొకనాఁడు మాటవిన నోఁచినవాఁడును గాఁడు నవ్వులన్
వలపులఁ జల్లనొగ్గినవాఁడును గాఁ డతఁ డెందువాఁడు గాఁ
డలజవరాలితోడిరతి యందనిమ్రానిఫలంబు సెట్టికిన్. 186

వ. ఇట్లు సన్నిహితవిశేషవేదనాజాతఖేదంబున నారాటంబు బుట్టి యడియాసపస నుసు
రుఁ బరిత్యజింపంజాలక ఈలకఱచుకొని యెడతెగక నిగుడు నమందోష్ణనిశ్వాస
మాతరిశ్వంబున నధరపల్లవం బల్లలనాడ నతం డొక్కనాఁడు శయ్యాతలంబున
నొడలుపడవైచి దాసీజనంబులు తనకాచరించునూడిగంబులుఁ గోడిగంబులుం జేసి
కూడునీళ్ళకుం బాసి గాసిపడుసమయంబున రజస్వలాంభోజినీదివాసంగముక్రీడా
సంప్రాప్తదురిత ప్రాయశ్చిత్తార్థంబు భృగుపాతం బొనర్చినవిధంబున దపనుం డపర
గిరిఁ దిరోహితుం డయ్యె నయ్యెడ. 187

సీ. పిసవెఱ్ఱిఅంకుగుబ్బెతలతప్పులు దప్పదాల్చుట కిది కన్నతల్లియిల్లు
కడుపుకక్కుఱితిపిల్చుడుగను ముదిలంజె నఱుదుల కిది పిన్నవయసునుంచు
గడికన్నగాండ్రయక్కఱలకు నిలుచూఱ పోరువుసొమ్మిదనిది పూఁటకాఁపు.

కలవర్తకుల కన్నుఁగవఁ బాయునిద్రఁ గదలింపనిది నిమ్మకాయపుఁబుసు
తే. ప్రభకుఁ బాసినకుముదినీపత్త్రనేత్ర, రంజనంబున కిది విశుద్ధాంజనంబు
నాఘనాఘనకాళిమోన్నతి నహించి, కటికచీఁకటి జగమెల్ల గప్పుకొనియె. 188

తే. మానసాటవి నేర్చుమన్మథదవాగ్ని, బాహ్యసంచారమునకుఁ బాల్పడియె ననఁగ
దీపములు సాంద్రగేహమందిరములందుఁ, బ్రకరశిఖ లుల్లసిల్ల జూపట్టెనపుడు. 189

క. ఆరూపవతి సఖాగా, హారంబుల దృష్టిఁబొంది యపుడొకభంగిం
బోరామి ఘోరవనక, వ్యాఘ్రముపలె వృద్ధపతినివాసముఁ జొచ్చెన్. 190

తే. చొచ్చి చచ్చినవండాలుఁ జూచుచాడ్కిఁ, జూడఁ గల్లంత నోసరించుచు గృహాంత
కాంతభిత్తికఁ జెంతఁ గంకటికి నడుగు, బిటికి నీక్షించి యప్పటి పెద్దసెట్టి. 191

తే. విరహదహనగ్రహంబున విగ్రహంబు, కొలిమి నూఁదినగతి వేఁడి గలిగియుండ
సెజ్జ నాగాబసుము నక్షీణవిభవు, భల్లకంపితభవు మనోభవుఁ దలఁచి. 192

ఉ. తేరె ధనుర్ధరు ల్పుతమి లెక్కకు మిక్కిలి యొంటు రెంటుగా
వారదరింతు రేటినెఱవాదితనం బదిరెంటు నొండుగా
నారసి వేయనేరవలదా మతినీవలె నెంతవింత యా
నీరజగర్భుఁ డుండుఁ గడునేర్పరకౌశల మెన్న మన్మథా. 193

ఉ. ఇంపున నన్యచాపధరు లేసినతూపులు బాహ్యమాంసముం
జింపక మర్మభేదనముఁ జేయఁగఁజాలవు బాహ్యమాంసముం
జింపక మర్మభేదనము సేయు భవద్విశిఖంబు లెల్లగి
ర్తింపుదు నీదుచాప మువధీరితశంబరకాంచనాంబరా. 194

క. తీరనికోలపగయుంబలె, నీరమణీమణికి నాకు నెనయదు విరహాం
భోరాశి నెల్లుగడతు, న్వీరోత్తమ నన్నుఁ గూర్పవే కలకంఠిన్. 195

క. అని వెన్నునికొమరు మరు, న్వినతాముఁ విరహభయవిధమునుఁ గన
త్కనకమణినిచయచామరు, ననుఁ క్షత్రమరు దూఱి యతఁ డున్నంతన్. 196

తే. కుశలగతి మజ్జనములాడి కుడిచి కట్టి, ప్రజలు నిద్రించి రయ్యర్ధరాత్రవేళ
ఖడ్గఖేటకపాణియై గస్తుదిరిగెఁ, బెద్దతలవరి కింకరోపేతుఁ డగుచు. 197

వ. అంత. 198

సీ. భవనదీపాహితభ్రమరపేటికవాలుఁ గాగ స్త్రీతలము ళ్ళగద్దగోళ్ళు
ములుదోరణముబట్టు మొలత్రాటికుఱువాఁడికైదువు దెసకట్టు కావుబొట్టు
జిలుఁగుకన్నపుఁగత్తి బలపంబు మొగమాయమందు తొలపుటాకు మైలగోఁచి
మడుపుటాకులు పోఁకపొడికాయ మోరచ్చు చెప్పులు భుజగవృశ్చికచికిత్స

తే. సుప్తివృద్ధికరౌషధక్షోద మసిత, వసనభంగంబు పెడతలవంకసికయుఁ
గాఱునును మేను నెత్తురికన్ను లమర, దూరితత్రాసుఁడపుడొక్క దొంగబంటు 199

సీ. వచ్చి త్రిమ్మరుతలవరులు గన్గొనకుండ బవరిచుట్టును బలపమున వ్రాసి
ముంచి కన్నపుఁగత్తి మొనకత్తిపెట్టించి యొయ్యనొయ్యన శిలలూడ దివిచి
వివర మేర్పఱిచి యావెంబడి బదములు నడపి నల్వంకలు దడవిచూచి
యలికిడిలేకుండఁ దెలిసి యిల్సొరఁబాఱి వాకిటిగడియ నెవ్వడిసడల్చి
తే. గాలిరాకుండ వెలుతురు గాకయుండఁ, గఱకుగఱబట్ట గన్నపుగండిగప్పి
యొడలిసొమ్ములు వేర్వేర నొలిచికొనఁగ, సరస కేతేర బరికించి జడదరించి 200

క. కచభరము విరియ హార, ప్రచయం బల్లాడఁబఱచి పరిరంభించెన్
రుచిరగతి రూపవతి నిజ, కుచలికుచాగ్రములు నాఁటుకొనఁ బ్రాణేశున్. 201

సీ. యువతిసేసిన యపూర్వోపచారమునకు వెసమిన్నుముట్టి యమ్ముసలిసెట్టి
యిచ్చనచ్చెరువంది ముచ్చటయినను మొగము బీనిరక్కస దనుదాన వచ్చి
ననునిటు గౌఁగిలించినది నేఁడింతకుఁ గారణం బేమేనిఁ గలుగవలయు
ననిలేచి నల్వంక లరసి యొక్కెడ భయంకరహేతికరునిఁ దస్కరుని గాంచి
తే. యితఁడుపో మూల మీశుభస్థితికి ననుచుఁ, బెన్నిధానంబుఁ జూచిన పేదవోలె
నీరదోదయ మరసిన నెమ్మివోలె, సమ్మదంబంది యాపరాస్కంది కనియె. 202

క. పొడపుఱువుంబలె ననుఁ దన, కడకన్నులఁ జూడరోయుఁ కన్నులకలికిం
గడువేడ్కఁ గూర్చితిఁకనె, కడఁగలఁ డిటువంటిచెలిమికాఁ డారసినన్. 203

క. మానగుమహిజక్రోడ, స్థానంబున వెలుఁగుమదనదావానలకీ
లానివహము చల్లార్చెను, దీనిపయోధరము లద్వితీయచరిత్రా 204

క. చోరకుఁడవె యతిసమ్మద, కారకుఁడవుగాక తీర్చగలనే నీస
త్కారర్ణ మీభవంబున, దూరీకృతకలుష వడ్డితోడంగూడన్. 205

క. తనగృహమునఁ గలవాసో, ధనకనకము లెల్లనిచ్చెదన ధృతిమీఁదన్
గొని చనుమని యంజలిసే, సినఁ జోరుఁ డతిప్రసన్నచేతస్కుండై. 206

చ. నెఱయఁ జెలంగియున్న యతనిం గని యిట్లను సార్థవాహ యి
త్తెఱవ భవన్నియోగమునఁ ద్రిమ్మరదే యదికొత్తగాదె నా
మఱఁదివి నీవు చెల్లెలిచి మమ్మవలోకముఁ జేసికాదె బ
ల్వెఱపున నిన్నుఁజేరి పొదవెం దనచక్కనిసోగచేతులన్. 207

క. నీనిలయంబునఁ గలసొ, మ్మేనొల్లం బడుచుకరణ మిచ్చితిసిదినీ
తోనలగిన వేసారిన, చో నను మఱఁదలఁపు మలయుచుం బఱతెంతున్. 208

క. చెలియలనిచూడఁ గినిసిన, దలఁ గోయుదుఁ బతికి సమ్మదము గానిది య
వ్వలకేల హితులకేటికి, లలనామణి యిది మొదలై లఁగు నీయాజ్ఞన్. 209

వ. అని భయంబుఁ బుట్టించి కృతసత్కారుండై చోరుండు సార్థవాహు వీడ్కొని చని
యె నాసమయంబున. 210

సీ. రాజాస్యముఖతాంబూలరసవాసనల గ్రుక్కి నానుముక్కునబంటి యైనదనుక
ధరపయోధరసుధాధరరసంబునఁ జొక్కుఁ బంచబాణపిపాస పాయుదనుకఁ
జంచలేక్షణఘన స్తనగుళుచ్ఛకముల నలముహస్తగ్లాని వొదుగుదనుక
నాతిగాఢాలింగనమునఁ దెప్పలఁదేలు బొంది తాపము శాంతిఁ బొందుదనుకఁ
తే ప్రాయ ముడిబోయి కసరింకఁ బాటియుండు, పంటిచాల్పున సెలవేరుపడినయొడలి
పరుసు సెట్టన బీదచే పడినపగిదిఁ, గుటుకుగుబ్బెతవయసెల్లఁ గొల్లలాడె. 211

సీ. ఉదయవేళకుము న్నె నిదురమేల్కొనివచ్చి ప్రాణవల్లభుపదాబ్జముల వ్రాలు
వ్రాలి నిర్మలతరజ్వలనతప్తసువర్ణకలశోదకంబుల జలకమార్చు
జలకమార్చి సపత్వశర్వరీశాతపోత్తాలచేలంబులఁ దాల్పనిచ్చు
నిచ్చి పొచ్చములేక హేమపాత్రంబున నిష్టాన్నముల భుజియింపఁబెట్టుఁ
తే. బరిమళముఁ బూయుఁ గపురంబుసురటి విసరుఁ
బూవుదండలఁ జుట్టుఁ దాంబూల మిచ్చు
బడక సవరించుఁ జెటిపాటినడుగులొత్తు
వలముఁ గౌఁగిట నాతిచోరాతిభీతి. 212

ఉ. ఏరికినైనఁ జోరుఁడు సుహృత్తముఁడే యతఁడేలనే సెస
త్కారము సార్థవాహునకుఁ గన్గొన నిచ్చిరజీవితావకీ
నారికి ముఖ్యమంత్రియగు నైనను నీతిపరుండు గాన నే
తీరున నైన నిట్టిసుమతిప్రవరుం డశుభం బొనర్చునే. 213

క. అని దీప్తాక్షుఁడు చెప్పిన, విని యరిమర్దనుఁడు నీతివిభవవిలాసున్
వినుతాసువక్రనాసుం, గనుఁగొనుటయు నతఁడు కౌశికప్రభు మొగమై. 214

క. కంటకులు రిపులు దమలో, నొంటకపురిఁ బాసి యూర నొకఁడై విను మి
ట్లొంటిఁ గృశియింపుచుండుట, గెంటనిశోభనము గాదె క్షితిపా నీకున్. 215

ఉ. ఈతఁడు మేఘవర్ణునకు నిష్టము గల్గినవాఁడు సత్క్రియా
న్వీతుఁడు రాజకార్యపరినిష్ఠితుఁ డీతఁడు లేమి లేమిను
మ్మాతని కూర్చిత్తైకవిజయస్థితి నీ కితఁ డునికిఁ జేసి వి
ఖ్యాతివహించు శత్రుబలహైన్యము నీకు శుభంబు గాదొకో. 216

క. వైరులు రాయుట హితస, త్కారమునక యసువులిచ్చెఁ దస్కరుఁడు లఘు
క్షీరమహాగోద్వితయము, రాఁపున గృహికి బ్రహ్మరాక్షసుఁ డిచ్చెన్. 217

క. అనవిని యరిమర్దనుఁ డా, నన మలరఁగ వక్రనాసునకు నిట్లను ది
గ్వినుత నయప్రథ యొక్కథ, వినవేడుక యయ్యెఁ దెలుపవే నాకనుడున్. 218

వ. వక్రనాసుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె. 219

చ. కృతవిదధీశ చెప్పెదఁ బరిగ్రహలబ్ధము భూరిదుగ్ధగో
ద్వితయము పాల్చి నొక్క జగతీసురు లోఁగిట దానిపంచ నా
మతి నొకటన్ హరించుటకు మందచరుం డనుతస్కరుం డలి
ప్రతినవకాలకూటరుచిబంధుర మైనయమాసఁ జీఁకటిన్. 220

క. నెప్పెఱుఁగక చనఁ గానల, నొప్పున నొక బ్రహ్మరాక్షసుం డరుగుచు నా
దెప్పరపుఁ ద్రుచ్చు నచ్చోఁ, దప్పక వీక్షించి యద్భుతధ్వనిఁ బలికెన్. 221

క. ఓరీ యిఱులూ బెడునీ, దారుణనిశ నెందుఁ బోయెదవు చెప్పుమా దు
ర్వారత్వర ననుటయు నల, చోరుఁడు డా బ్రహ్మరాక్షసున కిట్లనియెన్. 222

క. జయసిద్ధి యనుధరామరు, నయనంబునఁ గలదు గోద్వయము దాని నతి
ప్రియతం గొని చనునాతఁడ, నయిపోయెద నొంటి నిష్మహారాత్రమునన్. 223

ఉ. కందెనదాయచాయకొల కచ్చులమేళము లక్షగోళముః
ల్గుందెనమారునోరుపసిగొయ్యలదండులుపండ్లు లిట్టిరూ
పెందును జెప్పఁ జూప నరు దెవ్వఁడవీవని వేఁడినం దరా
స్కందికి బ్రహ్మరాక్షసుఁడు సత్యపురస్సరభాషనిట్లనున్. 224

క. ఈనిశ నిట నేవిప్రుని, ధేనువులం ద్రోలనీవు దివియుటకై చో
రా నేఁ డరిగెద వత నిన, తానకమునఁ జంపఁబోయెద న్బలలాశిన్. 225

క. నావిని చోరకుఁ డంతం, బోవక యనునిన్నిశీథమునఁ గ్రోధమునన్
భూవిబుధుఁ జంపఁబోయెదొ, కో వాఁ డెటువంటినేర మొనరించెనొకో. 226

క. కారణముఁ దెలుపుమన నల, చోరకునకు బ్రహ్మరాక్షసుండను రజనీ
చారపలాయనమంత్రక, శారూఢుఁడు గాఁడె యరయ నవ్విప్రుండున్. 227

చ. జరఠకపిత్థరంధ్రములు సాలబిలంబు లగాధనింబకో
టరములు మఱ్ఱిమానితొఱటల్ పెనురావుంతొఱ్ఱలు న్మహా
నిరవధితింత్రిణీమహిజనిర్వ్యథనంబులు తొంగిచూడరా
దరసిన బ్రహ్మరాక్షసుల కద్ధరణీసురుచేతిరాయడిన్. 228

క. మెఱమెఱసి యద్ధరామరుఁ, బఱిమార్పం బోవరాదు బ్రహ్మకునైనన్

మొఱఁగి నిదురించువానిది, తఱి యగుటం జంపఁబోయెదం బదమనుచున్. 229

వ. ఇరువురు చని యవ్విప్రగృహంబు ప్రవేశించి రందు బ్రహ్మరాక్షసుండు ప్రతిరోధి కిట్లనియె. 230

క. తొలుదొలుత నరిగి విప్రుని, బొలుపారం జంపి కడకుఁ బోయెద నాలోఁ
దఱఁకక నీ వరిగి నిరాకులవృత్తిం బసుల నాఁచికొనిపొమ్మొకటన్. 231

క. తీరిదియని చెప్పినవిని, చోరకుఁ డా బ్రహ్మరాక్షసున కను నీద
ర్వారంభ మెఱిఁగిరేని మ, హారభసము పుట్టు నీగృహంబున నకటా. 232

క. ఈనెఱి నలికిడిపుట్టిన, ధేనువులను ముచ్చిలింపఁ దిఱునె నాపూఁ
పైనతరువాత దూరము, గా నరిగినమీఁదఁ జంపు కాదన విప్రున్. 233

ఉ. నావిని బ్రహ్మరాక్షసుఁడు నన్నిటులాడఁగ నెంతవాఁడ వీ
లేవడి నిన్ను వేఁడ నవులేకలిగెం బొలుదొత్త నిద్ధరా
దేవునిఁ జంపెదం గనలు దీఱఁగనం చడరంగ దొంగయుం
బోవకు పోకు మం చతనిభూరితరధ్వని నడ్డగించినన్. 234

వ. అక్కలకలంబు విని బ్రాహ్మణుండు మేల్కనియె నప్పు డతనికి విశ్వాసంబుఁ బుట్టింపం దలంచి. 235

క. మును బ్రహ్మరాక్షసుం డి,ట్లను నఘా తావకీన మగుగోద్వయమున్
గొన నున్నత్రాసదీపితుఁ, డని చోరునిఁ జూపె నిజకరాంగుళికోటిన్. 236

క. చోరుండును బటురౌద్రా,కారుండై నినువధింపఁగా నదయుండై
చేరినక్రూరుం డితఁడని, యారాక్షసుఁ జూపె భూసురాధ్యక్షునకున్. 237

క. నేరముఁ దప్పించుకొనం, జోరుండును బ్రహ్మరాక్షసుండును దనతో
నీరూపునఁ జెప్పినముఖ, సారసరిపుమీఁద హాసచంద్రిక మెఱయన్. 238

క. ధరణీసురుఁ డిట్లను మీ,రిరువురు పరమాప్తు లనఘు లింపెవ్వరిపైఁ
గెరలెదము చనుఁడు గాథ,త్వరఁ గ్రమ్మఱ మీరు మీనివాసంబులకున్. 239

క. దీవింపనలవ దవనీ,దేవత లామోదవనధిఁ దేలిన శాపం
బీనలవ దలఘుసంతా,పావిలచేతస్కు లమ్మహామహులయినన్. 240

వ. బ్రాహ్మణద్వేషంబులేక బ్రతుకుం డని వీడ్కొలిపినం బోయి రాచోర బ్రహ్మరాక్షసవివాదంబు జయసిద్ధికింబోలె మేఘవర్ణ చిరజీవి సంవాదంబు నీకు నిస్తులకల్యాణంబుఁ జేయునని విన్నవించి వక్రనాసుండు వెండియు. 241

సీ. తనమేనికండలు దఱిగి డేఁగకు మేఁపి ఖగముఁ గావఁడె శిబిక్ష్మావరుండు
గరుడుని కాహారకబళమై నాగేంద్రవరుఁ బ్రోవఁడే మేఘవాహనుండు

నిజకళత్రద్రోహి నిర్దయాత్ముఁ గిరాతు మనుపఁడే నిర్ణిద్రమైత్రిపత్రి
శత్రుసోదరువిభీషణు సమిద్భీషణు రక్షింపఁడే తొల్లి రాఘవుండు
తే. సకలదిక్కామినీకుచస్తబకములకుఁ, దారహారకలాపమై తద్యశంబు
నేఁడు నాఁడును నున్నది నిత్యమగుచుఁ, గంటె శరణార్థి మనుచుటకంటె శుభము.
సీ. అని వక్రనాసుఁ డిట్లాడుమాటలు విని యందఱి వేర్వేర నడుగుబుద్ధి
నపుడు దివాభీతనృపతివికారకర్ణునిఁ జూచి తోఁచిన ట్లనఘ నీవు
పోలినతెఱఁగుఁ జెప్పు మనుగాక యనునంత నెడసొచ్చి క్రూరాత్ముఁ డిట్టులనియె
నే కార్య మెఱుఁగుదు రిందఱు పలుగాఁత లఱచెద రవివేకి పగుటఁజేసి
తే. మంత్రులకు నైజములు మృదుమధురభణితులవి యథార్థీకరించి వాయసముఁ బెంచి
మేలుచెడిపోయెదవు సేన నేలచెఱిచె, దహితు నిర్జింపు నాబుద్ధి నాదరింపు 243
క. నేరము ప్రత్యక్షంబై, చేరువ నంసంగ సంతసిల్లి సజారన్
దార న్నాధూర్తుల రథ, కారుఁడు శిరసావహించుకథ యిది యయ్యెన్. 244
క. అనవిని యరిమర్దనుఁ డా, యన నాలోకించి యోనయాజ్ఞన యిది యె
ట్లనురాగంబునఁ జెపుమా, వినియెద నన నతఁ డులూకవిభునకు ననియెన్. 245
క. కేరళదేశంబున రథ, కారప్రముదానుతల్లి గల దవ్వికచాం
భోరుహముఖి యువజారో, దారవ్యసనంబులకు వల్లెత్రాడై మెఱయున్. 246
ఉ. జాయలకొంగుపట్టెడి యసభ్యులచేరువపంట యన్మథ
ప్రేరితకోటి కేడుగడ పెన్నిధి గాముకజాతికిం బర
ద్వారులపట్టుగొమ్మ యుపవల్లభసంపదపాంథబృందము
దారయు పల్లవాంగణనిధానము దానివిలాస మారయన్. 247
ఉ. క్రొవ్వినచన్నుదోయి కసులుకు న్ననుబయ్యెదఁ దెల్పఁ జూచిన
న్రువ్వనఁ బర్వుచూపులదరు ల్చెదరం బటుపాంథమర్త్యుల
ద్రవ్వ మెఱుంగుమేనిచెలువం బెడఁజేయక చూడఁ గోడెకాం
డ్రువ్విళులూఱ నూర మెఱయు న్రథకారవధూటి నిటునన్. 248
చ. మెఱుఁగులఁ గ్రుమ్మరించుకనుమించులు త్రొక్కనిచోట్లు ద్రొక్కఁ గ్రి
క్కిఱిసినగుబ్బచన్ను లెడయీక విరోధుల జోక నొందఁ దో
క్లోఱయ నితంబబింబమున నొక్కొకయించుక జాఱఁగట్టఁగ
ట్రోఱపు ఘటింప నేగువలయుగ్మలి మారపుటేటిసీటికిన్. 249
శా. ఆస్పృత్తిస్తని రూపలక్ష్మి కనువిందై యుండ నిర్గ్రాహహామో
హావేశక్షుభితుండు గానివసుఁ డిష్టాహారసంచారని

ద్రోహైముఖ్యము లేనివాఁడు గృహకాంతాకాంతసంతానచి
స్తావైరాగ్యనిరతుండు గానిజనుఁ డెన్నఁడు లేఁడు లేఁ డొక్కఁడున్. 250

సీ. పలుమెఱుంగులు మోవిపై నటింపఁగఁ గేరి నవ్వు నొక్కొకసారి యవ్వనవ్వు
జారకర్ణగ్లాని చేర నారజముగా బలుకు నొక్కొకసారి పచ్చిపలుకు
ముఖదృష్టియునమర్మములు గ్రుచ్చి పారఁగఁజూచు నొక్కొకసారి చురుకుఁజూపు
గిలుకుమెట్టెలయంతు బెళుకుసంపాదింప నడుచు నొక్కొకసారి బెడఁగునడుపు

తే. పదనుగా జాజుచేసినపసిఁడితీరు, పోల్కిఁ జూపట్టు మాతికపోతలము
తమ్మరస మంటఁగలుచుబ్రాయంపుకలిమి, మురియు నొకసారి వల్లంగి మోహనాంగి.

సీ. ఏతెంతువనియు పొక్కఁడిపోయి మత్తాళిచూడ నాకట తొంగిచూడనయితి
చేసేఁత నప్రద యచ్చికబుచ్చికపుమాటలాడ నాతో మాటలాడనయితి
కమ్మోవిరుచులఁ జొక్కించి తింతియ ముద్దుగుమ్మగుబ్బలయొమ్ము గమ్మనయితి
నను నేకతమున రమ్మని యొప్పి రప్పించి తెలియ యేటికిఁ దప్పఁ దెలియనయితి

తే. నీనుఁ జరణానతుఁడనైతి నేత్రజితచకోరనన్నిచ్చలో నేఁటికోరనయితి
వందు రాత్మప్రపంచమునైనజారు, లెఱుఁగరు తాఁకైన నవ్వాడవది సెఁగూర్చి. 252

తే. పరుషటంకకుఠారసంభరణకరణ, జనితతాపరసక్లాంతశాంతికాంత
హస్తములఁ దేర్చునొక్కొక్క యవసరమున, శైత్యభైషజ్యమున దానిచన్నుదోయి.

క. కైసేసిబిడ్డపాపల, తో సందడిలేమి నొడలు నొడలుం బిఱుఁదిం
తేనికుచంబులు మెఱయం, గా సుందరి పోతబొమ్మగతిఁ జూపట్టున్. 254

క. చెలిచెలువు తెరవుకెసగుం, బలె నానాషథికభోగపాత్రంబై వ
ర్తిలుచుండ దానిచెడుపో, కలు చెలిసెం బతికిఁ గొంతకాలంబునకున్. 255

క. తెలిసి యొకనాఁడు వాఁడా, లలనాతిలకంబు తలతలం బట్టుకొనన్
వలయునని తలఁచి వెంగలి, కలికిం బరికించి నిర్వికారతఁ బలికెన్. 256

క. ఏలినయీకేరళీనర, పాలుఁడు నా కానతిచ్చెఁ బయనము చాలన్
గాలవిళంబన మోనుహి, తాలిం దెమ్ము సంబళముఁ గంబళమున్. 257

క. వేఱూరికిఁ జని యిట కై, దాఱుదినంబులకు వత్తు నద్దినము లా
ఱ్ఱాఱుసుమీ నీసంగతి, జాఱుట నాకనినయోష సంతోషమునన్. 258

సీ. చివురువాతెర యచ్చుసేయుఁబో వేఱూరి యొసపరిగానిపల్లొత్తుకెంపు
తమిగుబ్బచంటిపాళెముడగ్గుఁబో వింతగుమ్మచిమ్ముటవ్రేలిగోరి తాఁకు
మోముదామరతావి ముదమందుఁబో క్రొత్తబాఁజుఁగుకస్తురిచుక్కబొట్టుతేఁటి
చిన్నారిమేనవాసించుఁబో పొఱుగింటికలికిచుట్టము యొమ్ముకమ్మపూఁత

తే. తనచొకాటపుఁజెక్కుటద్దములఁ బ్రతిఫ,లించుచుఁబో మాఱుమగనిక్రొమ్మించుమూపు
ప్రాఁతపోరాటమొంపారఁ బఱచెననుచుఁ బొంగ లాఁగ్యసీమ నక్లంగిలేమ. 259

క. తలపేనుపంటిసందిది, పులుకాలనుముల్లు నస్త్రమున యూకకటి
స్థలితీఁటపాదరక్షణ, శిలవోలెం బ్రాఁతమగఁడు చే పెవ్వొకీణ. 260

ఆ. నెరసుతోడఁబోలె నేత్రంబు దుర్భర, వ్యాధితోడఁ బాసి యంగకంబు
కాంతి నుల్లసిల్లుగతి వీనిఁ బాసి యి,చ్ఛానురూపవృత్తి నగుదు నేను. 261

క. అనిమూఁపులు మూఁడై లా,లనరథకారునకు సంబళము గంబళి వి
చ్చి నిలిచి కుహూనాత్రి గడ,ల్కొన నప్పుడనిలిచి పేరుకొని పతికనియెన్. 262

ఉ. నిక్కవ మూరికేగెదవె నీకు దయారహితాత్ముఁ డైనదా
జెక్కడఁగల్గె నిన్ను నొకయించుకనే పెడఁబాసి యుండలే
నిక్కడ నేను మోపిఱుఁద నిప్పుడవచ్చెదఁ దోడుకొంచుఁబొ
మ్మక్కఱదీఱ నాహృదయ మక్కట నీవశమాయెఁ బెఱుంగవే. 263

క. నిమిషము దివసంబై దివ,సము నెలయై మాసంబు సంవత్సరమై
సమయుగమై చింతించెద, రమణా నీవదీయయోగరాహిత్యమునన్. 264

ఉ. ఈచెలువీకళావిభవ మీగుణ మీకమనీయవిగ్రహం
బీచతురత్వ మీగరిమ మేమగవారికి లేదు చూచితిం
జూచితిఁ బ్రాణనాథ నినుఁ జూచినకన్నుల కాంతాంతనా
రాచుఁడుఁ బట్టఁడీవు మగరాజవు రాజవు నిక్క మింతయున్. 265

ఉ. కేవలసాధనంబు లిరుగేల వహించి నటించుమన్మహో
భావజునట్లు మిక్కుటులిబాడిసయుం గొని నీవు మాముకీ
నావసథంబున న్మెలఁగ నచ్చరచాడ్పునఁ గన్నులార్ప కిం
పావహిలంగఁ జూతు దరహాసపరిస్ఫురితాననాబ్జనై. 266

క. విడిఁగలమాణిక్యము పు,త్తడితోడం గూర్చినట్లు తనతో నినుసాం
పడరం గూర్చిన బ్రహ్మను, దడయక చేమొత్తి మ్రొక్కెద మె ప్రాణేశా. 267

క. తడసినఁ జత్తు న్వడి ని,క్కడి కేతెమ్మనుచు ముచ్చ గన్నీరొలుకన్
బుడిబుడియేడ్పులతో న,వ్వెడమాయలప్రోవు మగనివీడ్కొల్పటయున్. 268

ఉ వంచనఁజేసి వాఁడు తలవాకిలి వెల్వడి పోయిపోయి య
స్తాచలకుంజకోటరమునం దినుఁ డేగినఁ డక్కబెట్టి యా
ముంచినచీకటి న్మసలి ముచ్చవలెం జొరఁబాఱి యింటిలో
మంచముక్రిందఁ దూఱుకొని మానముఁ గైకొనియుండె నంతటన్. 269

ఆ. జలములాడి మేనఁ గలపంబు నలఁది యచ్చెలువ చలువ వలిపెచీరఁ గట్టి
ముడిచి కడిఁది తేచి విడియంబు సేయుచు, మొదలియామమయిన యాద నెఱింగి.

ఉ. ఆ తెలిగంటిగంటె నెరసైన విభుం డరిగె న్నిరంకుశ
ప్రీతి రమింపవచ్చు నిటఁ బిల్వుము నీవని తోఁచిన దూతి యా
కేతకిఁ బోయి చీరనగ కీప్రతిరథ్యముసుం గొనర్చి సం
జాతకుతూహలుం డగుచు జారుఁడు దత్సదనంబుఁ జేరఁగన్. 271

ఆ. కోళ్లమూఁ డనున్నగొంగడిఁ బఱచిన, మంచమునకుఁ గ్రొత్తమగనిఁ గొనుచు
తలుపువడల వరిగి చూచ్చుండె దాని క్రిం, దంటిమగఁడు డాఁగు టెఱుఁగలేక 272

చ. ప్రవిసుటితానురూపద్రుఘబంధ మసుంధర మోదకృద్ధా
వనము కటీకపోలముకుచ స్తనదృష్టనఖక్షతంబు కై
తవపరిహాసభాషితము తాంతచపేటము పాస్తసల్లజ్జము
ప్రనుపుడూహ ముల్లసిల సంగమ మిద్ధజను న్నిరాంత్యమై. 273

క. సాధ్వీయాకృతధారా, సాధారణకరశిఖరనిరాతనఖంబుల్
సాధింపఁగ రతినాథా, యోధనసాధనములు నయ్యె యువతులకున్. 274

క. ఆసతి యుపపతియును నిజ, మనసిం జెలరేఁగి యుల్లనారణగాఢో
ల్లసనమునఁ జెనఁగ గుసిక్రిల, నస నచ్చెలికాలు మగని వెన్నూఁగెయుటయున్. 275

క. దిటచెవక యాధరిత్రి, కటిమదిలో నిశ్చయించెఁ గనలున నీచిఁ
కటి నెక్కటి నిక్కడికం, కటి క్రిందిటు వచ్చె గట్టిగా మగఁ డనుచున్. 276

క. గతితృప్తిఁ బొంది యయ్యుప, పతి నాతిం జూచి పలికెఁ బడ్డముఖీ నీ
పతిరతిలో నారతిలో, మతిఁ దలఁపఁగ నీకు బ్రియతమం బెయ్యదొకో. 277

క. నోరార్పక నిక్కము జెపు, మా రామా ప్రేమ ననిన నది వానిదెసన్
గూరిమిఁ గలిగియు నలరథ, కారము నోరంజకంబుగా నిట్లనియెన్. 278

మ. *పతికందర్పరహస్యకేళికిఁ దలంప న్మానుషరోచ్చారణ
స్థితి ముంగొంగుపసింపె గాదె యది నాతిం బ్రీతిఁ జేకొంపఁగా
కతివాంఛాగతుఁ డైవి క్తిఁ దోఁజఁగంగాఁ జేయుజారుండు నీ
సతమే చెప్పుకు వానితోడిరతి నిస్సారంబు రాజాస్యకున్. 279

క. ఇదియేటిమాట యేలా, వదరెద నిను నీవెఱుంగవా నారమణుం
డుదధి బిఱుపడియు వీని, ల్లది నే ననపన్నఁ దెలియుదా నీమదికిన్. 280

క. రోఁత నినువంటి మానిసి, క్రోఁతికి నామగనిఁ బేరుకొనఁ జక్కడకున్

---

* ప్రతి ప్రాణేశరహస్యకేళికి నని పాఠాంతరము.

జేతికిఁ గలవాసి సుమీ, కాఁతాళము గాదు నీవు ఘనుఁ డౌతనికిన్. 281

ఉ. ఒంపన నేల నాపుని యొద్ద రమించుట యింద్రభోగమై
యుండునయో యనుంగువిభుఁ డూరికిఁ బోవు తెఱంగి యొంటి ని
ల్చుండఁగ వచ్చి పట్టికొని యోరిమురాత్మక సిగ్గుగొంటి నే
వెండియుఁ బోలె వేఁడి ఘటియింపవె నాకిటువంటి కూరిమిన్. 282

ఉ. రాచపను ల్వహించి చలరాచకుమారు నినంటి దేవుఁ డ
య్యో చని కాళ్ళతో నరిగె నూరికి నెన్నడు వచ్చువాఁడు తే
తే చవిగావు కంట్లు పెకలింపుచు నున్నవి ప్రాణవల్లభుం
జూచినదాఁక యొట్లు నిలుదుం దనువెట్లు సహించియుందుగన్. 283

శా. కాయం బెక్కడనుండెనేమి వనితాకందర్పుఁ బ్రాణేశ్వరుం
బాయం జాలవు ప్రాణము ల్వనుపు బ్బాపాళ్ళు గాఁ జేయుబల్
డాయన్ వ్వమ్ముఁగదా పయోధరము లంటం గౌఁగిటం జేర్చి యా
చాయం బైకొని చెక్కునొక్కరతిరాజ్యశ్రీలఁ దేలింపుగన్. 284

చ. అగునగు బైసిమాలి చిత్తినంచు విజృంభణవృత్తి నివ్విధి
న్నొగయని మాటలం జెవుల సూఁడకు సైఁచిన దానఁ గాను నా
మగనికి నిన్నువంటి కొలమాలిన మానుసు లీడె *భర్తతోఁ
దెగి యెడద్రెవ్వకం బ్రదికితే మని యైనవనై సుఖించెదన్. 285

చ. అనుతనుమధ్య భాషితము లారథకాఁడు సాదరంబుగా
విని యిది నా యెడం బ్రణయవిశ్రుతయౌ నటుగాక యుండినన్
నను ననుకూలుఁడంచు నుపనాథుని తోడ శతానవంబుల
న్వినుతి యొనర్చునే పరిభవింపక చంపక కాతు మెచ్చితిన్. 286

ఉ. ఏను బ్రవాసినౌ తెఱఁగి యింతట నంతట నాకుమా తెల
ర్లని దెఱంగి కన్గొని చలింపక వీఁడిలుసొచ్చి యుద్ధతుం
డై నిలుపోవలేక కదియుంబడెఁ గాఁతలు రోఁతలంచు ల
జ్జానిధిగాన మెత్తఁబడి సాధ్వి రతిస్థితి నూరకుండెడున్. 287

ఉ. చిక్కితి వీనిచేత రొదసేయుట సిగ్గులచేటు పొందుఁ గం
జొక్కక వేగ నిల్వెడలఁ జూడఁడు మచ్చటఁ దీర్పకున్న నేఁ
డుక్కున నేమిసేయునో భయోదయ మయ్యెడునంచు నోడి యీ
చక్కెరముద్దుగుమ్మ సరసప్రియభాషల నింపొనర్చెడున్. 288

---

* భర్తకుం దెగి యెడద్రెవ్వనం బ్రదుకదే యని పాఠాంతరము.

క. అతివా నారతిలో నీ, పతిరతిలో నిష్టమెద్దిపలుకం దగునం
చితఁ డడిగిన హితరూపా, న్వితుఁడని నన్నబల పొగడె వీనిం దెగడెన్. 289

ఉ. వంచన యిప్పు డీతఁడు నవంకజనించె జనించుఁగాక యీ
చంచలనేత్ర నాయెడఁ బ్రసన్నమనోరథ దీనిమాటలన్
గాంచితి మోదమంచు రథకారుఁడు వేగ సజారదారతో
మంచము నెత్తికెత్తుకొని మంజుగతిం జని వాడవాడకున్. 290

ఉ. వాకొని యెంతశాంత యెటువంటిపతివ్రత యెంతయుత్తమ
శ్లోకవివేకరాశి యనుచుం బ్రియు నెన్నుచు హస్తతాళమా
నైకలఘుప్రచారగతి నాడెఁ బ్రహాసవిలాసవక్త్రులై
మూఁకలుగట్టి నాగరికముఖ్యులు తన్నరికించి నవ్వఁగన్. 291

వ. ఇచ్చరిత్రంబు సాపరాధుం డగుచిరంజీవిం జేపట్టిన నీ కుదాహరణం బగు నని రక్తాక్షుండు చెప్పిన నప్పలుకు లాదరింపక నులూకేశ్వరుం డూరకుండె నంత నయ్యభిప్రాయ మారసి. 292

క. తనకు నులూకత్రాసము, మనుగడ కుపహతి యును బహుమానత్వము లే
దని తెలిసి తెలివిఁ గలయా, వనమునఁ జిరజీవి ఘూకనాథుని కనియెన్. 293

క. నీరిపుచే నూరక యున, ధీరతఁ గాంచితి జగద్విదితమతి నయ్యున్
గ్రూరాగ్ని కాహుతిగ దను, ధారణ మిఁకఁ జాలు వేల్చెదం బ్రాణంబుల్. 294

క. నావిని రక్తాక్షుఁడు చిర, జీవిం బరికించి చచ్చి చేసెడుపనియే
మీవివరపుట్టఁ జెపుమా, నీవనుటయు నాతఁ డాతనికి నిట్లనియెన్. 295

క. ఈకాయ మనలముఖమునఁ, బోకార్చి యులూకయోనిఁ బుట్టి బలిమి మైఁ
గాకముల గర్వరేఖా, స్తోకములం ద్రుంతు మనసుతుందుడుకు కాఁకన్. 296

వ. అనిన విని రక్తాక్షుండు. 297

క. లోకదృశఘనసమీరము, హాకునశరంబులనరింతు నని కాదాపూ
ర్వాకృతికి వచ్చె నొక్కతె, కాశికి నీకేల కౌశికత్వము గల్గున్. 298

క. అనురక్తాక్షునిఁ గనుఁగొని, ఘనుఁ డచ్చిరజీవి పలికె గాఢప్రజ్ఞా
ధన వినఁగోరితి నిక్కథ, యనురక్తిం జెప్పుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 299

సీ. కైటభాహితపదాంగదమార్తికచ్ఛాయ విధికమండలుసమన్వితమరాళి
మారారిమకుటమందారమాలికవియత్కృష్ణధేనుక్షురక్షీరధార
సాధుజీవంజీవచంద్రికసగరజస్ఫాటికస్వర్గసోపానపంక్తి
చిరతపోవిత్తసంచితభోగిరథకీర్తి వారాశిహృదయకర్పూరవర్చ

తే. పరుషహాసిక్తశాపసంప్రాప్యమాణ, మిత్రసహపుత్రగీర్వాణశత్రువేష
సముదితక్లాంతిహృతిసమ్యగమృతవృష్టి, గంగ పొంగడంగ నెగడు రంగత్తరంగ 300

సీ. తజ్జలంబుల నొక్కతపసి యాస్వాదింప శయపుటంబల్లనఁ జాఁపుఁబోలెఁ
దటకుటానిలనటద్విటపకాంచనిషణ్ణ ఘనగృధ్రచంచునిర్గళిత యగుచు
మూషికపడియె నమ్ముని దానినిజతపోమహిమ నొక్క మనోజ్ఞమహిళఁ జేసి
కన్నకూఁతునకంటెఁ గడుగారవంబునఁ బోషింప నొకకొన్ని పూఁటలకును

ఆ. గుఱులుగూడె మేను మెఱుఁగెక్కెఁ బాలిండ్లు, బయలు మెఱసెఁ బిఱుఁదుబలిసె నడలు
ముఱిపె మెఱిఁగె సిగ్గుమోమున నివురొత్తెఁ, దోయజాస్య కెలఁ బ్రాయమైన.

క. కలితరుచిమించునంచన, ఫలముంబలె నూఁగునూఁగుఁ బ్రాయము చెలిపై
నిలువం గని ముని మనుపి, వలవని తలపోసె నధికవాత్సల్యమునన్. 302

క. ప్రతినూతనర్తువేళా, న్వితయౌవ్వత యవ్వధూటి వ్రాపలి యగు న్ద
త్సతిపాణిగ్రహణముఁగా, మతిఁ దలఁపరు సుమతుల నభిమతమై యునికిన్. 303

వ. ఇంతపడుమున్న వివాహంబు సేయలేనైతి నిచ్చిపుచ్చుకొనువారికిఁ గులధనాది గౌరవంబులు సదృశంబులునయిన ననురాగంబు పెరుగు రూపయౌవనాదులు పరస్పరానురూపంబు లయియుండిన సతిపతులకుఁ బ్రేమాంకురంబులు వృద్ధిఁబొందుఁ గావున నివ్వనజగంధి మహానుభావుండగు సూర్యదేవునకుం బరిణయంబు సేసెద నని యమ్ముని తీవ్రధాము నాకర్షించి. 304

సీ. తనునోరఁ బేరుగ్రుచ్చినవారి కారోగ్య మిచ్చువాఁ డఘములు వ్రచ్చువాఁడు
పరరాజసంబాధ విరియుచక్రముల రక్షించువాఁ డిఱుల శిక్షించువాఁడు
వేదాంతశుద్ధాంతవీథుల నోలగంబుండువాఁ డాపద ల్చెండువాఁడు
దుష్టమందేహ సందోహంబు నెలగోలు తెరమువాఁడు మురారితెరనువాఁడు

తే. సంప్రదోషవచస్థ్సితిజలదరించు, ననిజనులకు దృష్టిపాటవము నిచ్చి
మించువాఁ డెల్లదిశల దీపించువాఁడు, సారసాప్తుండు మునికి సాక్షాత్కరించె.

చ. ముని యలతీవ్రధాముని సముజ్జ్వలధామునిఁ బూజసేసి యి
ట్లను దిననాథ యిక్కలయాధర పెంపుడుబిడ్డ నాకు నీ
కెన సుముహూర్తవేళ వరియింపుము నీకిదె యిత్తునన్న న
వ్వనరుహబాంధవుండు శ్రుతవంతుఁ బ్రశాంతునిఁ జూచి యిట్లనున్. 306

తే. అనఘ నాకన్నఁ బర్జన్యుఁ డధికుఁ డభ్ర, సంచయంబున నను నిరోధించుఁ గాన
నమ్మహాత్మున కీకన్య నఖిలమాన్యఁ, బరిణయము సేయు మదినీకుఁ బరమశుభము.

క. అనిచెప్పి తపనుఁ డరిగిన, ననఘుం బర్జన్యు నంత నాకర్షింపన్
జనుదెంచి నిలిచె నతఁ డ, మ్ముని యావ్వేల్పునకు నెయ్యమున నిట్లనియెన్. 308

క. కన్య న్నభవత్త్రయాస, న్నాన్య ననన్య న్వరింపుమా యిచ్చితి నీ
ధన్యత్వ మమర నన్ బ్రజ్ఞన్యుం డిట్లనియె మానిజనమాన్యునకున్. 309

క. మరుదభిహతిదూదిక్రియుం, దరలుదు నాకన్న ఘనుం డతం డాయన కి
త్తరళాక్షి నిచ్చి సంయమి, పర పెండ్లి యొనర్చు మనుచు వాఁడుం బోయెన్.

క. పవమానుఁ గ్రోధహతరై, పవమానుఁ దలంపఁ దపసిపాలికి నతఁ డా
త్స్వజవము లమరవచ్చిన, వివిధాతిథ్యములు గావింపుమఁ బలికెన్. 311

చ. ఉచితసభాయితాఖిలపురోపవనాపవనాసురాసుర
ప్రచయములందు నీసవతు రాఁ డొకఁ డిష్టజనప్రసన్నతా
రుచుల వరో త్తేజింగి గుణరూపవయోనయధన్యఁ గన్య నీ
కచలమునీష నిచ్చెద సదాధృతిఁ గమ్ము వివాహ మీవనన్. 312

చ నరులు సురల్ భవాద్యులు నన్ను మహోబలుఁడం డ్రు సత్కృపా
పరమపరమేష్ఠి శైలము లపారబలంబులు నేనెఱుంగుదుం
బరు లనమన్న నేమి కనుపట్టిన పట్టినరాధిభర్త కా
దరమున నిత్తుఁగాకని సదాగతి చెప్పి యథేచ్ఛ నేగినన్. 313

క. ధరములఁ దటఘటితపయో, ధరముల సంగీతముఖరదైవతవిద్యా
ధరముల శ్రీగరుడసుధా, ధరములఁ దలఁచుటయుఁ బర్వతము లేతెంచెన్ 314

క. ముని యద్ధరణీధరములఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నాత్మకన్య ననన్యన్
జనలోకమాన్య నిచ్చెద, గొనకొని యొండొకఁడు పుచ్చుకొనుఁ డింపెసఁగన్.

చ. అతిశుభలగ్న మీసమయ మన్న నమస్కృతు లాచరించి ప
ర్వతములు పల్కెఁ నేఁ డబలపంతులమందరు పాదజర్జరీ
కృతులము మమ్ము లెక్కఁగొన వెల్కలు వానికి నిమ్ము నిర్మల
వ్రతఫలదీయ ప్రీతి కనివారణ లేకని చెప్పిన పోయినన్. 316

క. ఎలుకలఁ బిలిచి మహాముని, కులవల్లభుఁ డనియె నిత్తుఁ గూఁతు న్మోదం
బొలయ పరియింపుఁ డొకఁడని, పలికిన నవి కరము వెఱఁగుపడి యిట్లనియెన్.

క. ఎలుకలకు మనుజసతులకుఁ, గలయిక లెట్లనిన మౌని కమనీయతపో
బలమునఁ గ్రమ్మఱఁ గూఁతురు, నెలుకంగాఁ జేసి యొకటికిచ్చెం బుచ్చెన్. 318

వ. అట్లగుటఁ గాకి పగునీకు ఘూకజన్మ మెట్లుగల్గునని కేరడం బాడి యధిక్షేపించు రక్తాక్షుని వారించి యరిమర్దనుండు ప్రసాదపురస్సరదృష్టిఁ జిరజీవి నాలోకించి.

ఉ. క్రూరతరావలోకములు ఘూకము లాదృతి నీకు నీప్సితా
హారము లిచ్చు నిర్భయుఁడవై ధరణీరుహదుర్గకోటరా

గారవములం జరింపుము సుఖస్థితి నుండు కొలంతలేక యో
భూరివివేక యుంచుఁ గడిపోవని కీర్తి బహూకరించినన్. 320

వ. కృతకృత్యుండ నయితివని చైత్యవిజితసహారాచలాసక్తి ప్రచారంబున దుర్గబాహ్యా
భ్యంతరంబులం బ్రవర్తించి యున్నయయుం గనుంగొని శరీరాన్తర్గతపర్యంతంబు చింత
దొరలకుండ శూలికంబులం గలసి మెలసి పక్షంబులు వ్యవహారదక్షంబు లగుటయు
నొక్కనాఁ డెడపఱు నేచి యయ్యాకమూర్ఖోత్పాటనంబునకుఁ బ్రత్యుపహారదుర్గకోట
ద్వారంబుల నీరంబులుగాఁ బూరించూరి నీసేంద్రవంబులు దూఁచిరి శరీరపిండఖం
డంబులు గ్రుక్కి యక్కడ నిలుపక మేఘనుష్ణుఁ గానంబోయి యావ్యాయసపతి చేత
సంభావితుండై యున్న దుష్పరిత్యంబైన కార్యంబు విన్నవించి చిరజీవి యిట్లను నీవు
ను నిమ్మం గొలుమవారును నీరసశేషశాఖలను గొలువులను బట్టుకొనిరందు వైరిసం
హారసమయం బిదియని తెలుపుటయు. 321

క. ఎరవలికట్టినకొండల, కురువడిఁ జని కాకిమూఁక లొక్కటఁ గొంచుల్
పరపరవలైనపిడకలు, తరిగ్గి కొనిపోయి ఖేదతం దరికొల్పెన్. 322

మ. లఘువత్స్యద్ధతి మిందువాయువులచేత న్రాఁజితోద్దీనక్రొం
బొగలై కీలలు పర్వ నిక్కఁ జెలువిన్న ప్రాచి యయుక్కుప్పుడిన్
గగనం బంటి ఘనస్ఫులింగములు నాల్కల్గ్రోల్రియయవచ్చిద్యవం
బగిలెం బ్రేళిగడేం దివాంధకులయుల్ల్ భస్మంబులయ్యేం దుదిన్. 3:3

క. కొలఁదుప్పున నిశ్శేషము, గా వైరుల సంహరించి కౌతూహలసం
భావితుఁడై యన్నడు చిర, జీవికి నలకాకరాజశేఖరుఁ డనియెన్. 324

క. పగవానిగ్రహము మృత్యువు, మొగమువోచ్చి సన్నిదినములు గిట్టా యే
పగిది జరింపితి నీవని, నగచివఁ జిరజీవి మేఘువన్నుని కనియెన్. 3·5

చ. అపదఁ పడఁ గార్యకాంక్షి యగు నాతఁడు దేజము డాఁచి దుస్థితు
న్గడుమనుమ నీచుఁ గొల్చి ప్రియుఁడుం దివినిజ్ఞయుడై ధరిత్రిఁ జే
ర్పడిన సహోదరుల్దనకుఁ బ్రాపుగ నుండియుఁ బుణ్యగానలం
గడవఁడె మత్స్యరాజునకుఁ గొలువున సన్నుతుండు కాలమున్. 326

ఉ. పౌరుషము న్మహాబలముఁ బండితభావముఁ గప్పిపెట్టియా
ధీరుఁడు కార్యదాహనిరతిం బరుఁగొల్చుమహానసాగ్నిధూ
మాదుఃతాత్తులు న్మలినమైనకటంబు మహావిభూషితా
కారము దర్వియు న్మెఱయఁగా వలభీముఁడు మాత్స్యుఁ గొల్వఁడే 327

ఉ. పౌరుష ముజ్జగించి నగు బొట్టున కోరిది సాధుగ స్త్రీతా

కారతఁ గాలకాంక్షఁ బొసఁగ న్నిజకార్య మొనర్పఁ గాంచిన
జ్యారవవేదదత్తగజసత్త్వభితాప్తహరిత్కరిస్ఫుర
ద్వీరుఁడు క్రీడి మత్స్యపురి నాఁడు బృహన్నలయై నటింపఁడే. 328

చ. ఒకవెసఁ గార్యదాహమున నుండక యేరికినైనఁ దీఱదం
తకనిభసత్త్వుఁ డాదరణధామకటాక్షుఁ డఖండవిక్రమా
ధికుఁడు విలాసవిభ్రమణదేశము మాద్రికిఁ దొల్తపుత్త్రుఁ డా
నకులుఁడు మత్స్యరాజఘననంబున సాహిణియై చరింపఁడే. 329

చ. భుజబలశాలి నీతిపరిపూర్ణుఁడు రూపవిలాసవారిజ
ధ్వజుఁడు హరిజ్జయాభిముఖవర్యుఁ డతిప్రియభాషుఁ డాశ్రిత
ద్విజనిధి కార్యదాహనిరతి న్నిజవేషముఁ గప్పిపుచ్చి గో
వ్రజములఁ గాచువాఁడయి విరాటుపురి న్సహదేవుఁ డుండఁడే. 330

ఉ. కాలము దాఁట నెవ్వరలఁ గ్గల్గలవారలు వారిరాశికీ
లాలపరీతభూతవిపులాన్వపరాజముఖీశిరస్స్థ
స్థాలఘురత్నభానునికపాతిసమున్నపదంఘ్రిపద్మ పాం
చాలతనూజ తొత్తువని సల్పదె దైవగతి న్సుధేష్ణకున్. 331

వ. అని చెప్పి బాష్పనిష్పీడితాక్షుండై వాయసాధ్యక్షుండు చిరజీవి నాలోకించి, 332

క. పరదేశ మఖిలదుఃఖా, కరము మదీయోపదేశగమ్యుఁడవై కా
ర్యరసమునకోర్చి రిపుమం, దిరమున నెబ్బంగి నుండితివి చిరజీవీ. 333

క. ఘూకములు వెఱవ ఘూక, క్ష్మాకాంతుఁడు గౌరవంబు సలుపఁగ ప్రతిప
క్షౌకమున నుంటి విద్దఱ, నాకతమున నీకుఁ గలిగెనా చిరజీవీ. 334

సీ. అని విన్నవయిన వాయసరాజు నీక్షించి యచ్చిరజీవి యిట్లనియె మఱ్ఱి
తరువున నీయాజ్ఞఁ దలమోచి యేనుండుతఱి మదాంధదివాంధతతులు వచ్చి
కెలఁకు లీక్షించి మీపాలకును లేమన్న తెరలివచ్చినత్రోవ మరలిచనఁగ
నున్నకన్నెఱిఁగి నేనొకశబ్ద మొనరించి క్రమ్మఱించితిఁ గార్యకరణబుద్ధి

ఆ. నప్పుడు వికృతమూర్తినైయున్నన న్నులూ, కములు గాంచియెఱుఁగుఁ గానఁదొలుత
నింపుకలిమి సంహరింపక నొంపక, నాదరమున భర్త కప్పగించె. 335

వ. అప్పుడు ఘూకవల్లభుండు నన్నుం జూచి నీ వెవ్వండవని యడిగిన మేఘవర్ణు నకు ముఖ్యదండనాథుండ నగు చిరజీవి నని చెప్పినతి నప్పలుకులు విని మంత్రులరావించి మంత్రకూటంబున నన్నుం జూపి యితని కుచితం బగు కార్యం బొకరొకరు చెప్పుండనిన నందు రక్తాక్షుండనువాఁ డొక్కరుండు దక్కఁ దక్కినవారందఱు నాపక్షంబ పలికిరి రాజును వారివాక్యంబు లంగీకరించి నీతిదక్షుం డగు రక్తాక్షుని

చెస నాదరణంబు సేయఁడయ్యెఁ గాలపక్వంబును నట్టిద. 336

క. జనియింపం గల కార్యము, మనమున దగ నిశ్చయించి మంత్రి సునీతిన్
వినిపించిన వినఁడొల్లని; చెనఁటికి ముకుబంటిగాదె చేటుం బాటున్. 337

తే. గగనమంటిన దోషాగ్ని గాఢశాంతి, నీరమున శీతలము సేయ నేర్చు మంత్రి
చిరహితారంభపరుఁ డైన సేవకుండుఁ, గార్యనిర్వాహకులు సూవె కరటముఖ్యా.

క. తా నెంత కార్యపారగుఁ, డైన రహస్యమున మంత్రి నడుగక ధరణీ
జానకి నే కార్యంబుం, బూనం దగ దుద్ధత ప్రభుత్వ ప్రజ్ఞన్. 339

ఉ. ముప్పదిమూఁడుగోటుల సుమూర్తులవేల్పుల నేలు వజ్రియ
ప్పప్పయువార్యశౌర్యకరుణాదులపట్టున నింద్రుకేనియున్
జెప్పనివాఁడె యట్టి నయశాలి బృహస్పతి గోపనంబునం
జెప్పిన పంపుసేయక విశృంఖలవృత్తిఁ జరింప నేర్చునే. 340

క. కావున రక్తాక్షుఁడు నయ, కోవిదుఁ డమ్మంత్రి మాట గురుమంత్రముగా
భావింపలేక కోటఁడు, పావకకీలాళిఁ గాలి భస్మంబయ్యెన్. 341

చ. అరయఁగ దుష్టమంత్రినివహం బను వారము గల్గియుండ నే
పురుషు ననీతిదోషములు పొందవు రోగము తే యపథ్యబం
ధురుఁ గలఁగింప వేజనునిఁ ద్రుంపదు మృత్యువు లక్ష్మి యెవ్వనిన్
జిరపదగర్వదర్పితునిఁ జేయదు పైకొనవేరి నాపదల్. 342

వ. లోభికిఁ గీర్తియు ఖలునకు మైత్రియు నష్టక్రియునకుఁ గులంబును ధనార్జనతత్పరు
నకు ధర్మంబును నలసునకు విద్యయు గృపణునకు సౌఖ్యంబును బ్రమత్తసచివప్రా
పకు జగతీపతికి రాజ్యంబును లేదు వెండియు నీరసేంధనంబుల వహ్నియు మూర్ఖు
లందు శోకంబును జపలచిత్తులయందు గోపంబును గాంతలందు విత్తంబును
దయావంతులందు ధర్మంబును మహాత్ములయందు ధైర్యంబును వృద్ధిఁబొందు నది
యట్లుండె. 343

క. వలనగు నంతకు బగతుం, దలనిడుకొని తిరుగు నీతితత్త్వజ్ఞుఁడు మున్
జిలువయొకం డట్టిదయై, పలుగందిన దే యనేకమండూకములన్. 344

క. అనిన విని మేఘవర్ణుం, డనురాగరసాబ్ధి నోలలాడుచు విద్యా
ఖనికా యొట్లీకథ చెప్పు, మను డచ్చిరజీవి వాయసాగ్రణి కనియెన్. 345

సీ. విను పూర్వమున మందవిదుఁ డను కాలాహి యాహారకాంక్ష నహర్ముఖమున
బఱచి యొండొకచోట బహుభేకకలకల ప్రతిభిన్నసకలదిగ్భాగమైన
హ్రదము గన్గొని లోనికరుగ నెద్దిక్కున దెసవు గానక తీరధరణి నిల్చి
కుంభిని ఫణమూదికొని డిల్లచెడినట్లు పరవశుగతి రుగ్ణుపగిది నుండఁ

తే. బలికె మండూకపతి మహోఫణివతంస, ప్రాణములు లోచనంబుల బడిలపఱచి
యెఱచి యొల్లక యిట్లుండ నేల నేల, చింతలేమిటి నేని భక్షింపరాదె. 346

క. తలద్రిప్పక మ్రింగుచు కే,వలము మహాబలుని యంతవాని నయోనీ
కలఁతంబడ నేకార్యము, గలిగెనో కో యన్నఁ బన్నగం బిట్లనియెన్. 347

తే. ఓదయానిధి దైవోపపాదితుండ, నైననాకేల దొరకునాహార మఱక
నోరులు వెట్టినదనుక బస్తుండవలయుఁ, దనకు నావుడు మఱియు నద్దర్దురంబు. 348

క. అనిలాశనవల్లభ చె,ప్పు నహో చిత్రంబు వస్తుపారణ లుండన్
వనరం గారణమున్నను, వినియెద జెప్పుమనిన నుంగవిదుఁ డిట్లనియెన్. 349

క. కేవల మాహారేచ్ఛం, బోవఁగ నొకనాఁటిరేయి భోగం బద్రువం
గావడి ద్రొక్కిన నొకభూ, దేవకుమారకునిఁ గఱచితిని బడలుపడన్. 350

క. కాటుపడి భీతిఁ గాయం, బూటాడంబరచి జనకునూరుద్వితయా
స్ఫోటితమస్తనుఁడై శిశు, వేటుపడినకురరివోలె నేడ్చుచునుండెన్. 351

క. అవలునలముద్దుపట్టిం, జడియకుమని వీపుజఱచి జనకుం డురముం
దడికొని మునుఁగడ పుడమిం గడునడకువ నున్ననన్ను గని కోపమునన్. 352

క. వసుధామరుఁ డిట్లను వెలి, విసరినతమినోరి విసపువిత్తానోరే
పసనాడెఁ గటకటా యి, క్కసుగంసుం గుంగులేక కరనన్ బంపన్. 353

ఆ. కుటిలగతికిఁ బుట్టుగుడ్డికి ననుదిన, శ్రుతివిహీనునకును గ్రూరమతికి
బాపజాతికెలప్రాపించుఁ బరహితా, చరణవిద్య నిన్ను సైఁపఁదగునె. 354

చ. కడుదొడుసైన యిద్దురితకర్మము నిన్గొని ముంచుగాక యె
క్కడఁ జననిచ్చుఁ బుట్టపురుగా కొఱగా కెపు డస్వతంత్రతన్
మడుఁగుభజించి భేకముల మస్తమున న్భరియించి కొల్చి యె
వ్వడవి దయామతిం గడుపు పోయఁగనుండు పాకారిసొమ్మునన్. 355

క. ధారాళచింత నంతం, గ్రూరతచెడి మిమ్ము మోచికొని తిరుగంగా
నోరాజా వచ్చితి నా,హారము మీరిడక లేదయా నాకనుచున్. 356

క. ఆరోహణకౌతూహల, సౌరభ్యము మోసులొత్త జలపాదుఁడు దు
ష్టోరగభాషణములు మా,యారూపము లనక నిజము లని తనలోనన్. 357

క. తలఁచి యలచిలువకిట్లను, నెలకొనినను గొలువనిలువ నీహృదయమునం
గలిగిన నాహారం బిడి, తలకుం గ్రొవ్వెక్క నడపెద న్నే ననుడున్. 358

ఉ. మందవిదుండు కప్ప దనమాయకు లోనయి చిక్కె నంచు నా
నందమునొంది భేకరమణభ్రమణాదులు నాకులేవు నీ

కంఠమునఁ జేరి భోగిఫలకంబున నీపదముల్వహించి యుం
దుం దుదిముట్టనందనుకఁ ద్రోవక డగ్గఱఁ జేర్చుకొ మ్మిటన్. 359

క. నను విశ్వసింపు మెప్పటి, కనుమానము మాను చచ్చునంతకు నెందుం
జననని దేవరనగరికి, దనపేరం గమ్మకస్తైదం గొనుమనుచున్. 360

ఆ కడుపుఁ జూపి చానగా నింక నెన్నఁడు, నడుపుకొనియె దనుచు చెనుగుఁబురుగు
చెప్పరాని ప్రియముఁ జెప్పినహృదయంబు,గరఁగి భేకరాజు తెరువుచూపి. 361

క. ఆరోహింపఁగవలె గృ,ష్ణోరగ యీసరియు వెంట నొద్దికిఁ జనుదె
మ్మా రయమున ననుటయు ని,ర్వారణనద సొచ్చి కదియ నచ్చెం గప్పన్. 362

క. అప్పు డనురాగమొప్పం, గుప్పలుగొని క్రోతిగొమ్మగొన్నట్లు వడం
గుప్పించి కప్ప లేఁడ, ప్పప్పఫణిప్రవరుభోగ మారోహించెన్ 363

క. జలపాదుని బాదుకొనం, దలనిడికొని త్రాఁచు నేచునటనం దటభూ
ములకొంతసేపు ద్రిమ్మరి, యలసినగతి నూరకుండె నట్లుండుటయున్. 364

ఉ. పన్నగభర్తఁ జూచి జలపాదుఁడు పల్కె నిదేమి వేగసం
పన్నము గాకయున్నయది మందవిదా భవదీయవిగ్రహం
బన్నభుజంగ మిట్లను దయామయ యాఁకటఁదీలుపడ్డ నా
కొన్నదె యానశక్తి కడు పోమినమీఁదటఁ జూడు చిత్రముల్. 365

క. దొరలు తమవేడుకల జూ,తురు గాని వహించి తిరుగు తురగంబులఁ బ్రో
వరు మేపునీళ్ళతటినిడి, యనుదివ్విధ మనిన దర్దురాగ్రణి మదిలోన్. 366

క. కలతెర గిట్టిద యనుచుం, దలఁచి యయో విప్రశాపదశ దనయిచ్చన్
వలసిన యాహారము గొన, గలుగమి నిచ్చలును నొచ్చెగద యకటకటా. 367

క. భారవహం బిదిలేదా, హారము నే నిడక కటికి యాఁకట నిపుడే
కారెదునిట్లుండిన నా, యారోహణ కేళి యేక్రియం గొనసాగున్. 368

చ. అని తలపోసి మందవిదు నారసి యజ్జలపాదుఁ డిట్లనున్
ననుఁ దలఁదాల్చి యాడజవనంబునలెం జఠరానలంబురాఁ
జిన యపుడెల్లగప్పల విశృంఖలవృత్తి భుజించి లావుగై
కొని విహరింపుభోగికులకుంజర నాదములన్ హ్రాదంబునన్. 369

వ. అని నిరప్పణగాఁ గప్పలఱేఁడు సెలవిచ్చిన బలవంత మగుట నీరంబున నవర్గళ
ప్రచారంబునం బేరెంబులు వాఱుచు నొడిసియొడిసి బడలుపడం గఱచి కిచుకు
కిచుకురనక కతిపయదినంబులకు జలపాదావశేషంబుగా నిఖిలభేకంబులం భక్షించి.

క. తలనంటి పట్టుకొని చి,ప్పలు విరిగి పడంకుచున్నవాని సహోయ
జ్జలపాదు విడిచి రోషా,విలమానసుఁ డగుచు మందవిదుఁ డిట్లనియెన్. 371

క. తగునే భోగశిరోమణి, నగునే నొకవేళ నలఁగి యరుదెంచినఁ బై
నెగురుకొనఁ గొండయొక్కెడ, దగరెక్కెడ వలదె తారతమ్యం బరయన్. 372

క. నలఁకువ ధర నెవ్వరికిం, గలయది యమహాబలారిగా యితఁడంచుం
దలఁపక గౌరవమింతయు, సలుపక నను నసదుసేయఁజనునే నీకున్. 373

క. అతిమణిఘృణిసంభరణో, చిత మగు నాఫణము కష్టశీలా నీవు
త్సితపుటడుగులకు వర్త్మమె, తతినిక్కనలాఱ మ్రింగెద న్ని న్నను మన్. 374

క. వడి నొడిసిపట్టుకొని దెస, పడ నొడలుం దొడలు బడలుపడ నొక్కి ముదం
బడర దిగమ్రింగి వలసిన, కడఁ కరిగె న్మందవిదుఁడు కాకాధ్యక్షా. 375

వ. ఏ నమ్మందవిషుచందంబున నపమానంబున కోర్చి ప్రతిపక్షక్షయం బాపాదించితి
నని చెప్పి చిరజీవి మఱియు మేఘవర్ణున కిట్లనియె. 376

క. మూలముల జెఱుప వనలు, జ్వాలలు తరువులనకాని చందనశైత్య
శ్రీల మగుగాడ్పుచెఱుచు, న్మూలంబులతోన వృక్షముల శీఘ్రమునన్. 377

క. ఘనమున ఋణశేషము సా, ధనముల రిపుశేష మౌషధంబునఁ దనుసం
జనితగదశేష ముదకం,బున శిఖిశేషం బశేషముగఁ జేయఁదగున్. 378

చ. ముడివడియున్న దుర్వ్యసనము న్సడలించి దురంతరోషపుం
గడలి సుశాంతిసేతువునఁ గట్టి సమానము దేశకాలముల్
కడఁగనిచిత్రగుప్తి పొసఁగ న్మను తేనికి వేయునేల యి
ప్పుడమిఁ గరస్థలామలకముల్గద సంపదలు న్సుఖంబులున్. 379

క. శరములఁ బవరుమనీషా, శరములఁ బడినట్లు రిపులు సమరమువలయున్
శరములకు వలను ప్రజ్ఞా, శరములకుం గ్రాహ్యమెద్ది సరియారెంటన్. 380

క. అలఁతులకు దైవయత్నము, బలవంతంబైన నెల్లపనులొదగు మహా
బలుల కది లేకయుండినఁ, బలుకులు వేయేల కడమువడు సర్వంబున్. 381

వ. సుచరితఫలంబులంగాక సకలకార్యంబులు చేకూడవు త్యాగంబున శూరుండును
వైదుష్యంబునం బ్రియుండును గుణంబుల లబ్ధుండును నగుచు రాజు రాజ్యంబు
గావింపవలయు నిందొక్కటితక్కినం బురుషాకారంబు నిరర్థకం బని వెండు మఱి
యట్టిద. 382

సీ. ఘనయూషనిధి యనంగునకా నంగిత్వ ముచితమే బలికహివ్యూహవసతి
పాండునందనునకా బహుకాలవనవాస మిభపురాధిపునకా యేటిచోరవ
యముకులాగ్ర్యతునకా శాపమరణంబు జాహ్నవీసుతునకా శస్త్రశయ్య
నలరాజుకా మహానసపాకభజనంబు నహుషునకా ఘోరనాగమూర్తి

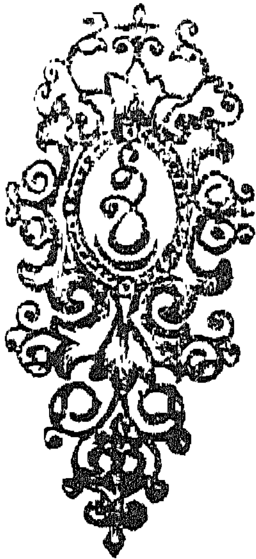
తే. మతి త్రిశంకునకా పచ్చిమాలతెనము, ద్రుపదనందనకా రాచతోత్తుపాటు
మనుజుఁ డెవ్వఁడు కర్మస్వతంత్రుఁ డరయ, నీశ్వరుఁడుగాక సమకూర్పనిట్టివనులు.
వ. ఇదియొట్లేఁగి ప్రజ్ఞాన్యాయంబు లేమఁజక యుండవలయు దైవబలంబు గలవాఁడవ
గుట నీకు శీఘ్రకాలంబునఁ గార్యసిద్ధియయ్యె నిరమిత్రుండవయితి ప్రాప్తమి
త్రుండవయితి వింకఁ బ్రాజ్యవైభవంబున రాజ్యంబు సేయుమని చిరజీవిచెప్పిన
మేఘవర్ణుండు సకలసంపత్పరిపూర్ణుండై రాజ్యభోగంబు లనుభవింపుచుండె. 384
క. అని చెప్పిన ధరణీవర, తనయులు నిజగురునిఁ జూచి తాత్త్వికముఖ్యా
వినఁ బ్రియమయ్యెడు జెపుమా, యనువారఁ జతుర్థతంత్ర మనియడుగుటయున్.
చ. అతనుభయంకరైకవిషమాంబకసవ్యగనంతభోగసం
గతవిగతాంతరాయగతి గాఢవినాయకన త్రైచి త్రజా
ద్భృతిబహుపద్మజాండమణిదీపితకుక్షికరంకమందరీ
కృతపరత త్త్వవిజ్జటిమృగేంద్ర వికస్వరయోగపుష్కరా. 386
క. రంగత్తరజాతమహా, గాంగేయ స్తవనఘటితఘనపులకాయ
త్వాంగనిచోళయుతప్రా, గ్రంగస్థలమధ్యసంచరణశైలూషా. 387
మాలిని. కలుషసుశకధూమా క్లాంతచింతామణామా
ప్రళయకరణరోషా ప్రాణిసంగుప్తితోషా
విలసదచలధర్మా విశ్రుతశ్రౌతకర్మా
సులభభజనలోలా సుస్థిరశ్రీవిలాసా. 388

గద్య. ఇది శ్రీవేంకటనాథకరుణాలబ్ధ సరససాహిత్య నిత్యకవితావిలాస సకల
సుకవిక్రుతకైవారభాషణోల్లాస రాజకులపారావార పర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గ
పరిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయధిక్కృతనీహారపర్వతపర్వతరాజకుమార నిస్పృహాయుప్ర
బంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథ ప్రణీతంబైన
పంచతంత్రంబున సంధివిగ్రహం బన్నది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

పంచతంత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

సత్యాలోకనజని
తాసముశరకరణసంభ్రమాధికనరక
త్రాసవిధిప్రాఘరణా
భ్యాసభుజార్గళసనాథ హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా లబ్ధనాశనాభిధానచతుర్థతంత్ర మాకర్ణింపు మధీతసకలశాస్త్రమర్ముం డవ్విష్ణుశర్ముండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. పరకపటాలాపపరం, బరకేర్పడ భ్రమసివిడుచు ప్రాప్తార్థముగా
పురుషుఁడు విడువఁడె యును సాఁగరమునఁ గపిశింశుమారకము గుప్ఫణిశిలెన్. 3

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రవతంసుఁ బలికి రదియెట్లు నయ
ప్రావీణ్యా యాకథ జెపుమా వినియెద మనిన వారి కతఁ డిట్లనియెన్. 4

సీ. నీరదపథికపానీయనికేతంబు మేదినీయువతికటీదుకూల
మంబరచరవరాభ్యవహారసత్రంబు సరిదలంకృతికార్యకరణశాలి
కార్పణ్యభయదవీక్షణావధూజనికర్త్ర రాక్షసజిద్విహారస్థలంబు
మునిరోషనష్టనాకనిసర్గశుభదాయి నిస్తులరత్నపూర్ణితకరండ

తే. ముగ్రశతధారధారాసముగ్రభీతి, పరవశాగత బహుకుభృద్భరణనిపుణ
మతనుసత్వ మలక్షితౌర్వానలంబు, వఱలు దక్షిణశరధిసర్వజ్ఞశరధి. 5

సీ. ఇమ్మహాగాంభీర్య మెవ్వనికాదవు నీవాహినీభరణ మెవ్వనికిఁగలుగు
నీగోత్రరక్షణ మెవ్వనికబ్బు నీయనిమిషావాప్తి యెవ్వరికిదొరకు
నీసత్యసౌభాగ్య మెవ్వనికెసఁగు నీఘనహితాచరణ మెవ్వనికి నాదగు
నీగాఢజీవన మెవ్వనికుండు నీకనకరత్నోర్మ్యు లెవ్వనికి వశము

తే. నీలలితరాజసస్థాన మెవ్వనికి లభించు నెవ్వని కిట్టియొప్పిదము నిత్య
మాతనికెకాక యని లోకు లభినుతింపఁ, గ్రాలునిర్భరవిభుఁ డాపగావిభుండు. 6

క. అపరిమితం బుడుపతతర, ణ్యుపసక్తం బఖిలజలధరోపాస్యం బా
త్తపదస్థానిమిషంబు, ద్వ్యప్రులాత్మోమం బనంతవిధ మెఱిఁగించున్. 7

క. ఆనీరధితటమున బహు, మానుం డనువాఁడు వృద్ధమర్కటుఁడు మహా
వానరులు ముఖరపత్ర, స్థానరులు భజింప సుముఖుఁడై వర్తిల్లున్. 8

ఉ. వానికిఁ గంటిలో నెరసుపంటివిరోధి సమీపపర్వత
స్థానమునం జయోన్ముఖుఁడు తామ్రముఖుండు చరించు నమ్మహా
వానరసార్వభౌముఁడు ప్లవజ్జవసంగబహుప్లవంగసే
నానతగోత్రుఁ డౌచు నొకనాఁడు సమిత్కరణేచ్ఛ వచ్చినన్. 9

క. కైకొనఁగలబహుమానుం, డాకంఠక్రోధవివశుఁడై ప్రతివీరా
నీకినిపై బలధిక్కృత, నాకపుల న్గపులఁ బనిచిన న్నిశ్శంకన్. 10

క. ఆహవ మొనరించె సము, త్సాహత నిరువాఁగు దోఃపరి దంతాదంతిన్
బాహాబాహిముఖాముఖి, నాహవాఙ్ముఖరఖరతర మై నభ మొప్పన్. 11

శా. లావు ల్పేర్కొని నొంతు రగ్విఁ బిడికిళ్ళం ద్రెళ్ళ పోర్వ్యాచల
గ్రావంబు ల్పెకలించి ఱువ్వుదురు మ్రగ్గ న్మోగ్గ వృక్షాగ్రశా
ఖావర్గంబుల నెత్తి మొత్తుదురు సుక్కం జిక్కఁ గంఠచ్ఛటల్
గావుల్వెట్టుదు రొండొరు ల్మదమణంగం బ్రుంగ నవ్వానరుల్. 12

క. చఱతురు పెడచేతులనోఁ, గఱతురు తెరనోళ్ళఁ బిసితఖండంబులు రా
విఱుతురు పెళపెళ నెమ్ములు, పఱిబోవనికలిమిబలిమిఁ బ్లవగాధ్యక్షుల్. 13

క. విరసను నెఱసాహసమున్, బురిగొన నిట్లుభయసైన్యములు పోర ర
క్తరసతరసములు గదురఁగ, శరనిధిసత్త్వములు వెలివిసరి రాఁదొడఁగెన్. 14

వ. ఆప్లవంగసంగరం బావిష్కృతారుణంబు నవ్యక్తతారకంబు నగుచు నహర్ముఖం
బును లుంఠితాగమనంబు లుంఛితశత్రురోషంబు నగుచు బాద్ధకర్మంబును నదృ
ష్టశాస్త్రంబు ననక్షతపరికరంబు నగుచు యౌవనవివాహంబును బరిభ్రంశితచరణం
బుం బ్రణష్టవాళీవిలాసంబు నగుచుఁ గుకవికవిత్వంబును ననుకరించె. 15

క. అంతఁ దనఘనబలంబులు, పంతము దిగనాడి యోడి పఱచిన సంప
ర్తాంతకుఁడన బహుమానుఁడు, తాం తేతరతామ్రముఖపతాకినిఁ దోలెన్. 16

తే. అప్పు డూర్ధ్వశిఖుం డైన యనిలసఖుఁడు, పోలె మత్తామ్రముఖుఁడు చూపులనతిస్ఫు
లింగసంఘాత ముదయింప నింగినింగి, దాఁకుచం బాన బహుమానుఁ దాకసించి. 17

చ. తఱిమివధింప శత్రునకుఁ దానసమీకసమీకరంతయై
యుఱిముఱిఁ బల్కె నోరిజరతా పెఱతావునకేగు నాబలం

బెట్టేఁగియుఁ జూవనేలయిపుడీ వన నబ్బహుమానుఁ డోరి ద
బ్బలులకు రాను తాఁకువెడపల్కుల కోర్చినవాఁడఁ గాఁ జుమీ. 18

క. పందవుఁ గాక పలాయన, కందళితసాహసునియందు గలుగునె యని మి
న్నందినకోపంబునవై, చెం దామ్రముఖుండు పుల్లసిల శిలనలుకన్. 19

క. మఱియొకకుటవిటపంబునఁ, జఱచి ఘనక్రోధదృష్టి సమకొనముష్టిన్
బఱియపడ నురముఁ బొడిచిన, మఱియుం బడకపుడు తామ్రముఖుఁ డుగ్రుండై.

క. బలవంతు మాల్యవంతుం, జలధికడం గడఁగి నొంప సమయింపంగాఁ
దలఁచుహనుమంతుఅంతున, వలస్పృధుం గ్రుద్ధుముష్టిహతి క్షితిఁగూల్చెన్. 21

తే. కూల్చి చంపక యుసురుతోఁ గూడ నతని, నతనికాంతాళిఁ గైకొని యతులగతుఁ
బఱచి వారాశిరాశితత్ప్రాంతకాంత, ధరఁ జిరాద్భుతిశ్శైత్యకృత్యము లొనర్ప 22

క. కొండొకకాలమునకుఁ గపి, మండలపతి మూర్ఛఁ దేఱి మహిరహితోఁ గూ
ర్చుండి కనువిచ్చి రిపును, ద్దండపరాక్రమునిఁ గాంచి తలవంచుకొనెన్. 23

వ. అగణ్యదాక్షిణ్యాభిముఖుం డగుతామ్రముఖుం డబ్బహుమానును నన్వర్థనాముఁ
గావించి పంచిన. 24

చ. జరఠకపీంద్రుఁ డట్లరిగి సాగరతీరమునందు మానితాం
బురుహభవాండషండపరిభూషితుఁడై వెలుఁగొందుచున్నయీ
శ్వరుఁడన నుజ్జ్వలజ్జటిలసారఫలంబులఁ బూర్ణమై మహా
గరిమ వహించుదాని మధుగర్భమునాఁ జను మేడిదోఁచినన్. 25

క. పరికించి యయ్యుదుంబర, తరువెక్కి తదీయపక్వతరఫలసేవా
గరిమం బ్రాణానిలసం, భరణముఁ గావించికొనుచుఁ బ్లవఁగుం డుండెన్. 26

క. అలకపిచేతిపచేళిమ, ఫలము ప్రమాదమున జారి పాథోధిజలం
బులఁ బడియెఁ బడిననొండొక, బుళబుళశబ్దంబు సంప్రభూతం బయ్యెన్. 27

క. ఆనినదము కర్ణంబుల, కానందవిధావిధాయి యగుటయు గణనా
హీనము లగుతత్ఫలముల, వానరుఁ డక్కడలి నీటవైవఁగఁ దొడఁగెన్. 28

క. వనచరకరముక్తములై, వనధింబడు మేడిపండ్ల వారణలోలోఁ
దినుచుఁ జలింపక క్రకచుం, డనుదారుణశింశుమార మచ్చోనుండెన్. 29

క. అధికతమోదుంబరఫల, మధురరుచిం జొక్కి శింశుమారము మాసా
వధిగా నచ్చోటన కర, మధివసియించె న్నిజప్రియావిముఖంబై. 30

చ. క్రకచునిభార్య కూర్మిచెలిఁ గన్గొని యిట్లనుఁ బ్రాణవల్లభుం
డకట యొకేనిఁ బోయి తడవయ్యె విలంబనహేతు వెద్దియో

తికమకమైతి నా నెగలుఁ దీర్పుము నీవిపు డేఁగి మాఁది నా
యకసుఖవార్తఁ జెప్పుమని యంచిన దూతిక పోయి ముందరన్. 31

క. ఒకచో వికచోదుంబర, నికటంబున ముసలిక్రోఁతి నెయ్యంబునఁ బా
యక యున్న శింశుమారుం, గ్రకచాంకుని దూతి ప్రీతిఁ గని చని యొనరన్. 32

చ. చెలువఱియున్న కూర్మిచెలిఁ జేరి వినం గన క్రొత్తలైనవో
చెలి తెలియంగ నంతయును జెప్పెద రోయక విన్ము నేను నీ
యలఘుని యోగమూఁది చని యక్కడ నొక్కెడఁ జూచి వచ్చితిం
దొలఁగక వానరప్రమదతోఁ గవఁ బాయని వాని నీపతిన్. 33

క. నే నెఱుకచేయుకొఱకిట, వెనువెనుకను వచ్చివచ్చి వెలఁదికొలందిన్
జననీపని చెప్పితిఁ బన, వనితారతిలుబ్ధుఁ డేల వచ్చు నగుడన్. 34

క. నావిని కాఁపుర మెటువలె, నీవిధమునఁ బ్రాణనాథుఁ డితరస్త్రీమై
త్రీవశుఁడయి యుండఁగ నని, పావకశిఖిపోలె మండిపడి యది మదిలోన్. 35

చ. కనుఁగవ నశ్రులోడికలు గట్టఁగఁ దైలనిషిక్తయై నిజా
నన మరవాంచియుండె సదనంబున నత్తఱి శింశుమారుఁ డ
వ్వనచరనాథుపేర్కొని యవారిగఁ దివ్యని మేడిపండ్లు గొం
చు నిలువ కేఁగుదెంచి యిలు సొచ్చి కళాంగనఁ జూచి జూడ్కికిన్. 36

ఉ. ఒండొకభంగిఁ దోఁచుటయు నుల్లము ఝల్లనివల్కె శింశుమా
రుండు ప్రియానయాతిగవిరోధిని హృత్ప్రియదాప్రమాదినే
యండ కువచ్చినం బలుక వక్కట నీవన శింశుమారిని
ష్ఖండవిధానమైన యలుకం దలయెత్తగు చూడ దెంతయున్. 37

క. అది యట్టిద యప్పనికిం, బొదరగుటం దూతిప్రీతిఁ బురికొనఁ బలికెన్
జనురాలికిఁ దెవులెత్తిన, యది నీతో నెట్లుమాటలాడం గూడున్. 38

క. మందులు దెమ్మని చెప్పిన, మందులు నిచుఁ గొలుచుభటులు మాతోఁ దమలో
నిం దెవ్వరుఁ బలుకరు నీ, చందముగా నెట్లు సాధ్వి జారుజ మానున్. 39

క. నావిని క్రకచుం డను మ, జ్జీవము తౌషధము లయినఁ జేడియ కీలో
సేవింపఁజేసి నిర్గదఁ, గావించెదఁ జెపుము దాఁచఁగా నేమిటికిన్. 40

క. అని కూర్మి తేటపడఁ బ, ల్కినపల్కులు శింశుమారి గెంటని వేడ్కన్
విని నీతితంత్రమంత్రిం, గనుఁగీఁటిన నతఁడు చేరి క్రకచుని కనియెన్. 41

క. ఎలనాఁగ రోగమణఁపం, గలమందులు చెప్పఁడనిన ఘనశాస్త్రకళా
బలవేద్యులు వైద్యులు గే, హారీతిం గ్రోఁతిగుండె పలెనని రధిపా. 42

క. అది ముదిత కోసఁగనున్నన్, బ్రతుకదు చెడచెడఁగరాదు పరిణామమునన్
మఱిఁగదిరిన వెఱఁ గ్రకచం, బిది యెవ్విధిఁ బొరయు భార్య నెట్టిదేర్తున్. 43

క. బహుమానుం డొకఁడున్నాఁ, డహితుఁడు గాఁ డతఁడు హితుఁడు హాహా ముక్త
స్పృహగృహాత్మార్థము దు,స్సహమహనా ప్రజ్ఞ నెట్లు చంపుదు నతనిన్. 44

చ. నిరతము విశ్వసించు నతినిర్మలచిత్తున కెగ్గుసేయుకా
పురుషుఁడు దక్క భూరికులభూమిధరంబులు గావు సప్తసా
గరములు గా వరణ్యములు గావు భరంబని ధాత్రి మైత్రి నా
సిరివరుతోడ విన్నపము సేయదె వేఁడిన నట్లు గావునన్. 45

చ. కడపట భార్యనిల్కడనుఁ గాఁ జెలికానికి నెగ్గుసేఁత యొ
క్కఁడు దురితంబు కాఁపురము గూలఁగఁ జూచుటయు న్మహాఘ మి
ప్పుడఁ దుకపట్టున న్సఖునిపట్టున నింతి విశేష మింతకై
చెడుపనియేనియుం దగిలి చేయక మానఁగరాదు గొబ్బునన్. 46

వ. అని నిశ్చయించి బహుమానవధోద్యోగంబునం దిరిగి వచ్చె నప్పు డుప్పొంగుసమ్మ
దంబునం బ్లవంగపుంగవుండు. 47

క. క్రకచావికచాద్భృతియు, ద్దఁ గ్రమ్మర నరుగుదెంచెదవు కులకాంతా
నికట మకటా యసహ్యం, బౌకో సత్యముఁ జెప్పుమనిన నుపచరుఁ డనియెన్.

ఉ. ఏను భవన్నియోగమున నేగి ఫలంబులు కానుకిచ్చినన్
మానిని పల్కె నీ వరిగి మాసకమయ్యెఁ బ్రవాస మెవ్విధిం
బోనిది నీకు నెద్దిగతమో గతమోహభవద్వినంబు నా
తో నెఱిఁగింపుమన్న భయదూరపదాద్భృతి నంటి దానికిన్. 49

చ. తనయునమాన భామతిమిధామతటంబున లెక్కకెక్కడో
ఘనఫలరాజిఁ గ్రాలు మధుగర్భము నాఁ జనుమేడి దానిపై
మను వనువాసరంబు బహుమానుఁడు తత్కపిచక్రవర్తి ప్రో
పున నితరం బెఱుంగక యపూర్వసుఖస్థితి నుంటి దాలిమిన్. 50

చ. మఱువఁగ రానిసఖ్య మది మాటలు వేయును నేల పుట్టి బు
ద్ధెఱిఁగితిఁ గాని యట్టిజగదేకపవిత్రునిఁ జూడ నెందు నో
తెఱవరో యంచుఁ బౌరకుగతిం గృతి నీయుపకారకృత్యముల్
గుఱిగడనం బ్రియంబుతమిఁ గొండలు కోటులు చేసి చెప్పితిన్. 51

ఉ. చెప్పిన నంతరంగమున సింగఁడు బూరఁడునై ప్రియంబు సొం
పుప్పతిలంగఁ బల్కె నది యోయికృతఘ్నుఁడ వీవు గావె య

ప్పప్ప సుహృత్తముం డయిన యాయన నింటికిఁ దెచ్చి వేల్పు నే
చొప్పునఁ గొల్తు రట్లు పరిశుద్ధసపర్యల దేల్చుటొప్పదే. 52

ఉ. ఎక్కటి మేడపై నిలువ నేటికి నేఁటికిఁగాదు నిల్చెఁగా
కెక్కుడఁ బెద్దకాల మఖిలేప్సితభక్ష్యము లావహింతు నా
మ్రొక్కనిమ్రొక్కి పెక్కుప్రియము ల్నయము ల్పచరించి తోడితె
మ్మ క్కపినాథునంచుఁ బ్రియయంచిన నిన్గొనిపోవవచ్చితిన్. 53

క. కారణవిముఖుండై యుప, కారముఁ గావింపలేరుగద లోకము కై
వారం బగు నిట్లన ని,ష్కారణవత్సలుఁడ వీవు కారణజన్మా. 54

క. కపివర నీచేనందిన, యుపకారపుటప్పుఁ దీర్పనోప న్గరుణా
నిపుణమతి నాగృహంబున, కిపుడీ వేతెమ్ము పూజ లిచ్చెద భక్తిన్. 55

క. ఇలువాడిమ్రుగ్గులిడి కూ,రలు గూ ర్లమరించి యేలరాఁడాయెనొకో
వెలలెం బ్రొద్దని యట నీ,చెలియలు నేఁ డెదురుఁజూచు సేవించుటకున్. 56

క. రారానిచోటుగాదు కృ,పారాజితపిచ్చుకుంటుపైఁ బర్వినభా
గీరథివిధమున నస్మద, గారమునకు రమ్ము కపిశిఖామణి యనుడున్. 57

వ. ప్లవంగపుంగవుండు. 58

ఉ. రాసిరణం బొనర్చి నిజరాజ్యముఁ గైకొని నన్ను గాసి గాఁ
జేసినవైరిఁ గన్గొనుచుఁ జెంగటనుండుట కష్ట మిందు నా
కోసఖ యట్లుగానఁ బదమూఁద సహింపదు వంతువెంబడిం
గాసిలియుండువారలకుఁ గానని క్రంతలు మేలుగావొకో. 59

క. అనఘా నీనిలయమునకుఁ, జనుదెంచెద మీకుఁగాక జలసంచారం
బనువగునే మముఁ బోలిన, వనచరులకుఁ జెప్ప మనిన వాఁ డిట్లనియెన్. 60

క. నీవాక్యము లుచితంబులు, గావె పయోవిహృతియేడఁ గపులేడ యొకే
నావీపున ని న్నిడికొని, యావాసముఁ జేర్చువాఁడ నరుదె మ్మనినన్. 61

వ. తద్భాషితంబులు మాయాదూషితంబు లగు టెఱుంగక, 62

చ. మెఱసి యుదుంబరద్రుమముమీఁద వసించినకీశరాజు చే
టెఱుఁగనికూనతెప్పవలె నేర్తెఱఁ దోఁచినశింశుమారుపై
నుఱికెఁ దదీయపృష్ఠమున నుండినవాఁడు విశృంఖలత్వరం
బఱచి హుటాహుటి న్మనికిపట్టున కేఁగెడుత్రోవ నేర్పడన్. 63

క. నీరము తెరువునఁ గొండొక, దూరము చని యలసి నిలిచి దుర్దాంతవిషా
దారూఢహృదయమై చిం,తారతి నది యీ రెలుంగునం దనలోనన్. 64

ఉ. న న్నితఁ డంతరంగమున నమ్మి యయో చనువెంచుచున్న వాఁ
డెన్ని భవంబులం దొలఁగు నిష్టులఁ జంపినఘోరపాప మెం
దు న్ననువంటిదుష్టచరిత్రుం బరికింపదు లోక మాక్రియల్
గన్నవిగావు విన్న యవిగా వొనరింపఁగఁ బాసె సఖ్యముల్. 65

క నడవడి పురుషుని భారం, బిడి భూరివృషంబు లాత హేమము నొఱయం
బడు శుద్ధికీర్తిరుచులకుఁ, బడఁతులహృదయంబు లారయఁ బడ వేగతులన్. 66

మ. పరమద్రోహపురస్సరంబులు నయోపాయక్రియా దూరము
ల్దురితచ్ఛన్నము లన్యతాపకరణోద్యోగంబు లప్రత్యయా
కరము ల్సత్యపరాఙ్ముఖంబులు సమగ్రక్షాంతివల్లీశిత
క్షురము ల్దంభమయంబు లెట్లెఱుఁగవచ్చుం గామినీచిత్తముల్. 67

క. ఈమనసులు గలిగినమహి, శ్రీమాయామయతరోక్తులకు లోనై య
య్యో మదినమ్మినకీశ, గ్రామణిఁ దెగటార్చవలసెఁగా నా కనుచున్. 68

క. అలక్రకచుఁ డల్లనల్లనఁ, బలుకఁగ విని వానరాధిపతి భూరిభయా
కులమానసుఁడై యాపుడో, దళితాఘా యేమిపలికెదవు నీ వనుడున్. 69

క. ధృతిఁ గ్రకచుఁ డపుడదత్తా, ప్రతివచనం బగుచు నుఱకపలుచుచునుండెన్
వితతప్రజ్ఞం గపి యు, ద్ధతు వానిం గ్రమ్మఱించెదం గా కనుచున్. 70

క. భీతిప్రవాహ మతిధృతి, సేతువుచే నాఁగి పలికె చెలికాఁడా నీ
శాతోదరి నాసోదరి, కౌతుకమున నున్నె భవదగారం బమరన్. 71

క. ఇది వినవలతుం జెప్పుమా, మది వొదలఁగ ననిన శింశుమారుఁడు పలికెన్
గదబాధిత యయియున్నది, గద నీయనుజాత యెట్లుగా ధరియింతున్. 72

సీ. భార్యలేకయొనర్చుపండువు దండువు కులకాంతపెట్టనికూడు గెడు
పత్నితోఁ బలుకనిపలుకులు చిలుకలు గృహిణిలేనికబంధకేళి జాలి
జాయవాటింపనిసరసము ల్విరసము ల్ప్రాణేశ్వరికిఁ గానిపాటు చేటు
దయితకై చేయనిప్రియములు భయములు వల్లభవెలియైనయిల్లు పొల్లు
తే. ముద్దుకులకాంతసుద్దు లేప్రొద్దు విననిచెవులు గవులు వృథా వేయుఁ జెప్పనేల
యకట సతిలేనిబ్రతు కేల యర్థ మేల, వాహనములేల కరులేల వసుధయేల. 73

క. నా విని బహుమానుఁడు బా, ష్పావృతముఖుఁడగుచు వాని కనుఁ గ్రకచా నీ
దేవి రుజ మాన్పుటకు లే, రే వెజ్జులు మందుఁ జెప్పరే వా రనినన్. 74

క. చెప్పిరి వానరహృదయం, బప్పనికి నవశ్య మనుచు నగదంకారు
లప్ప కదిహేతువుగ ని, న్నిప్పుడు గొనిచనుట యని యహితుఁ డతఁ డాడెన్.

క. నగచరుఁ డదివిని వెఱఁబం, డ్లిగిలిచి వడవడ వడంకి యొదపడి చెడితిన్
దెగితిఁ గడచనితిఁ బొలిసితిఁ, బొగరున నిట్లయితి మోసపోయితి ననియెన్. 76

వ. అని. 77

క. దారుణగహనంబున నా, హారోఁతలఁ బెట్టుమఁదిమి నసురుసురై కా
మారంభం బుడుగని యల, ఘోరాఘఫలంబు గట్టి కుడిపెడునన్నున్. 78

క. భీమాటవిలో నున్నం, గామాంధుని బొదవుపాతకంబులు రాజ
గ్రామమున నున్న దూరిత, కాముని గల్మషము లంటఁగా శంకించున్. 79

క. చిరకాల మరిగె సురిగెం, దరుణిమ యిక నేడ గామతంత్రం బనుచున్
బరలోక చింత సేయుని, పురుషార్థముఁ జేటుపాటు పొందదె యనుచున్. 80

చ. క్రకమని చూచి వానరశిఖామణి యిట్లను నీవిచార మే
టికిఁ జెడిపోయె నేమిటికి డెందె భవన్మతిప్రాణమైనభా
ర్యకు రుజమాన్పఁ గిశహృదయంబునకుం జను దెంచువాఁడ వి
వకట యెఱుంగఁ జెప్పవలదా మునుగల్గగ నాకు నింతయున్. 81

ఉ. చెప్పిన నాయుడుంబరపుఁ జెట్టున నెప్పుడు దాచియుంచు నొ
క్క్రొప్పుడు మామకీనహృదయంబు సపూర్ణణఁ జేసిపుత్తు నీ
చొప్పున నింత దాచెదరె చుట్టముఁగానె విరోధినే వృథా
త్రిప్పటజేసి తింకొరులు దెత్తురె నిన్నడవం బ్రతిక్రియల్. 82

క. హృదయము దరువున నున్నది, గద నా కాయమున లేదుగద మునుగా నా
కిదిచెప్పక పని చెఱిచితి, గద రిపుఁడవుగాని చెలివిగా వంగనకున్. 83

సీ. గృహారకామచింతకులకు భూదేవధారుణీపరవధూదర్శనములఁ
జనరాదు రిక్తహస్తములను గామ్యార్థి వగునీకు మున్నుపాయనము వలయు
హృదయంబు మేడినున్నది పోకమరలు నిమ్ముండి తారిని కాయ గుండెకాయ
చేయార నీకు నిచ్చెదఁ బుచ్చుకొని చేరి జాయ నిరామయఁ జేయవయ్య
తే. యనుచు బహుమానుఁ డాడు మాయామయోక్తు, లాగమోక్తులు గానప్పు డాత్మఁ దలఁచి
తిరిగి యాశింశుమారుఁడే తేరఁ దీర, వృక్ష మెగఁబ్రాఁకి కపి వాని వెక్కిరించె. 84

క. కసినుస నాఁకట ఫలము, ల్మెసవుచు జలివిడిచి మేడిమీఁద న్మోదం
బెసఁగ నటియించు వానరు, మసలక వీక్షించు శింశుమారుం డనియెన్. 85

చ. కుజమున నున్నవానరుని గుండియ దండియశంబు నీకుఁగా
భుజబలసార యిమ్ము కొనిపోయెద నాయొదదీఱ మత్ప్రియా
రుజ కనఁ బల్కె [illegible]గా ననచరుండు దురాత్మ విచారమూఢ యే

కుజమునమండు వానరునిగుండియ యొక్కడిజోలిపొమ్మిసీ. 86

చ. స్తుతులఁ గరంచి నాగృహము జూతువు రమ్మని తోడుకొంచుఁబో
యి తగవుమాలి నన్నుఁ బొలియింపఁగ యత్నముఁజేసితేను నీ
గతి భవదీప్సితం బొసఁగుకై పడి నిన్మరలించి మేనిబ్రో
చితి జిరకాలజీవి మతిశీలుఁడ మోసము నాకుఁగల్గునే. 87

క. కదలుమిఁక నినుఁ గ్రకచుం, డెదపడి యేపఱన మోసమెఱుఁగనినను ని
మ్మదిక్రోఁతి మోసపుచ్చెం, గదరాయని విన్ననగుమొగముతో నున్నన్. 88

వ బహుమానుండు. 89

క. దొరకిన నను విడఁచుట కబ్బురపడకుము నీకుఁ దోడుపోయినధరణీ
సురుఁ డొకఁడు లబ్ధమునుజే, శ్వరకన్యక విడిచి రిత్తవాఁడై చనఁడే 90

క. నానీరచారుఁ డాబహు, మానున కిట్లనియెఁ దెలుపుమా వినవలతున్
దానేలవిడిచె నయవి, ద్యానిధి బ్రాహ్మణుఁడు భూతలాధిపకన్యన్. 91

సీ. అనిన శాఖామృగాధ్యక్షుఁ డాక్రకముని గనుఁగొని పలికె నిక్కథ వినంగ
దగుదువు నేనును దగుదు నీకెఱిఁగింప మును విశాలాపురంబున సుకీర్తి
యనురాజు రాజిలు నమ్మహీజానికి భువనమోహిని యనుపుత్రి గలదు
దానికి మందాభిధానుఁ డొండొకధరాత్రిదశుండు సుముఖుఁడై చదువుఁజెప్ప

ఆ. నట్లు కొంతకాల మరిగిన నపరఁజి, పనీఁడి కలరుతావివలె మనోజ్ఞ
ఫలము చెఱుకునందుఁబలె నేమిచెప్ప లేఁ, బ్రాయమయ్యె నానృపాలసుతకు. 92

మ. సితరోచిర్ముఖికప్పుగొప్పు సుమనస్స్నేహం బధిష్ఠించి కృ
ష్ణతనొందంగని యోర్వలేక వదనాబ్జాతంబు గాంచె న్వ్యధూ
న్నతిజన్ముంగవ యచ్యుతాప్తి బొదలెన్ మధ్యంబు దాల్చెన్ హరి
స్థితిరోమావళివల్లిచక్రితభజించె న్నిష్ప్రియాసక్రియన్. 93

శా. బింబోష్ఠంబు మధూద్ధతంబు పరహృద్భేదు ల్కటాక్షంబు లా
స్యం బుద్యద్ద్విజరాజమండలపరిస్పర్ధాళు వాకర్ణదీ
ర్ఘంబా గ్రాల్గనుదోయియుం గువలయప్రత్యర్థితారాపథా
లంబు ల్వాల్గురులేలొకో పొగడుజాలం జాలముల్లోకముల్. 94

శా. లీల న్రాగరసోదయస్ఫురణదాల్చెన్ మైజగద్గీతస
ద్వాలంకారపదప్రవీణయది యాహా యట్లుగాకుండినన్
వాలగ్రంథివరాళిమోవి నునుదీవంగూడి తోరంబులౌ
పాలిండ్లన్ ఫలమంజరీగరిమ జెప్పం జూపనౌ నెవ్విధిన్. 95

మ. అతిభాస్వత్తరకాంచనంబు చెలినాసాగ్రంబు కల్యాణ మా
శతపత్రేక్షణ మేను మేరుకుధరాంచత్కూటము ల్దానియు
న్నతవక్షోజము లేమిచెప్ప నదియంతాయంతబంగార మ
ప్రతిమం బౌనరనాథుపట్టి గణుతింప న్శక్యమే యేరికిన్. 96

క. తనకుఁ బయోధరవృత్తి వ్రేఁ, గని మిన్నెలనాఁగమధ్యమయ్యె న పైనన్
జనదు పయోధరభారము, జననాంతరకర్మమేల చను నెంచున్నన్. 97

క. పరమాణువు పరమమహ, త్వరిపూర్తి న్గోచరించుపరమమహత్తున్
బరమాణువై కనంబడు, దరుణీమధ్యస్తనేక్షితత్త్వజ్ఞులకున్. 98

క. కన్నులకు మొగముచాలదు, చన్నులకు నురస్స్థలంబు చాలదు వెన్నుం
బెన్నెరివేణికిఁ జాలదు, కన్నియచెలువంబుఁ బొగడఁగా నాతరమే 99

వ. ఈదృగ్విలాసధన్య యగునారాజకన్య చకోరికాపరివృత యగుచంద్రికయుంబోలె
సఖీజనసహాయయయి వన్నెమెఱసి యొక్కనాఁడాస్థానంబునకు వచ్చె నట్లేగుదెం
చిన కుమారీరత్నంబు సౌహార్దభాసమానోల్లాసంబునం దిగిచి యంగపీఠంబున నునిచి
సుకీర్తిబంధుజనానులతోడఁ దత్సౌందర్యసౌశీల్యాదిగుణంబు లుగ్గడించుచు గొలు
విచ్చియుండె నాసమయంబున. 100

సీ. చిఱుతకెంజడలఁ గీల్చినజాతిపటికంబు గళమున రుద్రాక్షకంఠమాల
యపరంజిపసిఁడికామాక్షులుఁడామూఁపుపై గొండ్లిఁగావించుయోగపట్టె
చిన్నారికంబెగ్రుచ్చినకింగినాదంబు గుత్తంపుజిక్కులకుట్లబుఱ్ఱ
కరమునఁ బెనుచౌఅగరిముల్లు మాయూరబర్హనిర్మితమైనబవిరిసురటి
తే. భసితభస్త్రిక పులితోలుపచ్చడంబు, నాగబెత్తము దంతపుయోగవాగ
లమరఁ జెట్టునడిగినట్టు లవనినాథుఁ, జేరనేతెంచె నొకమహాసిద్ధుఁ డపుడు. 101

క. ఏతెంచినఁ గాంచి ధరి, త్రీతలనాథుఁడు హృదంకురితనిర్నిద్ర
ప్రీతి నెదురేఁగి నతుఁడై, యాతిథ్య మొనర్చి యమ్మహాయోగీంద్రున్. 102

క. వినయమునఁ దెచ్చి కనకా, సనమున నిడి రాజుపలికె సదయా మీచూ
దసిభూములు వానం దడి, యనివారలు గలరె మిమ్ము నడిగెద నొకటిన్. 103

క. రాజకుమారులలో రతి, రాజకుమారుల సురూపరసవిక్రముల
త్సీజయములమించినవాఁ, డోజగదారాధ్య కలఁడె యొకఁ డట్లున్నన్. 104

క. ఆసర్వజ్ఞున కపర, వ్యాసా కులగోత్రజాత యగునీసుత ను
ల్లాసగుణావసతి నిచ్చెద, నాసక్తిం దెలుపుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 105

క. ఇలఁగలరాజకుమారుల, దెలివిపడం దిరిగిచూచితిని బొటలపూ

ర్మిలయుఁడు జయసేనుఁడనం, గలఁడాతఁడు నీకుమారికనుఁ దగుఁ గూర్పన్. 106

క. ఆత్రైలోక్యశ్లోకిత, గాత్రుఁ బ్రశంసింపనేల కనుఁగొను మనుచుం
జిత్రరస మావహిల్లం, జిత్రించి మునీంద్రుఁ డధిపుచేతికి నిచ్చెన్. 107

వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని యచ్చిత్రరూపంబుఁ జూచి యచ్చెరువంది యమ్మనోహరాకారంబు తనయనుంగుతనయకుఁ గానంజేసి యజ్జయసేనుండు దనకు మేనల్లుండు గావున సదృశసంబంధంబున కలరుచు. 108

క. జనపతి మునిపతిఁ బూజా, వినుతి నతిక్రియలఁ బల్లవిలఁజేసి ప్రియం
బున వీడుకొలిపి తానుం, జనియెఁ గొలువు విరిసి రత్నసదనంబునకున్. 109

ఆ. అట్లు రాజపుత్రి యాచిత్రరూపంబు, గన్నదనియఁ జూచి కంతదర్ప
మోహసింధుపతితయై హార మాహార, మాళిజనవిహార మరచిపుట్టి. 110

వ. చింతించుచుండ నెచ్చెలు లారామంబునకుం గొని చని. 111

సీ. కలకంఠి కతిశయోత్కలికావిలాసంబుఁ దార్పదే యారామధామకేళి
లీల నేత్రప్రియాళికి నమందానందలహరిఁ బుట్టింపవే లతలు విరులు
వికసిల్లునీపద్మినికి సదామోదంబు జరుపదే కాసారసారవిహృతి
శిఖిబర్హాతులితకైశికకు సంతాపంబుఁ బాపదే ఘనకదంబకములంబు

తే. సడలెనుగదమ్మ లావుకాంచనకలాప, పరిచయము మానెనమ్మ దెప్పరపువంత
వాడెనుగదమ్మ మాతోడ నాడదమ్మ, కొమ్మ మ్రాన్పాటు కెట్లోర్చుకొనఁగవచ్చు.

వ. అని నెచ్చెలు లచ్చెలి నాలోకించి సుముఖిగాఁ జేయువారయి శిలీముఖప్రముఖంబులం జూపి యిట్లనిరి 113

చ. కరటులపొంకునం గదపుఁగాలము బల్లవసంగమంబునన్
దిరుగుఁ గుజాతమైత్త్రి నెడత్రెవ్వక శీనువుఁ గ్రోలు మాలలం
దరసిననుండు మ్రోఁత తఱుఁ జాత్మభరైకసుపర్వగర్వముం
గులుచయొనర్చు నెట్లుపొసఁగుం జెలి దీని ప్రియాళిగాఁ గొనన్. 114

చ. కలగుణముల్ ద్యజించి పలుగాకులవంటి వనంగవచ్చునే
ఫలదళపారణల్ వినయపాటవముల్ మతిప్రాప్తకాలభా
షల సుమహత్తరల్ చెలిమి సల్పఁగనుక్కు దగుం ద్విగంగదీ
ప్తులు వెలిఁగాఁ దపస్వినులు కోకిలకంఠులు మాకుఁ జూడఁగన్. 115

మ. మురిపంబుల్ గలమిండతేటికడియంబుల్ మారుతోక్షుభ్రమిం
దిరుగం భాసురకేసరేక్షుకణికాధిష్ఠానకించిద్వికా
స్వరపుంగ్రొవ్విరిఱోళ్ళఁ జైత్రహరినించం జంచరీకాలకా

మెరిసెం బుష్పరసైక్షవంబు చిగురాకుం గొప్పెర ల్మిందగన్. 116

చ. సరసులలో సువర్ణపరిష త్తముల్లై కనుపట్టుకోశముల్
గర మనురక్తిచూచి మృదులస్వర ముట్టిపడ న్నభాషితో
త్కరము విధాత కెక్కుడగుగౌరవ మొప్పఁ బఠించుఁ జూచితే
హరిణవిలోచనా పరమహంసవతంసము యూర్జితస్థితిన్. 117

మ. గమకంపుంబసనేలకై దిగినశాఖల్ హస్తపాద్విభ్రమ
భ్రమఁ బుట్టింప లతాంతబిందుకులముల్ పైదేర నుద్యద్ధ్వని
త్సమధూళీమదధారలూర నళిపంక్తుల్ గప్ప నుద్యానవా
నమహిం గానఁగనయ్యెఁ జూచితివె పున్నాగంబు బింబాధరా. 118

ఉ. ఉన్నతి నంబరం బొరసి యొచ్చె మొకింతయులేక కొమ్ములం
గన్నులపండువై బవరిగా నరుదెంచిన ప్రాసవాసవో
త్పన్నపురం బగ స్తదెలుప న్నలపాలికయొప్పె జూడు మా
సన్నబలైకపత్త్రకవిశాలము సాల మఖండమూలముల్. 119

చ. చదువులమేలులేదొ శుకసంతతిగాదొ వినీతరీతి చా
లదొ భజియించునీచతురుల న్మతిమాటకువచ్చునిచ్చలుం
బదిపదిగా నొనర్చుఫలభంగము నెమ్మొగ మెఱ్ఱజేయున
ల్లదె పరికింపుచిల్కహృదయంబున గోపముజిక్కె దొయ్యలీ. 120

చ. సరళగభీరశబ్దఘనసారసమృద్ధిఁ బ్రసిద్ధిగన్నయా
సరసులఁగూడి చారుగతి సద్వ్రతతు ల్భజియింప బాదవి
స్ఫురణఘటింపుచుం దొడుసుపుట్టక యుజ్జ్వలధారచే నుదా
హరణము జేయుచున్నకవి నారసిచూడు మరాళగామినీ. 121

క. నిరుపమఘనరసపుష్టీ, స్ఫురణం బాదములు మెఱయ భూభువనమునన్
సరిజెప్పఁగలదె యిందిం, దిరకుంతల యీవసంతతిలకంబునకున్. 122

క. విరిశోఱవులఁ బథికపరం, పర జూడుంజూడు మిట్టిపరుషపలాశో
త్కరమునకు నెట్లుగలిగెం, ధరణీసురదండవిధిసుధామధురోష్ఠీ. 123

చ. గళితఫలాశఁ బూజకలికాచ్ఛలనంబున విస్ఫులింగము
ల్చిలుకుచు మత్తకోకిలవిశృంఖలఘోషమిషంబుచేత గ
ర్జిలుచు ధరాపరాగముల రేఁచి వడి న్నడిగొంచువచ్చెడిం
బెలుచమనోజమాంత్రికుఁడు పెంచిన గాలిపిశాచిఁ జూచితే. 124

ఉ. వేవెడఁగేల డీలుపడ వ్రేసినఁ బైఁబడ వక్త్రశీధుని
ష్ఠీవన మాచరించినవడిం జరణంబున దన్నిన న్రహిన్
బోవనిపార్థివస్ఫురణఁ బొందియు నుత్కలికాప్తినొందు హే
లావతి యిట్టినీచతరులం బరికించితె యిమ్మహావనిన్. 125

సీ. నెలఁత నీపలుకులో నిదికర్ణికారంబు వనిత నీనగ వెఱింగినది పొన్న
మెలఁత నీకనుసన్న నలరుబొట్టుగముద్దుపాలఁతి నీచేసంజ్ఞఁ బొదలు మావి
ముగుద నీసమ్ముఖంబున గ్రాలుసంపెంగ రామ నీహృదయపారగము క్రోవి
పడఁతి నీపదమాసపడునశోకము వినఁ బ్రియపడునీపాటఁ బ్రేంకణంబు
తే. అతివయుష్మత్పదగ్రహాశ్రితము పొగడ, యువిద వావిలియలరునీయుసురుతకలిమి
బంధుమధ్యము మివ్వనాభ్యంతరంబు, విద్రుమాధరకన్నిచ్చ విశ్రమింపు. 126

సీ. ఘనసుమనఃకులంబున నెట్లుపుట్టెనో యొరులచేరువ నున్న నుడుకుఁ జూపు
బహుపత్త్రభరణసౌభాగ్య మెట్లందెనో యుగ్రగంధస్ఫూర్తి మల్లసిల్లు
నిరవధికామోదభరిత మెట్లయ్యెనో మహిబుణ్యతరులకొమ్ములఁ బెనంగు
సతతాభివృద్ధి రాజసమెట్లుగల్గెనో కఠినకంటకమైత్రిఁ గడపుఁ బ్రొద్దు
తే. ననుచు బెనుచూరపోలె జెల్లాటమెసఁగ, నసమకుసుమాశచయకౌతుకాప్తి నడరి
సంపెఁగలమల్లికాగుళుచ్ఛములఁ బొన్న, విరులమతిగేదఁగుల రెమ్మ వెలఁదులంత..

ఉ. కోయిలనోరుసోఁకనిచిగుళ్లు నికారపుఁజిల్క భిన్నము
ల్సేయనిపండ్లు కాలవడి లేవడితె మ్మెరకూనరాశిగా
వ్రేయనికమ్మపుప్పొడి ప్రవృద్ధపిపాసమదాళిమత్తుకం
బోయనితేనియ ల్గమిచి పూవిలుకానిభజింప నంగనల్. 128

సీ. కలకంఠముల నోరికడిదివ్వవలె నంచుఁ జికిలిగుబ్బెతలు గోసిరి చిగుళ్లు
చిలుకమూఁకలకూడు చెఱుతమా యని పువ్వుబోండ్లు మాఁగినపండ్లు పుచ్చుకొనిరి
యొదుటుదుమ్మెదలఁ బస్తునుతమా యని ముద్దుకొమరాండ్రు విరితేనె కొల్లఁగొనిరి
మదటుగాలి వయాళి మాన్తమా యని కుమారికలు పుప్పొడు లావరించుకొనిరి
తే. అతనువిలు మూలవేయింతమని సుధార, సాధనలు తావిపూవుల నపహరించి
రంత నాక్రీడ భూక్రీడ నలసి యలసి, తాంబుజాక్షులు కంకేళిహాళి వ్రాలి. 129

సీ. మోమాటనలరుతమ్ములతావు లగలింప గనుసన్న మనుఝుషకముల నలపఁ
జూడనాసవమైత్రిఁ జొక్కినయళిరేఁప నరగుత్తికగుసంకు నలటఁ బెట్టఁ
గైవసం బగుబిసాగ్రముల నున్మూలింప మాటకు లోనైనమధువు లొలుకఁ
జనుమానమంటినజక్కవలను రేఁప దండఁ బాయనికుముదముల జెండఁ
తే. జరణముల నాశ్రయించినసన్నరాళ, నీడజములపయోభూతి నేలఁగలఁ

నెత్తుకొని రెంతనిర్దయు లీలతాంగు, లనఁగఁ గంకేళికాంక్షఁ గా లాఁగ కరఁగి. 130

ఉ. చేరువఁగాంచి రక్కలికిచేడియ లవ్వనపాళిఁ గేళికా
సారము దుంగభృంగకులఝుంకృతిభాంకృతిసంగమంగళా
గారము గుంజపుంజబిసఖండనచండమరాళలోలవాః
పూరము దారకోరకితపుంద్రగపూగకుటీరతీరమున్. 131

చ. కని బిసదండపత్రపుటికాపరిపూర్ణసువర్ణకర్ణికా
కనకఘటీస్ఫుటీభవదఖండసహస్రదళాతపత్రముల్
దినపకరోష్మఁ దీర్ప నిరుదిక్కులఁ బత్త్రము లాశ్రయింప ని
ల్చినయలరాజహంసపటలిం గని సమ్మదవార్ధిఁ దేలుచున్. 132

చ. పడిఁ బుటమెత్తి వ్రాలునిడువాలువచాలుపులింతనంతపై
నిడువెలిగుంచెలం దెలుప నీదరగాడ్పులఁ గ్రిందుమీఁదుగాఁ
బడుజలజచ్ఛదంబులు శుభవ్యజనక్రియఁజేయ రాజుకై
వడి గనుపట్టునంబురుహవాసముఁ జూచి ముదాప్తి నొందుచున్. 133

ఉ. చుట్టినమాఖ్యమాలికలచొక్కపుఁదావులు సోఁడుముట్టఁ జూ
పట్టునిరల్పకంకణవిభ ల్నయనోత్సవ మాచరింపఁ గా
మట్టపుటూర్పుల న్మెఱయ మంజుసరోరుహరాగపూగముల్
పట్టపురాణిరీతిఁ గనుపట్టుసరోరమఁ జూచి యుబ్బుచున్. 134

ఉ. పొంగ నఖండతుండరవము ల్జవముల్ ఘనపక్షనిర్భరా
సంగమునం బహుప్రసవజాకలరేణువు లంటిరాఁ బరి
ష్వంగితసాధుశీధుమదసంపద నింపొదవించుతుంగసా
రంగములం గనుంగొని మృగాక్షులు సమ్మదవార్ధిఁ దేలుచున్. 135

చ. సరసమృణాళనాళతనుసంభృతము న్వికచచ్ఛదస్ఫుటో
ద్ధరణము కేసరప్రసరదంష్ట్రిము ఝుంకృతిభాగలీనభూ
త్కరణమిషంబునై సొగసు గాడ్పులదూలుచు మాగుతుండిక
ద్విరసనభంగి నొప్పునరవిందముఁ గన్గొని సోలియాడుచున్. 136

ఉ. జాతకుతూహలాప్తిఁ దమచక్కఁదనంబులఁ గాంచి యద్భుత
ప్రీతిరసంబు లుట్టిపడ బెద్దల నొదలయూఁచు లోకవి
ఖ్యాతసరోరమాలలనకమ్మల మించినక్రౌంచమండలీ
భీతిఁ దళుక్కున న్బెళుకుబేడసలం గని క్రేళ్లు దాఁటుచున్. 137

చ. సిరిగలచోటులన్నియును జేకొని బంధురధారసత్త్రసం
వరణబలంబు నిత్యమయి వర్తిల దారుణమైనవిక్రమం

బుధభవనంబులం బొదల నున్నమహామధుపుంగలంబి దు
స్తర మగునచ్యుతాతిశయచక్రము గన్గొని సంభ్రమింపుచున్. 138

చ. మిళితగరుత్కలాపముల మించుకుమారశిలీముఖాళిసోఁ
కుల నిజహృత్పుటు ల్విరిసి కోమలపత్రవిశాలలోచనాం
చలముల నీరుగప్ప మతిజాబిలిరాకకుఁ గాక మోహినీ
కళ దుళకించుపద్మినులఁ గన్గొని గంధగుణంబు నొందుచున్. 139

చ. తనభువనప్రశస్తబలదర్పమునం జననీక నిచ్చలుం
దనివిసనం బహుద్విజవతంసములం దినుమ న్నిరంకుశ
ధ్వనిఁ బ్రకటైకచక్రసవిధస్థలిఁ గ్రాలుబక న్మహత్తరు
ల్దను శిరసావహింపఁ దగులావరిఁ గన్గొని తెల్వినొందుచున్. 140

ఉ. బారులుగొన్నసీరకణపంక్తులు క్రొచ్చవిరచ్చదెల్ప నిం
డారినకేసరంబులు శుభాక్షతరేఖఘటింప సారకా
సారవధూటిసాంగజవసంతున కీనమరించు పచ్చరా
యారతిపళ్ళెరంబుల క్రియం దగుతామరపాకుఁ జూచుచున్. 141

వ. కదియంజని ప్రహృష్టచక్రంబుగావున రాజహంసోపలాలితంబయి సిద్ధసంతాన
వేష్టితంబుగావున మత్స్యకూర్మకుక్కుటాద్యాసనభాసమానంబయి విడంబితశంబ
రారంభంబుగావున నాక్రాంతపాఠీనాంకంబయి కుముదప్రకాశోదయంబుగావున
నావిష్కృతపుష్కరంబయి యలరుచుండుట కలరుబోండ్లు. 142

క. ఒసపరినడకలు మృదుసా, రసవిసరవిజేత లగుకరంబులు గంధో
ల్లసనము కొమ్ములు నమరఁగఁ, గుసుమాస్త్రునిమదపుటేనుఁగులగతిఁ జెలువల్. 143

వ. కాసారంబు ప్రవేశించి. 144

మ. పొగడంజొచ్చినభంగి రత్నవలయంబు ల్మ్రోయఁ జేయెత్తి కెం
జిగురుంగొమ్మునపైచె నోర్తు నొకరాజీవాస్య యవ్వాటునం
బగులం గంచుకముబ్బి చన్నుఁగవ చూపట్టె న్నఖాగ్రంబులం
దగ నండంబులు వ్రచ్చి వెల్వడునరిద్వంద్వంబుచందంబునన్. 145

ఉ. పూని ఘటాత్కృతు ల్మరయ బుజ్జటకొమ్మున నీరునించి యకా
రా నెఱజాణ నా నొకధరాకటి యొండొకబోటిపైప నె
మ్మె నదరంటఁ దాఁకి నెటిమించినఁ బయ్యెదవ్రయ్య నంత న
మ్మానిని యొప్పె పేరొఱఁ దెమల్చినపూవిలుకానివా లనన్. 146

చ. మరువిరితూపురూపుపసమాపు నొయూరపుఁజూపు సూరెలం
దిరువులుగట్టి విభ్రమవతీమణియోర్తుక యన్నుగన్నులం

దొరలజలంబుఁ జల్లె నది దోయిటవక్త్రముఁ గప్పె రోహిణీ
చిరవిరహార్తి నొందినశశిం జిగురాకులఁ దార్చుచాడ్పునన్. 147

ఉ. చేనొకబోటి కెంజివురుఁ జిమ్మనగ్రోవియొనర్చి తమ్మిపూఁ
దేనియఁ బీల్చి సోగవిరిదండుగ నొండొకకొమ్మ జిమ్మనె
మ్మే ననుకైన నమ్మెలఁత మించె జగంబులు గెల్చి కాంతి రే
ఖానియతి న్మరుండు గడుగం గడుఁగ్రాలు మెఱుంగువాలనన్. 148

చ. పొలఁతుకయోర్తు గెంజివురు బుఱ్ఱటకొమ్మన ద్రుక్కి నొక్కనె
చ్చెలి చలివీడివైవ నది చిత్తజుఁ డేడ్తెఱఁ జూచి వైచు కే
ఎలకరవాలసంహతులవై ఖరి గానఁబడంగ దానికే
ఎలకరవాలసంహతులపంచి వికావికనవ్వెఁ గ్రొవ్వనన్. 149

చ. విరహులమారుమాయఘునవీరబలం బని పాంథకంధర
ల్దఱుగురమాకుమారు నడిదాలనిరాగవియోగజాతకా
తరగుణదాత్రమన్మథపతాకని తేంట్ల నదల్చి కమ్మదా
మరలఁ గదల్చి వారిచరమండలిసొంపు వదల్చి రంగనల్. 150

చ. గతి యతివేలరాగకరిగా నెఱిగాంచినవాలువాలముల్
ప్రతిరహితాంఘ్రులం బెనఁగఁ బైపస ముద్దులుగుల్కు సమ్మద
స్థితి మితిమీఱఁ గొమ్ములను జేతులు పుష్కరలక్ష్మి దెల్పఁగా
హితసరసిం జయించి రలయింతులు కంతునిదంతులో యనన్. 151

ఉ. కొమ్ములతోడిహస్తములు గుత్తపుముద్దెలముద్దుగుల్కు పాం
దమ్ములనంగవృత్తిజఘనద్వయసాంబులనిల్వ రేఁగి పైఁ
దుమ్మెదలాడఁ జూడ నవదోహదధూమమిళల్లతావితా
నమ్ములజాడఁ గుందరదన ల్గననైరి మనోహరాకృతిన్. 152

ఆ. ప్రపవభాగ్యమహిమఁ బ్రబలియు నెటువంటి, మనిమియో యెఱుంగ విసువులేక
తొరసించి ముద్దుతమ్ములఁ జివురాకు, బోండ్లు కొలనుసొచ్చి పుచ్చుకొనిరి. 153

క. నాళీకజైత్రనేత్రలు, హాళిం గేళీసరోవిహారశ్రీలం
దేలి కటీఘటితపటీ, జాలములు కలాపవేషసంగతు లమరన్. 154

ఉ. మందమరుత్కిశోరహతి మవ్వపుఁ దేనెలజాలువారుపూ
బందిలిక్రిందఁ గప్పురపుఁబల్కుల దిద్దినగద్దె నిందిరా
నందనునిల్పి వృత్తజఘన ల్రతివర్ణితభారతిం దదా
ళిందమునం ఘటించి కదళీదళగర్భలతాంతసంతతుల్. 155

క. కరములఁ గైకొని చెలువ, ల్మరుజాపగుణీకృతభ్రమరుఁ బ్రతివినతా
మను జైత్రార్పితమణిచా, మరు నారాధించి రప్రమత్తప్రజ్ఞన్. 156

క. ఆరాధ్యద్యుమణిప్రభు, నారాధనవిధులఁ దనిపి యతిశయవర్షా
ధారాధరవేణుల మధు, ధారాధరఫణితి వినయతాయుత లగుచున్. 157

సీ. తలయేఱుపట్టించె నెలదాల్పునకు భవత్క్రాంతనిష్క్రాంతహుంకారరవము
వికటిలత్రోటికోటికి దెచ్చె భారతీకాంత దావకభయంకరశరంబు
ముష్కనిర్భేదనంబున సాధుజేసె నీవైరంబు మఱిదివ్యవృషవతంసుఁ
గన్నచాయకుఁ బోయెఁగాని నీ నెఱదాడిఁ జేరఁడు గ్రహరాజశేఖరుండు
తే. నీప్రతాపాగ్ని దపియించి నీరజారి, సంశ్రయించె సురాచార్యశరణభూమి
సదృశులెవ్వరు నీకు ముజ్జగములందు, శంబరాసురవిమతహింసారిరంస 158

సీ. వివిధాగమాంతప్రవేశచాతురి నెన్నదగుశుకాదులు వినీతతఘటింప
మహిసురాప్తిసుహృత్తమహిమ గాంచినయుత్తమాళులు హితవృత్తి ననుసరింప
ఘనదానవేగరాగముల మీఱినజగత్ప్రాణుండు నీమనోరథము గడప
నాశువాగ్గ్రహణమేధాశక్తి మాధవాదృతి భజించినమహాద్విజులు గొలువ
తే. కువలయప్రీతికాముఁడై నెవఁడు రాజు, గాఢరూఢప్రసన్నతఁ గాంచి తిరుగ
సాధుబుద్ధివి గావైతి శంబరారి, వేమునకు బోయుపాలయ్యె వృద్ధసేన. 159

ఉ. పూతమరందబృందకరము ల్కరము ల్ప్రతిపర్వసంధిసం
జాతమధూద్ధతంబు విలుసారసమీరకుమారవారణో
ద్ధూతసుజాతిచూతరసతుందిల వారరమాకుమార నీ
చేతిగుణంబుమాన వదెచేతిగుణం బిటులయ్యె నక్కటా. 160

సీ. ఆర్తివహించు నీయస్త్రపీఠమునకు నిలుపుగన్నులనీక నివ్వటిల్లె
నతిముక్తమగుతావకాయుధంబున కహో దొరకె జండాలురతోడిమైత్రి
ప్రంతఁబాయని భవద్ధ్వజవాశ్చరమునకుఁ గలిగెఁ బేరలుఁగులఁ బొలిసి పోవ
బుట్టుగుడ్డైన నీబూమెఱ తేజికిఁ దగిలె మహావినీతప్రతీతి
తే. యకట జాతికిఁబాసిన యనుఁగుఁజెలికి, నెసఁగె మఱివేళవేళ మానిసితనంబు
నొడలుమాపిన నీకయ్యె నుగ్రకృత్య, మంగభవనిందితులకు మే లావహిలునె. 161

మ. అమదప్రక్రియ మూఁడుగాళ్ళజరతుం డైయున్నతంద్రిం ద్రివి
క్రమునిం దమ్ములఁ జేరి తత్ప్రబలపత్రచ్ఛాయ వర్తించునా
దిమసాధ్వి న్రమఁజేర రమ్మనక యుద్వృత్తి న్విజృంభింతు నీ
తిమనీషోదయలాభమెట్లు జనికర్తృద్రోహియౌ వానికిన్. 162

ఉ. అల్లనఁ గాచి మిత్త్రగృహ మారటఁ బెట్టుసఖుండు నీతిపాం
దొల్లఁడు మంత్రిమానులకు నొప్పమిఁ జేయురథంబు నీవు నం
బల్లవధర్మ మూఁది రతిపైఁ దమివర్తిలు దట్టినీకు ను
త్ఫుల్లదయానయాదిగుణము ల్జనియించునె శంబరాంతకా. 163

వ. అని యనంగు నంగనారత్నంబులు దూఱి తన్మాతులుండగు నీతజారిం జేరుకొని. 164

ఉ. నీదయ పంచబాణశరనిర్భరతాపదవాగ్ని గ్రాఁగి పో
నీదయ నీదయోదయసమృద్ధి సహావెదచల్లుచుండుఁ దా
నీదయ సేఁదఁ దేర దొకయింత యిదెక్కడివింత నేఁడు నీ
పాదములాన మావికచపంకజనేత్త్రకు సారసాంతకా. 165

ఉ. కాలగతిం ద్వదీయజనికర్తప్రతిక్షపము న్గరాళకో
త్తాలకృపీటజన్మపరితశ్శిఖలం గడు గ్రాఁగు నాతనిన్
బోలి కళంకివై మొదలఁ బుట్టినవానికి నీకు శైత్య మే
వేళ జనించు విత్తొకటి విత్తినఁ జెట్టొకటౌనె జాబిలీ. 166

చ. పరుషమహాకృపీటభవభావము నీయెడ సత్య మత్తెఱం
గరయక నిన్ను శీతకరుఁ డందు రటేని సుజాతశీతల
స్ఫురణ పయోధికిం గలదె పొంగుకళంకము పేరఁ గ్రొంబొగ
ల్గురియుదె మింటనాలికలు గ్రోయుదె లోలకళాచ్ఛలంబునన్. 167

చ. పరిధిమిషంబునం గుడుసుపడ్డశరాసముఁ బూని శైత్యవి
స్ఫురణమెఱుంగులీను ఘృణిభూరిశరంబుల వేఁడిగా రహిన్
విరహిజనాళి నొంచెదవు వేఱె మనోభవుఁ డేల నీవయిన్
సరసతలే దనంతపదసంశ్రయ మేమయిపోయె జాబిలీ. 168

ఉ. గోత్త్రులు రాకపోక నినుఁ గోల్కొననీరు దురంతశీతరు
జ్జైత్రదృఢాంబరాశ్రయము మానవు నిన్న విరోధియు నీకళా
మాత్రవిభూతి నిట్టియిడుమంబడితో హరిణాంక వారిరు
ట్పత్త్రసుగంధలం గిరణపాతనశాతనరీతి నొంతురే. 169

ఉ. కందళితానురాగములు గావు మనంబులు విన్నయంతలో
నందఱు పారవశ్యపదమందురు చల్లఁదనం బొకింతలే
దిందున శంకరాభరణ మెట్లయితీవు శశాంక నీపదం
బుం దుది నంతశూన్యమగుఁ బో వివరింపఁగ మాటలేటికిన్. 170

చ. సదవనవైభవంబు పరచక్రవధోద్యతనంబు నిస్తులా
భ్యుదయ మనూనదానవిధియు న్సఖులబ్ధపటుప్రసాదసం

పదబలవత్తమోదళనపాండితియుం దగురాజవైన నీ
కదయత కామినీజనులయం దుదయించుట పాడియే శశీ. 171

మ. కృతదక్షాపకృతి న్మహామఖముఁ గళంకి న్సోదరీమందిర
ప్రతిపక్ష వ్రజనీచరుం గురుకళత్రప్రాప్తభూయఃకళా
పతను న్ని న్నిరసావహించెఁ ద్రిపురప్రత్యర్థి సర్వజ్ఞు లా
శ్రితదోషస్మృతివిస్మృతివ్రతులు గారే రోహిణీవల్లభా. 172

ఉ. మేదిని నర్జునస్ఫురణ మించి చరించుట సింధుచక్రర
క్షాదృతి నీ కనంతతిలకాంతమువో హరిణాంకకృష్ణప
క్షోదయము న్గురూపకృతియుక్ ఝషకేతువిరోధివిగ్రహా
హ్లాదముతే దదేమి చెప్పుమా వెఱఁగయ్యెడు నీకు నక్కటా. 173

వ. అని హాలాహలవిరోధి శిరోధిగృహమేధి యగు నవ్వనజవిరోధింబలికి చెలికిఁ దాపో
పశాంతిఁ గానక వరారోహలు గంధవాహు నుద్దేశించి. 174

సీ. కాండభృద్ఘనబాధ గాసినొందినమిత్రు నోమవే సుఖవృత్తి నుల్లసిల్ల
మోచివచ్చినకార్యములచోటనోసఁగవే కుసుమబాణునకు నెక్కుడుధనంబు
చెలిమిఁ బక్షీకరించినమహాశిఖికిఁ జేరుపవె లావరిసమారోహణంబు
మొదలనిన్ను సహస్రముఖములఁ గొనియాడుచక్రి కీవె నితాంతసత్త్వగరిమ
తే. నీవిహారంబు దాక్షిణ్యనిర్భరంబు, నిను సదాగతిగాఁ జూచు నిఖిలలోక
మోజగత్ప్రాణ నీవంటియుత్తమునకు, నర్హమే పాంథయోషానిబర్హణంబు. 175

మ. సలిలాహారుల గణ్యపుణ్యతరులం జంద్రాస్యలం గాక నీ
బల ముత్కృష్టబలాధినాథులఁ దరల్పంజాలునే నిన్నుఁ గే
వలముం దైవము దెచ్చి మూలఁబడవైన న్మించు నీలావు లం
కలపాలై చన నీఘనంబు దునియల్ గా కృష్ణవర్త్మప్రియా. 176

చ. గరళగళప్రసాదమునఁ గన్నసుతుక్ హరివంటివానిఁ గే
సరిసతి కీవె తజ్జఠరజజ్వాలనైకశిఖాప్రశాంతికై
పరుషగతి న్మహామునులఁ బల్లటఁబెట్టవె యట్టినీకు నో
కరువలి మేఘవేణికల గాసియొనర్చుట ధాత్రిఁ జిత్రమే. 177

ఉ. కొమ్మలచోట నీకుఁ బ్రతికూలతపుట్టుటయెంత చొక్కపుం
దమ్ముల సాధుమత్సరమునం దలఁకింతువు నిచ్చలుం బరా
గమ్ములచేఁతు వేమఱవు కాలుపదం బిటువంటినిన్నుఁ దా
నమ్మక చెల్ల సర్వభువనానువుగాఁ దలపోయఁ బోలునే. 178

వ. అని సమీరు దూఱు వనసరంబున నలరాత్రి. 179

క. స్మరమృగయు విశిఖబాధా, పరవశయాయి యున్న దానిఁ బద్మిని గాఢ
త్వరఁ బరుషరీతి రుచిమత్కిరణనఖాగ్రములఁ జంద్రకేసరి నొంచెన్. 180

క. యువతికిఁ బ్రాణంబయ్యుం, బవతుగతిం బ్రోఁదిసేసె మలయక్షితిభృ
త్పవమానుఁడు దూరితర్తై, పవమానుఁడు మోహదావపావకశిఖలన్. 181

వ. ఇట్లు మారతారేశకుమారసమీరబాధావిధురయై యమ్మధురభాషిణి శోషిల్లునుల్లం
బున నొల్లంబోయి నెచ్చెలులఁ గలయ నాలోకించి. 182

సీ. కనలుచుక్కలరాజుకంటఁ బుట్టిననేమి గాడ్పుపేరెమువాఱుఁ గాకయేమి
కంతుఁ డాకృతిఁ బెంచుఁ గాకయేమి సుజాతకలితుఁడై మధువుండుఁ గాకయేమి
హంస మాపగవారికై పోవుఁ గాకేమి గండుఁదుమ్మెద మ్రోయుఁ గాకయేమి
చిలుకవాదులకు వచ్చినవచ్చుఁ గాకేమి కలకంఠి గలహించుఁ గాకయేమి
తే. కమ్మచిగురాకుచే మించుఁ గాకయేమి, కళిక లంతంత మొనఁజూపుఁ గాకయేమి
వెఱపు నాకేల వెన్నెల వెల్లిద్రెళ్ళి, ప్రాణసఖులార వలవంతఁ బాయుదాన. 183

క. అని మోముదమ్మి వాడ, న్మనసిజశిఖిమునిఁగ సకలమర్మస్థలముల్
దనువ్రాటాడం గన్నియ, పెనుదెగువ న్నుబ్బతిలిన భీతిలి రతివల్. 184

క. కామాస్త్రములకు నాళీ, గ్రామణి వైషమ్య మొదవుఁ గా కెప్పటికిన్
సోమకుమారీమణి యీ, కౌముది దానెట్లసౌమ్యగా నేర్చునొకో. 185

వ. అని జననాథకన్య నాలోకించి. 186

సీ. దరహాసలేశధిక్కరణ మున్నదియో నీవంక వెన్నెల కేల వహ్నిఁ గురియఁ
గినిసిమాటలు నేరవనుచు శిక్షించితే చిలుక కేటికి వగావళి యొనర్పఁ
బ్రతిపక్షి యని తిరస్కృతిఁ జేసితే సాధుపికమున కేల వాబిఱుసుఁ జూపఁ
జూడఁబోలనిచూపుఁ జూచితే చంచరీకమునకు నేల ఛిద్రములు వెదక
తే. గోచరింపక యొకమూలఁ గూలి చనక, మందతవహింప కిట్లు త్రిమ్మరఁగ నేటి
కని యుదాసీనుఁ జేసితో యభ్రవేణి, యనిలశిశు వేల వీచివాలయ్యె నిపుడు 187

సీ. మనసుగన్న రమాకుమారికాసుతునకుఁ బూర్వాశ్రితుం డైనపూర్ణశశికి
జీవమువంటి దక్షిణసమీరమునకుఁ బేరైనకుసుమాస్త్రబృందమునకుఁ
బలుకుమారనిముద్దుచిలుకకు నెయ్యంపుఁ బైకమై దీపించుఁ బరభృతాళి
కతులాళి యయిన గయ్యాళి తేఁటికి బెట్టు చెట్టైనలేఁ బ్రోఁదిచిగురుమావి
తే. కకట భయమందవలసె హా యనఁగవలసె, బెగడుపడియుండవలసె గంపింపవలసె
నాతురతఁ గూరవలసె బిట్టలయవలసె, జలదరింపఁగవలసె వే జడియవలసె. 188

ఉ. చేరువమావికెంజివురుచేతికి లోనుగదమ్మ పద్మకాం
తారమరాళిమానసము నమ్మినదింతెగదమ్మ కంతుబ

ల్వాయనమైనచిల్క మిగు లాతగులాయె మెఱుంగునష్మ నీ
పైఁబడష్మ మల్లికలు పల్లవపుంపఁగ నేల వానికిన్. 189

ఉ. దారుణభంగిఁ బేర్చినతాపదవజ్వలనోష్మ మంటికం
తీరవమధ్యతాంతదశ నీతను వల్లవహించినం దగుం
గైరవసోదరస్ఫురణఁ గాంచిన నీనిడువాలుగన్నులే
లారజనిం గుభృజ్జనికళానిధిరాకకుఁ దల్లడిల్లెడిన్. 190

క. అకటా యని చింతింపుము, లికచకచ త్ర్లిలువ సంబళింపక శుకముం
బికము న్మలయానిలశా, బకము న్మదిఁ దలఁచి వినయపాటవ మమరన్. 191

ఉ. మాటకు రాదు ప్రోదిశుకమా యొకమారు జయింపరానికై
లాటము జేసె దేటికి భళాపికమా యిఁక మాను బోటి నీ
సాటిరొ ప్రాణమయ్యె నదె చల్లఁదురే యిటులైన జోటి రొ
చ్చోటికిఁ బోవు నీచులన చూపననా పవనాఘునాద్మతిన్. 192

క. అనిపలికి కలికిచెలువలు, మనసిజతాపాతపోష్మమందద్యుతియై
తనరువధూతనువల్లిక, ఘనశీతలరీతిఁ దేర్పఁగాఁ దగు ననుచున్. 193

చ. చెలువలు కిస్లయమూలములు శీతము లంజ్వలదంశుమత్పలా
దళములు వెన్నెలంబులు సదామృదులాకృతి మంచివారిలో
మెలఁగుమృణాళముల్ గనము మెచ్చొదవించుమధూళి మాటలో
పలియవి యన్నిటం జెలికిఁ బంచశిలీముఖతాప మారదే. 194

వ. అని శీతలోపచారంబు లాచరించిన. 195

సీ. ననుమావిచిగురుపానుపు మహాతను శస్త్రశయ్యగాఁ దలఁచుఁ గంజాతనయన
కడిపోనివిరులకంకటి గణించును ధూతకంటకాస్తరణంబుగా మృగాక్షి
వలపుగుంపుమపువ్వుతలిపు మంగళివాగ్నిశిఖగా విచారించుసింహమధ్య
శిరముకప్రపుఁబలుకు సెజ్జ సొక్కుఁగాయుశరముగా వగచుయోషాలలామ
తే. మంచిపడమటిపన్నీరు మకరకేతు, విషముగా బుద్ధి నూహించువిద్రుమోష్ఠి
తావిపుష్పవడి శంబరాంతకుపరాగ, మని వితర్కించుఁ బలవ మోహైకకలన. 196

వ. ఇట్లు మనోభవమోహదాహంబునం బొక్కి పొరలుచున్నకన్నియ నెచ్చెలులు నికేత
నంబునకు మరలఁ దోడ్కొనివచ్చిరంతఁ గొంతకాల మరిగిన నొక్కనాఁ డేకాంతం
బున విద్యామంటపంబుననుండి చదువుఁ జెప్పుచు దదీయసౌందర్యవయోవిలాసంబు
లీక్షించి మన్మథాతురుండై మందుండు భువనమోహిని కిట్లనియె. 197

చ. నిరవధికత్వరం బఱచి నీచనుగొండలసంధిడెందపుం
దెరువరిమారచోరనిహతిం బడి మోహవిదాహవేదనన్

బారెడుఁ దేర్పుపుణ్య మిదిపో యధరామృత మిచ్చి యిందునం
దరసినగల్గునే పరహితాచరణప్రతిమానధర్మముల్. 198

క. నవలా తావకమోహా, ర్ణవ మేమిటగడతు దుస్తరము వివరింపన్
భవదీయస్తనకుంభ, ప్లవ మబ్బినగాక యీవిపత్సమయమునన్. 199

క. అనిద్రాసుఖితంబులు, గానేరవు లోచనములు కంఠద్వయసం
బై నీలావణ్యరసం,బో నవలా త్రేన్పు వెడలకుండుటవలనన్. 200

క. హారవిలాసము గలని, న్నారసి చీకాకుపఱుప కతనుఁడు ముక్తా
హారవిశేషము గలన, న్నీరసమున గాసిసేయు టీ వెఱుఁగవొకో. 201

క. గాఢరుచి న్రుచిరం బనఁ, గూడదు నీయధరము దరహసచుంబితకా
మ్రేడితము కానిచో నే,లా డాపునఁ జూచువారలకు నోహరుణన్. 202

క. ఇన్నియును జెప్పనేటికిఁ, బన్నినమరుగాసివాసిఁ బాసితి నో రా
కన్నియ యన్నియమెఱయం, గన్నెఱికప్రభితు నాకుఁ గరుణింపఁగదే. 203

క. అని దీనాననుఁడై మో,డ్చినకరములతోడఁ బ్రియముఁ జేకొ మ్మనుచుం
దనుఁ బ్రార్థించుధరాసురుఁ, గనుఁగొని రాజన్యకన్యకామణి పలికెన్. 2.4

క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రి యఘుసం, హరణగుణా శిష్యురాల నైనప్పుడె కుం
తురమేర దప్పి కామా, తురబుద్ధిం గోర్కి సేయుదురె నావోటన్. 205

మ. నరకద్వారకవాటభేది యవిమానప్రాప్తిమూలంబు దుః
ఖరుజాపథ్యము పుణ్యలోకగమనష్కం బస్ఖలత్కీర్తి సా
గరమంథాద్రి జనాపవాదహుతభుక్కాష్ఠంబు సత్కారసం
హరణోజ్జృంభము గీడుగాదె పరభామాసంగ మెవ్వానికిన్. 206

ఆ. నీతి సాధువృత్తి నీయది ధరణీసు,రుఁడవు వేదపారగుఁడవు ధర్మ
తరులతాపరశ్వథము చెల్లఁబో యిట్టి, నీచచిత్తి మెట్లు నీకుఁ గలిగె. 207

తే. ఏను రాజన్యకన్యక నితరజాతి, భామగా నెట్లుపొసఁగు నీపాపవృత్తి
భూసురుఁడవైన యిది నీకు బుద్ధిగాదు, బ్రహ్మహాని తపోహాని ప్రాణహాని. 208

వ. అని యనేకప్రకారంబుల బోధించుచున్న యన్నీలవేణికి బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె. 209

ఆ. నీవు మాటలాడనేర్తువు గురుఁ డేల, చెప్పుకొను విరాళి శిష్యురాలిఁ
గవయరాదు ప్రాణికల్పన నేర్చిన, పలువనలువ గూఁతుఁ బట్టికొనఁడె. 210

క. మరుబారిఁ బాటి చంద్రుఁడు, గురుభామం బ్రేమఁ బిలుచుకొని వినుతబుధుల్
పరిణతముని విబుధబుధుల, గరిగమనాగమనలీలఁ గాంచుట వినవే. 211

క. గౌతమభార్య నహల్యన్, శాతోదరిఁ బదరి పర్ణశాలం గాలా
తీత మొనర్చియుఁ గూడిన, యాతని కింద్రునకు నేమియయ్యెం జెపుమా. 212

ఆ. ఇట్టిపట్టిసుద్దు లేటికి నీయంగ, సంగలాభ మైన జాలుఁ దెలుప
వెలుప మెఱసి మీఁదఁ బఱతెంచు నత్యుగ్ర, పాపమునకు నరకకూపమునకు. 213

చ. కడపక నీవు నాపలుకుఁ గాదని వేదనిసర్గమార్గమం
దడిగెద వేని మేనియడియాసఁ దొఱంగి లతాంగి ప్రాణముల్
విడిచెద నీవుచూడ నలవేవడిఁ బాపములోన దీనిలో
విడిదలగాక వేకలఁచి వేచెడి దెయ్యది చూచితో మ్మనన్. 214

శా. ఆఘోరోక్తులు వీనులం బడిన నాహా పుట్టిరాపట్టిని
గ్మోఘం బీయనమాట తుచ్ఛదురితంబు ల్ధర్మకర్మక్రియా
శ్లాఘ న్మాన్పకొనంగవచ్చుఁ దుదిఁ ద్రెళ్ళంబోనియా బ్రహ్మహ
త్యాఘం బేమిటఁబాయు నాకొకయుపాయం బెద్ది యీచేతనన్. 215

క. కులగోత్రశీలములకు, న్వాలి దైనం దగు మహోగ్రవిప్రప్రాణా
నిలవిచ్యుతి కే నొప్పం, గలదా నన యింతకంటెఁ గలుషము గలదే. 216

క. అనుచితకార్యము లేమే, నొనరించినయత్న మొప్ప నుత్తమజను లా
ర్యుని విప్రుని విధ్వస్తా, త్ముని నెప్పుడు సంతరింపుదురు మేలగుటన్. 217

ఉ. కావున నొండుపాయములుగావు మహీసురరక్షణంబ మే
లై విలసిల్లు నేమితెఱఁగైనను మంచిదె యంచు బుద్ధిలో
భావనఁజేసి యచ్చెలువ పల్కె ధరాసుర రెండుజాలలో
నీపది కేగుదెంతు సరణిం జలియింపకయుండు మిత్త్రతన్. 218

వ. అని యతండు విశ్వసించినట్లుగా నందులకుఁ గొన్నిశపథంబులం బలికి యక్కలికి
నగరికరుగుచు నపరాహ్ణగతుం డగుగగనమణి నాలోకించి కీర్తించి కరంబు లురో
జాగ్రంబులఁ గీలించి యిట్లనియె. 219

క. ఓలోకమిత్ర యొకరు, జాలయ నీకులముదాన నవనీసుర దు
శ్శీలంబు మాన్చి యిట నా, యీలువు చెడకుండఁ బ్రోవవే నేఁ డనుచున్. 220

క. చేరఁ జనుదెంచి యలసర, సీరుహహితుఁ డబల యట్లచేయుదు చింతా
భావంబుఁ ద్రోఁచి కదలుము, గారమునకు ననుచుఁ బఱచె గగనంబునకున్. 221

వ. ఆసమయంబున. 222

చ. ఇనుఁడు వసూద్ధతుం డరయ నెవ్వఁడు వానికి నీతిలేదు వీఁ
డినుఁడు వసూద్ధతుండు నయమెయ్యది తద్బిసినీదివారతిం
దనిసె ప్రదోషకాలమునఁ దానిదె వారుణి నానియున్నవాఁ
డని యలుకంబలె న్మరలె నా నడచెం దగ ఛాయ ప్రాచికిన్. 223

సీ. ఇవి చెందిరికచీరలవుఁగదా తిగిచికుచ్చెలఁబోసి కటులఁ గీల్కొలుపవచ్చు
నివి కుంకుమరసంబులవుఁగదా గబ్బిగుబ్బలజోకటంబుగా నలఁదవచ్చు
నివి చెంగలువసెజ్జలవుఁగదా కౌఁగిళ్లఁ బ్రియులుండ మెఱసి నిద్రింపవచ్చు
నివి చిగిర్చినమావులవుగదా కటికివేసవులనీడలఁ గ్రీడ సలుపవచ్చు
తే. నివి సరోజాతరాగంబులవుగదా బెడంగడరు పేటికలఁ బెట్టి డాపవచ్చు
ననుచు వరుణావరోధకామినులు పలుక, నస్తగిరిఁ బ్రాఁకె జరఠారుణాతపములు. 224

మ. తనచిత్తంబునఁ బద్మినిం బవలు పొందన్ వారుణీకేళికిం
జనఁ బైకొన్నప్రదోషపీడకు సహింపన్ స్నేర్చె నింకెట్లుగా
దనువో మంగలవాఁడనంచు భృగుపాత్రప్రీతి సేతెంచెనో
యన సేవించె సరోజబాంధవుఁడు ప్రత్యగ్భూమిభృత్కూటమున్. 225

తే. అపరపర్వతశిఖరసింహాసనమున, గొంతదడవుండె గ్రహరాజు గ్రుంకుటుడిగి
సమయరమ మజ్జనంబాడి సాగరంబు, దండనుంచిన కుంకుమపిండ మనఁగ. 226

చ. కరటనిషక్తఖర్జు వడఁగం జిరగర్వసమగ్రమంజన
ద్విరదము పాయుతన్మదస్రుతిం బొడుకెక్కినయస్తసానువం
దరదముఁ జారఁ బైనడుగు లానక యుర్విఁకి డిగ్గ నుద్ధత
త్వర ననఁ గ్రుంకె భానుఁ డవధాననికుంచితభానుహస్తుఁడై. 227

సీ. పరిపక్వబింబవిభ్రాంతి దవ్వులరాజకీరడింభములు గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగఁ
బ్రత్యగ్రశోణితభ్రమ నుపస్థితములై పంచాననంబుల బయలు నాక
పల్లకీపల్లవచ్ఛదనశంక సగంధకరులు రిత్తకురిత్త కరము సాఁపఁ
బుంజీకృతక్రవ్యబుద్ధి నిష్ఠురవృద్ధశార్దూలములు నోళ్ళు చప్పరింప
తే. గైరికద్రవవిచికిత్స గాన నాట, పాటలోష్ఠులు పాలిండ్లఁ బ్రాముఁ దివురఁ
బ్రత్యగవనీధరంబునఁ బ్రాకుడెంచె, నపుడు దివసావసానసంధ్యామరీచి. 228

తే. చరమదశఁ గన్నవాసరస్వామిఁ దలఁచి, తమ్ములామోద మటివంతఁ దలఁకుచుండ
నస్తముపగోత్రమయ్యురాగాప్తిఁ బొదలె, మొదలఁ బాశ్చాత్యకృత్యమట్టిదయకాదె.

తే. సద్ద్విజశ్రేణి దివసావసానవేళ, చలువఁ దేరు వనప్రదేశములఁ జేరి
కన్నులరమోడ్చి విస్పష్టగతులు మీఱ, నారవవ్యాజమున జపం బాచరించె. 230

సీ. తావులకొండనెత్తము డిగ్గి చెంగల్వదోనల చల్లనినీటఁ దొప్పదోఁగి
పరిగొన్నపచ్చకప్రపుదుమారము రేచి తరుణపల్లవపరంపరఁ దెరల్చి
వికసితప్రసవజాలకరేణువులవంటిగంధసంపద దేటిగములఁ బ్రోచి
బలిమి గానవపరంపరల నుజ్జుటలూచి తీవపందిళ్ళలోఁ దిరిగితిరిగి
తే. యెండ పొడదూరక పగళ్లు నిర్లు గవయు, తియ్యమావులక్రేనీడఁ దెరువుసాగ

కల్లనల్లనఁ జనుదెంచె నతనుభద్ర, వారణంబన సాయంసమీరణంబు. 231

చ. సరసులసంగతిం గలుగుచక్కనితమ్ములఁ జేరఁబోయి క
న్నరమొగిడించి వ్రాల్చుచిగురాకులడగ్గఱి పత్త్రము ల్నిశా
కరదృషదోఘముల్ గదిసి కప్పుపడం బరిముక్తవృంతకే
సరములఁ జెంది కందునొకజక్కవ దా వియోగవేదనన్. 232

సీ. నిండారుకమ్మదేనియ మజ్జనంబాడి కడిమిపుప్పొడివన్నె మడుగుఁగట్టి
రేకుగన్నుల జంచరీకాంజనముఁ జేర్చి తనావల్లి ఫేనచందనముఁ బూసి
తుంటలేఁ తూఁడుజేతుల నూర్మికలు దాల్చి జలకణమౌక్తికచ్ఛటలు పూని
మొగ్గపాలిండ్లసొంపున హిమాంబువునుంచి యామోదసంపద నతిశయిల్లి

తే. హంసకంబుల నిజపదం బలవరించి, భువనమోహన మైనవైభవముఁ గాంచి
కలువవిరిబోడి రాజురాకఁ దలంచి, పొలిచె వాసకసజ్జికా స్ఫురణ నపుడు. 233

తే. ఝంకృతివ్యాజమున హాళిసన్నుతాళి, యాఁకడింపఁగఁ దనకన్నవారిలోన
ననవధిక్లాంతిమిత్త్రమోహార్తి ఖిన్న, తమ్మికొమరాలు పత్త్రనేత్త్రములు మోడ్చె.

సీ. కనలుసంధ్యార్చిఁ బేర్చిననభఃకరిమేన బొటములెత్తిననీరుబొబ్బలనఁగఁ
గాలమాంత్రికుఁ డంధకారదానవబలిక్రియకు గాల్చినపేలగింజలనఁగఁ
దాండవభ్రమిఖమూర్ధజకుఁ డంజలిపుటంబున విధిర్చినకమ్మపూవులనఁగ
మైరవసింధుసంపర్కశర్కరదేవమును లోనర్చినలింగమూర్తు లనఁగఁ

తే. గమలగర్భాండగోస్తనీకాయమాన, జటిలపరిపక్వఫలగుళుచ్ఛములనంగ
నఖిలజనలోచనోత్సవం బాచరించెఁ, దామరసవైరికులదారతారకములు 235

ఉ. స్నేహవిరక్తిఁ గాలగతిచేఁ గని మిత్త్రుఁడు చామగక్రియా
మోహాతుఁ డౌటఁ గన్గొని ప్రమోదవిధిం దనుఁజేరె నీగురు
ద్రోహి శశాంకుఁ డెట్లనక దోయనిపూనినశక్రదిగ్గగ
న్మోహిని మోము విన్నఁదనమో యనఁ బాండిమదోఁచె నెయ్యెడన్. 236

సీ. బలభిద్దిశావశాప్రతిమ గామినిముద్దుగులుకుటీరికనవ్వు తెలివిచెప్పి
యుదయమస్తక్రీడ నూడికోలులు మోవఁ గూలినచాదంతికొమ్ముఁబోలి
గగనవాహినిరొంపి గాడికొండొకదోఁచు కమలాపుత్త్రరథాంగంబు దొరసి
కాలకాపాలికాగ్రణికరంబున నెత్తిమూమ క్రొన్నెమలీకసురటి నొరసి

తే. యంచు గనుపట్టి మఱియించుకంత మెఱసి, సగముపర్యాయకమున సాక్షాత్కరించి
బింబమంతయు వెలికి దీపింప నిలిచెఁ, జదలఁ బూర్ణకళాసీమ చందమామ. 237

సీ. అది సుధాకరబింబమా కాదు మడికొనువన్నె వేలుపుటన్నవత్తిగాని
యది చంద్రమండలంబా కాదు చదలేటఁ దేలుదంతపుటరిగోలుగాని

యది నిండుచలివెలుంగా కాదు మబ్బుటేనుఁగుఁదోలు తెఱనోటి మొగము గాని
యది చకోరములవిందా కాదు దుగ్ధాబ్ధికడ జనించిన వెన్నకరుడు గాని
తే. యది నిశామిత్రమా కాదు మదవియుక్త, యువఘురట్టశిలాపలయంబు గాని
యని జను లూఁచి కీర్తింప నతిశయిల్లెఁ, బ్రోవజాబిలికలువపూఁబోడికలిమి 238

సీ. ఇనకరాంకురముల కెడయాని మ్రాని క్రీనీడజాడల డొంకి నిలిచెఁ గొన్ని
మధురసప్రస్నిగ్ధమాక్షికచ్ఛత్రభాగవులలో గవులలో నడఁగెఁ గొన్ని
కలనైనవిఱుగెఱుంగనిపోటుపరికరాచూరుకత్తులమాటు జొచ్చెఁ గొన్ని
చేసేఁతబడి తలంచినలేను బంతి యవ్వలుపకొమ్ములదాడిఁ బఱచెఁ గొన్ని
తే. త్రాసమునఁ బొంది పద్ధతి భ్రంశనముల, గూపకుహరాంతరంబులఁ గూడెఁ గొన్ని
యిరులు తప్పరు లన నవ్వడేమిచెప్ప, రాజు బరచక్రహరణసంరంభుఁ జూచి 239

సీ. ప్రాయమింకినవాలుపాలింప్ల వెయాం డ్రు పసుపుపుట్టిక మూలఁబడి కృశింప
నేపురేగినరంకు టెలదీఁగబోఁడులు వింతకాఁగిలిలేక వెతలఁబొందఁ
కడిపోనితెరనాటకపుటూరుజంగాలు కేళికల్ గూడ కోగిరము తెత్త
తడక ద్రోపరిమ్రుచ్చుపాయువులు మఱి దొంగపనిచుక్కవాలైనఁబస్తుపొరల
తే. గంటవేఁటల దిరుగాడుకఱుటెఱుకు, మూఁక వెఱజిక్కి కాళ్ళ మోములనువాపఁ
బిండిచల్లినచందానఁ బేదవారి, దివియవెన్నెల సాంద్రదీధితి వహించె. 240

సీ. చేఁపుపుట్టినగభస్తికలు ముక్కులఁ గ్రుచ్చి త్రచ్చి యూరటలేక త్రోలుఁ గొన్ని
యట్టులానఁగఁ ద్రావి యసుపుచ్చరణపుఁ జోటుచాలక నేలఁ జూచుఁ గొన్ని
కడుసిగ్గుకేరుతొల్పడుపుదోమటఁ జొక్కి యానందమున జిందులాడుఁ గొన్ని
నిగరంపుమోవి తేనియలతోన దొరల్చి చెలువలిచ్చిన సంతసించుఁ గొన్ని
తే. యోలములడాఁగి తలచూపనోడి తల్ల, డించు నరికోటిపైఁ బుక్కిలించి యుమిసి
బయలుఁబట్టించి పేరెము లార్వఁగొన్ని; కైరవాప్తాతపములఁ జకోరకములు. 241

వ. ఆసమయంబున. 242

సీ. కట్టినజినుగుసిర్కావిధోవతి పింజయాపార్ష్ణిలంబియై యతిశయిల్ల
నౌత్తరీయవస్త్రములోను శుభ్రశుభ్రంబులై బ్రహ్మసూత్రములు మెఱయఁ
గనకపీరుద్గ్రంధికలు కపోవాలావాలసీమబచ్చనిడాలు చివురువెట్ట
నామోదరసపుష్టి నచ్ఛిద్రమై ఫాలతలమున గోపిచందనము గ్రాల
తే. నవటుతటఖేలనంబున నమరుబిళ్ల, సికచోకాటంబువిరులతోఁ జెలిమిసేయ
నడుమ జగజంపుదోఁపుఁబచ్చడము దనర, వైదికబ్రాహ్మణుఁడు నిండువన్నె మెఱసి.
తే. క్రముకభంగపరంపరాకలితముఖున, వన్నెతికతిత్తిమేఖలావల్లి నిజేకి

యాకు లర్థించి యలబలం బడఁగు టరసి, యునికివెలువడి బ్రాహ్మణుం డొక్కరుండు.

ఉ. అప్పు డధిజ్యచాపధరుఁడై మరుఁ డేర్పడి వెంటనంటి రాఁ
జొప్పున జాలిమాలి యఘోరుఁడు పాంథుఁడు వచ్చివచ్చి యా
యొప్పులకుప్పరామికి నయో విధియం చుదితాశ్రుధారలుం
గప్పఁగ మోహనిశ్వసనకంపితచారుతరాధరోష్ఠుఁడై. 245

క. చెదరెడిమేనును జెమటన, గదిసినకెంగేలు గ్రాలఁగా విప్రుఁడు తే
నిదురెఱుఁగనికంటంబడి; యదియగుమయమంట మంటపంబున నుండెన్. 246

ఆ. చీమ చిటుకుమన్నఁ జిమ్మెట బుఱ్ఱన్న, నెదురమూషకములు మెదలుకొనిన
నిదురలేక భూమి నిర్జరుం డాలించు, నప్పు డబలకాలిచప్పు డనుచు. 247

క. రాదాయెఁ జూచితే యను, రాదా యడ్డంకిబట్టి రాదను నిర్మ
ర్యాదలు సీమంతినులను, హా దైవము ప్రొద్దుపోయె నని తలయూఁచున్. 248

క. ఎదురుకొన నలిగి చాయను, గదలుతలారులకు వెఱచి క్రమ్మరు నేన
మ్మదవతికి నేలదాదులు, పొదవికొన న్నిదురపోయెఁ బొమ్మని పలుకున్. 249

వ. ఇట్లు మోహానలంబున దేహంబు విదాహింప నయ్యుర్వీగీర్వాణుండు చలితవియో
గిప్రాణుం డగుపంచబాణుం దలంచి. 250

మ. ద్విజరాజుం దలదాల్చుకొన్నతనిదృగ్లిప్తిప్రభూతాగ్నులన్
రజమై పోయిననిన్ను నీతిరసదూరా మార యీకేవల
ద్విజరా జల్గిన నేమిసేయునో ప్రశాంతిం గాంతి మత్సాయక
వ్రజముం గూర్పకు నారి నారి ననుగూర్పం దేర్పఁ బుణ్యంబగున్. 251

చ. శివ గణనాయకా యనిన శీఘ్రమె కార్యము లడ్డపాటులే
కవు యనునాథపంచవిశిఖా యన హస్తపదాస్థికాండముల్
చివికెడువట్టినొప్పు లొడిసె ల్రసపాక్కులు గంట్లు బిబ్బపుం
డ్లవు నిటువంటిపుత్త్రుఁ దగవా కన నమ్మధుకైటభారికిన్. 252

వ. అని పనివి పనివి యనంగబాణమూర్ఛితుండుంబోలె నమ్మంయుండు నిద్రాముద్రా
లోచనుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 253

క. ఆనిశ ధరణీసురునకుఁ, దా నిచ్చినమాటపట్టుదలఁచి తదీయ
స్థానీయపాలవీక్షా, ధీనాకృతిగాక నగ రతిత్వర వెడలెన్. 254

క. జలధరమాలికలోపలి, తొలుకార్మెఱుఁగనఁగ యమవిధుంతుదహాలా
హాలకాచమేచకద్యుతి, గలనీలాంబరము ముసుఁగుగాఁ గైకొనుచున్. 255

క. పరివృత్తకంఠయై దిశ, లరయుచు నడ దడవడంగ నరుదెంచి ధరా
సురు నిద్రపోయె దే యని, కరసంజ్ఞం దెలుప మేలుకని వాఁ డంతన్. 256

వ. ఆదిత్యోదితుండై క్రోధించి. 257

శా. అయ్యో నేఁడిట కేఁగుదెంతువని నీ కాశించి యిచ్చోట గ
న్మొయ్యంజాలక నిద్రగాచి యిపు డేమోకూర్కితి న్మాకుజా
లయ్యె న్మాలవజాముఁజొచ్చె దడవాయె న్వచ్చి విచ్చేయుమీ
పయ్యాటం బికఁజాలు రోసితి ననుష్ఠానార్థినై పోయెదన్. 258

చ. కడువడి రెండుజాము లరుగం బరిరంభణ మీఁదలంచి నీ
కడ కరుదెంతు రానిపనిగల్గిన నాఁటికిఁ దండ్రిఁ గాశిలోఁ
బొడిచిన క్రూరకర్మమునఁ బోవుదు నంటివి సూనృతంబు నీ
కొడుకయి పోయె రాక కిదిగో గురులింపజరాత్రిపాపముల్. 259

క. కడుసరసములకుఁ బ్రొద్దై, క్కడిది దురంతోపగూహాగతులకుఁ బ్రొద్దె
క్కడిది యొకసెలవు సేసితె, కడజామున వచ్చి చాల్పొకాఱుకుబుద్ధిన్. 260

ఆ. కొదవలేక రతుల గోవాపుఁగోడెనై, పొదలఁ బెద్దతడవు ప్రొద్దులేమ
నోరసి తెడ్డు నాఁకి యుపవాసకర్మంబు, చెఱుచుకొనఁగ దీనిచేత నేమి 261

క. అని చిందరేఁగిన ట్లచ్చెనఁటిఘరాసురుఁడు చెంతఁ జేపడిననిధి
న్మని గాలఁ దన్ని చనుగతి, ఘనజఘనం బాసి యుబ్బగాఁడుగఁ బోయెన్. 262

క. చనఁ దనకు మనసునచ్చిన, పనియది గాకునికిఁ దీరఁ బట్టక చనుఁ గా
కని యూరకుండె నట్లుం, డి నరాధిపకన్య దనదుడెందములోనన్. 263

క. సరిప్రొద్దున నరుదెంచితి, నరుణోదయసమయ మెట్లులయ్యె దురంత
స్మరమాయాంధుఁడు గావున, నరరే విప్రుండు తుర్యయామం బనియెన్. 264

క. కామాంధోపి నపశ్యతి, నా మును నే విన్నదానన కదా వెఱఁగే
లా మందునిమాటలకని, యాముద్దుగుమ్మ మందహాసముఁ దాల్చెన్. 265

క. నానీరచరాగ్రణి బహూ,మానున కిట్లనియె నట్లు మహీసురుఁ డన్య
స్థానస్థుఁ డయినపిమ్మట, నానెలఁతుక యేమిసేసె ననఁ గపి పలికెన్. 266

క. మహీసురుఁ డట్లరిగిన న,మ్మహిళారత్నంబు తోడసుమాలితి నని దు
స్సహరయమున భయమున నిజ, గృహమునకుం బోవఁ దత్తిరింపఁగ నంతన్. 267

చ. ఘనదసమృద్ధి నీలికడవంబలె నంబరమొప్పఁ జంచలల్
మినమినలీన దోన నుఱిమె న్వడి గండులు వ్రాలె వ్రాలెఁ దొ
ల్చినుకును దూర్పుఁటీదరొలసెం బలసెం జడివానసోనజో
రనఁ బుధవిద్విషద్గళసహస్రభవాకృతిఁ బర్వెఁ జీఁకటుల్. 268

క. ఇది రాయితప్ప పల్లం,బిది మిట్టిది మానుమట్ట యిది పామిది గా
మిది యని వివరింపఁగఁ బె,ట్టిదమై యొప్పెసఁగు నక్కటికిచీఁకటిలోన్. 269

చ. సుడిసుడి యింటిత్రోవ యనుచుం బెరచోప్పునఁ బోయిపోయి యా
ప్పుడఁతి దృషద్వతీసరిదుపాంత దురంతవనాంతరంబులం
బడి ముళుదీవలుం దవిలి భంగములై కురులుం దుకూలముం
దొడిపినకంచుకం బెడలఁ దొట్టినభీతి నొడల్వడంకఁగాన్. 270

క. ఈరము లూఱట నొందక, దూఱుచు నో రలయ వలువ దూఱుచు రొంపిం
జాఱుచు నెంతేవెలవెలఁ, బాఱుచు రాజన్యకన్య పఱచి యలంతన్. 271

శా. ఆయుగ్రాటవి నొక్కచోట భయదంబై తోఁచురక్షోవట
చ్ఛాయం బీనుఁగుఁ ద్రొక్కి కోమలకరాబ్జాతంబునం బట్టి య
య్యో యీమానవుఁ డెవ్వఁడో కో మృతికేమో హేతు వంచు న్విచా
రాయత్తం బగునాత్మఁ బోఁ దెరువులే కచ్చోటఁ దా నున్నెడన్. 272

క. ఆవటమునఁ ద్రింశద్వ, ర్షావధిగా నున్నభూసురాసురుఁడు విశా
లావరపుత్త్రికి హితసం, భావన సాక్షాత్కరించి పలికెం బ్రీతిన్. 273

క. మనుజులు మిట్టాడని యీ, ఘనగహనంబున నిశీథకాలమునం జ
చ్చినయటుచక్కటి తెక్కటిఁ, దనుమధ్యా సంచరించెదవు నిశ్శంకన్. 274

తే. ముంచు కన్నీరు మంచున మోమువన్నె, వాడియున్నది దీర్ఘనిశ్వాసనిహతిఁ
దల్లడిల్లెడునధరోష్ఠపల్లవంబు, ఇంతవలవంత నవ్వ నీ వెవ్వ రనుచు. 275

క. అనుమానింపక తనుభృ, త్తనువిసర వపారసప్రదానవిధాన
స్వనముల్లుకంబు వదనం, బున ద్రిప్పుపలాశి కిందుముఖి యిట్లనియెన్. 276

క. వినయవిశాల విశాలా, వనిపాలునిపుత్త్రి దైవవశమున నస్మ
జ్జననీజనకుల జనకుల, వినతులపా త్తెడసి యాటవికసతి యయితిన్. 277

శా. ఏ నిత్సేనుట యెట్టు లీపడినవాఁ డెవ్వాఁడు వర్షాతపః
పౌనఃపున్యముఁ దెల్పినట్లు చపలాప్రత్యర్థు లాలోకముల్
మేన భ్రంలివా ముగ్రమృత్యుముఖగంభీరంబునో రెవ్వర
య్యా నిన్నూచిన గుండె ఝల్లురనుఁ దథ్యం బానతీవే యనన్. 278

మ. అతఁ డత్యంతతమప్రసన్నహృదయుండై పల్కె నే నంచిత
శ్రుతిసంపన్నుఁడ బ్రహ్మరాక్షసుఁడ నిచ్చోఁ గాపురం బుండుదున్
మతి భీతిల్లకు నీకు నొజ్జ లిత్రఁ డమ్మా నీకు నేకారి యీ
క్షితిజచ్ఛాయ మనోజబాణహతి నొచ్చె న్మాట లింకేటికిన్. 279

క. గురుఁడ నిది శిష్యురా, లీతరుణీమణి గవయ దుష్కృతం బని మదిలో
నరసి యెఱుంగనియాద్విజ, నరపశువుల మేలుపొందునా యొందైనన్. 280

క. సూరిశ్రేష్ఠునకు వరా, చారగరిష్ఠునకు నీకు సద్విప్రా యీ
ఘోరనిశాచరవేషం, బేరూపునఁ గలిగె ననిన నెఱిఁగింతుఁ జెలీ. 281

సీ. మొదల గౌశాంబి నుండుదు వేదశాస్త్రార్థచతురుండ నాపేరు చండశర్మ
కులకాంత శాంత యచ్చెలువతమ్ముఁడు మూలఘుటకాంకుఁడతఁడొక్క-కన్యఁ బెండ్లి
గాఁబోవుటయు గోడిగములకు నేనును బనిబూని యాటువాని ననుసరించి
యతిసభ్యునట్లు పోయితిఁ బోవ నను బెండ్లిపెద్దగాఁ దలఁచి యావిప్రతండ్రి
తే. కదిసి యల్లునిగుణరూపగౌరవములు, వేఁడుటయు నావివేకంబు వీటిఁబోవ
నవగుణంబులప్రోవు మూర్ఖాత్ముఁ డంటి, ననిన నమ్మాట లెఱిఁగి సత్యములుఁ జేసె. 282

క. కాతాళంబున నిచ్చిన, కూఁతు నతం డీక వడలఁగొట్టిన నప్పుడా
చేఁతకు నాహృదయం బుత్ప్రాతఁ బ్రేంఖోళనప్రయోజన మాసెన్. 283

క. మఱఁది యని యుబుసుపోకల, నెఱుఁగక యిట్లాడి లోకు లెగ్గింపం దెం
పరినై కూడినపెండిలిఁ, జెఱిచితి నాకన్నఁ గష్టశీలుఁడు గలఁడే. 284

క. ఈయుగ్రాఘం బేమిటఁ, బాయు నయో హృత్ప్రతీపపరితాపశిఖిం
గాయము వేఁగెడునని పల, చేయి కపోలమునఁ జేర్చి చింతిలుచుంటిన్. 285

చ. అగణితధర్మకర్మరతుఁ డంచట ము న్నరుదెంచియున్నవాఁ
డగుట మదుగ్రకృత్యమును డాఁచి ముద్గలనామతైర్థికుం
డగలక నన్నుఁ జూచి కుటిలాత్మ కళత్రసహోదరున్మహా
సుగుణధురీణుఁ గాని మనుజుండని యూరక పల్కఁబోలు నే. 286

ఆ. వేయుబొంకి పెండ్లి సేయుదు రత్తను, జను లతిప్రయాసమునకు నోర్చి
చెనఁటినేఁత నిట్లు మనువులఁ జెఱిచిన, విసపువిత్తుఁ జెప్ప వినఁగఁ గాని. 287

ఉ. మోఘముగాక నీవు తలమోచియొనర్చిన యట్టియుద్ధురం
తాఘము నేఁడు పిల్లికొలదైయె చరణంబులఁ బ్రాఁకుసజ్జన
శ్లాఘనయోగ్యభూమిసురజన్మము వీడ్కొని కానలోగ్రశా
ఖాఘనవృక్షవర్తివయి క్రాలునిశాచరవేష మేర్పడన్. 288

ఉ. వంకరకట్టెకింగలము వైద్యము నీకిది వోలునంచు ని
శ్శంకనవృత్తి ముద్గలుఁడు శాపము నిచ్చిన శోకబాష్పధా
రాంకితనేత్రపంకజుఁడనై చరణంబుల వ్రాలి యోదయా
లంకృతచిత్త యోబుధకళానిధి యోగుణధుర్య కావవే. 289

చ. అనుఁగుమఱంది గానఁ బరిహాసపురస్సరభాషలాడ నీ
పనిజనియించె నీచరణపంకరుహంబులు సాక్షిగా మదిం

గనలు వహించి యిట్టికొఱగాని ప్రయోజన మాచరింప నీ
యనుపమదివ్యదృష్టి కొకఁ డడ్డమె చూడుము నేర్పునేరముల్. 290

క. అని యేను మేను వడఁక, న్వనితాజనతార్తిఁ బొగల వారించి ప్రబో
ధనిరీక్షణములసర్వముఁ, గనుఁగొని యితఁ డనపరాధిగా యని శాంతిన్. 291

వ. ముద్గలుండు న న్నాలోకించి యిట్లనియె. 292

చ. కెలసముఁ బూని పెండ్లిపనికిం బ్రతికూలుఁడ వైతి విట్లు మొ
క్కల మిదిగాదె నీమన స్సకల్మష మానటులైనఁ గేవలం
బుల కిది చోటె మోఘమయిపోవదు నావచనంబు గన్నచా
యల నిఁక బ్రహ్మరాక్షసుఁడవై యిల నీవు చరింపుచుండఁగన్. 293

ఉ. అల్లినవంతమూలఘటకాంకుఁడు భూమినిలింపకన్యకా
హల్లకభల్లభగ్నహృదయస్థలుఁడై తను పుజ్జగించి మ
త్పల్లిన కుద్భవించుజయసేనుఁడు నా నవవిప్రకన్య యు
త్ఫుల్లసరోజనేత్ర ప్రియపుత్రిక యై పొడము న్సుకీర్తికిన్. 291

ఉ. ఆయెలనాగ దైవగతి నర్ధనిశం గతిదప్పి నీతరు
చ్ఛాయకు వచ్చు నాసరసిజచ్ఛదనేత్రకు నవ్వసుంధరా
నాయకసూతికిం దగులొనర్పుము సంశయమేది యంతలోఁ
బాయుమహీసురాసురత బ్రహ్మపదంబు భజింతు పిమ్మటన్. 295

మ. అని శాపావధిఁ జెప్పి ముద్గలుఁడు పోవం బోవ నాలోన నె
త్తని గ్రుడ్లుం గులిశంబులుం దెగడుకోఱ ల్బాడబస్ఫూర్జితా
ననముం జుంజురువెండ్రుకల్బుదకర్ణద్వంద్వముం గల్గి మే
దినికి న్వ్రేగుగ బ్రహ్మరాక్షసుఁడ నైతిం జంచరీకాలకా. 296

వ. అట్లుర్వీపూర్వగీర్వాణుండనై సకలప్రాణిభక్షణంబునఁ గౌక్షింభర్యంబు ప్రవర్తిల్ల నివ్వటవి నాశ్రయించి యుండితి నిప్పటికి ముప్పదిసంవత్సరంబులు గడచె న మ్ముద్గలుండు చెప్పినట్లు నామఱంది జయసేనుండై పుట్టె నవ్విప్రకన్యకవు నీవు నిన్నన్నరనాథకుమారునకుం బరిణయంబు సేసి యాసురం బగు నివ్వేషం బపనయించెద ననుటయు నలరుమొగంబున రాజన్యకన్య భూసురాసురున కిట్లనియె 297

క. ఇచ్చోట నానిమిత్తము, వచ్చిన యవ్విప్రు సుప్రసన్నత్వము నేఁ
డచ్చుపడ మనిచి పురికిం, బుచ్చి జగద్వినుతకీర్తిఁ బొగడొందఁగదే. 295

క. భూసురహత్యాఘమహా, త్రాసమునకు వెఱతునని పదంబులఁ బడి గా
ఢాసక్తిం బ్రార్థించిన, నాసురకులశాత్రవుఁడు దయాభిముఖుండై. 299

ఉ. ఆవిరితీవబోఁడికృప కద్భుతమంది భవన్నియోగ మే
లావృథయా ఫలింపక బలాయబలా యని విప్రుఁగొంచు ర
క్షోవిభుఁడేగి పీనుఁగున సుప్రదతీర్థమునం దొరల్చి సం
జీవితుఁ జేసి మందిరముఁ జేర్చి భజించి కుమారి కిట్లనున్. 300

క. చనిపోయిన నీయొజ్జలు, మనుగడఁ గనియె న్వసించె మందిరమున నో
తనుమధ్యా మొగిడించిన, కనుఁగవతో నిలువు రాజుకడ నినుఁ జేర్తున్. 301

చ. వలదు విలంబ మన్నఁ బ్రతివాక్యము లాడక మోడ్పుకంటితో
నిలిచిన బ్రహ్మరాక్షసుఁడు నిర్భరవేగధురాధురీణుఁడై
పొలఁతుక నప్డె యెత్తుకొనిపోయె మనోజవుఁ డొంటి నిల్చెఁ బా
టలనగరోపకంఠనిబిడద్రుమకాంచనసౌధవీథికన్. 302

వ. ఆసమయంబున. 303

శా. గొందు ల్వీడ్కొని పక్కణాంతరకుటీకూటాధ్వసంధు ల్వరా
స్కందు ల్వ్రాడ నవక్రచక్రములు మచ్చ ట్లాడ నిచ్చాగతిన్
గ్రిందు ల్మీఁదులుగా సతీపతులు గౌఁగిళ్ళూడ దీప్తద్రిక
ల్పొందుల్ గూడఁ ద్రిభంగిభంగి మొఱసెం బుంస్కుక్కుటవ్రాతముల్. 304

చ. అతికృతికన్య నందినమురారివిరాజదనంతభోగసం
స్థితి ప్రతివారముం బొదల శిష్యులు పుణ్యజను ల్జయక్రియో
న్నతులు దురంతశాస్త్రకలనం బ్రతివాదుల నోర్వ సర్వతో
గతమతికుందు నిల్చెఁ గవికౌశికదిక్కటకాగ్రపీఠికన్. 305

చ. వరవసులక్ష్మి నుల్లసిలువారికి నేమిగొ అంత యీవిభా
కరునకు సంజనిచ్చి తిరుగంబడి లక్ష్మి హరింప నెట్టిదో
నెరవులసొమ్ము సత్యమగునే యని వెల్వెలనయ్యె నహ్నినాఁ
బరిగళితద్యుతి న్వెలకఁబాఱె నిశాంతనిశాంతదీపముల్. 306

చ. కనుఁగొని చైత్యనిత్యపథికప్రవిబోధకరంబులై ఖగ
స్వనము లుదగ్రబాహ్యవనవాటికల న్వినవయ్యె నయ్యెడన్
ఘనమదభృత్తమఃకరటికంపితదిగ్వటపస్ఫురన్నభో
వనరుహసంక్షరత్కుసుమవర్షముచాడ్పున జాఱెఁ జుక్కలున్. 307

సీ. ధారాధరస్మయోదయవియచ్చికురబంధమునఁ దారాలతాంతములు రాలె
రోదసీతనుసమారోహాంధకారైణమదవిలేపనరేఖ మసలిపోయెఁ
జక్రవాకస్తనస్థాత్మనీహారఘర్మాంబువు ప్రత్యక్షమై యడంగె
మధుపకజ్జలభాసమానకైరవలోచనముల నిద్రాముద్ర ననలు పెట్టె

తే. మలయనిలయసుగంధసంబంధమంద, పవననిశ్వాసవీచిక ల్పొరుదీరె
సంప్రభూతకళారమ్యసౌమ్యగమ్య, గంగసంగశ్రమాయామయామవతికి. 308

చ. తగఁ గుసుమాస్త్రకేళి దిగఁదన్నినచీరలు గౌఁగిలింతలం
బగఁగొని యడ్డగింపఁగఁ దెమల్చినహారములు న్భరంబునన్
దిగిచినసొమ్ములు న్మదవతీతిలకంబులచేత వేఁడున
న్మగుడ సపర్యఁ గైకొనిరొ మాన్యులు గారె గుణప్రదీపకుల్. 3.9

చ. కవిసి కవుంగిలింప నవకాశము చాలక ప్రొద్దుఁజూచి లోఁ
జివికెడువారు హస్తములజీవితనాథుల గ్రుచ్చిపట్టి వే
గవరుల మోవులాని యరగన్నిడువారును శయ్యలం బరా
భవ మొనరింపలేక వగవాల్పెడువారును సైరి జవ్వనుల్. 310

శా. నానాదీపమరీచికల్ గొనియెనో నాఁ జూడ నిద్రాపరా
చీనస్త్రీనయనంబులం బ్రియదృఢాశ్లేషప్రకుబ్జీభవ
న్మీనాక్షీకుచము ల్దిగం కనికరామ్రేడీకృతోత్క్రాంతకాం
తానుష్ఠాధరము ల్జపాసుమము చెన్నారె న్నిశాంతంబునన్. 311

మ. తులనప్రేమరసోల్లసన్మిథునచేతోజాతసంగ్రామకాం
క్షల వారించె నుషఃప్రసూచకగతుల్ శాలాజరద్దీపికా
కళికల్ శైత్యదృఢస్తనస్తబకముక్తాహారము ల్వాసనల్
గలయం జల్లెడుపూఁత లిప్తరుచికృత్కర్పూరతాంబూలముల్. 312

సీ. శ్రమవార్నిమజ్జనజటిలాలకంబులు సంధూతకుంకుమస్థాసకములు
జాగరారుణితలోచనసరోజంబులు కాంతచుంబనముక్తకజ్జలములు
కరచపేటనిరస్తకరినక్రచిత్రంబు లభినవదిగలంకృతాధరములు
సృణినమత్కరికాభరణభృద్గళంబు లనూనవిద్రాముద్రితాననములు
తే. గాఢపరిరంభసంభ్రమక్లామ్యదచల, గురుపయోధరభరహారకువలమణులు
కలితతాంబూలరసరక్తగల్లతలము, లమరఁ గొమరాండ్రు పొలిచి రహర్ముఖమున.

శా. ఆశాఖడ్గమిళత్తమోమలినహృత్యర్థంబు నిర్వంత్యసం
ధ్యాశిల్పిప్రభుకల్ప్యమానకురువిందక్షోదసమ్మిశ్రలా
క్షాశాణం బనఁ బ్రాచిదోఁచె బిసినీకాంతుండు జాగ్రత్పురో
దేశాంగారకరాజినాఁగ మొదలం దీండ్రించె సంధ్యాప్రభల్. 314

సీ. ప్రసవితద్యుక్షేత్రఘుసృణసస్యంబులు హల్లకప్రియసాలపల్లవములు
తిమిరేంధనప్రవర్ధితదావశిఖలుషఃపవనభుగ్వ్రాతభోగఫలకమణులు

హారిపురంధ్రీకుసుంభాంబరంబులు ఘనప్రాక్పరిత్రాడ్జటార క్తిమములు
గంభోళిఖండితోదయపక్షరుధిరంబులై రావణాంగసింధూరరజము
తే. లక్ష్మీనృత్తిప్రమోదకృద్యామినీవి, యోగదవధూవ్యథాతిఖినో్మదురమణి
నవ్యహల్లకతల్పము లొప్పఁ జెలంగె, నంబరంబున నపుడు బాలాతపములు. 315

ఉ. ఇమ్ములఁ బశ్చిమాంబునిధి కేగుచెడం దగ వారక న్మయూ
ఖమ్ముల నెన్నికం దవితముగా నొనరించిన ప్రేక్షర క్తిలోఁ
గ్రమ్మఁగఁ బ్రాక్పరివృద్ధరవిరశ్ములఁ బద్మినివేగుపాటునం
గ్రమ్మఱ లెక్కఁ బెట్టె ననఁగా వికసించె సహస్రపత్రముల్. 316

ఉ. గాసిలి రాజు మన్ననలు గాంచిన నే నొరుఁ జూడ నంచు క
న్మూసినభంగిఁ గైరవిణి మోడ్చెఁ బతివ్రతవోలెఁ బద్మినీ
వాసరకృద్వియోగవనవహ్నిసముత్థితధూమరాజులో
నా సరసీజగర్భసదనంబులఁ బాసి నటించె భృంగముల్. 317

తే. ఇట్లు సూర్యోదయంబైన నేకతమున, బ్రహ్మరాక్షసుఁ డద్ధరాపాలుఁ గదిసి
పూర్వవృత్తాంతమంతయుఁ బొసఁగఁ జెప్పి, యబ్జముఖిఁ జూపి పెండ్లిగమ్మనుమనిచ్చె.

వ. ఇచ్చిన. 319

క. ఆరామామణిఁ గైకొని, యారామరుఁ డావరార్పితాతిథ్యంబై
యారామన్యగ్రోధధ, రారుహసౌధమున బ్రహ్మరాక్షసు నునిచెన్. 320

క. ఉనిచి ప్రణమిల్లి క్రమ్మఱి, చని యవ్విప్రాసురవరు సరసాన్ననివే
దనవిధికిఁ బుణ్యభూసుర, జనుల నియోగించె జనితసౌహార్దమునన్. 321

ఉ. కూరిమి తండ్రిపాదములకుం బ్రణమిల్లి సుకీర్తికన్య నం
భోరుహలోచన న్భువనమోహినిఁ జూపి ధరామరు న్నిశా
చారుచరిత్ర మేరుపడ సర్వముఁ జెప్పినఁ బుత్రు మెచ్చి యా
ధీరవరుండు బంధుపృథివీసురులం బిలిపించి యిట్లనెన్. 322

సీ. ఘనులార మనవసంక్తిస్పర్శసంబంధి గాఁడె సుకీర్తి విఖ్యాతమూర్తి
దైవయోగమున నాతనిపుత్రిఁ గాంచనప్రతిమానగాత్రి చేపడియె మనకు
మనజుసేనకుమారున కాపూర్ణశీతాంశుముఖిఁ బెండ్లిసేయవలయు
లాలన నవ్విశాలానాథుఁ డిచటికి వచ్చినఁ జుట్టంపువరుసగాదె

తే. యతుల నయమార్గరతుల దండాధిపతుల, ననిచి రప్పింతమా యమ్మహామహుంబు
నతఁడు వీక్షించుఁ గాక న న్నాప్తమిత్రు, లుచితమికార్య మొనరింప నొప్పుననిరి.

క. నావిని మత్సిల్లుఁడు హా, లావీక్షితపతిగంత్రుల న్మంత్రుల సం
భావించి పనుపుటయు న, వ్వావనచుతు లరిగి వినయపాటవ మమరన్. 324

సీ. రోహిణీవిరహాభీరుక్షపాకరబింబ మన ఘనగ్లానదీనాస్య మమర
నొడలునిండారి వెల్వడినశోకరసంబుతీరున వేఁడికన్నీరు దొరుగ
మెఱుఁగుటద్దపుబిళ్ళమీఁదికెంపులతెరక్రియ గపోలమునఁ గెంగేలు మెఱయ
నతిపురుచ్ఛలమానలతభంగి నిశ్వాసధారచంద్రిక మోవి దల్లడిల్లఁ
తే. దనయ నీలోన లేదుగదా ధరిత్రి, చూపుమా యంచు ప్రార్థించుసోయగమున
దగ శిరము వంచి తనలోన దానపలుకు, మనుజపతిఁ గాంచి ప్రణమిల్లి మంత్రివరులు.
క. నతులై వినయవిచారో, న్నతులై నిలుచుటయు వదననలినములఁ దరం
గితదృష్టిచంచరీక, ప్రతతులు నటియింప ధరణిపాలుం డనియెన్. 326
క. అరుదెంచితి రెవ్వరు మీ, రరుదారం జెప్పుఁ డనిన నలికతటాంత
స్ఫురదంజలిపుటులై య, న్నరనాథుం జూచి దండనాథవతంసుల్. 327
మ. క్షితినాథోత్తమ నేఁడు నీమఱఁది మత్సిల్లుండు పుత్తేర వ
చ్చితి మాలింపు తదీయభాషితము లస్తేయవ్రతబ్రాహ్మణ
క్రతుభుగ్వైరివంతసయోగమున నీగారాము నెచ్చెలి యొం
డితరక్షోణికిఁ బోకచేరె మము నీ వీక్షించి పోరాఁ దగున్. 328
క. అని దేవరతో విన్నప, మొనరింపం బంపె విక్రమోపేతపతా
కినితో సంబంధిపురం, బున కరుదెం డనిన భూవిభుఁడు సుముఖుండై. 329
వ. అమ్మంత్రులకుఁ బసదనంబులిచ్చి యంతఃపురంబున కరిగి యింతికి నంతయుం దెలిపి
విన్నయాదిప్రొద్దుగా సభార్యుండై చతురంగబలంబులు గొలువ వచ్చి సుకీర్తిమ
ధ్యాహ్నకాలంబునకు బాటలీపురోపకంఠంబు గదిసె నప్పుడు. 330
ఉ. ఇంకనిరీవి బౌవ తనయింటికి వచ్చినఁ జంద్రసేనుఁ డ
భ్రంకషసమ్మదాభ్యుదయభాసురుఁడై యెదురేఁగుదెంచి ప
ల్యంకిక నున్నయప్పచరణాబ్జములం బడి కాంతకాంతియు
త్పంకజరాగపూగకృతధామకవీథికిఁ దెచ్చె దెచ్చినన్. 331
ఉ. ముందఱ నేగి యబ్బువనమోహిని వాహినిపోలె నుబ్బునం
తం దలచుట్టు కన్దొగల దట్టముగాఁ బ్రవహించునశ్రువా
రిం దులితేతరస్తనశరీరములం దిగుపారఁ జేయుచున్
వందన మాచరించి విరివాతెరతో మొగమెత్తి కేడ్చినన్. 333
సీ. కడుపులోఁ జేపెట్టి కలఁచిన ట్లగుటయు భక్తిఁ గూరిమిపట్టిఁ బట్టి యెత్తి
శిర మురంబునఁ జేర్చి చెఱువు ప్రస్సినరీతి నోడి కట్లట్టి పెల్లుఱులు నశ్రు
ధారల నతితాంతదశఁ గన్నతనువల్లి వడఁకుచు గద్గదధ్వానలీల
భాషణంబుల నెంతపనియయ్యె నట్లుండె విధికృతం బనుచు నుర్వీవిభుండు

తే. గూఁతు నొండొకచందానఁ గుస్తరించి, యార్తి వారించి నలినీట యాళిపాట
పాటలాధరవదనదర్పణముఁ గడిగి, యుచితకాంచనపీఠిఁ గూర్చుండె నంత. 333

ఉ. చిత్తము చెంగలింప జయసేనుఁడు సాఁగిలి మ్రొక్కె నన్మదో
న్మత్తవిరోధిరోధిరుచిమద్ఘనమూర్తి సుకీర్తి కీర్తిమై
నెత్తి కవుంగిలించె నపు డింపెసలారఁగఁ జంద్రసేనుఁ డు
ద్యత్తరసత్యభాషణవిధానుఁడు బాలకు మ్రొక్కి యిట్లనున్. 334

క. దళితారి నీకుమారి, న్మిళితాంగవిలాస మైనమేనల్లున కీ
వలదే యిపుడని బద్ధాం, జలి యై ప్రార్థించుటయుఁ బ్రసాదోన్ముఖుఁడై. 335

వ. బ్రహ్మరాక్షసోద్యోగంబును బాంధవ్యంబునుం దలంచి సుకీర్తిని వర్తమానలగ్నంబున మిథ్యావలగ్నజయసేనునకుఁ బెండ్లిజేసెద ననియె నమ్మహోత్సవంబు వీటఁబాటిలి ననాగతసంబంధిబాంధవంబును నాయాతశైలూషశైలూషంబును నాగచ్ఛదఖిలావనిపనికరంబును నాహూతబ్రాహ్మణజాతంబును నాబద్ధశుద్ధమాణిక్యతోరణంబును నలంకృతవిపణిమార్గంబును నభిరచితరంగవల్లీమతల్లికంబును నారాధితనవగ్రహంబును నఖండవాద్యమాననానాతూర్యంబును నై యమ్మహామహంబు ప్రవర్తిల్లె నాసమయంబున. 336

ఉ. బంగరుపీటఁ బెట్టి దడివంబిడి రాజకుమారి దానిమీఁ
దం గదియించి తూర్యనినదంబుల రోదసి ఘూర్ణిలంగ తీ
విం గడుపాటిపాట నరవెంద్రుకలం గొమరౌసువాసినుల్
చెంగట నక్షతంబు లిడి చేఁడియకుం దలయంటి రాదృతిన్. 337

క. సుమతైలప్లుతి నలరా, కొమరాలికి నలరెఁ గురులు కోకనదాంత
స్స్వమధూళిమగ్నమంద, భ్రమరీసమరీతి నయనపర్వము లగుచున్. 338

తే. బుగులుకొనుతావిసిరము కప్పురముతోడ, పడుపుదివ్వనిఘుసృణద్రవంబుతోడఁ
బొందుగా మేళవించినచందనంబు, నాఁతికొండొకకలకంఠి నలుగుఁ బెట్టె. 339

ఉ. అజ్జలజాక్షి వస్తుసుమహన్మతిమజ్జనశాలిబాలిక
ల్మజ్జనశాలఁ జేర్చి మణిమంజులపీఠముఁ బెట్టి దువ్వి పై
గొజ్జఁగినీరుచల్లి మెఱుఁగుల్గొన విప్పి విదిర్చి యొక్కచం
చజ్జఘనాంగ పెట్టె ఘనసారయుతామలకంబు నేర్పునన్. 340

ఉ. తోరపుజాలువాపసిఁడితొట్టెల నొట్టినపశ్చిమంబుప
న్నీరపరంజిబుంగలను నించి మనోహరకక్షకాంతిబం
గారువసంతమాడఁ గరకంకణఝంకృతు లుల్లసిల్ల హే
లారతి నార్చె నొక్కనవలా జలకం బలకంబుకంఠికిన్. 341

సీ. జిలుఁగుపావడమీఁదఁ జికురధిక్కృతమిళిందాళియొక్కతి వమాంధాళిఁ గట్టె
తడియార్చి నేరుపేర్పడ మువ్వ యొకముద్దుకలికివాల్గంటి గీల్గంటువైచె
నిలువుటద్దముమ్రోల నిలిపి యొండొకవధూతిలకంబు తిలకంబు దిద్దె నుదుట
నెరివుట్ట నొకదిట్ట నెఱనాదితనమూఁది కనుచెలు వ్వొఱఁగంద గంధ మలఁదె
తే. నొకశుకాలాపహారవల్లికలు వైచె, నొకవిలాసిని మణులకంచుకముఁ దొడిగె
నొకలతాతన్వి పెట్టెఁ గేయూరకంబు, లొకతటిన్నేత్ర యిడియె బాలికకుసొమ్ము.
క. అక్కరిణీనిభగామిను, లక్కఱణి నలంకరించి రాలో ధరణీ
భుక్కులమాడాత్మ్యము, నక్కడ గైసేసి రాప్తు లగువా రంతన్. 343
మ. కదియం బోయెఁ బతంగుఁ డస్తగిరిధరాగ్రక్షోణిసత్క్రాంచము
ల్పొదలెన్ స్నిగ్ధరమార్గపల్వలమునన్ భూరిజ్వలజ్జ్వాలలున్
మెదలెం జాగ్రవియాపణాగ్రముల నెమ్మెల్సేసి దీపచ్ఛట
ల్పొదలెం జోళ్ళు రథాంగదంపతులు విల్వంచెన్ మరుం డత్తఱిన్. 344
సీ. నూరెల వెలుఁగుపంజులశరీరన్యస్తభూషామణిస్ఫూర్తి ప్రోదిసేయఁ
గైవారముఖరమార్గణవిలోచనకైరవముల నాననశశి వాడు దేర్ప
విమలబంధుస్వాంతవిధుకాంతముల గటాక్షజ్యోత్స్న విరవిర గరఁగుచుండఁ
గృతదృష్టికరణసంగతవధూటీహంసికల నీరజాకరము పిలువ
తే. గలువచెలికాఁడు పొడపుగుబ్బలివసించు, గతి నలంకృతసామజస్కంధ మెక్కఁ
బటహనిస్సాణముఖతూర్యపటల మెసఁగ, బుధజనాశీరవము లుబ్బ భూపసుతుఁడు.
వ. తాత్కాల్యరోహణుం డగు నారాయణునికరణి నేనుంగు నెక్కి జయసేనుండు నర్తకీ
నర్తకగాయనీగాయనమాగధీమాగధ బ్రాహ్మణీబ్రాహ్మణనాట్యగా నస్తవనాశీర్వాద
విశేషంబు లానందసంధాయకంబులుగా స్థానీయమీనలోచనమరీచికావీచికాకవ
చితరాజమార్గంబున నేఁగుదెంచుచుండ. 346
ఉ. నీరము లాడి యాడి మదినిండినసొంపుపసం గటీస్థలిం
జీరచెఱంగు వీడిపడఁ జెక్కుచుఁ దక్కినకొంగు నేలపై
జీఁగఁ దన్నుఁ దామఱచి చెచ్చెరఁ జూడఁగవచ్చె నొక్కనీ
రేరుహపత్రనేత్ర యధరీకృతకంతుని రాజనందనున్. 347
చ. కుసుమసుగంధి యొర్తు నృపకుంజరుఁ గన్గొని మోహితాత్మయై
యసురుసురన్న దాని నికటాంగన యారసి నీకు నేటికి
ట్లుసురన నన్న నింటికడనుం డిటకుం బరువెత్తివచ్చును
క్కస నుసుఱంటిఁ బొమ్మనుచుఁ గ్రక్కునఁ బోలఁగ బొంకె నయ్యెడన్. 348

ఉ. పొంగినకిన్కఁ దోఁచినటు పోరుచు మంచముడిగ్గనీక చ
న్నుం గబళించుపుత్రునిఁ గనుంగొని యక్కట వీఁడు నాకు బ
ల్సంగడమయ్యె నేఁడనుచు శయ్యపయిం బొరలించి త్రోచి వ
చ్చెం గలకంఠి యోర్తు నృపసింహము నెంతయుఁ జూడవేడుకన్. 349

ఉ. కే లగలించి పట్టి రతికిం బిలువీఁకులు సేయువల్లభుం
జాలుఁబొకాలు నిల్నిలువు సైఁచు మొకించుకతాళు మాను మీ
వేళ నిశాననం బనుచు వీడ్వడనాడి యురోజగౌరవా
ర్తాలసమధ్య యోర్తు కదియం జనుదెంచెఁ గుమారమన్మథున్. 350

చ. అరవిరిబాగుతమ్మరస మంటిన కన్నులఁ డిల్లపాటు క్రొం
జిఱుచెమట ల్సను ల్మొనపుచెక్కులు చిక్కులు గొన్నహారముల్
విరిసినకొప్పు నిశ్వసనవీచికలుం దగ వేగ నోర్తురా
మఱుఁ గికనేల యీవిధము మంచిది పొమ్మని నవ్వి రంగనల్. 351

ఉ. మించి జయంబుఁ గైకొనునిమిత్తము నెత్తము లాడి యాడి యో
డించి పణంబు దెమ్మనుచుఁ డెక్కనఁ బట్టినప్రాణనాథుప
స్త్రాంచల మించుకేని విడనాడక నెవ్వడి నీడ్చుకొంచు శం
కించక నేగుదెంచె నొకకేసరిమధ్య కుమారుఁ జేరఁగన్. 352

*ఉ. కీలు ఘటిల్లువేణికతికిం బ్రతికూలత నొందఁ జంద్రజం
బాలిత మైనచన్నుఁగవ మధ్యముపై దయదప్పు ముత్తరు
త్మేలిమి రాజిరాడఁగను మించులు కంపల గ్రమ్మఁజింప మం
దాలసవృత్తి నొక్కజవరా లరుదెంచెఁ గుమారుఁ జూడఁగన్. 353

వ. ఇట్లు పురస్త్రీరత్నంబులు నిజదృష్టిమసారసారంబుల నలంకరింప నేగివచ్చి సుకీర్తి మందిరద్వారంబున నవ్వారణావతరణం బొనరించి నారీజనార్పిత నీరాజనంబు లీక్షింపుచుఁ గక్ష్యాంతరంబులు గడచి చని ముందఱ † నతిముక్తాభిరామంబై బ్రహ్మసభను పుణ్యద్రవ్యసమీచీనంబై యాజనవాటంబును బల్లవకుసుమవిలసితంబై వసంతసమయంబును బ్రసిద్ధవర్ణగౌరవంబై సంగీతంబును నాట్యకార్యంబునం

---

*ఉ. మూలమఁ దార్చి సందుసుడీమూతులు నాకెడుగిండిదాని న
వ్వేళకు నొద్దఁబెట్టి యిదె వే విడె మిచ్చెదఁ గాని చూచెదం
గోలతనంబు పెండ్లికొడుకుం దలవాకిట నంచు వెళ్ళనీఁ
జాలనిభర్తఁ దేర్చి యొకచంద్రనిభానన వచ్చె పీఠికిన్.

ఇది ప్రక్షిప్తమని తోఁచెడు.

† ఈస్థలంబున నుపమానోపమావాచకంబులు సాధారణధర్మవాక్యంబులను ముందు

దనరి భరతంబును పర్వధూర్వహంబయి భారతంబును సర్వతోరణవిహారంబయి జయశీలుని విబుధభవనసామ్యంబయి గ్రహమండలంబును రంభాలంకృతంబయి స్వర్గలోకంబును విశ్రుతావితానవితానంబయి కురుక్షేత్రంబును బ్రతిష్ఠితదధిముఖపాత్రంబయి మధువనంబును ననుకరించువివాహమంటపంబు డాయంబోయి.

ఉ. మోహనలీల నంత నొకముద్దియ గద్దియఁ దెచ్చినన్ మహో
త్సాహతభూమిపాలతనుసంభవుఁ డెక్కె ననంతరంబ దీ
నాహితనీతిసంచితగృహార్థుఁ డొసంగె సుకీర్తిభాసుర
వ్యాహృతి కుందనంపుహరిబాణమునన్ మధుపర్క మయ్యెడన్. 355

క. దానవశాత్రవుఁగా జయ, సేనుని నారాచకూఁతు సిరిగా మది న
మ్మానవపతి దలపోసి య, ధానియతిని ధారఁబోసెఁ దనయన్ సనయన్. 356

క. లగ్నంబు గడచె గగనవ, లగ్నం దెమ్మనిన బుధులు లలితగతి న్మున్
న్మగ్నలు గుచభరకించి,ద్భుగ్నలు నగుచెలులు సొంపుతోఁ జని కడకన్. 357

క తుద కొప్పు మెఱయ గవిసెన, గదియించినమరునివింటిగతి నతిశయిలన్
దుద కొప్పు మెఱయ నింతికి, ముదితలు చిత్రాంబరమున ముసుఁగిడి వేడ్కన్. 358

క నడపింపఁగ మడుఁగులపై, నుడురాజనిభాస్య యడుగు లొప్పం గడున
య్యడుగులు కూర్మము లగునఁట, మడుగులపై బాదయుకేల మానఁగ నేర్చున్. 359

* ఉ మోహవశమ్ముగాని తెలిముత్తెపుసొమ్ములతోడికమ్మపూఁ
దీపలవంటిబోంట్లు కవదివ్వెలతోఁ జెలిఁ దెచ్చి రద్ధరి
త్రీవరపుత్రుఁ జేర నధరీకృతరోహిణి రోహిణిం బ్రమో
దావహజక్కనుక్కుతునియ ల్హారిణాంకునిఁ జేర్చుచాడ్పునన్. 360

కొన్నిప్రతులందుఁ గానంబడియెడిని. ఐన నీకవి యింతకుము న్నీగ్రంథమున నే యిట్టిఘట్టంబుల రచియించినరచనం బట్టియుఁ గొన్నిప్రతులయం దుండుటం బట్టియు నిట్లు సంస్కరింపంబడియె.

* శా. రాకాచంద్రనిభాస్య నెచ్చెలులు దేరం బ్రీతి నత్యూర్జిత
శ్రీకిం బట్టగుమంగళాయతనముం జేరంగ నేతెంచుచోఁ
గాకల్యారవమత్తకోకిలలజోక న్సారెలం డాసి ల
క్ష్మీకల్యాణముఁ బాడి రంతఁ బురహంసీయాన లుప్పొంగుచున్.

ఈపద్యము గొన్నిప్రతులలోఁ గానఁబడదయ్యెడు.

ఉ. ఆహరిణాక్షికేలు పతిహస్తమునం బతికేలు తజ్జగ
న్మోహినికేల నుల్లసిల నూతనసాత్త్వికకంకణాంకుర
వ్యూహముతోడ రాజతనయోత్తమహస్తమునన్ మహావిరా
రోహకరంబునం దిడె గురుండు సమంత్రకకంకణాంకముల్. 361

ఉ. అంతటఁ జిత్రభాగ్యవనికాంతరితం బరితశ్చరద్ధరా
కాంతపటావకుంఠవృతకామినిఁ గన్గొనరామి వక్త్రసం
క్రాంతవిలాసలక్ష్మిఁ గనుకైవడి గడ్డముపట్టి యెత్తి ధీ
మంతుఁడు రాజనందనుఁడు మంగళసూత్రముఁ గట్టె నింతికిన్. 362

చ. అపుడు వధూకరోన్నమితయై తెలిముత్తెపుసేసఁబ్రాల్ధరా
ధిపసుతునౌదల న్మదవతీమణి నించె విభుండు నమ్మద
ద్విపనిభయానమౌళిఁ బొదివెం దలఁబ్రాలవి జాతికెంపుల
ట్లపరిమితప్రియాప్రియకరాంబుజశోణిమ నొప్పె నెంతయున్. 363

చ సరిమెటుఁ బ్రాలపుట్టికలసందున బట్టినపట్టుపుట్టముం
దెరఁ దెరలింపఁ జూచె సుదతిం బతి యవ్విభుఁ జూచె నింతి యా
య్యిరువురజూపులం గలసి యేసెఁ బరస్పరమన్మలక్ష్యము
ల్సరముల నిల్చి సెన్నడుమ సాహసబాణుఁడు సవ్యసాచియై. 364

క. విడువనితగు లిరువుర కి,వ్వడువున ననుకరణి నుభయవస్త్రాంచలము
ల్విడిదేరునక్షతలతో, ముడిఁబెట్టిరి పంచశరుఁడు ముడిఁబెట్టంగన్. 365

ఉ అంబరదంశితాఖిలసముగ్రమణిస్ఫుటవేదికాంతరా
డంబరపీఠి నుండిరి వధూవరు లయ్యెలనాఁగ యగ్నిహో
త్రంబున వ్రేల్చె లాజలు ధరావరసూనుఁడు సంభృతానురా
గంబున నేమిచెప్పఁ దనకౌఁగిటి కింతిమొగంబు వ్రేల్వఁగాన్. 366

క ఆగామిప్రణయరణో,ద్యోగం బణఁచుటకు నేఁడ దొరకొనె నితఁడం
చాగుగుకుచనగ నయారె, ఖాగురుఁ డడుగూఁది సన్నెకలు మెట్టించెన్. 367

సీ. అవలోక మొనరించి రసురఘుస్మరపదధ్యానసంపాదినొత్తానపాది
వేద్వ్యురుబుషులతో నీక్షించి రురుచశ్రీజితాహోవ్యవసిష్ఠభార్య
గళితచేలాంచలగ్రంథులై మ్రొక్కిరి యిలువేలుపులకు బెద్దలకు భక్తి
నుర్వీసుధాశనాశీర్వాదపూతాక్షతములు మస్తకములఁ దాల్చికొనిరి
తే. రాజకన్యక యంతఃపురమునసుండె, బెండ్లిచవికెకు నేతెంచెఁ బెండ్లికొడుకు
విప్రులకు బంధుజనులకు విద్యవారి, శుభయనరనాథు లీప్సితం బొసఁగి రంత. 368

చ. నిరుపమశోభనాక్షతలు నించినపళ్ళెరము ల్ధరించి సు
స్వరమునఁ బూని యెన్నఁదగువర్ణములం బఱియింపుచుం ధరా
మరుల బహూకరింప గరిమంబున మూఁడవనాఁడు వర్తిలెం
బరమసుహృన్మనోజ్ఞమయి ప్రాఁకెనయమ్మలు నాఁటివేడుకన్. 369

మ. నరలం గూర్చినకొప్పుతోఁ బసపుమిన్నల్దేఱునెమ్మోముతో
గరిమన్నాగమసానిప్రోలుదిరుగం గాఱంతులై తూర్యముల్
మొరయంగాఁ గడునొప్పె నాకబలియాలోకాటికాపేటికల్
సరసాప్తిం జదివించి రాప్తులగురాజన్యుల్గురు ల్మెచ్చఁగన్. 370

చ. అతికృతులై నృపోపకృతులై హితులై తనరారుధారిణీ
పతు లతులప్రభం బురముఁ బాసి గృహంబుల కేఁగి రంత రు
ద్వృతిపరిపంథి రాజసమవర్తి సుకీర్తితనూజ కిచ్చె నూ
ర్జితగుణరత్నపేటికలఁ జేటికలం బదివేల ప్రేల్మిడిన్. 371

క. ధాటీఘోటీఘటితవ, రాటీబోటీహృదార్తరవుఁ డజ్జగతీ
తాటంకవతీపతిపటు, పేటీకోటీశతంబు బిడ్డకు నిచ్చెన్. 372

శా. సౌరభ్యాహృతివిశ్వభూజనమనస్సంతాపము ల్విస్తృతాం
భోరుద్రాగకరంకహృద్విహరణంబు ల్సారకర్పూరక
స్తూరీసాంకవగంధసారఘుసృణస్తోమంబుతో నిచ్చె సు
భూరిరత్నంబున కేడువారముఁ సొమ్ము ల్రాజు దేజంబునన్. 373

ఉ. ఆహతిగంధవాహముల నద్భుతహేషణదంభదూషణ
వ్యాహృతిభర్జితద్యుమణివాహములం గతిభిన్నమానస
వ్యూహములం గులీనమహిమోజ్జ్వలవాహములం గఠోరవి
రాహతచిత్తభల్లుఁ డగునల్లుని కిచ్చె సుకీర్తికీర్తికిన్. 374

మ. కటకస్థాత్మమతంగజప్రభుమదౌత్కంఠ్యంబు వారించి యొ
క్కటన క్షోణిపుచేతఁ బ్రాభృతముగాఁ గైకొన్న వైంధ్యద్విప
చ్ఛటలం భిన్నదిశావశాప్రియలఁ జంచజ్జంగమగ్రావధీ
ఘటనస్ఫూర్తుల నిచ్చె నల్లునకు భూకాంతుం డుదాత్తస్పృహన్. 375

క. అరదంబులఁ గుటిలాహిత, దరదంబులఁ గేతుపవనదళితప్రాస్ఫు
ట్ఛరదంబుల భరనతది, గ్ద్విరదంబుల నిచ్చె భూమివిభుఁ డల్లునికిన్. 376

వ. వెండియుం బేరుగలవస్తువు లిచ్చి జామాత నాదరించి తాను నుపకృతుండై సుకీర్తి
యూఁడుబిడ్డ నాలోకించి యప్పుడ శత్రుమిత్రితాత్ముండై యిట్లనియె. 377

క. జనియించినయింటికిఁ జొ,చ్చినయింటికిఁ గ్రొత్తక్రొత్తసిరిగా సరిగా
ననబోండ్లు మేలుమే లన, మనుమీ మనుమితుల మైనమా కిం పొలయన్. 378

చ. మలసి ఋణానుబంధమహిమన్ హృదయేశ్వరుఁ డత్తి నత్తమా
మలతలగాకయుండఁ బతిమాన్తురు కాంతలు వారికెన్నఁడున్
గలుగవు వన్నెవాసు లటుగావునఁ బుట్టినచోటు బుద్ధిలోఁ
దలఁచి తదంఘ్రిభక్తి పరతంత్రవు గమ్ము కుమారికామణీ. 379

చ. కృతనుతకీర్తియైనసతికిం బతిపంటిగురుండు లేఁడు ని
శ్చిత మిది యమ్మునీషికి విశిష్టగురుల్దలిదండ్రు లమ్మహా
మతు లనురన్న విప్రుఁ బరిమార్చినపాపము వచ్చుఁ గాన నీ
మతముఁ దలంచి యత్తకును మామకు సేవయొనర్పు మొర్పునన్. 380

సీ. అత్తమామలచిత్త మలర వర్తిలవమ్మ ధవుని దైవంబుగఁ దలఁపవమ్మ
తోడికోడండ్రపొత్తును బాయనీకమ్మ మఱఁదులఁ గని మని తిరుగవమ్మ
యనుఁగుఁజుట్టములపట్టున వెట్టగాకమ్మ వఱవుళ్ళపై భక్తి వదలకమ్మ
కాఁగానిచెలుల దగ్గఱి చరింపకుమమ్మ యుత్తమస్త్రీలపొం దుడుగకమ్మ

తే. తోడుతోనైన వందనుతోడనైన, నొంటిపాటున భాషించు టుడుగవమ్మ
పనులఁగొనకమ్మ భూసురాంగనలచేత, వ్రేలఁ జూపించుకొనక జీవింపవమ్మ. 381

ఉ. శ్రీవరవర్ణినీదనుజశిక్షణదీక్షులయట్లు దేవియున్
దేవరబోలి నీవు భవదీయవిభుండు నఖండసౌఖ్యసం
భావితులై మహాతనుసమారు నఖర్వసుపర్వభర్మ నా
శావినుతైకశక్తిధరు జంపతు లూర్జితలీలఁ గాంచుఁడీ. 382

శా. తల్లీ నిన్నెడఁబాసి యుండొకముహూర్తంబైన సైరింప నా
యుల్లం బోర్చునె పుత్రులేక నిను నయ్యోధైవ మిట్లిచ్చెనే
వెల్లింబోయిననంతఁ గుందవలసె న్వైయ్యంబుఁ బ్రార్థించి వి
ద్యుల్లేఖానిభదేహ నిన్నింకనఁ బుత్తున్ శీఘ్రకాలంబునన్. 383

వ. అని సుకీర్తియార్తిం దలవంచుకొనియె నంతఁ దదీయసతి కాంతిమతి పుత్రిం గవుం
గిలించుకొనుచుఁ గన్నీరుకరతలంబునం దుడిచి దగ్గుత్తికఁ బెట్టి యెట్టకేలకు ధైర్యంబు
చిక్కంబట్టి యిట్లనియె. 384

క. నాయనుజుఁడు మత్పిల్లుం, డీయిలు నాయిలు సుసేనుఁడీజయసేనుం
డోయబలా నీపెనిమిటి, పాయసమున నేయిదొరుఁగుబా గేర్పడియెన్. 385

చ. ఇరువుర మేను లారయఁగ నెక్కడ నుండిన నేమి యిక్కడం
దరల్లదు గాదె మాయసునితానము నిన్నదె వర్తమానవ

త్సరమునఁ బిల్వబంచెద విశాలకు నెమ్మదినుండు పోయి క్ర
మ్మఱియెద నంచుఁ బుత్త్రిఁ దకుమాటలఁ దేర్చి సగౌరవంబునన్. 396

వ. వివిధాభరణంబులు చిత్రవస్త్రంబులు పరిమళప్రముఖంబు లగుసర్వవస్తువు లిచ్చి బంధుజనుల నియోగంబు వడసి చతురంతయానాధిరూఢ యగుచుఁ జతురంగసేనాపరివృతుం డగుసుకీర్తితోన మరలి పురంబున కరిగి సుఖం బుండె. 387

ఉ. ఆజయసేనుఁ డంతఁ బరమాదరణంబున బ్రహ్మరాక్షసుం
బూజలఁ దన్పి కేల్మొగిచి పొండిఁక వీరవ నుత్సహించి గో
త్రాజరదైత్యుఁ డానరవరాత్మజు మన్నన సేసిపోయె నం
భోజభవాలయంబునకుఁ బుష్పకమెక్కి సురల్ భజింపఁగన్. 388

వ. ఆరాత్రి మజ్జనభోజనాదికార్యంబు లాచరించి. 389

సీ. చంద్రికప్రావన్నెజిలుఁగుదువ్వలువ మేల్కట్టు దంతపుఁగోళ్లపట్టెమంచ
మెఱుఁగుబిల్లలు పట్టుపఱుపు కప్రపుఁబల్కు సురటి క్రొవ్విరులు కస్తూరిరాయి
పూఁపుగట్టినగందపొడికదంబము పెట్టె కలపంబు చికిలిబాగాలబరణి
పండుటాకులు నానవాల్వానకములును గండచక్కెర తెల్లపిండిపంట
తే. సంజసరిపట్టుబకదారిజాతిపొరు, వములు గుజరాతికెంపుదీపములు బూతు
చిత్రపటములు కుడినీరుచెంబుగలిగి, తనరుసదనంబు రాజనందనుఁడు సొచ్చె. 390

సీ. మంచికప్రము మేళవించినపన్నీట సరసాళిజనము మజ్జనముఁ జేసి
జిలుగుమాంధాళి కుచ్చెళ్లఁబోసి కట్టి దేహమునఁ గుంకుమరసం బప్పళించి
చికిలిపైఠాణికంచుకము గీలించి చొక్కము లైనమణులహారములు వైచి
సొగసుగా నుదుటఁ గస్తూరిరేఖ యమర్చి కళుకులు ముద్దుచెక్కుల ఘటించి
తే. గోరజవ్వాదిపదనిచ్చి గూడదువ్వి, కుసుమగర్భంబుగా జాలుకొప్పుఁబెట్టి
చవులచేర్చుక్క సీమంతసరణిఁగూర్చి, కన్య నిష్టాన్నసంతుష్టఁగా నొనర్చి. 391

ఉ. కూరిమి బుజ్జగించి యనుఁగుంజెలువ ల్దనుఁ దేర సమ్మదాం
కూరమహావిలంబమునకుం బనిలే దనఁ బోకపోకమం
చూఱటలేక సిగ్గుతెరువుండగ ముందఱఁబోయి పిమ్మటం
గ్రూరవిషాణమేషమయి కొమ్మ చనుం జనలేక క్రమ్మఱున్. 392

ఆ. వనిత నిలిచి నిలిచి వచ్చుచు మంజీర, మండనములు మాని మాని మొరయ
లజ్జ విడువరాదు లావణ్యవతులకుఁ, బ్రాణనాథుతగులుఁ బాయరాదు. 393

వ. ఇట్లు కేళిమందిరంబు చేరందెచ్చి 394

ఆ. చెలులు బలిమిఁ జేసి పిలిచినఁ దల్పంబు, చేరరాక సిగ్గు చేర్లుకొనఁగ
గ్రమ్ముడియును మోము కొండొకచూపట్టఁ, దలుపు దండగొనుచు నిలిచియుండె.

క. రతిబోటులంత మందు, స్మితచంద్రికవదనపర్వశీతద్యుతులం
దతులగతి మెఱయఁ దేజో, న్వితునకు నృపసూతి కిట్లనిరి నేర్పొలయన్. 396

క. ఈపాఁపపూఁప వయసుది, నీపాదములాన మెత్తనిది పేర్కొనరా
దేపనిపాటలనేనియుఁ, గాపాడుదు గాని గాసిఁ గావింపకుమీ. 397

తే. ఎంతతమకంబు గలిగిన నిగురుబోండ్లు, చేర నొల్లరు మగవారు చీరుదనుక
నది యథార్థీకరించి నీయలరుబోఁడిఁ, గదిసి పిలుతువుగాని కొంకెదవుసుమ్మీ. 398

క. అని నగుచు మగువలందఱు, పనిసెపమున నొక్కరొకరె పఱచిన లజ్జా
వనతాస్య యగుచు నంగన, మనమున ననుసిగ్గుదేరి మారాకెత్తన్. 399

ఉ. ఉవ్విళులూరుచు న్వికసితోత్పలలోచన చూచు వల్లభున్
దవ్వులజూమభర్త దను నర్మిలిఁ జూచినఁ జూచె దంతలో
బువ్విలు వంచిఁబాణ మరి బోసి రయంబున డాసి శింజినిం
జివ్వనఁ బాపి యేసె వలచిత్తజుఁ డిద్దఱ సవ్యసాచియై. 400

క. అత్తఱి రాజకుమారుం, డెత్తినతమకమున ననునయోక్తుల సరసా
యత్తవిచేష్టలఁ గన్నియ, చిత్తము గరఁగించి సజ్జజేరఁగఁ దెచ్చెన్. 401

సీ. మగువ నీకంకణమణుల నర్ఘ్యము లని పరికించు నెపమునఁ గరముఁ బట్టె
నెత్తమ్మితావు లీనెడునీమొగం బని మూర్కొనువిధమున ముద్దుఁ బెట్టె
లేమ నీకంఠమాలిక దొడ్డసొమ్మని తడవులాగున ఘనస్తనములంటె
బిఱుచుట్టుబిగువున విఱుగదేనడు మని సడలించుగతి జీరముడి వదల్చె
తే. నాఁతినీబొమ్మనాబొమ్మనకు సమాన, మయ్యెడినొకాదొ యాఁగాముల రయాపలయు
నని మహాకైతవంబున నధిపపుత్త్రుఁ, డంబుజాననపరిరంభ మాచరించె. 402

ఉ. వేడుక లంకురింపఁ బృథివీవరుఁ గౌఁగిలి మందుసోఁకి సి
గ్గూడనిబాడిన న్నగుఁ బ్రియుండు హసించినఁ బిల్వ మాఱుమా
టాడుమొగంబునం దెలివి యచ్చుపడం దఱితోడ నిమ్మనన్
వీడియ మిచ్చుఁ గన్నులకు విందగుచుం గలకంఠి వేమఱున్. 403

ఉ. జీనువముక్కతోడఁ బ్రతిసేయఁగవచ్చిన గోరఁదీరుగా
నీనియ లొల్చి చుట్టి తనకిచ్చిననాగరఖండ మువ్వరా
జానిసగంబు వోఁ గొఱికి చానరదంబుల కందియియ్య నా
లో నవినొప్పె వజ్రములలోఁ దళుకొత్తెడుకుందనం బనన్. 404

ఉ. చాతురిమీఱ మస్తకము సందిట బిగ్గరఁ గ్రుచ్చిపట్టి యా
నాఁతిసుధాధరంబు రదనంబున నొక్కినఁ దాళలేక నీ

రాతిశయమొప్ప మేడ భామలార్చును కన్నరమూసి పల్లభుం
జేతుఁ ద్రోచి రాజముఖి సీత్కరణం బొనరించెఁ బల్మఱున్. 405

ఉ. అంగజసాంపరాయము సమాప్తివహించిన నిర్భరత్రపా
లింగితచిత్తయై యబల లేచి కటిన్స్రుములాంబరాచలం
బుం గదియించి హేమమణిపుత్రిక చాటున కేగుచోఁ బున
స్సంగమవాంఛ పుట్టె నృపజన్మున కిష్టవిలోకనాయతిన్. 406

వ. ఇట్లిచ్ఛానురూపవిలాసంబులం బొదలి సుఖించి రద్దంపతులు మఱియును. 407

సీ. సురభిపుష్పామోదఁ జొక్కించె నారామసీమ నారాజన్యచిత్తజుండు
కలహంసగమనఁ దెప్పలఁదేల్చెఁ గాసారతటముల నాన్యపోత్తమసుతుండు
కంఠీరవవలగ్నఁ గరఁగించెఁ గృతకాద్రిగుహల నక్షాత్రిశకుంజరుండు
కలకంఠి ననురాగ మొలయించెఁ జివురుఁజప్పరముల నవైరిభంజనుండు

తే. గారుడాశ్మచ్ఛటాచ్ఛన్నకనకసౌధ, పాళికల నావితీర్ణవిభ్రాజితుండు
రతులఁ బొలయించె నాశరద్రాజవదన, నతిశయప్రీతిలతిక మాఱాకులిడఁగ. 408

క. మహికారత్నంబును న, మ్మహిరమణసుతుండు భోగమహానీయకళా
వహలీల నుండి రని యల, బహుమానుఁడు క్రకచుఁ జూచి పలికె న్మఱియున్.

క. దొరికినవిశ్వంభరిత్రి, వరకన్యక విడిచె వెఱ్ఱివాఁడై యడవిన్
మరణమయి మనినమందుఁడు, పురుడింపఁగ నీకు దోడుఁ బోవఁడె క్రకచా. 410

ఆ తనకుఁ దేవులు మూఁడె నని భార్య సెప్పిన, నీవు దానిమాట నిజముసేసి
నెయ్యుఁ డనక నన్ను నిర్జింపఁజూచితి, చెడుఁగ నిన్ను విశ్వసింప నగునె. 411

క. వెడమాయలపుట్టిల్లగు, చెడుగుం గళ్ళాలు పాపశేషంబునఁ జే
పడినకతంబునఁ గాఁపుర, గొడు కొక్కఁడు రాజబాధ గుందఁడె తొల్లిన్. 412

క. నావిని జలచరపతియుం, డావానరవిభుని కనియె నదియెట్లు ధరా
దేవస్తుత యాకథఁ జెపు,మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 413

సీ. ఆరసాతలగభీరాహారజలఖేయ మానాకరమ్యసాలాభిరామ
మాచంద్రమండలవ్యాయామమణిసౌధ మాబ్రహ్మశుద్ధవిప్రాన్వవాయ
మాప్రాణపవనశౌర్యారూఢనక్షత్ర మాఘలోద్యమసముద్యమకిరాట
మాదార్ఢ్యధర్మకార్యారంభచరణజంబాచక్రవాళశైలాశుతురగ

తే. మాంబరప్రాంశుదానధారాఢ్యనాగ, మాధ్రువస్థానపథశతాంగాతిశయము
బ్రహ్మకైనను బ్రస్తుతింపఁగఁదరంబె, భూపదురునూపురంబు కాంచీపురంబు. 414

క. అలకాంచితమయి తనరిన, యాలకాంచివిహారధర్ముఁడను పేర మహా

హాలికుఁ డొకఁ డుండు నలుఁడి, కుల్లబాఱం గలిమిచట్టుకోడు కితఁ డనఁగన్.
సీ. ఆలఁగుంపులు గొఱియలదొడ్లు లేఁబూరియేనుములమునిమంద లెడ్లకదుపు
లులుగఠంబులు వాఱుపొలమువాకిటఁ బదికట్టుబండ్లింటికిఁ జుట్టుమగులు
తలుపుదూలము కొట్టములు సోగరాగాడిమచ్చు ముంగిట రెండు రచ్చమాకు
లీనుగోడిగ వేగురింటిబిడ్డలు మాళ్లతార్పులు నూబపాఁతిఱలఁ గొలుచు
తే. కలుపుకలిలేరుదండయుఁగమ్మతీగ, పాగడము పూసె నానెట్టె బవిరెపడిగె
చుక్కబొట్టును జిటిపొటిసొమ్ము గలిగి, కాఁపురము సేయుసబ్బిటఁ గాఁపుకొడుకు.
క. వానికి నిచ్ఛావతి యనఁ, గా నొకయిల్లాలు గలదు కమనీయవయో
నూనవనంబున నదిజా, రానందలతాలవాలయై వర్తిల్లున్. 417
వ. అది యొక్క నాఁడు. 418
చ. తలఁ బెనుగుండఁ దాల్చి వితతస్తనభారమున న్వలగ్న మా
నలత వహింపఁ గాఁప వలిగుబ్బెత పట్టుపగ ల్జలాశ ని
ల్వేలువడి మన్మథాస్త్రపటలీనిశితోత్కకటాక్షమాలికల్
గెలఁకులఁబర్వ వేగవతికిం జని తత్తటిసైకతంబునన్. 419
ఉ. కోమలధూళిధూసరితకుంతలు నాతపరక్తరక్తదృ
క్తామరసుం గటీరపరిధాననిబద్ధకరాసిఁ బాదధ
క్షామిళదంఘ్రిపద్మముఖుసం స్తరణేతరచిత్తు గాఢచిం
తామయుహూద్రునభ్యజనితశ్రమపీడితుఁ గాంచె నొక్కనిన్. 420
క. కాంచి దృగంచలశోభా, చంచచ్చంద్రాతపమున శాంతశ్రముఁ గా
వించి యలవిందునకు మదిఁ, గొంచించక హాలికలికుచకుచ యిట్లనియెన్. 421
మ నిలుసం జోటులు లేవె నీకుఁ జెపుమా సిరాటి కీవేల హా
తెలిసెం బాంథగతాగతై తదిభపృథ్వీభృత్పుర స్త్రీకళా
కలితాస్యద్విజరాజబింబకృతసాక్షాత్కారసంభావనా
కలన న్దూరపథప్రయాణజనితగ్లానిం ద్యజింపం జుమీ. 422
క. కలదుగదా యని మోవిన్, బలుమింములు సందడింపఁ బలికినఁ జింతా
కులహృదయుఁ డగుట వాఁ డ, చ్చెలిమాటలు వినక సరకుసేయకయుండెన్. 423
వ. అట్లదత్తప్రతివచనుండై యుండ నమ్మిండతత వెండియుఁ దెయనరి నీక్షించి. 424
శా. అంపంజాలము చింత నీమనసు చీకాకాట నామాట లా
లింపం గూడదు నేఁడు క్రొమ్మెయిఁగుదూలె న్నేను వీక్షించినన్
సొం పాక్కింతయు గానరా దెటుఁగవచ్చుం జెల్లఁబో చుట్టమా
కొంపం బో రుదయించి రావుగద నాకుం జెప్పుమా నీకథల్. 425

క. అని సరిదాఁకంబలికిన, విని కొండొకమనసు పల్లవించిన దానిం
గనుఁగొని యతఁ డనువా; డ్వనఁ దెలిసితి వింటఁబోరు పుట్టుట తరుణీ. 426

ఉ. నేర మొకింతలేమియును నిర్దయ యైనను గన్నతల్లి దు
ష్కార్యరత కోర్చి రాయుఁ దనకోడలి రేలు పగళ్లు కంట న
గ్గోరము జూడలేక మదిఁ గుందుచు నిర్దిగనాడి పోయితిన్
వారణలేక రాజుఁ గొలువం జిరకాలము దండుఁజేసితిన్. 427

ఉ. నా కపనీశుఁ డిచ్చె నదనం గదనంబున నస్మదీయబా
హాకరవాలధారభయదారులు గూలినఁ జూచి మెచ్చి కో
రాకృతకృత్యయందు సవరాలు వరాలు సరాలు రూకలుం
గోకలు మానికంపుఁదళుకుల్ మృగనాభిజవాదికప్రముల్. 428

ఉ. ఆకమనీయవస్తుతతు లన్నియుఁ దెచ్చి నమస్కరించి యు
త్సేకరసం బెలర్పఁ దనచేతికి నిచ్చిన వాని నన్నియున్
గైకొని జల్లి బాష్పకలికాతరళీకృతలోచనాంతయై
కాఁకుతనంబు సేసె గొడుకా యిఁక నేమననేర్తుఁ గోడలిన్. 429

ఉ. తిట్టినఁ దిట్లు బెట్టుఁ జిటిదిండికిఁ గొల్చిన కొల్చు సాగ ది
చ్చిట్టకమన్న మూతులకుఁ జేతులు సాఁచు నొకప్పుడేని యి
ల్పట్టుచు సంతకూటములఁ బాయదు చేయదు చెప్పినట్లు నీ
అట్టడిజంత యిల్సెటిచె రాతనయా యనయానుషంగతిన్. 430

క. కావరమున వెండియు నది, గావించినపనులు పెక్కుగల వివి నాకే
లా వినుపింపఁగఁ బిమ్మట, నీవె యెఱింగెదవు డాఁగునే యపకీర్తుల్. 431

క. నీవఁట యదియాఁట వలసిన, త్రోవం జనుఁ డింక మమ్ము దూరఁగఁబనిలే
దీవఱదను కారోఁతల, దేవళ్లంబడితి విసివితిం గోడలిచేన్. 432

చ. కొలపగగాక యత్తమను గోడలికిం బరికింప నెయ్యముల్
గలవె వలానిమచ్చరముఁ గైకొని యీముదిముండ చెప్పెడున్
బలుమఱు నంద్రు దానిగుణభంగు లెఱుంగనివారు సర్వమున్
దెలిసెడుఁ గాదె చేయగలితే మఱదాఁగునె పుణ్యపాపముల్. 433

క పూవకపూఁచెం గడపట, కావకయు న్గాచె ననుచుఁ గడగన్నులఁ గెం
పావహిలఁ దల్లిసెప్పిన, యావాక్యము లమృతమయములని యవ్వేళన్ 441

తే. తల్లి పలుకులు గాదనఁ దాల్మిలేక, యుత్తమాంగనఁ గులకాంత నొండునవక
ప్రతుకుభాగ్యము విడిచి నిర్భరవిరక్తి, నరుగుదెంచితి ననిన నయ్యంబుజాక్షి. 435

ఉ. ఆతనిఁ జూచి యిట్లనియె నట్టిద తప్పదు నాఁతి నీతితో
జాతి దలంచి సిగ్గులకుఁ జచ్చుచునుండిన నుండెగాక కా
మాతురతాతిరేకమున నాఱడిపోకలఁ బోవఁజూచినన్
వేతరవుండి పట్టుకొన నీరజగర్భునకైన శక్యమే. 436

క. కులసతి యుత్తమురాలని, దెలిసియు నీతల్లిమనసు దెలిసియు దగదీ
యాలుక మఱివెఱ్ఱి దెలిసెన్, దల యోకలి చుట్టు మనువిఘం బిదెగాదే. 437

క. నావిని యతఁ డిట్లనుఁ జెడు, త్రోవలఁ బోకుండ మదపతుల నెప్పటికిన్
గావఁగరాదా పతులకు, నీవనియెదో యెల్లవా రనిరో యిబ్భంగిన్. 438

క. మిన్నులపైఁ బోవదుగద, యిన్నేల నెకద మృగాక్షి యిటు లెవ్వరికిన్
గన్నాఁదమన్నె చెప్పు మన, నన్నెఁతుక నవ్వి వాని కపు డిట్లనియెన్. 439

క. పరసతి నని చని యనుఁగుం, బురుషునితోఁ గూడి నిలయమున వాఁడొసఁగన్
సురతసుఖశుల్కము గొని, యిరవందగ నీకు విత్తమిత్తుం బుత్తున్. 440

క. ననుఁ జూడఁగలవె తొల్లిటి, ఘనజఘనలకైతవంబు కతలుం గితలున్
వినిపింప నేటి కన్నియుఁ, గనుఁగొనియెదు గాక నేఁ డఖండప్రీతిన్. 441

ఉ. ఇచ్చట నుండ నేల తొలియిల్లుపడం బసిబిడ్డతల్లితో
వచ్చితి నేఁ బ్రవాసి నిలువన్వలెఁ బ్రొద్దుదయించు దాఁక నం
చచ్చుపడంగఁ బల్కు తమయాతనితోఁ దలసాలనిల్చి యో
ముచ్చటకాపయేనయట ముందటికార్యము లాచరించెదన్. 442

క. అని వేగవతీజలములఁ, గొని యామణిమంతుఁ దోఁడుకొని మృదుగతులన్
జనియె నొరు లెఱుఁగకుండం, దనయిలు రెడిసాని యపు డతని కెఱిఁగించెన్. 443

ఉ. అంతట వేఁడివేలుపు పరాద్రిఁ దిరోహితుఁ డయ్యె వాసరాం
తాంతరుచు ల్సెలంగెఁ గలయం దొలిచీకటిపర్వె సీరిసీ
మంతినిమాటమీఁద మణిమంతుఁడు చీరముసుం గొనర్చి యొ
క్కింతభయంబులేక వడి నేగెఁ గృషీవలునిల్లుచేరఁగన్. 444

వ. ఏగి యుత్కండోత్కలికుం డగుహాలికున కిట్లనియె. 445

ఉ. నాపదుబాటు కే వగవ నా కనుకూలగతిం జరించునీ
పాపనితల్లి కీవికచపంకజలోచనకై దురంతసం
తాపముఁ బొందెదం దగినతా విది గావున వచ్చినాఁడ నేఁ
డీపసిగాడిదండ వసియించి ప్రభాతమునందుఁ బోయెదన్. 446

క. ఉండుదునా యన నాయన, మండుచు నిట్లనియె మంచిమాటే యిది మా

యిండులు విడుదులె పురి గుడి, గుండంబులు లేవె పండుకొను మచ్చోటన్. 447

క. పొసఁగ దని ముక్కుఁ దుస్సిన, పసరముగతి రేఁగి రెడ్డి పలికిన నాలోఁ
బసిబిడ్డ నెత్తుకొని సం, తసమున రెడిసాని వచ్చి తనపతి కనియెన్. 448

ఉ. చెప్ప మదేమి యేలరొద సేసెదు వాకిటివాఁడ లెస్స గం
చప్పలుగాకి తా నెఱుఁగన ట్లిడుగం బ్రియుఁ జూచి వాఁ డనున్
గప్పినమబ్బులో నితఁ డొకం డిదె వాకిట నిల్చి చోటుకై
యొప్పెడు నెన్నఁడేనియు నెఱుంగుదునో ననుఁ దా నెఱుంగునో. 449

ఉ. ఆలఁట చంటిపాఁపడఁట యంగడిలేదె పచారముల్ గృహం
బేల ప్రవాసి గాఁడె తన కెక్కుడనైనఁ బరుండరాదె యీ
నేలయె గాని నిల్వఁ బెఱనేల మనోజ్ఞము గాదె యంకచం
డాలము గాదె యిట్లునికి నా నది రెడ్డినిఁ జూచి యిట్లనున్. 450

ఉ. ఆలఁట చంటిపాఁపడఁట యాయన యెంతటివాఁడొ యేరికిన్
జాలిది గాదె యిల్వెడలఁ జాలనివారు బయళ్ళనుందురే
వేలుపులైనఁ దక్కురుల వేఁడరె యక్క అపాటునం జలం
బేల పరుండనిమ్ము మన కిప్పని పుణ్యము గాదె వల్లభా. 451

క. పసిబిడ్డతల్లితోఁ గ, క్కస మొండొక దెసను నరుగఁ గా నిశనికి ని
వ్వసుధఁ దలఁ గట్టుకొనియెదె, కసరకు నేఁ డెల్ల నుండుఁ గా కిచ్చోటన్. 452

క. చాలుఁ బిసాళింపకు మని, యాలరిరెడిసాని మగని నదలించి సుతుం
డాలును నీవును నిచ్చోఁ, దాలిమి వసియింపు మని యతని లాలించెన్. 453

వ. ఇట్లుపలాలితుండై మణిమంతుం డయ్యెంటిపసులకొట్టంబున నుండె నంత. 454

సీ. కలదండి పసిఁబిండి కాఁచి చేమిరిఁబెట్టి యొఱగకుండఁగఁబట్టి యుట్టినొట్టి
కోళ్ళసంకటితోడఁ గూడు సీళ్ళిడి జాగు సేతపక బంటుబానిసలఁ బనిచి
తనివెచ్చకలిసీటఁ దా నమర్చి యనుంగునిసువు జోవలఁ బాడి నిద్రఁబుచ్చి
యోతువు గొనిపోవకుండఁ గూయిడ దెచ్చి కోడితండంబులఁ గూండ్లగమ్మి
తే. దాలిఁ గాఁగిన నీరాడి నీలికమ్మి, మడుఁగుఁ జైఁగప్పుకొని కాళ్ళు ముడిచిపట్టి
మంచమునఁ గూలి నిదురించుమగని లేపి, కూఁతయును వెన్నఁ బడవైచి కూడొసంగి.

తే. సన్నజాఁదపు నేఁతమంచంబుమీఁద, దుద్దుగంబడిఁ బఱచి నిద్దురకుఁ దూలు
మగనిఁ గూర్కకు మనుచు నమ్మాయలాఁడి, వెడదగంగాళమునఁ గూడుగుడిచిలేచి.

క. గుడుసుంబోఁకలు బ్రద్దలు, పడ జోఁకటఁ గుమ్మితెచ్చి పతికిడి సున్నం
బిడక యొకకొన్ని సున్నం, బిడి యొండొకకొన్ని మడుపు లిచ్చుచుఁ బలికెన్. 457

క. మగవాఁ డనఁగాఁ గుమ్మెద, పొగకుం బ్రాయమునఁ గన్నపూవుల నెల్లన్
దగిలి రమియించుఁ గలదే, మగవానికి నెందు సరిసమానము జగతిన్. 458

ఉ. వారణలేక హస్తిగిరివల్లభు సేవకు వచ్చిపోవుచు
న్నారిమిటారు లీపురమునం గల రచ్చివురాకుబోండ్లతోఁ
దారసమైనతీరుగలదాని నొకానొకబోటి నెన్నఁడై
నా రతిఁ దేల్చవే కసువినం బ్రియమయ్యెడు నాకు నింతయున్. 459

చ. పలుచనిమేను నిబ్బరపుఁ బ్రాయము వాఁడవు కంచి కెప్పుడుం
గలిగినరెడ్డివిం గొనఁగఁ గర్తవు కాఁపుర మెచ్చునిన్ను నే
వెలయొలనాగ పిల్వ దది వేడుకఁ బోలిన నీకుఁ జిత్తమే
పొలఁతుక మీఁద నుంకు నిది బొంకక నాకెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా. 460

క. తడవులనుండియు నిది ని, న్నడిగెద నని యుందు మఱతు ననుటయుఁ గాఁపుం
గొడుకు విడియంపుసొంపుం, జడుపుం బెనఁగొనఁగ నప్పిసాళికి ననియెన్ 461

ఉ. ధీరత మించిదానిపగిదిన్ మృదురీతుల వేఁడిమాట లే
తీరున నైనఁ బిల్చుకొని తిట్టుదుఁ గొట్టుదు నంచుఁ జూచెదే
యూరకయున్న జాల్వెఱతు నందు మెఱుంగుదు నిన్నుఁ బోల ది
క్కారడ మిట్టిగోల కెఱఁగింపక యెవ్వరితోడఁ జెప్పుదున్. 462

క. నావిని వెండియు నలయి, చ్ఛావతి పతిఁ జూచి పలికె సరసత నేనై
కావలెనని వేఁడుగునఁట, నావలనం గనలుపుట్టునా యింతైనన్. 463

క. వేడుకపుట్టెడు విన నా, తోడు సుమీ చెప్పకున్న దోషము లేదే
చేఁడియఁ బోయితి వనఁ జలి, వీడి కృషీవలుఁడు నవ్వి వెలఁదికి ననియెన్. 464

ఉ. ఒట్టవు సత్య మేనెఱుఁగ నొండొకభోగము దానిఁ గాంచి కా
పట్టణమందుఁ గూడి గడపై మనవాకట నాడి పద్యముం
గట్టినవీటిలంజగుఱిగాఁ దిరుగాడ నెఱుంగవేమొ నా
చుట్టఱికంబునం బ్రియము సుమ్మిఁక మాటలు వేయు నేటికిన్. 465

ఉ. నావిని గోరగింప నయనంబులు విస్ఫురితాధరోష్ఠయై
యావెడమాయలాఁడి యను నాతని కోరి మెఱుంగుబోఁడు లే
కైవడినైన వేఁడుటురుగాదె మొఱుంగు లెఱుంగఁగోరువా
రై వినరానిమాట లకటా మగవానికిఁ జెప్పవచ్చునే. 466

క. దాపురము లేక యీ క్రియ, గాపురములు సేయుచున్న గరితలతో నీ
తీపురములు వాక్రుత్తురె, కాఁపుల నినువంటివారిఁ గానవె తులువా. 467

క. అని కెలసి పులుపులుకునఁ, దను మాఁడం జూడఁబట్టి తన్నెం గొట్టెన్
దనివిసనఁ దిట్టె ననలుం, గొనబుగ రోద మగని దెగనికొం డాటమునన్. 468

ఉ. కావర మెత్తి యిట్లు తనుఁ గాఱియఁ బెట్టుచు నున్నదాని ని
చ్చాపతిఁ జూచి లేచి రభసంబున రెడ్డవపల్కె నోసి నీ
చేప యొతింగిరాదె మను జెప్పక గుంజిలిపెట్టియున్కి నీ
వే పరిదన్న వేఁడుకొనవే మఱియేనయి చెప్పినాఁడనే. 469

క. నాతోడని నన్నుడుగుట, యీతెగుదెంపునకు మిగిసె నిఁక నేమనుచున్
రాతికొడు కతఁడు హాలసం, జాతకిణాశ్రాతికఠినశయమునఁ జఱచెన్. 470

వ. ఇట్లువేఁటుపడి దండతాడితభుజంగియుంబోలె నమ్మోహనాంగి నింగిముట్టినయలు
కం బట్టిన సికవీడి నిలువంబడి యిలువెలువడి. 471

క. ఆడికలం బడితినో అం, కాడితినో యిల్లు ముంగిలననో తఱితోఁ
గూడననో నీళ్లనననో, కూడునె యిల్లాలి నన్నుఁ గొట్టం దిట్టన్. 472

క. విరసమునఁ గొట్టుపడి నా, సరిగరితలలోన బ్రతుక సైఁతునె మఱి నే
నురెఁ బోదు త్రాటఁబోదున్, ధరియింతునె సైఁపు మింతదడ విన్నోటన్.

క. ననుఁ గన్నతల్లి ప్రజలకు, వినిపించినపిదప ననుచు వెసఁ బుట్టినిం
దునికి యటకేగు కైతవ, మున నుపవల్లభునినికటమున కదిపోయెన్. 474

క. ఏతెంచి నిర్ణిరుద్ధ, ప్రీతి న్మణిమంతుఁ గ్రుచ్చి బిగికౌఁగిటఁ బ్రా
జ్ఞాతపృథుప్రథనంబున, శాతోదరి పెనఁగె రెండుజాలవ్వేళన్. 675

క. విసుపక చనునెపుకెడున, ప్పనిపాఁపఁడు తల్లి దాఁపుఁ బాయుటఁ గడువె
(క్కసమున నాఁకలి గొని తా,) నసురుసురై చెవులు గిండ్రు మన వాపోయెన్.

వ. అయ్యేడ్పు విని యుపపతికి నయ్యువతి యిట్లనియె. 477

చ. అడలెడుఁ జంటిపాఁపఁ డదె యాకొని వానికి నేను జన్నుబా
లిడి చనుదెంతు నింటిమగఁ డింతయెఱుంగకయుండ నీవు నా
యెడన వసించి యేమినిసువేడ్చెడు రెడ్డన నాకుఁ దెల్పుమం
చడుగు మతండు చంటికొఱకై యని నిప్కువ మొప్పఁ జెప్పెడున్. 478

ఉ. చెప్పినఁ దల్లి యొందరిగెఁ జిన్నికుమారుని డించి సర్వముం
జెప్పఁగదయ్య యివ్విధముచిత్రము నాకని వేఁడఁ మాతఁ డి
ట్లొప్పనిమోముతో నను దురుక్తులఁ బల్కుచు మంకుబుద్ధి యే
తప్పునులేని నిల్వెడలి తల్లిగృహంబున కేగె నంతగన్. 479

క. నావిని మాయాతనితో, నీవను సుతు విడిచిపోయెనే యకటా నీ
దేవియుఁ బుట్టింటికి న,య్యో వలదని మాన్ప కెట్టులుండితి వికటన్. 480

ఉ. ఐన నిఁకేమిసేయఁగల మాకట నేడ్చుచుమూరుఁబట్టు చె
ట్లీనిశి యోసరించి నిలు మోపు మదీయవధూటి వచ్చి నీ
కానకకన్నపట్టి కిడుఁగాని ఘనస్తనదుగ్ధ మంచు స
న్మాన మెలర్ప నాడు మనుమానవములే కతఁ డోసరించినన్. 481

వ. పంతంబు చెల్లించుకొనుదాన నని చెప్పిన మణిమంతుం డమ్మాటలు కాఁపుకొడుకున
కెఱింగించె నెఱింగించిన. 482

ఉ. ఉండెదఁ జెప్పినట్లు నిలుపోపనియాఁకట నేడ్చి యేడ్చి య
క్కొండినవంటివాఁడ డిపుడేమగునో మఱిలేరు బిడ్డలో
క్కండె డిదె వీఁడు నాకొడుకు గాఁడు సవిత్రనయుండు సత్కృపా
మండన వీనిఁ బ్రోచికొనుమా యని వాలికఁ డోసరించినన్. 483

క. అప్పటువచెలువ జాటని, దుప్పటిసుసు కలవరించి తోఁపుమురిపం
బుప్పతిలఁ గుటుకునడలం, జొప్పప్పసకుండ దనశిశువుకడ కరిగెన్. 484

తే. అరిగి పెరిగినయాఁకట నఱచి యఱచి, యేడ్చు విడువనితనపట్టి నెత్తి పట్టి
కులికి చన్నిచ్చి పొత్తిపొత్తుల నమర్చి, మగనికెంగేలఁ జెనకి యమ్మగువ వెడలె.

క. ఆలరితనమున లీలం, గేలం దనుఁ జెనకి చనినగిరిసుత తనయి
ల్లాలని తెలియక మగని, ల్లాలని యారెడ్డిబిడ్డఁ డవుర విరాళిన్. 486

శా. రావే నల్లనిగుమ్మ సిరిమచు నారాటంబునన్ రెడ్డి నా
నావిభ్రాంతులఁ గుబ్బతిల్లు నెడ చోన స్త్రీ నకేతుండు కీ
ళ్ళావై చెం గొఱకచ్చులం బొడిచెఁ గాలం గేల మర్దించె నా
పోప న్నమ్మెటఁ గొట్టెఁ దిట్టెఁ జిఱునిప్పు ల్రాల్చె నేత్రంబులన్. 487

క. చేసెడువలరాయనికై, కాసములకుఁ గాక జడిసెఁ గాపుంగొడు కా
లో సుదతిఁ దెచ్చుటకు ని, ద్రాసక్తుని మీఁటెఁ జన్ను ద్రావెడుకొడుకున్. 488

క. మీటుటయు మిట్టిపడి యాచ్చోట న్రుధిరంబు గ్రమ్మ స్రుక్కుచు నోడ లా
రాటపడఁ జంటివాఁడు, కాటుక కన్నీరుదొరఁగఁ గావున నేడ్చెన్. 489

వ. అయ్యేడ్పు విని యుచ్చాటితి యుమపతి కిట్లనియె. 490

క. కొడుకుం గుఱ్ఱనుఁ జనుబా, లిడి నీతో రతులఁ బెనఁగ నేతెంచుచు నా
కడకేలం దాఁకించితి, గడుబెర్లిక పుట్టి పొఱలఁగా మారెడ్డిన్. 491

చ. తమకమువుట్టి నేఁ దదికతంబున రెడ్డవ నిద్రఁ బోవులేఁ
గొమరుని నేడిపించె నదిగో తిరుగంబడి చన్నొసంగి ర
మ్ము మరల నంచు నన్నటకుఁ బొమ్మని నీవనుపం దృఢానురా
గమునఁ బ్రియంబుఁ జెప్పి నను గౌఁగిటఁ జేర్చి సుఖించుదాలికిన్. 492

శా. పోరం బొచ్చెఁగదయ్య యాఁకటికి నీపుత్రుం డయో యింటి కిం
కాఁ రాదా రెడిసాని యి ట్లనుచుఁ గాఁబట్టఁగా వచ్చునే
దూరక్షోణి వసింపుచన్నొసఁగఁబుత్త్రుం గూర్మి నిల్లాలు నీ
తూరెన్ లోపలికంచుఁ బల్కు మతఁడుండుం గొంది నంచాడినన్. 493

క. కలితనమునఁ జని యలనా, పలుకుం బంతంబు చెల్లుబడిగా రెడ్డిన్
గలసి యొకముడుపుఁ గైకొని, పిలిచిన నీకిత్తు నేరపెట్టుదు మగనిన్. 494

వ. అని యప్పు డప్పిసాళి మణిమంతుం దతిమిన నతం డది పలుకుమన్నట్లు పలికె
నమ్మాటలు విని కర్షకుం డుత్కర్షింపుచు నిట్లనియె. 495

క. ఎడగలుగ నుండెఁ దనమే, న్వడకెడు మటిపసులంటివారము చనుబా
లిడుఁగాని పుణ్యమయ్యెడు, విడనాడక యిటుమఁ బనుపవే యిల్లాలిన్. 496

క. నావానిమాటలకు లో,లో వెడవెడ నగుచు నింటిలోపలి కలయి
చ్చావతి పోయెం బోయినఁ, గోవరపుం బ్రేమఁ గాఁపుకొడు కవ్వేళన్. 497

ఉ. కౌఁగలించిపట్టి రతికిం బిలుబీకులు సేయ లోనుగా
కాలరిజంత నేఁజెడితి నమ్మక సిగ్గులవాఁడవౌదు నీ
యాలనె వింతదాన మగనాల నయో తెకతేఅ నన్నుఁ బ్రా
ల్మాలుపఁ జూచెదో తెగరె మామగవార లెఱింగిరేనియున్. 498

ఉ. మేనికిఁ జేటుగాదె పులిమీసల నుయ్యెలలూఁగ మానునేఁ
గానటువంటిదానఁ గొఱగానిపను ల్దలమీఁదవచ్చునే
రానిఁకఁజాలుఁ జే విడువరా యని సూక్ష్మరవంబున న్సరో
జానన పల్కెన్ హాలికుఁ డాజగడాఁగకుఁ బ్రీతి నిట్లనెన్. 499

క. ఇటువంటిదాన వేలా, చిటిపొటికెంగేల నన్నుఁ జెనకితి నినుబా
యుట ప్రాణంబులఁ బాయుట, కుటిలాలక కరుణలేదకో యిట్లాడన్. 500

క. అని బాఁతిఁబాఁతిపెట్టిన, పెను బ్రాతవరాలసోలఁ బెకలించి ఘన
స్తన కిచ్చి కుచ్చి కౌఁగిట, నెనయించెం బంచబాణుఁ డెసకొల్పంగన్. 501

క. అది యాత్తెఱఁగున నతనిన్, గదియంబడనిచ్చి వెఱపుగలదానిగతిన్
గుదులుకొను నేలబుసలో, స్త్రైద వను నేనెట్లుచేపడితి నను నడలున్. 502

క. పోవలె వడిగా వడిగా, లేవయ్యా ప్రక్కలోన లేకుంటే నేఁ
గావఁడు మగఁడని యలయి, చ్చావతి కర్షకునిఁ ద్రోచెఁ జదికిలబడఁగన్. 503

వ. కరాపాతంబుకంటె మున్నుగా లేచి యప్పలువచెలువ కన్నులసొం పామతింపఁ
జని విత్తమిచ్చి పంతంబు చెల్లెఁగదా యని జారుని నిజకరంబునం జఱచి చక్కిలి

గింత పెట్టె నప్పుడు చతుర్ఘటికావశేషంబుగా రాత్రి చనియె దిక్కులు ప్రకాశ
ప్రతతిం బొందెఁ బిచ్చుకలు పిచపిచ మనియెఁ గాకంబులు గూకలిడియె దధిమ
థనఘుమఘుమధ్వానంబులు సెరసె గోవత్సకోలాహలంబులు వినవయ్యె నయ్యెడ
గృహంబు వెడలి పెరడు చొచ్చి వచ్చుటకు విహారగృహంబు పోయినఁ గనువేచు
కునియుండె. 504

క. అపుడిచ్ఛాపతి యచ్చో, నుపవల్లభు నిలువఁబనిచి యోడక యిలుసొ
చ్చి పొడవుగల మచ్చుపయిం, గపటవ్యాపార మమరఁగాఁ గూర్చుండెన్. 505

క. హాలికుఁ డాలోపల లో, పలికిం జనుదెంచి మచ్చుపైఁ దనయిల్లాల్
నిలిచిన తెఱఁ గెఱుఁగక యాప్రు, డిలువెడలినబుద్ధి నిశ్చయించి కనలుతోన్. 506

ఉ. ఈలువు వంగడంబు గల దీజవరాలని యోలి రొక్కురో
క్కాలిడి యెట్టిజంకు తడక న్వరియించితి దీని నక్కటా
చాలు సహింప దీచెనఁటిసంగతి యొండొకమాయ పన్నియో
యాలరిజంతఁ జంపి సుఖినై యొకదిక్కునఁ బెండ్లియాడెదన్. 507

వ. అని హుమ్మని యాడుగతిచి మీసంబులు దీటుచుండ నయ్యంచజయాన మచ్చు
డిగ్గనుఱికి యెదుర నిలువంబడి యిట్లనియె. 508

ఉ. ఈలువు వంగడంబు గలదే మముబోంట్లకు నీకుఁ గాక రో
క్కాలిడి యిట్టిజంకుతడక న్వరియించుట రోఁతగాదె నీ
కేలసహింతు నన్ను మడియింపు మొకానొకచోటఁ బెండ్లిఁగ
మ్మాలనె నీకు నేఁ దగుదునా చను నీ కిటులాడ నిచ్చలున్. 509

ఉ. నిక్కము రెడ్డిబిడ్డవని నిన్నని నమ్మి గృహంబుఁ జేరి యీ
దిక్కున నున్నహాద్రసుదతి న్మఱపిచ్చి రమించినాఁడ వి
త్తెక్కలిఱంకు నాకుఁ గలదే యని ముందలఁ బట్టి యీడ్చి యా
రక్కసదన్నె ముక్కు చెదరం జరణంబున వాని నెవ్వడిన్. 510

ఉ. తన్నిన వాఁడు తచ్చరణతామరసంబుల వ్రాలి నిన్ను నే
మన్నది లేదు నాపలన నన్నియు నేరము లోర్చుకొమ్ము నా
పిన్నతనం బొకళ్లచెవిఁ బెట్టకు పెట్టిన సిగ్గుపోవు నా
పన్నియ సన్నమా నగరివారికి దండుగఁ బెట్టని మ్మగున్. 511

క. చెఱుపకుము కాఁపురంబని, పతిపరి యాగుతాల్మి నట్లు ప్రార్థింపంగాఁ
గుఱుఁగట నేగుచుఁ దలవరు, లరిమురికర్షకునిమాట లాలించి తగన్. 512

క. గిలుకలువైచిన గుదియలు, ఘులుఘుల్లున నూఁదికొనుచుఁ గదియం జని యా
హాలికునిఁ గొని చని ధరణీ, తలవల్లభుమ్రోల నిలుపఁ దప్పేర్పడఁగన్. 513

క. నరపతి దండుగఁ గొని యు,ష్మరి వెడలం గొట్టె నప్పుడు భువనచరాదు
ల్చరియాలగు నీవు నుదా, హరణం బిది యనుచు వానరాగ్రణి చెప్పెన్. 514

వ. చెప్పి వెండియు బహుమానుండు. 515

క. తులువా నీయిల్లాల, య్యాలివేణికిఁ దోడుబోయినది దానిమ్మృషో
క్తులకుఁ దెగఁజూచితివి నీ, తలద్రెవ్వను బొలిసిపోయెదవు తరువాతన్. 516

క. చేపడినసొమ్ము దూరం, బై పోయె న్మోసమయ్యె నని యంతస్సం
తాపమునఁ బొక్కి పొఱలను, మీపాటిం బొమ్ము చాలు నింటికిఁ గ్రకచా. 517

క. క్రౌంచామూర్ధుని నిను దం, డించుట యన నెంత సింధుకీలాలమునన్
వంచింపఁబడెదె మున్నొక, వంచక ముఖజాతకమఠవల్లభు చేతన్. 518

క. నావిని కాననచరగో, త్రావరు నీక్షించి పలికెఁ గ్రకచుఁడు నయవి
ద్యావైభవగుణసుభగం, భావుక వివరింపు మాయుపాఖ్యానంబున్. 5·9

ఆ. కుటిలుఁ డప్రయోజకుఁడు వీఁడు వీనితో, నేటిజోలి నన్నుఁబోఁటి కనక
వివరపుట్టఁజెప్పవే నిష్కళంకస్వ, భావ నావుఁ డలరె ప్లవగవిభుఁడు. 520

వ. క్రకచునకు నక్కథఁ జెప్పందొడంగె. 521

సీ. కలిగొట్టు మోఁదుగు కానుఁగు గలుగువావిలి మేడి నేరేడు వెలగు బలుసు
మఱ్ఱి మంకెన మద్ది మారేడు బూరుగు గోరంట లొద్దుగు క్రోవి రావి
జావ్వి మామిడి జీడి సురుగుడు మొలఁగుపొపట చంద్ర పనిరిక పాల రేల
పొన్న బొట్టుగు పోఁక పొగడ దాడిమ మిప్ప గుముడందు గురువింద గోను రేను

తే. చిల్ల చింత మొగలి చీకిరే ఱూడుగ, నిమ్మ తుమ్మ తుమికి నెమ్మి జమ్మి
వేగి వేము మొదలుగాఁ గలవ్రాకుల, కాన నగుచు నొక్క కాన మెఱయు. 522

చ. కరపుటికాంతరాళచులుకక్రమణాయితసింధుసర్వతః
పరివృతకృత్యమోదములు వాసిన దద్ధటజాన్యపాణిజ
ఝరితములై నభోగతికిఁ జాలక పల్వలము ల్భజించె నాఁ
గర మలరు న్నముగ్రబలకాయము లవ్వనికాలులాయముల్. 523

ఉ. ఆహ్వాతజంతుభీషణబలాభ్యుదయాప్తగుహాసురక్తిగో
త్రాహితహృత్తినిజ్రుకతినాతిశయాకృతి శౌర్యగర్వరే
ఖాహమికం బ్రసిద్ధరుధిరామృతపారణజంభదానవో
త్సాహవిఘాతిచండమునఁ దద్గహనంబునఁ గ్రాలుబెబ్బులుల్. 524

మ. చరణప్రాంతచరిష్ణువుల్విరుపమోచ్చస్థానసంక్రీడన
స్ఫురణం జన్నఘనత్వమందవరుదెంచుం గీడు మీ కంచు మ

త్సరబుద్ధిం బలెఁ జించుమేఘముల దంతత్రోటికోటిం జలా
హరణారంభణజృంభణంబులు దదీయవ్యాళశుండాలముల్. 525

మ. తనరశ్ముల్క విసంభవాండభువనధ్వాంతచ్ఛిదాచంచువు
ల్వినఁ జెప్ప న్వెఱఁ గేమహాతిమిరపాళి న్విచ్చిపోఁ దోలితే
యని తథ్యోత్థరజోదర స్తిమితదీక్షాభోగుఁడై హేళిగ
న్గొన నఘోరతరాటవి న్మను నెలుంగు ల్గింపులై వేసవిన్. 526

శా. పైపైఁ బ్రాణివధప్రధానగుణ మొప్పం గౌరగౌరద్యుతుల్
దీపింప న్విషమాంబకభ్రమిఁ బ్రభీతిం జేయు నత్యుత్కటా
టోపం బుగ్రగజాహ్వాతివ్యసనకండూలంబుగా నుండుగుం
పై పంచాస్యము లయ్యరణ్యమునఁ బంచాస్యప్రకారంబునన్. 527

శా. క్రొంబై వెల్వడు ఘుర్ఘురధ్వనిమృదంగస్థాయిగాఁ దాలుని
ష్యందస్థూలవిశాలలాలసవరంబై యొప్పుశృంగోద్ధతిం
జిందుల్ ద్రొక్కఁ గుడుంగరంగముల నిస్సీమక్ష్వేరాతిభ్రమిం
బందుల్ దిఙ్మృగయుచ్ఛిదాగుణపరిస్పందుల్ దదుగ్రాటవిన్. 528

క. అలఘుతరవారిధారా, దళితప్రతికూలసకలధరణీభృత్సం
కులమై యొకసెలయే ఱ, ప్పొలమున జగదేకవీరుపోలిక నమరున్. 529

వ. అది రామలక్ష్మణాలంకృతంబై పంచవటస్థానంబును సత్త్వసంపన్నంబై సమీర
ణంబును గజగవయవిహారయోగ్యంబై కిష్కింధానగరంబును సుపానితపరమ
హంసంబై వేదాంతశాస్త్రంబును నఖండశబ్దక్రియానిరూపణంబై వ్యాకరణం
బును ప్రబోధితనిగమజాలంబై ధర్మంబును ఘనరసప్రధానంబై విద్వత్ప్ర
బంధంబు ననుకరించిన యమ్మహాప్రవాహంబున. 530

క. నీతికళానిధిగలఁ దభి,జాతుం డనుకమఠవిభుఁడు సంతతపంక
స్థాతృత నొందియు నద్భుత, మాతం డేవంకఁ బంక మంటక తిరుగున్. 531

శా. ఆతోఁచే లోకనాఁటిరేయి ధరణీవ్యాపారలిప్సాపరం
బై తానంబులఁ బాసి తీరశరతృణ్యావీథుల న్నిల్వ భూ
జాతచ్ఛాయలశీతలానిలకృతాంచద్వాలుకాలేఖికా
వ్రాతాభ్యగ్రముల న్విశృంఖలగతి న్వర్తించె వర్తింపఁగన్. 532

చ. అతిముతి చిచ్చు నాఁ బొగులు నాఁకట బ్రుంగుడువంగుడై యొడల్
సుఱసుఱ స్రుక్క నయ్యడవిలో నొకనక్క తలస్ఫుటంబులన్
బొఱియలఁ దోఁకఁ జొన్పి వెలిభూమికిఁ దార్చిన యెండ్రితండముల్
గొఱుచుచు నచ్చి వచ్చి యలకూర్మముఁ గాంచి ప్రహృష్టచిత్తమై. 533

క. ఘనరంఖిసంబునఁ గదియం, జనునపు డక్క మఠవిభుఁడు స్వగతంబున ని
ట్లని తలఁచె నిష్ప్రియ మదుఁడ, ననియుండుదు నేఁటితుదకు నది బొంకయ్యెన్. 534

ఆ. సకలదుష్టజంతుసంక్రాంతజలదుర్గ, సీమనుండు వెట్టచెట్టలేక
చెడుగుఁబాము గాముచేఁ బెద్దమీనుచే, నీరుకుక్కచేత నెగడుచేత. 535

ఆ రాయ్యపుర్వు గ్రావ్వ రోధోవసుంధర, కెగసి తెగినపగిది నిట్టులేల
జాతలంబు విడిచి చనుదెంచి నాబుద్ధి,పుర్వుమేయఁ జెట్ట బొందఁ గంటి. 536

క. కాలంబు దాఁట నెవ్వరు, చాలుదు రని పగచి నిరవసాదవిషాద
జ్వాలం దూలి కబంధచ, రాఁంకరణంబు వపురుపాహితకంబై. 537

క. రాతింబలె నతినిశ్చల,రీతి న్నిలుచుటయుఁ గని గరీయఃక్షుద్బా
ధాతురక్ళశంబు జంబుక, మాతతదంష్ట్రికలఁ గచ్ఛపాగ్రణిఁ బట్టెన్. 538

క. పొదివి తెకతేఱఁ గలిగెం, గద నాకీకమ్మతే నెకరుఁడని దానిన్
దుదకోఱలు కోరలుపోఁ, గొదలే కటునిటుఁ బొరల్చి కొఱుకుచు నుండెన్. 539

క. విఱుగుట గానక నెరయం, దఱతఱకలువాఱఁ గొంతదడ నది గొతికెన్
గొతికిన నొగులదు పగులదు, చిఱుమొఱకలుపోయెఁ బుల్లసిలె దంతంబుల్. 540

వ. ఇట్లు మృగధూర్తదశనదంశననిర్వ్యశకలితమర్మంబై యకూపార్మంబు తనలో నిట్లని వితర్కించె. 541

చ. జరుగదు రోసి పో విడునఁజాలదు వేసటలేక కోఱలం
గొతికెడు దీనికేమితుద గోరము వాఁటిలె నాయుపాయ మం
దఱుఁ గొసియాడ నిచ్చెనఁటినక్క దటాలునఁ దక్కఁబెట్టి యే
మఱక ననక్వరం బయినమున్నడఁ గాంచెద నీరుసొచ్చెదన్. 542

క. అని నిశ్చయించి ధీర,త్వనిరూఢుం డగుచుఁ గమఠవరుఁ డానక్కన్
గనుఁగొని యిట్లను నేలా,తను వలయన్ మల్లిపోయెదవు పిసవెట్టిన్. 543

క. మఱవక యేఁడులుపూఁడులు, గొతికిన నాయొడలు మృదువగు నె నీకేలా
వెరవిడిచందము పుట్టెన్, దరిదీనికి వెరవుఁ జెప్పెద న్వినుమర్థిన్. 544

క. నానకమ్మృదుమార్గమునకు, రానేరదు మేన నీచరణ మనఘా నా
పై నునిచి యేతదంబు, స్థానములోఁ బెట్టు కొంతదడ పట్లయినన్. 545

క. చెన్నార నపుడు చేసిన, వెన్నునలె స్మైత్తనగుడు విపులవిపాసం
పన్నము సుమ్మీ తను వాఁ, కొన్నమహాత్ములకు నీకు గుడునఁగవచ్చున్. 546

క. తనివిసనఁ దినకపోవని, మనమునఁ దలపోసి రోసి మనుగడపై నీ
కనువైనవెరవుఁ జెప్పితి, నని కూర్మప్రవరుఁ డాడె నట్లాడుటయున్. 547

వ. అప్పలుకులు సిద్ధాంతీకరించి యవ్వంచకం బట్లచేసెఁ జేసి ముహూర్తమాత్ర మూర
కుండ యయ్యభిజాతున కిట్లనియె. 548

క. తడవయ్యె నీటిలో ని, న్నిడి మే నేమైన నానెనే తనివిసనన్
గుడుసువలె నిజముఁ జెపుమా, జడియక నీ వనిన వారిసత్వము తనలోన్. 549

క. ఈవంచకంబు నామా, యావాగురఁ జిక్కి దక్కి నసుపంచకమం
చావిర్భూతోత్కళికా, ప్రావృతమై యపుడు కచ్ఛపం బిట్లనియెన్. 550

క. అసమోదక మంటఁగ నా, నె సమృద్ధము లంగకములు నీపాదము క్రిం
దిసుమంతనాన దెవ్విధి, మెసవెదు నీపంటి కెట్లు మృదువై యుండున్. 551

క. మెత్తనగుఁగాని నీఘ్రము, గుత్తముగా నెన్నుద్రొక్కకొనియున్నపదం
బెత్తుము నీరంటఁగనరెఁ, జిత్తము సుఖపారణావశీకరమైనన్. 552

క. పోఁగుఁగఁబో యీ నాఁకట, జాగేమిటికంచుఁ బలుక సంతుద్బాధా
జాగరణబుద్ధి జంబుక. మాగోచరుమాట నిశ్చయము పొ మ్మనుచున్. 553

క. పై దారుణముగ నూఁదిన, పాదము దివియుటయు గచ్ఛపము సంతోష
ప్రాదుర్భావప్రాప్తము, హాదంచద్వేగ మగుచు నురువడిఁ బఱచెన్. 554

క. క్రకచా యీచాడ్పువన, క్కుకు మోసము గల్గియుండఁగా మఱి నినుబోఁ
టికిఁ దగులుటెంత యని కీ, శకులాగ్రణి చెప్పి మఱియుఁ జలచరుఁ బలికెన్.

క. వెడమాయనక్కమాటల, కడవికిఁ జని తిరిగి వచ్చి యప్పటియుం దా
నడవిఁ బడి బడుగుహరిచేఁ, గడతేఱెనగర్దభమ్ము గాఁ జుమ్ము శఠా. 556

క. అనినవిని శింశుమారుఁడు, వనచరు నీక్షించి యింతవాఁడవు గాకుం
డిన ముదిసి ముప్పుదనుకా, మనుదే యిది తెలియఁబలుకుమా వినవలతున్. 557

వ. అని యడిగిన బహుమానుండు. 558

సీ. కల దొకదుర్దాంతకాంతార మరవిందబంధుఘృణ్యంతర్ధిపాదపంబు
దీర్ఘదంష్ట్రాభిఖ్యఁ దేజరిల్లుమహోగ్రసింహ మచ్చో నివసించియుండు
దానికి ఘటకాభిధానజంబుక మొకం డహరహం బాప్తకృత్యము లొనర్చు
నట్లు కొండొకకాల మరిగినఁ గర్మానుకూలత నసదృక్షుక్షిరోగ

తే. మసృణతరవేదనాకంపమాన మగుచు, వెగ్గలంబైనధృతి జారి యగ్గజారి
పాఱలు వాపోవ నలమరుఁబొక్కి స్రుక్కి, బోరగిలఁబడు నిట్టూరుపులు నిగుడ్చు.

క. ఈరీతిఁ గడుపునొప్పిం, గూరాకై యుడికి గోఁడు గుడుచుచు నుండా
లారి యొకనాఁడు నిజర, క్షారసంఘటకుఘటకుఁ గనుఁగొని పలికెన్. 560

చ. తనదెసఁ జూచినాఁడవక దా ఘటకా కటకాంతభూమికిం
జని యతిగోపనం బమరఁ జంపి శరీరము వ్రచ్చి లోపలం

గనుఁగొనవైన గర్దభముకందనగాయ గ్రహించి తెచ్చి యి
చ్చి నిలుపుపాసిపోఁ జలిదిఁ జేకొని యుండెడు జీవితంబులన్. 561

చ. తడసినఁ జత్తుఁ బొమ్మనినఁ దచ్చరణంబుల సమ్మదంబునం
బడిపడి లేచి యప్పనికిఁ బొల్పడి జంబుక మేగి యొక్కచోఁ
గడుకృశమైనదాని నొకగర్దభముం గని చేరి యిట్లనున్
బడలితి వేల రాసభ శుభంబగు నాకెఱిఁగింపవే యనన్. 562

వ. గర్దభంబు జంబుకంబున కిట్లనియె. 563

క. చాకలవాని కధీనమ,నై కోకలు మోసి తెత్తు నాపణవీథి
వ్యాకీర్ణప్రహితుష,స్వీకృతి మేన్ బ్రోతు నెట్లు చిక్కకయుందున్. 564

క. కొనఁ గనని పాపకర్ముఁడు, తనునాహారాధివిధులఁ దనుపఁడు మేయన్
జననీఁడు కాలుగట్టు, న్ననుటయుఁ జచ్చుటయుఁ గాదు మద్వ్యథ మనఘా. 565

ఉత్సాహ. మేను పొందుగాదు లేదు మేఁత సౌఖ్య మక్కటా
జైనవానిచేతిపేనుచందమైతి నంచు న
మ్రాననంబుతోడనున్న వాత్మ లేని నెయ్యమున్
గానరాఁ జెనంటిజంబుకంబు దాని కిట్లనెన్. 566

మత్తకోకిల. కాఁపుఁ గుంటివి గాపు బీఁకువు గావు గర్దభముఖ్య నీ
కేలయివ్విధి నెవ్వచేఁ గృశియింపఁబోదము రమ్ము మ
త్కేళికాననశాద్వలంబులఁ గ్రీడసల్పఁగ మత్త్వసే
వాలఘుత్వము చాలు నీకు నవారివారితృణావళుల్. 567

క. అని చెలువు గులుకుపలుకుల, మనమూఱించుటయుఁ దేఱి మనుజాధీనం
బున నున్కి కష్టమని ఖర, మనసుంబై నక్కవెంబడి మహాటవి కరిగెన్. 568

క. అరిగినఁ బరిచితపటుసం, భరమున్ ఖరము న్విముక్తబలగర్దభశే
ఖరముం గురవము ఖరమున్, హరిపాలం బెట్టి నక్క యుక్కటికమునన్. 569

క. నెఱసరిగ దానిపైఁ బడి, కఱపన్ లాఘవములేమి గాళ్ళుద్చుచు న
ద్వ్యఖుషం గదిసిన నత్తెఱఁ, గెఱిఁగి ఖరం బదరి తిరిగి యేగుచు నుండెన్. 570

క. గునుకెత్తుచున్నగాడిదె, గనుఁగొని సింహంబు పలికె ఘటకునితో నీ
చనుఖరము దరిమికొన నా, తనువున నడిలేదు తెమ్ము దగ్గఱఁజేరన్. 571

చ. చనుమన నట్లకాక యని జంబుక మప్పుడు గర్దభంబుఁ జే
ర నరిగి యేలపోయెద కటా వసనంబులమోవ బస్తులన్
వనరఁగ వేడ్క యయ్యెడినొ వల్దిటువంటికుబుద్ధు లిప్పనం
బునఁ గొన మేఁపు నీళ్ళు గఱవో పతిమన్నన నీకుఁ జాలదో. 572

వ. రమ్మనిన గర్దభంబు జంబుకంబున కిట్లనియె. 573

క. కేసరివధ కుద్యోగముఁ, జేసిన నగ్గముక మెఱిఁగి చెలికాఁడా సం
త్రాసమునఁ దలఁగి వచ్చితి, గాసిలి ప్రాణములు తీఁపుగా రెవ్వరికిన్. 574

క. నావిని ఘటకుం డనుఁ దగ,వా వెరవఁగ నధిపుఁ డట్టివాఁడా నిను సం
భావించుట కి ట్లారయం,గా వచ్చుట యిందుకేల గళవళమందన్. 575

చ. తవతవ గ్రొత్తక్రొత్త యగుటం జనియించెను నీకు నేఁడు రే
పవుటయు మమ్ము మీరఁ జనువంతయు నీయది కొంక నేల ర
మ్మవసర మిప్పు డంచుఁ జను నాఖరము న్మరలించి తెచ్చి గా
రవగుణ మెక్క నక్క మృగరాణ్ణికటంబున బెట్టెఁబెట్టినన్. 576

తే కలుషకలుషనఁ గుత్తుకఁ గటెచి విటెచి, నక్క నక్క అఁజేరి శుండాలవైరి
గర్దభము కుక్షి భేదించి కర్ణహృదయ, ముదయ దాహ్లాదమున దివ్వ మోపననక.

వ. ఏను సెలయేటిజలంబు లానివచ్చెద నని చెప్పి యడు గామడగా నరిగిన. 578

సీ. ఖరశరీరము విప్పగా గొప్పలగుదంతకుంతసంఘంబులఁ గ్రుచ్చి క్రుచ్చి
మృగధూర్త మాకర్ణహృదయంబు భేదించి యది యనర్ఘ్యం బగు నెఱిఁగి కాద
యతుఃరంహము సింహ మాశించె భక్షింప నత్యాజ్య మివ్వస్తు వనుచుఁ దాన
భక్షించి పరిశుద్ధుపగిది నూరకయుండె నపుడు కంఠీరవ మరుగుదెంచి
తే. కొనవలయు నౌషధంబు దెమ్మనినఁ గొంకు, కొసరులే కది పలికె నోకుంభివైరి
గర్దభాకారమున లేదు కర్ణహృదయ, మదియ కలిగిన నిన్నేల కదియువచ్చు. 579

సీ. అని నక్క తక్క కిట్లాడుమాటలు యథార్థీకరించి యాదల్పఁ దెరువులేమి
నుడిగెఁ గేసరి యూరకుండె న ట్లావంచకము మహాకపటవాక్యములు నమ్మి
గహనమండలి పొచ్చి క్రమ్మఱ మఱియు నేతెంచి దుర్వ్యాధితద్విరదవైరిఁ
జేరి తద్దంష్ట్రిలదోరినఖరముగాఁ దలఁపకు నన్నని బలిముఖుండు
తే. పలుక నేమియు ననక యజ్జలచరుండు, లబ్ధనాశవ్యధాజాతలఘుగుణేత
రావిలపిపాస దీఱ నీ రానిచనియె, నద్భుతత్వరతోడ నిల్లాలిఁ జూడ. 580

క. అని విష్ణుశర్మఁ డాదర,మునఁ జెప్పినరాజసుతులు ముదమున గురునిన్
గనుఁగొని పంచమతంత్రం, బనఘా మాతోడఁ జెప్పుమని యడుగుటయున్. 581

మ. అతి హృద్బోద్ధ్రిపమోహ భక్తినతదివ్యవ్యూహ విధ్యూర్జిత
క్రతుపుంజార్చితపాద వర్ధితపటుప్రహ్లాద పుణ్యప్రతా
యాతనాధ్వన్య జగత్త్రయీభరణవిద్యాధన్య త్రయ్యంతకీ
ర్తితపీతాంబర కృత్తిధారణశుగాధివ్యాధినిర్వాపణా. 582

క. ఆదృతశుకముక్తిమహా, పాదపకిసలాయమానపదయుగ నానా
వేదశిరఃప్రసవప్రా, సాదవ్యాపారదీనజనమందారా. 583

మాలిని. హరిముఖసురమాళిన్యస్తపాదాంబుజాతా
పరహితరతధామప్రాంతయుక్పారిజాతా
పరుషతరవిలోకప్రాంశుధూతారిజాతా
చరణశరణరక్షాజాగరూకైకచేతా. 584

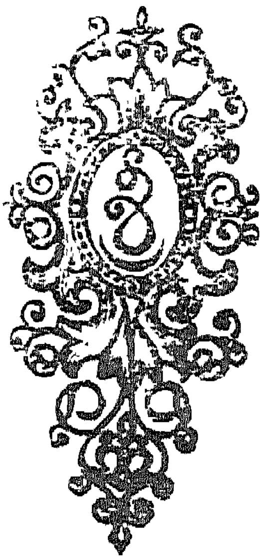
గద్య. ఇది శ్రీ వేంకటనాథ కరుణాలబ్ధసరససాహిత్యనిత్యకవితావిలాస సకలసుకవిస్తుతిభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గపరిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయధిక్కృతనీహారపర్వతరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతం బైన పంచతంత్రంబున లబ్ధనాశం బన్నది చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము

పంచమాశ్వాసము.

హిమగుప్రియతనయా
మోహాస్నేహావలోకముగ్ధభ్రమర
వ్యూహాసముపాస్యసిద్ధ
వ్యాహృతిమధుముఖసరోజ హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా యసమీక్ష్యకారిత్వాభిధానం బగుపంచమతంత్ర మాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రమర్ముం డగువిష్ణుశర్ముండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. [illegible]నొక్కం బకార్యము, సుపరీక్షిత మభిమతంబు సురి మ్మెవ్వరి క
య్యపరీక్షితవిధిఁ గాదా, యుపతాపము పుట్టె విప్రయువతికిఁ బతికిన్. 3

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రునిఁ జూచి పలికి రది వీనులవిం
దై వెలయఁగ నీకథఁ జెపు,మా వినియెద మనిన వారి కతఁ డిట్లనియెన్. 4

సీ. గౌడదేశంబునఁ గలఁ డాగమాభ్యాసజడుఁడు విప్రుఁడు దేవశర్మ యనఁగ
నతఁడు సోమసుధాత్మసుత యాజ్ఞసేని నాఁ బెంపొందుకులకన్యఁ బెండ్లియయ్యె
సంతులే కలశరజ్జలజలోచన తాయి గన్నతాతికిఁగుండు గన్నగుంటి
కెఱఁగుచు మఱుగుచు నెవ్వరే వ్రతములఁ జెప్పి రావ్రతములఁ జేకొనుచును
తే. సుతులఁ గనిపెంచుగరితలఁ జూచి యేచి,యిచ్చ ముచ్చట నొందుచు నిట్టులుండఁ
గొంతగాలంబు వోయిన గొడ్డువీగి, కాంతిజితహేమసుమగర్భ గర్భమయ్యె. 5

సీ. ఓఁకర బలిసె జిట్టుములసందడి మించెఁ గలకవాతెఱఁ గపోలఫలకయుగళి
బుద్ధిమృద్భక్షణంబునకు నువ్విళులూరె రశ్మి చామనమేన నచ్చుజేసెఁ
గాళిమ గురకుచాగ్రములఁ బాళెము డిగ్గె గార్శ్యంబునకు బొమ్మగట్టె నడుము
నిద్రారతిప్రీతి నేత్రంబులకుఁ గల్గె మురిపంబు మంగర మోసులెత్తె
తే. నరుచి యాహారసుఖముల నడ్డగించె, మధురరుచులకు నెదురెక్కె మానసంబు
నిర్భరశ్రాంతి నడకల నెలవుకొనియె, నక్కురంగేక్షణకుఁ జీర చిక్కుటయును. 6

క. ఈలక్షణములలీలన్, జూలాలై యున్న జాయ సుగుణనికాయన్
వేలాతీతప్రీతిం, బాలితనిజగోత్ర సమితిపతి యిట్లనియెన్. 7

క. దైవముకృప గలదానవు,గా వంధ్యాత్వంబు వీడెఁగా నీతికళా
కోవిదుఁ డగుసుతుఁ గనియెదు,గా వంశము వృద్ధిఁబొందఁగా నా కనుచున్. 8

వ. మనోరథంబునం బొట్టుపొఁడలగుమగనిం గని నగుమొగంబున ఘటప్రతిభటస్తని
యిట్లనియె. 9

క. బహుళమనోరథభీషణ, గహనంబునఁ జిక్కి వెడలఁ గాననినీచో
త్సాహనుఁడు చనుసక్తురజః, పిహితుం డగుసోమశర్మపితచందమునన్. 10

క. నావిని దేవికి విపులా, దేవుం డిట్లనియె గుణవతీ యెట్టెట్టూ
నీవీకథ నాతోఁ జెప్పు,మా వినియెద ననినఁ బతికి మానిని పలికెన్. 11

సీ. కలఁడు దాశార్ణభూతలమున నత్యర్థసారశర్ముఁడు సోమశర్మ యనఁగ
నతనికి నెనమండ్రుసుతు లందులో నగ్రపుత్త్రుండు పిత్రన్నభోక్త వాఁడు
కడుపారఁ గృష్ణపక్షశ్రాద్ధమున నొక్క భూమినిర్జరుగృహంబున భుజించి
యొకసక్తుఘటము పైతృకకర్తచేఁ గొని చని విజనప్రదేశమున నిలిచి

తే. ఘటము గలయంపిగా నీరుగా విపంచెఁ,బఱిచి శయనించియొఱుగుగాఁ బాణి నిలిపి
యాత్మ నరమోడ్చి ధనవృద్ధనై చరింతు, నని దురంతోద్యమంబుననతఁడు తలఁచె.

సీ. అవన నీసక్తు వమ్మెద నమ్మి యొకమేఁక గొనియెదఁ గొనకొని కొనిన మంద
నేఁటేట నొకరెంటి నీనెడునవియును నవియు వానికిఁ బుట్టినవియు నీన
బహువత్సరములకు బహుసహస్రంబులై నెగడెడువాని నన్నింటి విలిచి
సంతరించెద ధేనుశత మది పెట్టినకోడెలచే ధారఁ గొనిన చేల

తే. విరవిగాఁబైరు విత్తింతు వేళ్ళుగొలుచు, గాఁగ మామకసస్యము ల్గడుఫలించు
పంటకొలుచమ్మి కూర్తు నపారధనము, ధనికుఁ డని నాకు నొకఁడిచ్చుఁ దనకుమారి.

క. దొడ్డతన మరసి యీక్రియ, గడ్డాయం బనిన విప్రకన్యకవలనన్
గొడ్డ కొకసుతునిఁ గని యా,బిడ్డని మాసోమశర్మ పేరే యిడుదున్. 14

క. ఆయర్భకుఁ డూర్జితగతి, హాయనపరిమితవయస్కుఁ డగుఁ బోషింపన్
సాయంతనమున గృహకా, ర్యాయత్తమనీషభామ యబ్బాలకునిన్. 15

క. కరుణఁ దనచంక నిడుకొని, యరుగక యటువైచి పోవు ననునాలో భూ
సురుఁ డీషన్నిద్రా సం, భరముద్రితనయనుఁ డగుచు మఱియాలోనన్. 16

క. ధేనువు లేతెంచిన నటు, లైన న్వడిఁ ద్రొక్కు నాత్మజునిఁ దేవోసీ
వీని నిటువైచి పోఁదగు,నే నీచంకను భరంబె నిసువానుకొనన్. 17

క. అని కలవరించి లగుడముఁ, గొని త్రిప్పుచు నిక్కవంబు కులసతి యనుచున్
వెనఁటిఁ ధరాసురుఁ డాగ్రహ, మున సక్తుఘటంబు భిన్నములుగా వైచెన్. 18

వ. సక్తుచూర్ణపాండూకృతుండును విషాదవిహ్వలుండును నయ్యె నిది మనోరథరాజ్య
పాలనఫలం బనిచెప్పి యప్పల్లవాధర సుముహూర్తంబునఁ గుమారుం గాంచి
పంచమదివసంబున. 19

క. అత్తలలేనికుమారునిఁ, బొత్తులలో నునిచి గూర్మిఁ బురుషుని రక్షా
వృత్తికి నియమించి ధరా,భృత్తులితో రోజ జననిగృహమున కరిగెన్. 20

క. ఆలోఁ బెంపుడునకులము, బాలునకుం గాపువెట్టి బ్రాహ్మణుఁడు నికే
తాళిందమునకుఁ జనియెం, గాలోరగ మపుడు బిలముఖము వెలువడుచున్. 21

క. ఆలభూమిసురతనూభవు, తలిమంబునఁ బఱన నూర్జితక్రోధసమా
కులమై నకులము చిలువన్, బలువాతన్ గఱచి ద్రుంచి పొఱగవైచెన్. 22

ఉ. ఆసమయంబున న్మహిసురాగ్రణి పుత్త్రుఁ దలంచి గాఢసం
త్రాసము పేర్మి లోఁగిటికి గ్రమ్మర వచ్చుచు నుండఁ జూచి యు
ల్లాసరసం బెలర్ప నకులంబు ఫణిస్రవదస్రపంకసం
భాసితవక్త్రమై యెదురఁ బర్వి పదాబ్జములం బెనంగినన్. 23

చ. ప్రకటభుజంగమక్షతజపంకవిలిప్తముఖంబు నమ్మహా
నకులముఁ జూచి భూమిసురుఁ డాహతభీతపరీతచిత్తుఁడై
యొకగడె సేపు రిమ్మగొని యుండి పదంపడి తేఱి నిష్పరీ
క్షకుఁ డసమీక్ష్యకారియును గావున రోషవశుండు గావునన్. 24

క. తప్పదు చంపె న్వదనము, చెప్పక చెప్పెడును రక్తసిక్తంబయి నా
కుప్పొకలువోలెఁ గలిగిన, యిప్పాపని దీనికేన యిచ్చితి మెసవన్. 25

క. సతిమాట మీఱ కస్మ, త్సుతుదగ్గఱఁ గాచియుండఁ జూచిన నీదు
స్థితి వచ్చెనె నాకుత్సిత, మతిగూల న్నకుల ముచితమా కావలికిన్. 26

క. అని కన్నుల జేవుఱుఁగఁ, లొక్కన లగుడం బెత్తి విసరికొట్టిన వెలికిన్
గనుగ్రుడ్లు వెడల నొప్పిం, బనివి యహో నకుల మపుడు ప్రాణము విడిచెన్. 27

చ. నకులముఁ జంపి పోయి సదనంబున భూమిసురుండు గన్గొనం
జికిలిమడుంగుపానుపునఁ జెక్కుచెమర్పక యున్నపుత్త్రకున్
బ్రకటభుజంగభంగములఁ బ్రాంతమునం గని చిచ్చుఁబోయి యే
టికి నిటుసేసితిం గలువరించి యయో నను రోయ నుత్తముల్. 28

వ. అని యుదరతాడనంబుఁ జేసికొనుచు బ్రాహ్మణుం డుచ్చైస్స్వనంబున రోదనంబు
సేయందొడంగె నక్కలకలంబు చేరువఁ బుట్టినింటనునికిం జేసి యాకర్ణించి యాజ్ఞసే
ని గృహంబునకు వచ్చి బ్రాణేశ్వరు నాలోకించి. 29

క. కడిఖండితైనపాము, కక్కడిది కడుంబ్రేమఁ బెంపఁగా రాజిలు పెం
పుడునకుల మేలపొలిసెం, దడయక నీ కిటికేడ్చెదవు చెపు మనఘా. 30

ఉ. నావిని బ్రాహ్మణుం డనియె నన్నుఁ బ్రయత్న మెలర్పఁ బట్టికిన్
గావలిఁ బెట్టి పుట్టినిలు గాల్పఁగ నీవటుబోవ నేను నా
లో వివరంబు మాలి మృగలోచన ముంగిసనే కిశోరర
క్షావిధి కొప్ప నేర్పఱిచి జాఱితి మందిరబాహ్యభూమికిన్. 31

క. ముంగియును మన్నియోగము, నం గదలక కాచియుండ నంతను నాలో
నం గాలసర్ప మరుదే, రం గని భవదీయపుత్రరక్షాబుద్ధిన్. 32

క. తలఁ గొఱికి నఱికి భుజగ, జ్వలదస్రరసాతిరక్తవదనముతో ద
వ్వుల కెదురువచ్చి నకులము, కలకంఠీ పెనఁగ దొణఁగెఁ గాళ్ళన్ వ్రేళ్ళన్. 33

తే. అపుడు పన్నగరక్తసిక్తాననంబు, బభ్రునేత్రంబుఁ గని గుండె పగిలి నొగిలి
తనయు నిర్జించెనిఁక నేటితాళి మనుచు, నువిద లగుడాభిహతి దీనియుసురుఁగొంటి.

క. ఈయుగ్రాఘం బేమిటఁ, బాయు నిశాచరుఁడఁ గాక బ్రాహ్మణుఁడనె యాం
చాయన యేడ్చుచుఁ జెప్పిన, నాయిభనిభయాన ఖిన్నయై మూర్ఛిల్లెన్. 35

వ. మూర్ఛిల్లి యొట్టకేలకుం దేఱి కన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు సతి పతికి
గద్గదస్వరయై యిట్లనియె. 36

క. సుపరీక్షితము సుదృష్టము, సుపరామృష్టంబు మఱియుఁ సుశ్రుతముం గో
రు పురుషుఁడు నాపితునిక్రియా, నపరిమితాపత్పరీతుఁడై చెడిపోవున్. 37

క. అనినవిని భూసురుఁడు సతిఁ, గనుగొని యోవంశపాలికా! మంగలి యే
పనిఁజేసి చచ్చె నీకథ, విననిష్టం బయ్యెఁ జెప్పవే నాకనుడున్. 38

వ. యాజ్ఞసేని యిట్లని చెప్పందొణంగె. 39

చ. జడమతిభార్య యొక్క సెటిసాని విదర్భనివీటనుండి సాం
పడరఁగఁ గర్భలబ్ధిఁ గడుపై కడుఁబైకొనుదండినొప్పులం
బడి యది పుత్త్రుఁగాంచి పిదపం బరలోకముఁ జేరె నంతలో
నడల దొడంగె నాకటికి నారసి చన్నిడలేమి బాలుఁడున్. 40

క. చుట్టంబులు పక్కంబులు, కట్టడియై వీఁడు తల్లిగండము తలగా
బుట్టె నపలక్షణుం డికఁ, గట్టా యెవ్వారి జెలుపఁగా నున్నాఁడో. 41

ఆ. ఇంట నుండఁగూడ దిప్పుడ గొని చని, గుంటనైనఁ బెద్దకుంటనైనఁ
బెంటనైన వైచి యింటికి నరుదెండ, నంగ నద్దురుక్తు లాలకించి. 42

క. ఆయిండ్లఁ గూలి సుప్పట, లాయాముగా నితవధీనయై మనునొకవ
ర్షీయసి వేఁగినపదిలో, బాయనితమి మ్రొక్కి నిలువఁబడి యిట్లనియెన్. 43

ఉత్సాహ. కన్నవారివంకవారిఁ గానఁ బ్రాణనాథుఁడున్
మున్నెచచ్చె యేను గుంకముండ నెట్లు లేసుదున్
మున్ను వెన్క లేదు నేఁడు మూఁడుగాళ్ళవృద్ధనా
యన్నలార పీని నీరె యంచు వేఁడి మ్రొక్కినన్. 44

మ. అరసాన్న గ్రహణాస్థిశేషనతదేహా సౌఖ్యకృత్తైలసం
స్ఫురణాభావజటీకృతాలకననీషద్దైన్యతామ్యన్ముఖం
బరుష ప్రాక్పరిధానసంవృతనితంబ న్విర్గతాలంబనా
జరఠం గన్గొని యొండునాక నగరస్వాముల్ ప్రసాదించినన్. 45

క. వనిత వనిఁబూని వానిన్, దనయునిగాఁ బెనుచుకొనిన దత్సుకృతం బే
మనిచెప్పవచ్చు విద్యా, ధనుఁడు గుణాకరుఁడు ధీరతరుఁ డతఁడయ్యెన్. 46

క. ఆతఁ డొకనాఁడు దారి, ద్ర్యాతురుఁడై ధాత నోఁచి యలసి మహీశ
ఖ్యాతలమున నిదురించి య, హో తేజోలాభమూల మొకకలఁ గనియెన్. 47

ఉ. చేరి తృతీయయామమున సెట్టి కలంగి సముల్లసన్మరు
ద్భూరుహభంగిఁ గెంజడలు భూతివిశేషక్షితమైన మేన నిం
డారఁగఁ గావికావు మసినంటినమోము సలక్ష్మ ఘుభ్రరో
చీరుచి నేవగింప నొకసిద్ధుఁడు వచ్చి ప్రదాదరాయతిన్. 48

చ. అనియె నహో కిరాటతనయా వినయాదిగుణంబులందు నే
మనుజుఁడు నీకు సాటి యలమాట లటుండెఁ బ్రభాతమైననీ
కనుఁగవకు న్ఘనక్షపణకత్రయము న్గనుపట్టు ముంగిటం
బనివడి దానిఁ జంపు మది భర్మనిధిత్రయమూర్తి నుండెడున్. 49

క. ఆనిధులఁ బుచ్చుకొని ధని, వై నీతిఖ్యాతిరీతు లమరఁగ మనుమం
చానిత్యసత్యుఁ డరిగిన, మానస మలరం గిరాటమణి మేల్కనియెన్. 50

తే. మేలుకని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి మేరనిలిచి, తల్లి యూరుజమహీశామతల్లికనియె
నమ్మ యిమ్మందిరంబున నలికి ముగ్గుఁ, బెట్టు మిపుడు శుభంబు లభించు మనకు.

క. వలదు విలంబన మన న, ప్పలితకృహం బలికి పూసి పసపాసఁగం గు
గ్గులుముగ్గులు నిడి యక్కథ, నలఘుమతిం దెలిపె సనయుఁ డగు తనయునకున్. 52

క. క్షౌరమునకు సమయంబగు, టారసి నాపితుఁడు వచ్చె నాలో దైవ
ప్రారంభమున నపూర్వవి, భారూఢక్షపణకత్రయంబును వచ్చెన్. 53

వ. వచ్చిన. 54

క. మే నుప్పొంగఁగఁ బెంజెర, కూన న్నగు లగుడమెత్తికొని ప్రాణంబుల్
పోనడఁచె సెట్టి యాలో, దీనత్రితయంబు బహో నిధిత్రయ మయ్యెన్. 55

వ. అయిన. 56

క. ఆనిధులఁ బుచ్చుకొని ధని, యై నాపితుఁ జూచి వణిజుఁ డాద్భుతి మెఱయన్
దీనారశతక మిడి మదిఁ, బూనినకౌతూహలమునఁ బొమ్మని పల్కెన్. 57

చ. వెఱగు జనింప నత్తెఱఁగు వెంగలిమంగలి నూచి కన్నుమి
న్నెఱుఁగక యింటి కేగి యతులేనును భూరినిధు ల్గడింతు నం
చఱిముఱి గొంపలేక లగుడాగ్రముఁ గైకొని యత్నమేమియున్
గరిపడకుండ నాక్షపణకత్రితయాగమనంబుఁ గోరఁగన్

క. ఒకముగురు నిగురుగప్పిన, ప్రకటాంగారము లనంగ భస్మవిలిప్తాం
గకులు చను దేర నారసి, తుకతుకపో నడచె నాపితుఁడు చేసేతన్. 5

క. లగుడంబున మస్తకముల్, పగిలి పడ న్వ్రేయుఁ జచ్చిపడి రెన్నఁగ న
మ్ముగురును ముగురు నిధిత్రయ, మగుటయు లేదవని మెఱసె నస్రము మెదడుల్

వ. అట్టి దుష్కృత్యంబునకుఁ బౌరులాహాకారంబు లొనర్చి రాక్షణంబ నగరరక్షకులు. 6

సీ. పటురభసంబున న్బాదివిపట్టి దురాత్మక యిట్టివారి నేఁ
డిటువలె జేసి చంపుటకు నెవ్విధి నీమన సోర్చె నీవు ని
ష్కుటిలచరిత్రు లన్యులకుఁ గోర రొకింతయు గీడు వీరిపైఁ
గటకట మత్సరం బెటులఁ గట్టె వృథా యిది పోల దెయ్యెడన్. 62

క. నిటలలిఖితాక్షరంబులు, కుటిలాత్మ మనుజదెసల గొనబగుజటులం
జటులగతిఁ జంపితీవని, కటములు బొంగారఁ గ్రూరగతి వారంతన్. 63

క. ఆత్మకరకుఁ డోడిపడ న, బ్భృత్యులపాదముల సరసఁబెట్టి భుజాప్రో
తిక్షితి దునిమిరి ధర నప, రీక్షితకార్యులు భజింపరే యాపదలన్. 64

చ. ప్రశమనరేఖఁ బాదమునఁ బ్రామి యహో యవిశేషరోషసం
వశుఁ డగుచున్ ధరాస్థలి నవారణ నెవ్వఁడు వేగిరించి సం
భృశతరకార్యము ల్సలుపుఁ బెద్దయు వేయునునేల సర్వదు
ర్దశలు గలంచు వానిఁ దము దా గుణలుబ్ధులఁ బొందుసంపదల్. 65

వ. కావున నీవును నాపితునకు దోడుబోయినవాఁడ వని ప్రాణేశ్వరుం డూఱడి వారు సుఖస్థితి నుండి రని విష్ణుశర్ముండు సెప్పిన విని నీతికథావర్ణనంబున సుదర్శనకుమారులు లబ్ధవర్ణులై పూర్ణులై తంత్రి నలరింపుచుండిరి. 66

మ. సతతశ్రీభృతరాగదేహాకృతయోషాభాగరత్నాస్థిదా
మతటిత్తారకయుక్తవారిధరసమ్యక్కాయ చిద్గేయ వ
ర్ణాతమోహాన్వితికర్తృకామ హితగానప్రేమ గోపాంగనా
శతచామీకరచామరానిలచరాంచత్కాంబలోలాలకా. 67

క. హాటకమణినూపురనృక, రోటీకమలాప్తచరణ రుచిరాగ్నిశిఖా
పాటీరభసితపల్లవ, పాటలమందారపాదపప్రతిమానా 68

మాలిని. త్రిపురరిపుసరస్త్రీత్రిప్రమానచ్ఛిదాధీ, నిపుణతరవిహారా నిత్యసంతోషపూరా
జపకరణచణార్యాసక్తముక్తాభిగమ్యా, త్రిపటుతనువిలాసా దివ్యధామైకవాసా. 69

గద్య. ఇది శ్రీవేంకటనాథ కరుణాలబ్ధ సరససాహిత్యనిత్యకవితావిలాస సకలసుకవిస్తుతిభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గపరిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయ ధిక్కృతనీహారపర్వత పర్వతరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదారసుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథ ప్రణీతం బయిన పంచతంత్రంబున నసమీక్ష్యకారిత్వ మన్నది సర్వంబును పంచమాశ్వాసము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1924.